KARALIAUS PATI

KARALIAUS GULBĖ PATI

LIETUVIŲ LIAUDIES PASAKOS

ANTRAS LEIDIMAS

VILNIUS VAGA 1980

882.2
LF
Gu-135
299546/V-3
Šiaulių apskrities [illegible]skio
Viešoji BIBLIOTEKA
VAIKŲ LITERATŪROS skyrius

Sudarė
ALDONA LIOBYTĖ

Iliustravo
ALBINA MAKŪNAITĖ

G 70862—159
M852(10)—80 U—80

KAIP GAIDELIS PONO DVARĄ GRIOVĖ

Lapė, į vežimą įsiritusi, visas silkes iš statinės ant kelio išmėtė, ir pati, žmogui nematant, iššoko. Tada silkes susirinko, į pagirį nusinešė ir skaniai sau ėda. Kur buvęs, kur nebuvęs pasisuko vilkas ir pamatė lapę silkes beėdančią.

— Laba diena, kūmute, iš kur tiek žuvies beturinti?

— Buvau žvejoti, — sako lapė.

— Kūmute, duok ir man paragauti.

Lapė nusviedė vilkui pačią menkąją silkelę.

— Duok daugiau, kūmute, — prašo vilkas. — Tavo žuvelės labai skanios.

— Negaliu, aš pati alkana. Eik, meldžiamasis, ir pasižvejok.

— O kame tu žvejojai? — klausia vilkas.

— Aš tau parodysiu, ar man gaila?

Vakare, kai visi sugulė, lapė nuvedė vilką į vieną kaimą prie prūdo ir sako:

— Kad nori žuvies gauti, kišk uodegą į eketę. O įkišęs laikyk tol, kol žuvys į uodegą sukibs.

Vilkas įkišo uodegą ir laiko. Pradėjo vilkui uodega šalti, tas nebeapsikentęs ir sako:

— Kūmute, neištversiu, trauksiu uodegą lauk.

— Kentėk, kūmai, kentėk, dar tik mažosios žuvelės kimba.

Valandą pabuvęs, vilkas vėl sako:

— Oi kūmute, man jau visiškai prastai, uodega dideliai šalti pradėjo. Jau trauksiu lauk.

— Kentėk, kūmai, kentėk, kol didžiosios žuvys ims kibti.

Vilkui bekenčiant, ir eketė užšalo. Jau ir aušti pradėjo; vilkas lapei sako:

— Ar jau galiu traukti uodegą laukan?

— Jau gali, — sako lapė.

Traukia traukia vilkas uodegą, mato — ištraukti nebegali.

— Kūmute, tu mano uodegą įšaldei, — nesavu balsu sustaugė vilkas.

— Kas, ar aš, meldžiamasis? Tai didelės žuvys sukibo, užtat ir nevalioji ištraukti.

Kiek besirangė vilkas, kiek besitampė — uodega nė iš vietos. O lapė dūmė tolyn nuo prūdo ir, bėgdama per kaimą, šaukia:

— Bėkit, bėkit, kiemionys, vilkas visas jūsų žuvis prūde sugaudys.

Lapė sukėlė didelį klegesį: subėgo viso kaimo bobos vilko mušti: kas su pečiadengte, kas su šluota, kas su skujine, kas su liže, kas su pagaliu degančiu, kas su kočėlu, kas su kultuve — vis vilko kailio skalbti. Vilkas, pamatęs tokią daugybę bobų atbėgant, o visas bobas su įrankiais, pabūgo, mato, kad čia nebus dorybės, sukos į rinkį kaip vijurkas, traukė uodegą lauk, kiek bevaliodamas. Uodega nutrūko, pats vilkas, pakol šalin pabėgo, gavo keletą smūgių per šonus, o uodega liko eketėj, žuvimis apkibusi. Bėga vilkas, iš apmaudo staugdamas, lapės ieškoti, už nuoskaudą keršyti.

O ta, boboms prie prūdo sulėkus, aplakstė trobas, apšniukštinėjo pečius ir, radusi kepamų dešrų, susimaustė ant kaklo, užsinešė ant apsnigto šieno kūgio ir ėda.

Atsekė ją vilkas pagal dešrų kvapą ir klausia:

— Oi kūmute, kam tu mane apgavai? Ir uodegos netekau, ir žuvų negavau.

— Kas, ar aš? — sako lapė. — Reikia mokėti žvejoti.

— Ką ten valgai taip gardžiai? Mesk ir man kąsnelį, — net seilę ryja išbadėjęs vilkas.

— Pati esu alkana, tai traukiu savo žarneles ir ėdu. Še kąsnelį.

Lapė numetė dešros kąsnelį, vilkas kapt prarijo — gardu, nėr ko sakyt.

— Ar aš galėčiau savo žarnelių paėsti? — klausia vilkas.

— Žinoma, galėtum. Tik čia pilvą prasirėžk ir trauk.

Vilkas prasirėžė, bet žarnelių jam neteko paragauti — ėmė ir pastipo.

O lapė dar ilgai gudrybėmis vadavosi, kol žmogus iš jos kailio lapinę pasisiuvo.

LAPĖ, STRAZDELIS IR VARNA

Vidury miško, eglelėj, susikrovė strazdelis sau gūžtelę ir sudėjo penkis kiaušinėlius, o iš jų išperėjo penkis raibus strazdžiukus.

Atbėgo lapė ir sako:

— Strazdel, strazdel, veskis vaikelius, kirsiu eglelę.

— Kad mano vaikeliai dar nepaskrenda. Susimildama lape, nekirsk eglelės.

— Mesk man vieną vaikelį, tai nekirsiu.

Ką veiks strazdas — išmetė vieną vaikelį, o lapė sugriebė ir nusinešė. Suėdusi vieną strazdžiuką, lapė vėl atbėgo ir vėl gąsdina strazdelį. Strazdas išmetė jai ir kitą vaikelį. Taip strazdelis išmėtė visus vaikelius, tik vienas beliko. Nusinešus lapei ketvirtą vaikelį, strazdelis labai gailiai verkė, nes vienui vienas vaikelis jam bebuvo likęs. Atskrenda varnelė, gera žmonelė, ir klausia:

— Strazdeli, strazdeli, ko gi tu taip verki?

— Kaipgi man neverkti, — sako strazdelis, — kad lapė baigia mano vaikelius nešioti.

— O kam tu jai duodi? — klausia varna.

— Jeigu neduosiu, grasina eglelę kirsianti.

— Tu jos nebijok ir taip pasakyk: kirsk sau, tik su kuo tu kirsi?

Šitaip pamokiusi, varnelė nuskrido.

Atbėgo lapė ir sako:

— Strazdeli, strazdeli, veskis vaikelius, kirsiu eglelę.

— Kirsk sau, — atšovė strazdas. — Pažiūrėsiu, kuo gi tu nukirsi.

Lapė pliaukšt pliaukšt sudavė keletą kartų su uodega per medį, bet, matydama, kad strazdelis nebijo, paklausė, kas pamokė jį šitaip elgtis.

— Varnelė, gera žmonelė, — atsakė iš gūžtos strazdelis.

Užvirė lapei širdis ant varnos ir nusprendė jai nedovanoti. Nubėgo pamiškėn, kur varnos skraidydavo, ir atsigulė aukštielninka, dėdamasi negyva esanti. Pamačiusi negyvą žvėrį, varna tuoj atskrido, nutūpė ant lapės ir ėmė kranksėti, varnų giminę į puotą šaukti. Lapė capt ją nutvėrė ir jau ketina ėsti, bet varnelė ėmė prašytis:

— Ką darysi, daryk, tik nedaryk taip, kaip senelis bobutei darė.

— O kaipgi jis darė? — smalsiai klausia lapė.

— Ogi paėmė iš šiukšlyno statinaitę be dugno, įdėjo jon bobutę ir tol vežiojo, kol jos kaulai subyrėjo.

Lapė, norėdama išbarstyti varnai kaulus, įtupdė ją statinaitėn be dugno, o varnelei to tereikėjo — dar ir šiandien ji gyva tebelakioja ir iš lapės juokiasi.

KAIP LAPĖ VILKUI KAILINIUS SIUVO

Eina vilkas pagiriu, o genelis medį kala. Pakėlė vilkas galvą ir sako:

— Geneli, geneli, tu kali kali žiemą vasarą ir sau čebatų nenusikali!

O genelis atšauna:

— Man ir nereikia čebatų. O tu, vilke avinyke, aveles pjauni pjauni, o kai ateina žiema, tai šąli, sau kailinių nepasisiuvi.

Vilkas prisiminė, kad jis per žiemos speigus dantimis iš šalčio kalendavo, nuliūdo ir eina verkdamas. Susitinka lapę. Lapė klausia:

— Kūmuti, ko gi tu verki?

— Kaip man neverkti, jeigu genys sako: „Vilke avinyke, aveles pjauni pjauni, o sau kailinių nepasisiuvi."

— Būta ko verkti. Aš tau pasiūsiu kailinius, kūmuti, tik tu man atnešk vieną avelę.

Vilkas nuėjo, papjovė avelę ir atnešė.

— Ateik rytoj, tai bus pasiūti kailiniai, — sako lapė.

Lapė avelę surijo ir raičiojasi pakalnėj soti, šildosi atokaitoj.

Atėjo vilkas.

— Na, laputaite uogele, ar pasiuvai kailinius?

— Visus pasiuvau, tik apykaklei pristigau. Kad taip arklio odos apykaklei gavus...

— Iš kur gausim? — klausia vilkas.

Lapė sako:

— Netoli nuo čia, dirvone, ganosi gražus kumelys, tai jo būtų gera apykaklė. Pasiimk vadžias, ir eikim! Tu paturėsi, o aš išsikirpsiu, kiek man reikia apykaklei.

Lapė priėjo su žirklėm prie kumelio ir čiaukši jam paausy, o vilkas su vadžiom taikosi. Kumelys kad pasibaidė, kad šoks, kad neš vilką, vilkui net gaurai dulka. Lapė vis rėkia:

— Kūmuti, laikyk kumelį, dar neatkirpau.

Vilkas jau norėtų paleisti vadžias, bet įsipainiojo ir nebegali. Kumelys neša vilką stačiai į namus.

— Kūmuti, kūmuti, laikykis už varčios! — rėkia lapė iš tolo.

Kaip vilkui besilaikyti, kad jau kaulai barška per žemę. Taip ir neužsivilko jis lapės pasiūtų kailinių.

VILKAS IR LAPĖ

Vilkas ir lapė drauge bėgo pro žabangas. Žabangose žąsis kabėjo. Abudu buvo seniai ėdusiu ir labai išalkusiu, bet lapė nė žiūrėti nežiūrėjo į žąsį.

— Kodėl tu, kūmute, nelipi? Antai žąsis pakabinta! — klausia vilkas.

— Man šiandien trečiadienis, su mėsa nevalgau, — atsakė lapė.

Vilkas atsiminė trečiadienio neužlaikąs, — jis ėda mėsą, kada gaudamas, — ir įsilipo į žabangas, bet, žąsies nepasiekęs, vitimst ir pasikorė. Dabar lapė drąsiai prilipo prie žąsies ir skaniai ją sutriuškino.

— Juk tau, kūmute, šiandien trečiadienis, — tarė leisgyvis vilkas.

— Tam trečiadienis, kuris kojomis žemės nepasiekia, — atsakė lapė.

LAPĖS ROGUTĖS

Vijo diedas vadeles, boba kepė bandeles. Diedas sako bobai:

— Boba, boba, padėk bandelę ant priekrosnio, tegul atauš-ta!

Boba nepadėjo. Diedas vėl:

— Boba, boba, padėk bandelę ant lango, tegul ataušta!

Boba nepadėjo:

— Boba, boba, padėk bandelę ant slenksčio, tegul ataušta!

Boba padėjo. Bandelė kaip šoks bėgti, kaip šoks ristis. Boba už kačergos, diedas už vadelių, vijo vijo, nepavijo. Bandelė ritasi ritasi, sutinka velėtoją. Sako jai:

Vijo diedas, vijo boba,
Vyk ir tu, velėtojėle!

Velėtoja su kultuve pliaukšt — vijo vijo, nepavijo. Sutiko bandelė akėtoją, sako:

Vijo diedas, vijo boba,
Vijo velėtojėlė,
Vyk ir tu, akėtojėli!

Timpt timpt! — ir akėtojas vijo vijo, nepavijo. Sutiko bandelė vežėją ir sako:

Vijo diedas, vijo boba,
Vijo velėtoja, vijo akėtojas,
Vyk ir tu!

Šmaukšt šmaukšt! — vijo vežėjas, bet nepavijo. Bandelė sutiko lapę, pakelėje tupinčią, ir sako jai:

Vijo diedas, vijo boba,
Vijo velėtoja, vijo akėtojas,
Vijo vežėjas, bet nepavijo,
Vyk ir tu, lapute!

Lapė klausia:

— Ką sakai? Viena ausyte neprigirdžiu, viena akyte neprimatau, eikš arčiau!

Kai priėjo, lapė kaip šoks! Sugavo bandelę, išgraužė minkštimą, vėl sulipdė ir nuėjo toliau.

Piemenys ganė bandą. Lapė jiems ir sako:

— Ar nemainysit bandelės į avinuką?

Piemenys sako:

— Mainysim!

Ir išmainė avinuką į bandelę. Lapė nuėjo miškan ir sako:

Kreivas medis pavažėlėms,
Tiesus medis užkulėliams!

Ir pasidarė rogės. Tada lapė pasikinkė avinuką ir sako:

Šmaukšt, pliaukšt, išmainiau
Avinuką į bandelę!

Ir važiuoja važiuoja; žiūri — ateina vilkas. Vilkas ir sako:

— Lapute kūmute, pavėžėk mane!

— Kad tu man rogeles sulaužysi!

— Ne, nesulaužysiu, pavėžėk nors vieną kojytę!

— Dėk, — sako lapė.

Vilkas, padėjęs vieną koją, prašo vėl:

— Pavėžėk ir kitą!

— Kad tu man roges sulaužysi!

Šiaulių apskrities P. Višinskio
Viešoji BIBLIOTEKA
VAIKŲ LITERATŪROS skyrius

299546/V-3

— Ne, nesulaužysiu.

— Dėk!

Įkėlęs kitą koją, prašo pavėžėti ir trečią. Kai lapė sutiko, vilkas prašo pavėžėti ir ketvirtą.

Rogutės pradėjo lyg tratėti. Vilkas ėmė verkšlenti, kad jo uodega žeme velkasi. Lapė supyko ir sako:

— Dėk uodegą ir sėsk visas, tuščia tavęs!

Vilkas susirangė visas ir atsisėdo patogiai.

Tik tar tarr tarrr! — ir sulūžo rogutės.

Dabar lapė ir sako vilkui:

— Eik, padaryk man rogeles!

— Kad, lapute kūmute, aš nemoku...

Lapė pamokė, kaip reikia sakyti, kad rogutės pasidarytų. Vilkas nuėjo į mišką ir sako:

Tiesus medis pavažėlėms,
Kreivas užkulėliams!

Bet rogelės nepasidarė.

Atėjo vilkas pas lapę ir sako:

— Kad nepasidaro!

Tada lapė prašo:

— Pažiūrėk mano avinuką!

O pati nuėjo į mišką ir sako švelniu balseliu:

Kreivas medis pavažėlėms,
Tiesus medis užkulėliams!

Ir pasidarė rogelės.

O vilkas tuo laiku papjovė avinuką, išėdė jo vidurius, prikimšo samanų, užsiuvo ir nubėgo į mišką. Lapė atsivarė rogeles, žiūri — nebėra vilko. Pasikinkė avinuką ir sako:

Trakšt, kabarakšt,
Į rogeles pakinkytas,
Piemenėlių išmainytas!

Bet avinukas stovi vietoj, ir viskas. Lapė žiūri, — ogi jis samanų prikimštas.

LAPĖ, VILKAS IR KIŠKIS

Vienas ūkininkas gyveno prie girios. Kartą, norėdamas sugauti vilką, jis iškasė girioje gilią duobę. Viduryje duobės įkasė stulpą taip, kad jo galas per dvi pėdas kyšotų virš duobės. Duobės viršų apgrindė virbais, apdėjo šiaudais ir sniegu apibarstė, kad vilkas atbėgęs nematytų duobės. Prie stulpo viršaus pririšo gyvą antį. Dieną ją atriša, o naktį vėl pririša, kad ji savo kvarkimu viliotų vilką.

Vilkas, išgirdęs anties balsą, ausis pastatęs klausėsi. Valandėlę pasiklausęs, pradėjo bėgti į tą pusę, o antis vis kvarksėjo. Vilkas pribėgęs apuostė, ar nėra arti kokio žmogaus, ir drąsiai puolė prie anties. Kaip šoko, tik keberiokšt ir guli duobėje, net kibirkštys jam iš akių pasipylė. Išsigando vargšas, vos sprando nenulūžo, bet ką darys? Kabinėjas į duobės kraštus ir išlipti negali. Nusiminęs atsitūpė pakraštyje ir laukia galo.

Praaušus pradėjo skalikai kiškelį girioje gainioti. Tas vargšas, šunų genamas, bėga prieš vėją ir, duobės nepamatęs, keverst krito tiesiai vilkui ant galvos. Vilkas baisiai išsigando ir sukaukė, o kiškis, taip pat išsigandęs, suspiegė.

Jau dabar duobėje yra du. Vienas tūno viename duobės krašte, kitas kitame.

Išgirdo ir lapė anties balsą ir bėga į tą pusę. Atbėgusi žiūri — antis prie stulpo, aplink stulpą gili duobė, o joje — vilkas ir kiškis tupi. Ji nusišaipė ir sako:

— Labą dieną, kūmučiai! Kas judu čionai įstūmė?

— Matai, kaimyne, — atsako vilkas, — išgirdęs anties balsą, naktį skubinausi prie jos, norėjau paragauti, o čia pinklės pasitaikė, šokau ir įkritau.

— Aš, šunų genamas, — skundžiasi kiškelis, — greitai bėgau, dar sniegas akis lipdė, nepamačiau duobės ir įpuoliau.

Lapė, šokinėdama per duobę, tyčiojasi iš vilko ir kiškio nelaimės:

— Kodėl gi aš neįkrentu duobėn, o judu abudu įkritote? Todėl aš neįkrentu, kad aš šventa! Aš šventa! Aš šventa! Ta šventa ir į duobę nekrenta!

Taip šokinėdama, ji vis nori sugriebti prie stulpo kabančią antį. Bet, antienos begeidžiant, užkliuvo koja už stulpo, ir įkrito duobėn ir šventoji.

Dabar duobėje jau trys. Vilkas lapę pasveikina:

— Na, kūmute, ir tu, šventoji, įkritai duobėn.

Lapė vilkui atsikerta:

— Ta prakeiktoji koja užkliuvo už stulpo ir mane įtraukė.

Atsisėdę visi žiūri vienas į kitą. Lapė ir klausia vilką:

— Kūmuti, ką galvoji?

— Mane šimtas minčių ima, — atsako vilkas.

— O tu, kūmuti, ką galvoji? — klausia kiškį.

— Mane taip pat šimtas minčių ima, — sudreba kiškelis.

— Na, kūmute, o ką tu galvoji? Dabar jau mes visi esame prapuolę, — tarė vilkas.

— Aš turiu vieną gerą mintį, — atsakė lapė. — Ko mes dabar sėdime visi nuliūdę? Pradėkime dainuoti!

Ir pradeda: vilkas kaukia — aūūūūū, aūūūū, lapė loja — au, au, o kiškelis spiegia — kvie, kvie. Susidarė visa muzika. Valandą pakaukę, nutilo. Mat lapė išgirdo ateinantį prie duobės žmogų ir sako:

— Jau žmogus ateina prie mūsų. Visi susitarę pasimarinkime!

Taip ir padarė: vilkas išsitiesė ir lyg padvėsė, kiškis pavirto ant šono ir rodėsi nekvėpuoja, lapė palipo ant vilko, pasirito ant šono ir rodėsi lyg nebe gyva.

Priėjęs žmogus žiūri duobėn ir mato: visi nebegyvi, išsitiesę guli ant šonų. Jis ir galvoja: „Kas gi atsitiko? Neseniai dar jie staugė, o dabar negyvi guli? Turbūt prieš galą jie taip kaukė?"

Įlipa jis duobėn ir visų pirma apčiupinėja lapę. Jaučia, kad dar šilta tebesanti, ir kalba pats sau: „Na, lapute, dar šilta tebesi; gerai, kad padvėsei. Tavo kailis vis tiek bus geras kailiniams, o tavo mėsa tik šunims." Ir išmetė ją iš duobės.

Lapė, numesta ant žemės, tik paplykt šoko dešimt žingsnių šalin ir atsisukusi tarė žmogui:

— Vėją tu gausi, ne mano kailį savo kailiniams! — Tai pasakiusi, nudūmė į girią.

Žmogus tik išsižiojo ir paliko bevampsąs.

— O tu, bjaurybe! Kad būčiau žinojęs tave gyvą tebesant, būčiau tuojau užpampinęs. Tavo laimė, kad tu tokia gudri! — pyko žmogus.

Paskui jis atsinešė lazdą ir vilką su kiškiu užmušė. Atsivežęs ratus, išsitraukė juos iš duobės, parsivežė namo ir nulupo kailius.

O lapė kaip sakė, taip ir įvyko:

— Turiu vieną, bet gerą mintį. — Taip ji savo gudrumu ir išliko gyva.

ŠUO KAILIADIRBYS

Kartą išbėgo su piemeniu į lauką šuo. Bebėgiodamas įlindo į krūmus ir užšoko tiesiai ant vilko. Vilkas capt šuniui už sprando ir prispaudė prie žemės. Patekęs į nelaimę, šuo pradėjo skalyti. Išgirdęs jį, piemuo šaukia:

— Meistrai, Meistrai, Meistrai! — mat toks buvo šuns vardas.

Išgirdęs piemens šauksmą, vilkas nustojo šunį smaugęs ir klausia:

— O koks tu meistras?

— Gerai moku kailius rauginti, — atsakė susigriebęs šuo.

Vilkas tą savaitę turėjo laimės ir buvo net penkis gerus kailius nunėręs: tris senų ožkų ir du didelių ėrelių. Paleido jis šunį ir tariasi sustoję geruoju. Vilkas sako:

— Na, tai eikim su manim, aš turiu penkis kailius, tu man juos išdirbk, o aš tave gerai pavaišinsiu.

Taip jie ir susitarė. Šuo parsinešė kailius ir įraugė po tilteliu. Bet atsitiko šuniui nelaimė. Kartą, įsismaukęs į virtuvę, norėjo jis užlįsti už mūriuko ir šiltai atsigulti, bet besibrukda-

mas užkliudė ir išvertė puodžiuką su pienu. Šeimininkė buvo ten pat, virė vakarienę, supykusi pasėmė samtį verdančios putros ir šliukšt Meistrui ant akių. Šunelis puolė pro duris lauk, o šeimininkė šaukė supykusi jam įkandin:

— Kad aš tavęs čia daugiau nematyčiau, bjaurybe!

Pabėgėjęs į kiemą, krapštosi šuniokas kojomis akis nuo karštimo, bet viena akis ir nusiplikino, nebeprimato Meistrelis. Atėjo blogos dienos: į vidų nieks nebeleidžia, ėsti neduoda, pats, pusaklis tapęs, nebemoka maisto susirasti, badas Meistrui. Kas daryti? Peralkęs išsitraukė vieną kailiuką iš patilčio ir sugraužė. Tą dieną gerai. Kitą dieną suėdė ir kitą kailiuką; taip iki paskutinio.

Po kiek laiko išėjo šuo su bernu arklių sužiūrėti, ir vėl nelaimė — susitiko savo bičiulį vilką. Vilkas tuoj ir klausia:

— Na, meistrai, ar jau išrūgo kailiai?

Šunelis, nuleidęs akis, sako:

— Blogai išėjo, kailių laiku neišdirbau: apsirgau akimis, o užraugti kailiai tuo laiku supuvo.

Vilkas sako:

— Labai blogai, to aš tau negaliu dovanoti, penki kailiai tai ne juokai, duosiu į teismą.

— Duok, — atsakė šuo, — ką gi padaryt, juk aš ne tyčiomis juos sunaikinau, bet dėl nelaimės taip tikosi.

— Kokius tu teisėjus pasiskirsi iš savo pusės? — klausia vilkas.

— Aš pasikviesiu teisingus, — atsakė šuo, — savo geriausius kaimynus: ožį, katiną ir gaidį. O kokie tavo bus teisėjai?

— Man užteks dviejų, pasikviesiu mešką ir lapę, miškiniai yra gudresni už jus, naminiokus.

Pamiškėje augo didelis ąžuolas, prie to ąžuolo ir susitarė susieiti kitą dieną apie pusryčius. Taip susitarę, persiskyrė.

Kitą dieną vilkas pasiprašė mešką ir lapę, atėjo į palaukę, žiūri žiūri į sodžių — vis nesimato ateinant šuns su teisėjais. Meška sako:

— Eikim prie ąžuolo, aš, pasilipusi į medį, pasižvalgysiu, geriau matysis.

Suėjo visi po ąžuolu. Meška tuojau rungu rungais įsilipo į medį ir žvalgosi. Pagaliau pamatė nuo sodžiaus ateinant keturiese. Meška ir pradėjo pasakoti:

— Blogai mums išeis, šuo atsiveda labai išdidžius teisėjus: vienas su ilga žila barzda, baltu apsiaustu apsisiautęs, prieky du durklai, kai tik pro krūmus eina, vis graibsto į rankas rykštes; antras rainuotu mundierium, ilgą ietį aukštai iškėlęs; pagaliau tretysis, turbūt kariškis — sidabru apvedžiotas rūbas, raudoni atlapai, net du riestu kardu nešasi.

Meška išsigandusi įsilipo dar aukščiau į ąžuolą. Lapė atsargumo dėlei prigulė už laužiuko. Ateina šie visi, vieną vilką temato. Gaidys sustojęs sušunka:

— Padėk dieve, vyrai! Kur teisėjai?

Lapė, norėdama geriau prisižiūrėti, sukuštėjo už laužiuko. Katinas pamanė, kad žiurkė brazda, tik strikt ant laužo. Lapė, pamaniusi, kad su ietimi ją puola, tik pasileido nebeatsigręždama į mišką. Šuo, pamatęs lapę nubėgant, ją gintis, šaukdamas:

— Palauk, palauk, palauk!

Pabaiso ir katinui, purkštelėjęs puolė į ąžuolą. Per tą sąmyšį gaidys ėmė šaukti:

— Ar jūs padūkot, ar jūs padūkot?!

Tik bešaukdamas plas plas plas į ąžuolo viršūnę. Išsigando meška, pamanė, kad du tokie galingi ją puola,— vienas su ietim, kitas su dviem kardais, — tiktai bumbt žemėn ir, per galvą virsdama, pasileido į mišką. Ožys, pamatęs tokį sujudimą, lūpą pastatęs, nukiceno prie bandos. Ir pasiliko vilkas vienas, atsibodo jam ši byla, todėl nutarė daugiau kailių nebemauti, bet draskyti ir ėsti kartu su mėsa.

LAPĖ IR ĄSOTIS

Vieną kartą išėjo moteriškė pjauti ir išsinešė pieno ąsotį. Laikas buvo šiltas. Moteriškė pastatė ąsotį su pienu krūmuose, kad pienas nesušiltų. Pasitaikė pagal tuos krūmus bėgti lapei, kuri nuo kaitros labai norėjo gerti. Ji užuodė pieną ir, įkišusi galvą į ąsotį, išlakė. Moteriškė, užsiėmusi pjovimu, nematė, kas dedas apie jos ąsotį. Lapė įkišt lengvai įkišo galvą, o ištraukti iš ąsočio nebegali: ir šiaip kraipo galvą, ir taip ir aukštyn kelia, ir žemyn nulenkia, bet ištraukti nesiseka, ir gana. Matydama, kad niekas nepadeda, pradėjo prašyti ąsotį geruoju: „Paleisk, ąsotėli, gan, jau pažaidėme, paišdykavome, aš daugiau laiko neturiu." Bet visi lapės išmislai perniek — ąsotis kaip neleidžia, taip neleidžia. Lapė nekvaiša; ji sako ąsočiui: „Ne, palauk, aš tave prigirdysiu, kad tu manęs nepaleidi." Nubėgo į upelį ir prigirdė ąsotį. Ąsotis iš teisybės prigėrė, bet, prisisėmęs vandens, nutraukė ir lapę dugnan.

GUŽUTIS IR GERVĖ

Vienoje pelkėje gyveno gužutis ir gervė. Nusibodo jiems gyvent po vieną, ir užsimanė gužutis vesti. Užsimanęs ir eina per pelkę tris varstus: dibu dibu dibt. Nuėjęs beldžiasi į gervės namus ir sako:

— Gerve, gerve, aš noriu tave vesti. Ar būsi mano pati?

Pažvelgė gervė pro langelį ir, nė durų neatvėrusi, sako:

— Nelabai tu dailus, gužuti: tos kojos — vieni stibinkauliai, pats keršas, nemiklus, be jokio vikrumo. Netekėsiu už tavęs, gužuti, man dar nė nelaikas. Palūkėsiu.

Susigėdo gužutis, tokį atsakymą gavęs, ir vėl traukia per balas namo: dibu dibu dibt.

Išėjus gužučiui, gervė ėmė galvoti ir štai ką sugalvojo: „Koks yra, toks, tas gužutis, o vis vyras. Tos jo kojos, kad ir stibinkauliai, bet raudonos, o kad ilgos — tai ir pravartu, pelkėse gyvenant, ne taip plunksnos susiteršia. Ir iš viso — šaunus vyras tas gužutis, ir kai laksto, gražiai sparnais vasnoja, ne viena pavydės, kad gaunu tokį kavalierių. Ir kvailumas gi

mano: pats vyras atėjo pirštis, o aš atsakiau! Šimtąkart geriau būt ištekėjusiai negu vienišai mergelei. Eisiu aš pati pas jį, atsiprašysiu, ir tegu sau mane veda."

Ir eina gervė pas gužutį, grakščiai žirgliodama per pelkes: capu capu capt... Atėjo, pasibeldė į gužučio duris ir sako:

— Aš pergalvojau, kad negerai padariau, atsisakiusi nuo tavo pasiūlymo, kaimyne. Tu geras ir dailus vyras, todėl ir atėjau pas tave: imk mane per pačią, dviese bus smagiau.

— Kad nėjai, kai aš tau piršausi, tai dabar gali grįžti be nieko. Gausiu aš pačią ir be tavęs, gal dar net ir gražesnę.

Susigėdo gervė, snapą nuleidusi, spūdina namo: capu capu capt...

O tuo tarpu gužučiui širdis atlyžo, ir graužiasi jis, blogai padaręs, gervės pasiūlymą atmetęs: „Gera paukštė ta gervė, pati atėjo, be reikalo jos nevedžiau."

Ir vėl dūlina pas gervę: dibu dibu dibt... Gervė nesileidžia į kalbas, neina už jo, o kai jau gužutis nucapnoja, nieko nepešęs, namo, gervė sielvartauja:

— Nebėra ko man ilgiau mergauti. Dar kokia kita gervė gužutį iš po nosies nušvilps. Eisiu ir atsiprašysiu, gal ir sueisim į porą.

Taip jie amžinai nesutaria. Ir ligi šiol vienas pas kitą vaikščioja.

VĖŽYS IR VARNA

Kartą varna, paežerėje besivalkiodama, pasigavo vėžį. Vėžys pamatė, kad ne kaip bus, ir pradėjo varną girti:

— Kokios gražios tamstos, varnele, plunksnelės, už visų gražiausios!

Varna tyli, nieko nesako, o vėžiokas toliau giria:

— Gal tamstos gražus ir balselis?

Varna alpsta giriama, bet nieko nesako. Pagaliau vėžiokas dar giria:

— Jau tikrai tamstai reikia būti visų paukščių karaliene!

Varna tik:

— Niaugi, niaugi!

Vėžiokas šliopt vandenin ir nuplaukė, o varna liko išsižiojusi.

DANGUS GRIŪVA

Gyveno senutė ir turėjo katinuką. Išėjo jie abudu vieną kartą vantų pjauti. Pasilenkė senutė berželį, tik šlept ir nukrito lapelis katinukui ant uodegytės. Katinukas pradėjo rėkti:

— Senučiut, senučiut, dangus griūva — bėgsiu!

— Nebėk, katinuk, negriūva.

Kitas lapelis vėl tiktai šlept katinukui ant uodegytės. Katinukas vėl šaukia:

— Senučiut, dangus griūva, bėgsiu!

Nu bėgt! Nu bėgt!

Susitiko kiškį:

— Kiški piški, bėkim, bėkim — dangus griūva!

— Kas gi tau sakė?

— Aš pats mačiau: ant mano uodegytės buvo užgriuvęs!

Nu bėgt! Nu bėgt!

Susitiko lapę:

— Lape snape, bėkim, bėkim — dangus griūva!

— O kas tau, katinuk, sakė?

— Aš pats mačiau: ant mano uodegytės buvo užgriuvęs!

Nu bėgt! Nu bėgt!

Susitiko vilką:

— Vilke pilki, bėkim, bėkim — dangus griūva!

— O kas gi tau sakė?

— Aš pats mačiau: ant mano uodegytės buvo užgriuvęs! Nu bėgt visi! Nu bėgt!

Susitiko mešką:

— Meška peška, bėkim, bėkim — dangus griūva!

— O kas gi tau sakė?

— Aš pats mačiau: ant mano uodegytės buvo užgriuvęs! Nu bėgt visi! Nu bėgt!

Subėgo miškan, rado tokią trobelę ir jon suėjo. Visi labai norėjo ėsti, o čia nieko nebuvo. Tarės tarės ir susitarė pasivadinti sau briedį pietų. Sako:

— Dabar visi pasislėpkim, o kai tik briedis ateis, tuojau pulsime jį ir sudraskysime.

Lapė užlipo ant krosnies, katinukas užšoko ant kartelės, kiškelis palindo po šluota, vilkas įlindo į pakrosnį, o meška krosnin.

Kai visi išsislapstė, nebuvo kam eiti ir briedžio kviesti. Ėmė lapė nušoko nuo krosnies ir, nuėjusi pas briedį, sako:

— Briedeli, briedeli, ateik pietų, visko prisikepėm, prisitaisėm.

Parbėgusi lapė vėl užlipo ant krosnies. Atėjo ir briedis. Kai tik duris pravėrė, puolė ant jo visi, kaip buvo susitarę. Bet lapė iš greitumo, šokdama nuo krosnies, nusisuko sprandą, katinukas, nuo kartelės šokdamas, kojeles išsilaužė, kiškelis, iš po šluotos lįsdamas, akeles išsibadė, vilkas, lįsdamas iš pakrosnio, šonkaulius susilaužė, meška, lįsdama iš krosnies, nugarkaulį persilaužė. O briedis išliko gyvas ir parėjo namo.

JAUČIO TROBELĖ

Kartą ėjo jautis miškan ir sutiko aviną.
— Kur tu eini? — paklausė jautis aviną.
Avinas atsakė:

— Einu iš žiemos,
ieškau vasaros.

— Na, tai eisim abudu kartu!
Eidami sutiko kiaulę. Suriko jautis:
— Kur tu, kiaule, eini?
Ji atsakė:

— Iš šaltos žiemos,
ieškau vasaros.

— Na, tai dabar eisime kartu visi!
Eidami sutiko žąsiną.

— Kur tu, žąsinai, eini?
— Einu iš žiemos,
ieškau vasaros šiltos.

— Na, tai eikime visi kartu, — pasakė jautis.

Eidami sutiko gaidį. Jautis suriko:

— Kur tu, gaidel, eini?

Gaidelis atsakė·

— Einu iš žiemos,
ieškau vasaros.

— Na, tai eisime visi kartu!

Ir ėjo visi kartu, bet niekur nerado vasaros.

Jautis sugalvojo statyti trobelę ir sako avinui:

— Statykim grytelę!

Avinas atsakė:

— Mano kailis šiltas, aš ir taip peržiemosiu.

Jautis sako kiaulei:

— Statykim grytelę!

Kiaulė atsakė:

— Aš įlįsiu žemėn, man nebus šalta, aš ir taip peržiemosiu.

Jautis sako žąsinui:

— Žąsinai, statykim grytelę!

Žąsinas atsakė:

— Aš vienu sparnu pasiklosiu, kitu užsiklosiu, aš ir taip peržiemosiu.

Jautis sako:

— Gaidy, statykim grytelę!

Gaidys atsakė:

— Ir aš taip peržiemosiu.

Nėra ką daryti, jaučiui reikia vienam grytelę statyti. Pasistatė. Atlekia avinas:

— Jauti, leisk mane kartu gyventi!

Jautis atsakė:

— Tavo kailis šiltas, tu ir taip peržiemosi!

— Leisk, o kad neleisi, tai aš su ragais tavo sienas išdaužysiu, tau bus šalta gyventi.

Leido jautis avinui gyventi kartu.

Atlėkė ir kiaulė:

— Leisk mane gyventi!

— O kad tu žemėn įlįsi ir taip peržiemosi!

— Leisk, kad neleisi, tai aš nuo tavo namo pamato atversiu žemes, tau bus šalta gyventi.

Leido jautis ir kiaulei gyventi.

Atlėkė žąsinas, sako:

— Leisk ir man kartu gyventi!

Jautis sako:

— Tu ir taip apseisi: vienu sparnu pasiklosi, kitu užsiklosi ir taip peržiemosi!

Sako žąsinas:

— Leisk, leisk, kad neleisi, tai iš tavo namo sienos samanas išpešiosiu, tau bus šalta gyventi.

Įleido ir žąsiną.

Atlėkė gaidys, sako:

— Leisk ir mane!

Sako jautis gaidžiui:

— Tu ir taip peržiemosi kaip žąsinas.

— Leisk, o kad neleisi, tai aš užskrisiu ant tavo grytelės ir nukapstysiu žemes nuo lubų.

Nėra ką daryti, reikia leisti ir gaidį.

Įleido visus, gyvena visi šilimoje. Gaidys užskrido ant trobelės ir gieda savo giesmes.

Užgirdo lapė, nulėkė pas vilką ir mešką ir sako:

— Aš įsinorėjau gaidžio mėsos, eikime visi kartu.

Sutarė visi ir nuėjo prie grytelės. Lapė pasibeldė ir įėjo gryčion. Jautis paėmė lapę, prispaudė ragais prie sienos, o avinas, lakstydamas aplinkui, davė davė ragais, kol lapė nustojo dūsuoti.

Vilkas su meška, stovėdami už durų, ir kalbasi:

— Kodėl gi ji taip ilgai nesusidoroja su gaidžiu? Reikia ir mums eiti pasižiūrėti.

Meška sako:

— Eik tu, Mikalojau!

Įėjo vilkas, o meška laukia. Jautis paėmė vilką, prispaudė ragais prie sienos, o avinas, lakstydamas aplinkui, mušė ir mušė — vilkas net dūsuoti nustojo. Ėjo meška į vidų — tokie pietūs teko ir meškai. Jautis paėmė mešką, prispaudė ragais prie sienos, avinas, lakstydamas aplinkui, kad ėmė jai duoti ragais, tai net plaukai dulkėjo. Užmušė ir mešką.

Tada gyvuliai, tokiame kare nugalėję, visi linksmai gyveno.

Nebegąsdino daugiau jų niekas.

Visi, ausis pastatę, lūpas ištempę, rankas sudėję, klausykite šios pasakaitės!

GAIDYS, ŠUO IR LAPĖ

Vienas šeimininkas prastai užlaikė savo gyvulius: šuns nelakino, gaidžio nelesino, tai šiedu ir nutarė pabėgti į mišką ir pradėti savarankiškai gyventi. Gaidys susirado sau laktą ant aukšto ąžuolo šakų, o šuo kiek žemiau įlindo į ąžuolo drevę ir pasitaisė sau kinį. Šitaip jiedu būtų ir amželį nugyvenę, draugiškai dalindamiesi, ką sumedžioję, jeigu ne gaidžio papratimas giedoti naktimis ir žmogų darban kelti.

Užgiedojo jis girioje pirmąkart, — ir išgirdo jo balsą lapė, o išgirdusi šoko iš savo kinio ir išlindo iš urvo. Užgiedojo gai-

dys antrąkart — lapė, ausis pastačiusi, klauso, — iš katros pusės balsas girdėti. Į jo balsą eidama, pribėgo ąžuolą ir mąsto: „Aš tą gaidelį žemyn nuo ąžuolo nuviliosiu, sugausiu ir suėsiu." Pakėlusi snukį aukštyn, meiliai lakštuoja:

— Tu vienintelis gaidelis visoje girioje, o aš vienintelė laputė. Leiskis, gaideli, žemyn, tai mudu gražiai draugystėje gyvensime.

— Aš čia ne vienas, — sako gaidys. — Žemiau gyvena mano draugas vartininkas. Pasibelsk į vartus, pasiprašyk įleidžiama, galbūt jis, vartus atidaręs, tave priims.

Lapė pamanė, kad tas vartininkas tai dar vienas gaidys, ir jau džiaugėsi, manydama abudu sugausianti ir gaidienos priėsianti. Jau pasibeldė uodegėle į ąžuolą ir laukė vartus atidarant, tik staiga kad puolė šuo iš drevės su visais savo pataliais ir čiupo lapę už sprando. Lapė nutverta ėmė kriokti lyg ožka, uodegą laužiama, ir vos tik spėjo pagalvoti: „Gaidelio mėsos geidžiau, o savo atnešiau gaidžiui ir šuniui", — šuo ją taip papurtė, kad baigėsi visos lapės gudrybės.

OŽKA IR VILKAS

Gyveno savo trobelėj ožkelė ir turėjo penkis ožiukus. Išeidama maisto ieškoti, sako:

— Užsidarykit dureles ir nieko neįleiskit. Kai aš pareisiu, tai prie langelio sakysiu:

Vaikeliai mano mieli,
Atdarykit dureles! —
Aš parnešiau rageliuose šienelio,
Tešmenėly pienelio.

Vilkas įsiklausė. Kai ožkutė nuėjo nuo lango, tas, priėjęs prie lango, storu balsu pradėjo sakyti:

Vaikeliai mano mieli,
Atdarykit dureles! —
Aš parnešiau šienelio,
Pilni nagai vandenėlio.

— Ne, ne, neleisim! — sako ožiukai. — Mūsų mamutė plonai šneka, o tu storai. Tu ne mūsų mamutė.

Vilkas nubėgo į kalvę:

Kalveli kavolėli,
Pasmailink man liežuvėlį!
Aš tau duosiu pupų rėtį,
Aš tau duosiu žirnių rėtį,
Aš tau duosiu miežių rėtį.

Kalvis pasidėjo ant priekalo vilko liežuvį, padaužė su kūju, tas ir suplonėjo. Vilkas jau plonai šneka. Įsiklausęs, kaip ožkelė šnekėjo, priėjo prie ožkelės langiuko, ir jis pradeda šnekėti taip pat plonu balseliu. Ožiukai nusidžiaugę pamanė, kad jų mamutė parėjo, ir atidarė dureles.

Vilkas įėjęs tuoj ėmėsi darbo. Keturis oželius greitai prarijo, tik vienas išsigandęs po pečium palindo ir pasiliko.

Ožkelė parėjus rado dureles atidarytas. Įėjo į trobelę. Šaukia ožiukus — nėra vaikelių. Po pečium dar rado vieną oželį, iš tos baimės labai nešvarų. Pasiėmus nuvalė, išėjo prie šaltinėlio, susikūrė ugnelę ir verda žuveles.

Ateina vilkas.

— Ką tu čia, kūmute, verdi? — klausia.

Sako:

— Žuvis.

— O man ar duosi? — klausia vilkas.

Ožka sako:

— Nueik už tvoros, iškišk liežuvį per tvorą, o aš tau atnešiu žuvelių.

Vilkas už tvoros atsitūpė, liežuvį iškišo per tvorą ir laukia. Ožkelė pasiėmė lopetėlę, prisižėrė žarijų ir užpylė vilkui ant liežuvio. Vilkas, gerklę išdegęs, cypdamas kaukdamas padvėsė, o ožkelė rageliu prarėžė jam pilvą. Ožkyčiai iššoko sveiki ir gyvi, ir niekados jokio vilko į savo trobelę neįsileido.

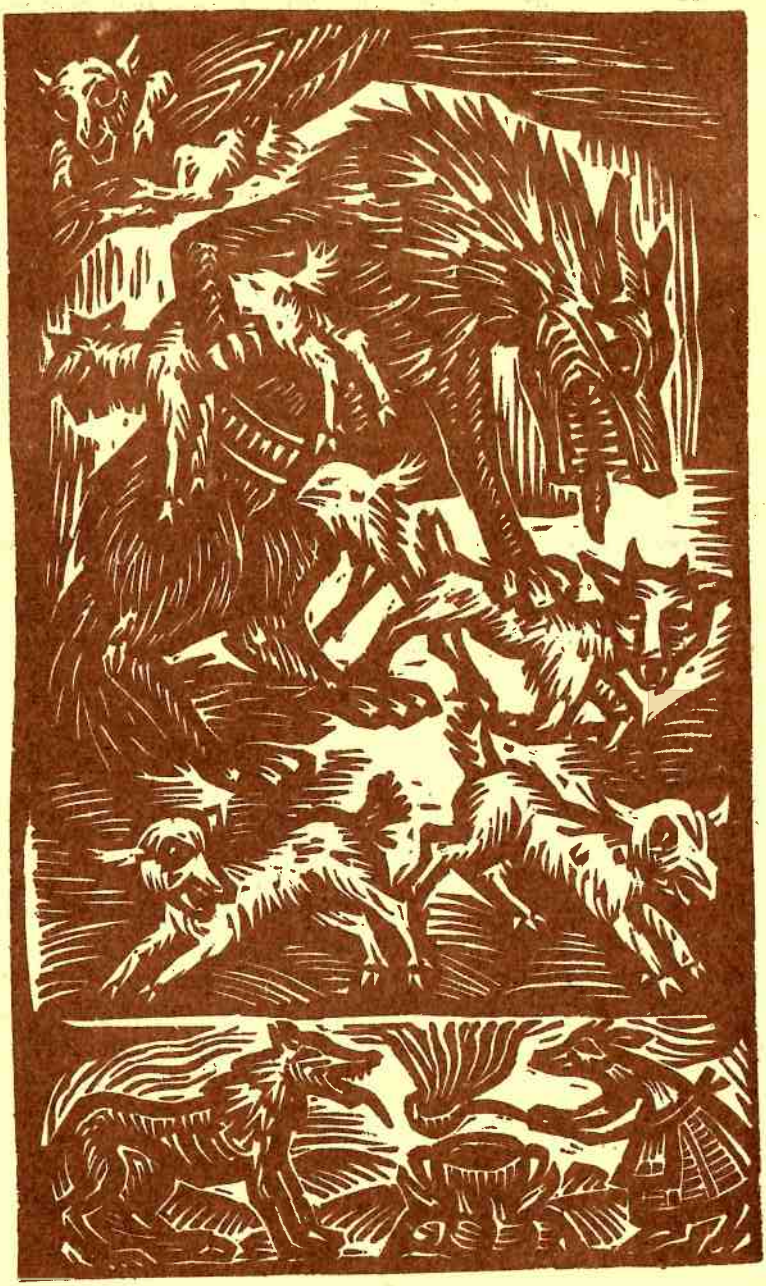

ŠUNS IR VILKO BIČIULYSTĖ

Buvo toks ūkininkas, jis turėjo labai seną šunį. Kol šuo buvo jaunas, jį visi mylėjo, glostė, lakino, kai paseno — lauk išvarė.

— Niekam nebesi vertas, nė kiaulės iš daržo nebeišveji, eik sau girion, tegu vilkai tave papjauna.

Mušamas, spardomas, ėsti nebeduodamas, išbėgo šuo į girią ir susitiko vilką. Vilkas klausia:

— Kur tu bėgi?

— Tarnavau ūkininkui, kol pajėgiau, o kai pasenau, ėst nebedavė ir išvarė pas vilkus į girią.

Vilkas sako:

— Negaliu aš tavęs pjauti. Tavo vieni kaulai ir kailis — ką pelnysiu, tave suėdęs? Verčiau aš tau padėsiu. Kai išeis žmonės rugių kirsti, atneš ūkininkė pjovėjams valgyti. Vaiką pasidės ant žemės, o pati eis rugių statinėti. Aš tuokart gulėsiu rikėje, ir kai tik ji toliau nueis, aš tą vaiką pagriebęs nešiu, o tu vykis mane, pulk, draskyk, už uodegos nustvėręs purtyk, tai aš vaiką pamesiu. Žmonės manys, kad tu vaiką išgelbėjai, ir tave mylės, kol tu gyvas būsi. Bet tu, gerai gyvendamas, ir manęs nepamirški, atsilyginк už geradarybę.

Parbėgo šuo namo, o ūkininkė griebė už šluotos ir vėl jį veja iš pasuolės:

— Vėl grįžai, bjaurybe, pasenėli, dykos duonos ėsti?

Kitą dieną neša toji ūkininkė į lauką darbininkams pusdienių ir mažąjį vaiką su savim imasi. Atėjusi pas rugius, vaiką pavėsyje paguldė, o pati nuėjo pėdų statinėti. Kai tik ji atsitolino, vilkas — iš rikės, griebė vaiką ir nešasi. Ūkininkė šaukia:

— Šunyti, vyk, vyk tą vilką, atimk vaiką!

Tas šuo kaip šoks vilko vytis! Pavijo, ėmė draskyti, už uodegos purtyt, vilkas vaiką pametė, ūkininkė pribėgus puolė prie vaiko, nebežino, kaip džiaugtis ir šuniui dėkoti. Dabar jau sako:

— Tai geras šunytis! Kol aš gyva, tu laksi tą patį, ką mes valgysim.

Ir iš tiesų prasidėjo šuniui geros dienos: niekas jam pikto žodžio netarė, visi tik mylėjo ir gardaus kąsnelio nešykštėjo.

Taisė tas ūkininkas krikštynas, tai šuo, atsiminęs vilkui duotą pažadą, nubėgęs į girią, pakvietė jį į vaišes.

Įlindo juodu į kamarą ir kemša, kas pakliuvo: tai duonos, tai mėsos, tai pyragų. Vilkas net alaus iš ąsočio nugėrė. Pradėjo moterys troboj dainuot, nebeiškenčia ir vilkas:

— Jau ir aš dainuosiu.

— Nedainuok, bus bėda, — tildo jį šuo. Bet kur tau vilkas iškentės! Kai tik užtraukė svečiai trankesnę dainą, ėmė ir jis turavot. Tie žmonės, išgirdę vilko staugimą, nugriebė kas lazdą, kas kačergą, kas samtį ir puolė vilką mušti. Tas vos gyvas iš kamaros paspruko. Taip ir baigėsi vilko ir šuns bičiulystė.

GAIDELIS IR VIŠTELĖ

Kitą kartą gyveno senelis ir senutė. Jie turėjo gaidelį ir vištelę. Vieną kartą išėjo gaidelis į girią riešutauti, o vištelė paskui jį nusekė.

Gaidelis įsilipo į lazdynų krūmą, riešutus lesa. O vištelė, po krūmu trependama, prašo:

— Gaideli, gaideli, duok ir man riešutėlį!

Gaidelis numetė vieną riešutėlį.

Vištelė sulesė ir vėl prašo:

— Gaideli, gaideli, duok ir man riešutėlį!

Gaideliui nusibodo po vieną riešutėlį mėtyti. Numetė jis visą šaką ir išmušė vištelei akį. Vištelė raudodama bėga pas bobutę pasiskųsti.

— Bobute, bobute, nubausk gaidelį, kam jis man akelę išmušė!

Bobutė pasišaukė gaidelį ir bara:

— Kam išmušei vištelei akelę?

O gaidelis teisinasi:

— Aš nekaltas: lazdynas lūžo, ir aš pats vos neužsimušiau.

Bobutė nuėjo pas lazdyną ir ėmė jį barti:

— Kodėl tu nulūžai ir gaidelio vos neužmušei? Gaidelis per tave vištelei akį išmušė!

Lazdynas teisinasi:

— Bobute, aš nekaltas: mane ožka pagraužė.

Bobutė pasišaukė ožką ir ėmė ją barti:

— Ožka, ožka, kam tu lazdyną pagraužei? Lazdynas nulūžo, gaidelis vos neiškrito, o vištelei akelę išmušė.

Ožka teisinasi:

— Bobute, nesibark: aš nekalta. Manęs piemenys neganė.

Bobutė pradėjo barti piemenis:

— Kodėl jūs ožkos neganėte? Ožka lazdyną pagraužė, lazdynas nulūžo, gaidelis pats vos neiškrito ir vištelei akelę išmušė.

Piemenys irgi teisinasi:

— Mes nekalti. Kaip mes tą ožką ganysim, kad mes vilko bijom.

Bobutė nuėjo pas vilką ir bara:

— Kam tu piemenis gąsdini? Piemenys ožkos nepaganė, ožka lazdyną pagraužė, lazdynas nulūžo, gaidelis pats vos neiškrito ir vištelei akelę išmušė.

O vilkas tik pažiūrėjo šnairomis į bobutę ir sustaugė:

— Nebark, bobute. Žinai, kad aš ne ratu užsukamas, ne lazda užkišamas.

KAIP VILKAS UŽSIMANĖ DUONOS IŠSIKEPTI

Kartą vilkas sutiko girioje žmogų ir prašo:

— Duok man duonos!

Žmogus davė. Vilkas suėdė, apsilaižė, — duona jam pasirodė labai skani. Sako žmogui:

— Ką reikia daryti, kad ir aš visada duonos turėčiau? Išmokyk mane!

— Gerai, — sutiko žmogus ir pradėjo vilką mokyti. — Pirmiausia reikia žemę išarti...

— O kai žemę išari, ar jau galima valgyti?

— Dar ne. Reikia pasėti rugius.

— O kai rugius pasėji, ar jau galima valgyti?

— Dar ne. Reikia palaukti, kol jie užaugs.

— O kai užaugs, ar jau galima valgyti?

— Dar ne. Reikia nukirsti.

— O kai nukerti, ar jau galima valgyti?

— Dar ne. Reikia iškulti.
— O kai iškuli, ar jau galima valgyti?
— Dar ne. Reikia sumalti.
— O kai sumali, ar jau galima valgyti?
— Dar ne. Reikia pakepti duoną.
— O kai pakepi, ar jau galima valgyti?
— Galima.

Vilkas pagalvojo pagalvojo ir sako:

— Geriau nekepsiu aš tos duonos, jeigu tiek ilgai reikia laukti. Kaip iki šiol be duonos apsiėjau, taip ir toliau gyvensiu.

VERŠELIS IŠ KARKLŲ GRĮŽTELĖS

Buvo senelis ir senelė. Jie neturtingai gyveno, neturėjo nei veršiuko, nei jokio gyvulėlio. Atėjo ruduo, žmonės rugius nupjovė, veršiukus rugienon veda, riša.

— Vaje, vaje, — dejuoja senelė, — kad nors kokį veršiukėlį prasimanytume.

Ir suvijo senelis karklų grįžtelę, įsmalavo, yleles įkišo — visai kaip rageliai, adatėles įbedė — visai kaip plaukeliai, iš

lazdelių kojeles padarė, nusinešė parugėn ir pririšo pievoj prie kuolelio. Žiūri — ogi veršiukas žolę ėda. Džiaugsmas seneliui su senele neapsakomas. Ateina meška iš girios, pamato veršelį iš karklų grįžtelės ir sako:

— Veršeli, veršeli, aš tave pjausiu!

— Oi meškele, kam tu mane pjausi, verčiau aš tau giesmelę gražią pagiedosiu!

— Na tai giedok!

Veršelis gieda:

Aš ne veršynas,
Karklų grįžtynas,
Smalų lietynas,
Ylų ragynas,
Adatų plaukynas,
Lazdų kojynas,
Šok per mane!

Kaip šoko meška, ėmė ir prilipo.

Kitą dieną kur buvus, kur nebuvus atbėga lapė, pamato veršelį iš karklų grįžtelės ir sako:

— Veršeli, veršeli, aš tave pjausiu!

— Na jau, lapute, didesnio žvėries atsiprašiau, negi tavęs negalėčiau. Aš geriau tau giesmelę gražią pagiedosiu!

— Na tai giedok!

Ir veršelis gieda:

Aš ne veršynas,
Karklų grįžtynas,
Smalų lietynas,
Ylų ragynas,
Adatų plaukynas,
Lazdų kojynas,
Šok per mane!

Kaip šoko lapė ir prilipo.

Trečią dieną kiškutis bėga. Jau ruduo, daržai nuimti, moters seniai kopūstus nupjovusios. Rado dar su galvele kopūstpalaikį, išrovė ir neša įsikandęs. Ir tas, pamatęs veršelį, sako:

— Veršeli, veršeli, aš tave pjausiu!

— Nagi jau, kiškeli, didesnių žvėrių atsiprašiau, negi tavęs negalėčiau atsiprašyti. Geriau aš tau giesmelę gražią pagiedosiu!

— Pagiedok!

Ir kiškeliui gieda:

Aš ne veršynas,
Karklų grįžtynas,
Smalų lietynas,
Ylų ragynas,
Adatų plaukynas,
Lazdų kojynas,
Šok per mane!

Kaip šoko kiškelis ir prilipo.

Pareina veršelis namo, žvėrimis aplipęs. Žiūri seneliai, ką veršelis parsinešė, ir savo akimis netiki.

— Štai, senele, kas pasidarė iš karklų grįžtelės!

Įsivedė juodu veršelį pirkion.

— Reikia atšildyti, žvėris atlipdyti.

Atpustė, atšildė veršelį prie krosnies, atlipdė ir mešką, ir lapę, ir kiškelį. Senelė sako:

— Jau, seneli, turbūt reikės mešką pjauti!

— Tai jau reikės. Bus kailis ir mėsos.

Senelis galanda peilį, senelė plauna niekotėlę.

Pamatė kiškelis, virpa visas ir gieda:

Galanda senelis peiliukėlį,
Mazgoja senelė niekotėlę,
Pjaus pjaus meškelę!

O meška supykus urzgia:

— Gal tave patį pjaus!

Ir sako meška seneliui:

— Seneli, seneli, išleisk mane, aš tau pulką karvių atvarysiu.

Senelė sako:

— O ką, seneli, karvelės neturim, gerai būtų, kad karvių pulką atvarytų.

Ir išleido juodu mešką.

Kiškelis ir vėl bėginėdamas gieda:

Galanda senelis peiliukėlį,
Mazgoja senelė niekotėlę,
Pjaus pjaus laputę!

O lapė perpykus kiškučiui sako:

— Tave patį pjaus, o manęs senelis nepjaus. Aš jam žąsų pulką atvarysiu.

Senelei patiko lapės pažadai.

— Teeinie, seneli! Atvarys žąsų pulką, bus ir mėsos, ir plunksnų!

Ir paleido juodu laputę.

Kiškelis mato, kad jau jam galas ateina, ir vėl gieda:

Galanda senelis peiliukėlį,
Mazgoja senelė niekotėlę,
Pjaus pjaus kiškutį!

Veda senelis kiškutį už auselės, o tas ir sako:

— Seneli, seneli, didesnius žvėris paleidai, leisk ir mane, aš jums kopūstų prinešiu! Ir saldžius valgysit, ir žiemai užraugsit.

Paleido ir kiškelį. Tas nubėgo kaip pridegtas.

Seneliai laukia pažadėtųjų dovanų, nesulaukia.

Tik pabuvus kiek, atneša meška karvės galvą, sviedžia seneliui kiemau:

— Seneli, seneli, atvariau tau karvių pulką!

Kitą dieną lapė atneša seniai papjautą, apipešiotą žąsytę, pupt sviedžia kiemau ir sako:

— Štai, senele, atvariau žąsų pulką! Bus ir mėsos, ir plunksnų!

O kiškelis įmetė kiemau graibštelį kiškio kopūstų, ir tiek seneliai jį tematė.

— Veršeli, veršeli, — sako senelė, — matai, kokie tavo parvaryti žvėrys. Patikėjau jais, išleidau, būtume nors kailinių žiemai turėję, mėsos kubilą prisisūdę.

Žiūri žiūri, kur tas veršelis, ogi veršelio kaip nebūta: smala nuo šilimos nuvarvėjo, adatėlės išbyrėjo, kojelės išklypo. Še tau ir veršelis iš karklų grįžtelės!

ŽMOGUS, MEŠKA IR LAPĖ

Vieną kartą arė žmogus dirvą pagiry. Netoliese gulėjo meška lauže. Pamačiusi žmogų, ji ir šaukia:

— Žmogau, žmogau, aš tavo jautelius pjausiu.

Nusiminė žmogus, nežino, kaip nuo meškos gelbėtis, o čia pasisuko lapė ir sako:

— Ką man duosi, jeigu aš tavo jautelius išgelbėsiu?

— Aš tau atnešiu vištų maišą, tik, susimildama, neduok meškai mano jautelių papjauti.

Taip jiedu susitarė, o lapė girion smuko. Atbėgusi iš kito krašto, didžiu balsu šaukė:

— Žmogau, žmogau, ar nematei čia kur netoli meškų, stirnų, vilkų, šernų? Ponas medžioklėn išjojo su penkiais šimtais medžiotojų, o šunų skalikų kita tiek.

— Nemačiau nė meškų, nė stirnų, nė vilkų, nė šernų, — tarė žmogus.

— O kas ten lauže guli?

— Tai šiekšta guli.

— Kad būt šiekšta, tai būt šakos apgenėtos, — sako lapė ir vėl nubėgo į girią.

Meška išsigando pono ir skalikų ir sako:

— Žmogau, nukapok man kojas.

Žmogus nukapojo, o lapė vėl išbėgusi iš girios šaukia:

— Žmogau, žmogau, ar nematei meškų, stirnų, vilkų? Ponas medžiokiėn išjojo. Medžiotojų penki šimtai, o šunų — kita tiek.

— Nemačiau, — atsakė žmogus.

— O kas ten lauže guli?

— Tai medis guli.

— Kad būt medis, būtų galan kirvis įkirstas.

Ir vėl lapė nubėgo į girią, o meška išsigandusi šaukia:

— Žmogau, įkirsk man kirvį galvon.

Kai įkirto, tai meška ir galą gavo. Tada atbėgo lapė pas tą žmogų ir kaulija:

— Matai, kaip aš tavo jautelius išgelbėjau, tai tu rytoj atnešk man maišą vištų, kaip esi žadėjęs.

Kitą dieną žmogus pasišaukė savo šunis, sukišo juos į maišą, užrišo ir nunešė pagirin. Rado lapę belaukiančią, iš to būsimo skanumo besilaižančią.

— Paleisk, žmogau, vištėles, aš jas pati pasigausiu.

Žmogus iškratė iš maišo šunis, o tie skalydami ėmė lapę vytis. Lapė puolė strimagalviais savo olon, kvapo neatgaudama, o šunys, lauke likę, lojo iš piktumo, vos iš kailio neišsinerdami. O lapė stebisi, kailį sveika išnešusi, ir savo akelių klausinėja:

— Akelės, akelės, ką jūs darėt, man bebėgant?

— Mes tik dairėmės, ar toli dar ola, ar geru taku bėgame.

— Gerai darėt, akelės. O jūs, mano auselės, ką beveikėte?

— Mes stačios klausėmės, ar toli skalikai loja.

— O tu, nosele?

— Aš vis uostinėjau, kad kokia bėda už akių arba iš šalies neužbėgtų.

— O jūs, kojelės?

— Skubinomės viena paskui kitą greičiau susimesti, tarsi lenktynių bėgdamos.

— Gerai darėt. O tu, uodegėle, ką veikei, paskui besivilkdama?

— Makalavau, tabalavau, kad tik ne mane, o tave šunes pagriebtų.

— Ak tu šitokia! — sušuko lapė. — Tekit, šunes, bjaurybę uodegą! — ir iškišo uodegą iš olos. Šunes, uodegą nutvėrę, lapę iš olos išvilko ir užkrimto.

VILKAS IR SIUVĖJAS

Sykį ėjo siuvėjas per mišką ir sutiko alkaną vilką. Vilkas jam tarė:

— Dabar gulk, aš tave suėsiu!

Siuvėjas pradėjo prašyti ir įkalbinėti, kad jis į vilko pilvą nepareisiąs. Vilkas liepė paimti matą ir pamatuoti. Bematuodamas siuvėjas kapt ir nutvėrė vilką už uodegos. Nutvėręs apsivyniojo apie ranką, išsitraukė iš užančio laidynę ir ėmė duoti ja vilkui per nugarą, per šonus ir kur tik pakliuvo. Vilkas kaukė, staugė, šokinėjo, bet niekaip ištrūkti negalėjo. Matydamas, kad šitaip gali jį pribaigti, pradėjo vilkas prašyti siuvėją:

— Palauk, gerasis žmogau, jeigu tau mano uodega reikalinga, tai pasiimk ją sau, tik paleisk mane gyvą; aš tau nieko nebedarysiu!

Siuvėjas pasiėmė žirkles, čirkšt nukirpo vilkui uodegą ir paleido.

Vilkas nubėgo į girią, baisiai sustaugė ir sušaukė vilkų tarybą. Subėgo vilkų didelė daugybė. Beuodegis papasakojo, kaip jį siuvėjas išjuokė, prikūlė ir uodegą nupjovė. Visi vilkai nutarė bėgti, pavyti siuvėją ir sudraskyti. Taip ir padarė — pasileido visi ir vejasi. Siuvėjas pajuto, kad atūžia, atkaukia pulkas vilkų, ir nežino, kas daryti. Apsižvalgė žmogelis ir bematant atsidūrė eglės viršūnėje. Subėgo vilkai prie eglės ir tariasi, kaip pasiekti siuvėją. Vienas vilkas ir sako:

— Palauk! Vis tiek jis neištrūks. Stok tu, beuodegi, į apačią, o mes sulipsime vienas ant kito ir pasieksime jį.

Siuvėjas išgirdęs labai persigando. Jis, matydamas, kaip vilkai lipa vienas ant kito ir tuoj pagriebs jį už kojų, suriko:

— Na, lipkit, lipkit! Kam klius, kam neklius, o tam vilkui beuodegiui tai vis klius!

Beuodegis išgirdęs tuoj šoko iš apačios, ir visi vilkai nuburbėjo žemėn. Daug vilkų užsimušė, o kiti į girią nudūmė. Siuvėjas išlipo iš eglės ir laimingai nuėjo savo keliu.

KAIP BAUDŽIAUNINKAS IŠMOKĖ MEŠKĄ SMUIKU GROTI

Senovėje, baudžiavos laikais, pas vieną poną rūsyje buvo pikta meška. Jei kuris žmogus ponui prasikalsdavo, tai tą žmogų įmesdavo į rūsį, ir meška suėsdavo. Vienas gudruolis prasikalto ponui, tai ponas liepė jį įmesti į rūsį, kad meška suėstų. Tas žmogus turėjo smuiką, kaltą ir skustuvą. Visa tai pasiėmė, įėjo rūsin, atsistojo kampe ir pradėjo groti.

Meška klausėsi, paskui prašo jį:

— Išmokyk ir mane groti!

Žmogus sako:

— Kad tavo pirštai stori.

Tada meška sako:

— Ar negalima mano pirštų paploninti?

— Galiu paploninti, — sutiko tas muzikantas.

Tada žmogus kaltu įskėlė stulpą ir liepė meškai savo pirštus kišti į skylę. Kai meška naguotus pirštus plyšin įspraudė, tai žmogus greitai kaltą ištraukė, ir meškos letena liko įsprausta — negali ištraukti. Po to žmogus skustuvu nuskuto

meškai didelį lopinį nugaroje ir per tą vietą ėmė mušti lazda. Mušė mušė tol, kol meška jam prižadėjo daugiau žmonių neėsti, o tik avietes uogauti ir bičių medų ragauti.

OŽKELĖ, PUSĖ LUPTA, PUSĖ SKUSTA

Gyveno kartą senelis su senele ir turėjo vieną ožkelę. Juodu ožkelę taip mylėjo, kad ta per didelį lepinimą net išpaiko, nustojo senukų klausyti. Kartą senelis nebeištvėrė, perpyko ant neklaužados ir pradėjo gyvai odą lupti. Lupo lupo, iki pusės nulupo, bet ožkelė pasimuistė, ištrūko iš senelio rankų ir nubėgo į girią. Girioje ji susirado lapės olą, įlindo ir guli.

Lapė sugrįžo iš medžioklės, žiūri, kad jos urvą kažkas užėmęs, ir klausia:

— Kas čia mano nameliuose?

O ožkelė atsako:

Aš, senio ožka,
Pusė lupta, pusė skusta,
Su aukso rageliais,
Titnago nageliais,
Su dubos auselėmis!
Su rageliais subadysiu,
Su nageliais sudraskysiu,
Su auselėmis užplaksiu!

Lapė išsigando,bėga per girią ir vis atsisukdama žiūri, ar nesiveja jos tas baisus žvėris, kuris jos namelius užėmė. Sutinka ji meška. Meška klausia:

— Kas tave veja, lapute?

Lapė skundžiasi:

— Kaip aš nebėgsiu? Mano namelius kažkoks žvėris užėmė ir dar subadyti žada. Meškute kūmute, padėk man tą žvėrį išvaryti!

Meška sako:

— Nedejuok. Aš tuoj jį sudorosiu!

Priėjus prie lapės olos, meška klausia:

— Kas čia lapės nameliuose?

O ožkelė atsako:

Aš, senio ožka,
Pusė lupta, pusė skusta,
Su aukso rageliais,
Titnago nageliais,
Su dubos auselėmis!
Su rageliais subadysiu,
Su nageliais sudraskysiu,
Su auselėmis užplaksiu!

Meška išsigando ir sako lapei:

— Bėkim greičiau iš čia! Dar iš tikrųjų šoks ir subadys!

Bėga abidvi per girią. Sutinka vilką. Vilkas klausia:

— Kur taip, kūmos, skubat?

— Skubėtum ir tu, kur akys veda, jei žinotum, koks žvėris lapės namelius užėmė!

— Na, einam, pažiūrėsim į tą žvėrį! Bematant aš jį iškrapštysiu!

Priėjo visi trys prie olos. Vilkas klausia:
— Kas čia lapės nameliuose?
Ožkelė atsako:

Aš, senio ožka,
Pusė lupta, pusė skusta,
Su aukso rageliais,
Titnago nageliais,
Su duobos auselėmis!
Su rageliais subadysiu,
Su nageliais sudraskysiu,
Su auselėmis užplaksiu!

Vilkas irgi išsigando:
— Bėkim iš čia, kol tas žvėris neįpyko.
Bėga visi. Sutinka šerną. Šernas klausia:
— Kas jus taip išgąsdino?
— Geriau nė neklausk! Visokių žvėrių matėm, bet tokio, koks lapės namelius užėmė, dar nebuvo!
— Parodykit tą žvėrį man, — sako šernas. — Aš jį tuoj išvarysiu!
Grįžta visi prie lapės olos. Šernas klausia:
— Kas čia lapės nameliuose?
O ožkelė atsako:

Aš, senio ožka,
Pusė lupta, pusė skusta,
Su aukso rageliais,
Titnago nageliais.
Su dubos auselėmis!
Su rageliais subadysiu,
Su nageliais sudraskysiu,
Su auselėmis užplaksiu!

Išsigando ir šernas:
— Teisybę sakėt, brolyčiai! Bėkim!
Ir vėl visi pasileido, kiek kojos įkerta. Sutinka zuikį. Zuikis, pamatęs, kad tokie dideli žvėrys patys kažko bijo, įsidrąsino ir klausia:
— Ei žvėrys! Kur bėgat?

— Neplyšauk! O dar išgirs tas baisus žvėris, kuris lapės namelį užėmė!

— Na, parodykit man jį!

Vėl visi sugrįžo prie lapės olos. Zuikis klausia:

— Kas čia lapės nameliuose?

Ožkelė atsako:

Aš, senio ožka,
Pusė lupta, pusė skusta,
Su aukso rageliais,
Titnago nageliais,
Su dubos auselėmis!
Su rageliais subadysiu,
Su nageliais sudraskysiu,
Su auselėmis užplaksiu!

— Vyručiai, bėkim! — sušuko zuikis ir pats pirmutinis pasileido, kiek tik kojos neša.

Bėga žvėrys, lekuoja, o čia kur buvus, kur nebuvus priešais juos iš pagirio bitutė atskrenda.

— Ar giria dega, ar dangus griūva, — klausia bitutė, — kad jūs visi taip bėgat?

— Nei giria dega, nei dangus griūva, o baisus žvėris į lapės namelius įsilindo, — atsako jie.

— Parodykit man tą žvėrį!

— Ką tu! Bene išvarysi, tokia maža būdama! Jeigu jau mes, tokie žvėrys, jo neišvarėme, tai apie tave nė kalbėti nėra ko!

— Gerai, pabandykim!

Ir grįžo žvėrys prie lapės namelių. Bitutė, nieko nelaukus, įskrido į olą. Žiūri — senuko ožka begulinti, sau nuluptus šonus begydanti. Bitutė kaip įgils į nuluptą vietą, ožka kaip šoks — ir iš olos išbildėjo!

Net neapsidairė, kaip šimtą mylių nuskrido. O zuikis kad ėmė juoktis, net jam lūpa plyšo.

EŽYS IR PONAS

Važiuoja ponas keliu. Šalia bėga ežys. Bebėgdamas rado skatiką ir gieda:

— Aš radau skatiką, aš radau skatiką!

Ponui nusibodo klausyti ežio ir liepė tarnui atimti iš jo tą skatiką. Tarnas ir atėmė. Tada ežys vėl gieda:

— Neturėlis atėmė, neturėlis atėmė...

Ponas tarnui sako:

— Mesk tu jam į akis tą skatiką!

Tarnas numetė. Ežys vėl dainuoja:

— Pabijojęs atidavė, pabijojęs atidavė...

Ponas labai supyko, liepė tarnui permesti ežį per tvorą. Tarnas tuoj nuėjo ir permetė.

Ežys, už tvoros bėgdamas, loja:

— Kaip kazokas peršokau, kaip kazokas peršokau...

Ponas liepė šunimis užpjudyti. Tarnas užpjudė. Ežys susirietė į kamuolį, ir šunys nieko negali padaryti.

Taip ežys ir liko šunų nepaliestas, o ponas nuvažiavo toliau, ežio išjuoktas.

KAIP GAIDELIS PONO DVARĄ GRIOVĖ

Gyveno senelis ir senelė. Nieko neturėjo, tik gaidelį ir girneles. Gaidelis randa kokį grūdą, senelis sumala, tai pilnos girnelės miltų. Senelė duonelės išsikepa, ragaišio ir gyvena. Sužinojo dvaro ponas, kad senelis turi tokias girneles, kad iš vieno grūdo pilnos miltų, atvažiavo ir atėmė. Kadaise gi valią turėjo! Verkia senelė su seneliu: „Jau prapuolėm, duonos nebebus." Gaidelis, matydamas, kaip seneliams sunku gyventi, išlindo iš po pečiaus ir eina dvaran girnelių vaduoti.

— Kur tu toks mažas atimsi iš pono girnas, — sako senelis.

— Tai nieko, kad mažas. Atimsiu!

Ir išėjo gaidelis dvaran. Eina mišku giedodamas, bėga lapė.

— Gaideli, gaideli, kur taip eini giedodamas? — klausia lapė.

— Girnelių vaduoti, pono dvaro griauti!

— Paimk ir mane kartu, — sako lapė.

— Lįsk mano gurklin.

Lapė tiktai kivinkšt kūlverščia ir įlindo gaidžio gurklin. Gaidelis eina toliau per mišką giedodamas. Susitinka vilką. Vilkas sako:

— Gaideli, gaideli, kur taip eini giedodamas?

— Girnelių vaduoti, pono dvaro griauti!

— Paimk ir mane kartu, — sako vilkas.

— Lįsk mano gurklin.

Įlindo ir vilkas gaidžio gurklin. Gaidelis vėl eina giedodamas toliau.

Susidūrė su meška.

— Gaideli, gaideli, kur taip eini giedodamas?

— Girnelių vaduoti, pono dvaro griauti!

— Paimk ir mane kartu, — sako meška.

— Lįsk mano gurklin.

Įsirito meška gurklin, gaidelis pasidarė drūtas, storas kaip statinė. Eina gaidelis keliu. Priėjo dvarą, užskrido ant tvoros ir gieda:

Kakariekū,
Aš tą dvarą išpustysiu,
Aš to pono nelaikysiu,
Kakariekū.

Ponas išėjo pasiklausyti, kas čia taip gieda. Klauso ponas, klauso, o gaidelis vis tą patį:

Kakariekū,
Aš tą dvarą išpustysiu,
Aš to pono nelaikysiu,
Kakariekū.

Įpyko ponas, liepė gaidį pagauti, mesti pas žąsis. „Tegul jį per naktį sužnaibys!" Kai tik įmetė, gaidelis sako:

— Lape, lape, lįsk iš gurklio, išpjauk žąsis!

Lapė visas žąsis išpjovė, išsikasė po kūtės pamatais ir nubėgo į mišką. Rytą ponas liepė tarnams išmesti gaidį, manė — jau negyvas. Pradarė duris, gaidelis per tarnų galvas purpt užlėkė ant tvoros ir gieda:

— Neturės ponas žąsų, neturės ponas žąsų!

Ponas dar labiau supyko: „Meskite arklių tvartan. Tegul jį suspardys!" Kai tik įmetė, gaidelis sako:

— Vilke, vilke, lįsk iš gurklio, pjauk arklius!

Vilkas išlindo ir papjovė visus arklius, išsikasė po kūtės pamatais ir pabėgo į mišką. Ryto metą ponas siunčia tarnus pažiūrėt, ar gyvas dar gaidelis. Vos pradarė duris, gaidelis per galvas išskrido, užlėkė ant tvoros ir gieda:

— Neturės ponas arklių į svečius važiuoti! Neturės ponas arklių į svečius važiuoti!

Ponas sako:

— Meskite pas jaučius, tegu jį pernakt subado!

Įmetė pas jaučius, gaidelis sako:

— Meška, meška, lįsk iš gurklio, pjauk jaučius!

Ateina rytą ponas — visi jaučiai išpjauti. Gaidelis pro duris purpt ant tvoros, sulapatavo:

— Neturės ponas jaučių, neturės ponas jaučių!

Poną jau ima baimė. Liepia tarnams gaidelį sugauti ir įbrukti į šulinį. „Tegul jis prigeria." Įmetė gaidį į šulinį, dangčiu uždengė, kad neišskristų. Gaidys tuojau sako:

— Gurkly, gurkly, ryk vandenį! Gurkly, gurkly, ryk vandenį!

Surijo gurklys vandenį, šulinys sausut sausas. Rytą eina ponas pažiūrėti gaidžio, lieps jau tarnams išmesti negyvą. Pradengė dangtį, gaidys vėl purpt ir gieda ant tvoros:

— Neturės ponas vandens arbatai! Neturės ponas vandens arbatai!

Ponas jau nežino, ką daryti, bijo gi. Liepė tarnams iškūrenti gerai pečių. „Meskit į pečių, tegu sudega!" Tarnai įmetė į pečių, gaidelis kad ims šaukti:

— Gurkly, gurkly, leisk vandenį! Gurkly, gurkly, leisk vandenį!

Užgesino pečių, visus kambarius užliejo, neturi ponas kur dėtis. Gaidelis užlėkė ant tvoros ir vėl gieda:

— Ponas sudegino malkas, pečiaus nepakūreno! Ponas sudegino malkas, pečiaus nepakūreno!

Ponas netveria pykčiu: „Daužkit jį, tai virsim!" Tarnai neina: kas čia per gaidys — arklius, karves išmušė, kambarius užliejo! Tai ponas pats paėmė kirvį ir eina gaidžio kirsti.

Gaidelis sulapatavo:

— Kirvi, kirvi, kirsk ponui galvą!

Kirvis nukirto poną, o gaideilis pasiėmė girneles ir grįžo pas senelius, išbuvęs dvarą ir patį poną. O seneliai tebegyvena, ragaišius valgo ir vargo nebevargsta.

ANIUTĖ

Gyveno tėvelis ir motutė ir turėjo dukrelę, vardu Aniutė. Aniutė nesiprausė, nesišukavo, vaikščiojo paišina ir tėvelių neklausė. Tėvelis sugalvojo nuvesti Aniutę prie prūdo ir ten ją pamerkti, kad būtų balta. Kaip tėvelis tarė, taip ir padarė, ir nuvedė Aniutę, ir pamerkė. O paskui kiekvieną dieną ateina tėvelis pasižiūrėti, ar jau švari Aniutė, ir atneša jai valgyti. Atėjęs prie prūdo šaukia:

Aniute vaikeli, iškišk pirštelį.
Ar juodas, ar baltas?

Iškiša Aniutė pirštelį, bet kas iš to — pirštelis dar juodas. Tėvelis uždeda ant to pirštelio valgyti ir vėl Aniutę palieka prūde pamerktą.

Netoli už krūmų tupėta vilko. Jis išgirdo tėvelio žodžius. Atėjęs prie prūdo, šaukia:

Aniute vaikeli, iškišk pirštelį.
Ar juodas, ar baltas?

Aniutė sako:

— Čia ne mano tėvelis šaukia. Mano tėvelio laibas balselis.

Vilkas nubėgo pas kalvį paploninti liežuvio. Kalvis ištraukė jam su replėmis liežuvį, padėjo ant priekalo ir su dideliu kūju išplojo. Tą dieną vėl tėvelis buvo atėjęs Aniutės šaukti ir valgio jai atnešęs.

— Aną kartą mane kas šaukė labai storai, — sako Aniutė.

Tėvelis sako:

— Neatsišauk, nes tavo tėvelio laibas balsas.

Tėvelis uždėjo ant pirštelio valgyti ir vėl paliko ją prūde. Atėjo vilkas ir šaukia:

Aniute vaikeli, iškišk pirštelį.
Ar juodas, ar baltas?

Aniutė iškišo pirštelį, vilkas už pirštelio — ir nusinešė Aniutę miškan. Kitą dieną ateina tėvelis, šaukia Aniutę, ogi niekas neatsiliepia. Dar kartą šaukia — vis neiškiša Aniutė pirštelio. Pareina tėvelis namo, pasako motutei, kad nebėra Aniutės, ir abu jau verkia, sakydami:

Imkime tinkelį į baltas rankeles,
Eikime gaudyti Aniutės dukrelės.

Nuėjo abu prie prūdo, užmetė tinklus, bet Aniutės neištraukė. Dar labiau ėmė verkti tėvelis ir motutė, bet pagaliau tėvelis sako:

— Tikriausiai čia bus vilko darbas. Eisiu ieškoti savo dukrelės.

Ir išėjo tėvelis laukuosna, miškuosna Aniutės ieškoti. Eina per mišką, sutinka medžiotojus, klausia:

— Ar nematėt vilko?

Bet medžiotojai atsakė nematę. Sutemo, baisu miške, o tėvelis vis eina. Galų gale gale pamatė mažą žiburėlį. Prieina arčiau — ogi vilkas roges daro. Klausia jį tėvelis:

— Ar nežinai, kur gyvena Aniutė, mano dukrelė?

— Žinau, — atsakė vilkas. — Čia gyvena.

Užėjo tėvelis vilko trobelėn. Čia rado Aniutę, vakarienę beverdančią. Aniutė davė vakarienės tėveliui, paguldė jį, apnakvydino. Tėvelis užkvietė Aniutę su vilku svečiuosna. Aniutė prižadėjo atvažiuoti, kai tik vilkas baigsiąs roges daryti, o ji pyragų prikepsianti. Grįžo tėvelis namo ir papasakojo motutei, kad Aniutė su vilku atvažiuosianti svečiuosna. Tėvelis su motute nutarė pasikviesti kaimynus, ištaisyti vaišes ir nudobti vilką, o Aniutę pasilikti.

Kai vilkas padarė roges, o Aniutė prikepė pyragų, pasikinkė ji vilką į roges ir nuvažiavo tėviškėn. Čia jau laukė tėveliai ir suprašyti kaimynai. Aniutė nukinkė vilką, paliko jį lauke, o pati įbėgo vidun. Aniutę visi meiliai sutiko, pasisveikino, o paskui pastvėrė pagalius, kačergas, samčius ir laukia vilko. Vilkas atidaro duris, bet stovi tarpdury, bijo vidun eiti. Kaimynai šaukia:

Vilkeli sveteli, eikš arčiau,
Valgysi pyragėlį, bus tau gardžiau.

Vilkas ir įėjo. Tada visi šoko ir užmušė vilką. Tėvelis nulupo jam kailį ir pasiuvo Aniutei kailinius. Ji ir dabar tuos kailinius tebenešioja. Ir aš ten buvau, samtį turėjau, samtis iš rankų iškrito, vilkui ant kojos nukrito.

MERGELĖ UOGELĖ

Buvo senelis ir senelė. Neturėjo juodu vaikų, tai senelė ir sako:

— Eik, senuk, į girią, iškirsi alksnio ir atsineši.

Senelis atsinešė alksnio šaką, aptašė, įdėjo lopšin, o senelė supa ir gieda:

— Lylia, lylia, Trivainėli!

Supo supo ir išsupo vaikelį. Vaikelis guvus, bematant paūgėjo. Turėjo seneliai gyvulių bandą, tai ir sako tam Trivainėliui:

— Gink, tu būsi mums piemenėlis.

Ir nuginė Trivainėlis tuos gyvulius į pagirį. Gano gano, nuobodu jam vienam, nebežino, nė ką prasimanyti. Rado samanose uogelę spanguolinę. Permetė per vieną petį, per kitą, ir pasidarė mergelė. Sukirto pirkelę, įvedė pirkelėn mergelę, krosnį sukrovė, iškūreno ir sako:

— Gyvenk sau sveika. Ryt atginsiu čia gyvulius, tai atnešiu tau pieno bliūdą, duonos plutą.

Kitą dieną atvarė Trivainėlis gyvulius ir šaukia:

Atidaryk, mergele, atidaryk,
Aš tau nešu pieno bliūdą,
Pieno bliūdą, duonos plutą.

Atidarė mergelė, pavalgė pieno, duonos, ir gerai.

Išgirdo vilkas, kaip Trivainėlis šaukia mergelę, ir pats bando šaukti, už pirkelės užlindęs:

Atidaryk, mergele, atidaryk,
Aš tau nešu pieno bliūdą,
Pieno bliūdą, duonos plutą.

Mergelė pajuto, kad balsas ne Trivainėlio, ir prie durų neina. Nubėgo vilkas pas kalvį ir prašo:

Kavolėli, kavolėli,
Pakalėk man liežuvėlį...

— Paklok ant kulbės, tai pakalėsiu, — sako kalvis.

Paklojo vilkas liežuvį ant kulbės, kalvis kad tvojo gerai, tai vilkas net inkšdamas nubėgo prie pirkelės ir laibu balsu šaukia:

Atidaryk, mergele, atidaryk,
Aš tau nešu pieno bliūdą,
Pieno bliūdą, duonos plutą.

Atidarė mergelė dureles, o vilkas ją kapt ir prarijo.

Atginė Trivainėlis gyvulius, šaukia mergelę, nebeprisišaukia. Nebėra kam nešti pieno bliūdą, duonos plutą. Verkė verkė Trivainėlis ir numirė po lazdynų krūmu.

Parbėga namo Trivainėlio kalaitė ir kiauksi:

Kiau viau viau, jūs Trivainėlio...
Kiau viau viau, nebėra gyvo...

Įmetė senelė kalaitę kamaron ir pyksta:
— Nebėra žinios, ką čia ta kalė skalija.
Parbėga kiaulė, ir ta kriuksi:

Kriu kriu kriu, jūs Trivainėlio...
Kriu kriu kriu, nebėra gyvo...

— Us tvartan, kas čia šiandien anksti atlėkei iš miško? — sako senelė.
Bėga ožka per kiemą, ir ta mekena:

Me ke ke, jūs Trivainėlio...
Me ke ke, nebėra gyvo...

Uždarė ir tą tvartan.
— Ar tu žinai, dieduli, ką tie gyvuliai šaukia? Bėga, kriūgia, apsiklausyt nebegali.
O Trivainėlio taip ir nėra. Sutemo, vis jo nėra. Naktį kur eis seneliai ieškoti? Atsigulė, pramigo, o rytą eina į girią. Nuėjo pagirin ir mato — guli Trivainėlis po lazdynų krūmu. Senelis prišoko, pakėlė ir klausia:
— Ko tu numirei, Trivainėli?
— Ogi štai, — sako Trivainėlis, — sukirtau aš pirkelę, mano buvo mergelė uogelė, o kai atginiau — ir neberadau. Neradau mergelės uogelės ir numiriau.
Atsinešė senelė lašinių į pirkelę, pakūrė krosnelę ir pradėjo blynus kepti čirškinti, kad net visa giria pakvipo. Ir sujuto vilkas kvapą. Atsliūkina jis, ant slenksčio pasistoja ir sako:
— Ak bobute, ką tu čia darai? Kvepia jau labai.
O senelis jau su replėmis stovi, užsimetęs už durelių. O senelės blynai kad kvepia.
— Bobute, duok paragaut blyno, — prašo vilkas.
Senelė blink jam vieną blyną, tas kapt ir suėdė.
— Ak bobute, kad daugiau...
O senelė jam ir sako:
— Tu gi liežuvį iškišk.
Vilkas iškorė liežuvį, senelis replėmis tik kapt jam už liežuvio ir kad ims šaukti:

— Atiduok mergelę uogelę, atiduok mergelę uogelę!

Ką darys vilkas, ėmė ir atidavė mergelę uogelę.

Parsivedė Trivainėlis mergelę uogelę pas senelius ir gyveno visi gražiai, vilko nebijodami.

EGLĖ
ŽALČIŲ KARALIENĖ

EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ

Kitą kartą senų senovėje buvo senelis ir senutė. Turėjo juodu dvylika sūnų ir tris dukteris. Jauniausioji buvo vardu Eglė.

Vieną vasaros vakarą visos trys seserys išėjo maudytis. Pasipūškinusios ir išsipraususios išlipo ant kranto apsirėdyti. Jauniausioji tik žiūri — jos marškinių rankovėje žaltys įsirangęs. Ką gi daryti? Tuoj vyriausioji pagriebė mietą ir buvo bešokanti jį varyti. Bet žaltys atsigręžė į jauniausiąją ir prašneko žmogaus balsu:

— Duok, — sako, — Eglute, žodį, jog tekėsi už manęs, tai pats gražumu išlįsiu!

Apsiverkė Eglė: kaip ji galinti už žalčio tekėti! Paskui tarė rūsčiai:

— Atiduok marškinius ir keliauk sau sveikas, iš kur atvykęs!

O žaltys vis savo:

— Duok, — sako, — žodį, jei tekėsi už manęs, tai pats gražumu išlįsiu.

Ką darys Eglė, ėmė ir prižadėjo tekėti už žalčio.

Po trijų dienų žiūri, — visas žalčių pulkas beatšliaužiąs į jų kiemą. Nusigando visi, o žalčiai knibždėdami tik karstosi, rangosi, vyniojasi. Piršliai tiesiog sugarmėjo į vidų pasitarti su seniais ir nuotaka. Iš pradžių tėvai purtėsi, nenorėjo tikėti, bet ką padarys su tokia žalčių knypava, noromis nenoromis turi atiduoti jauniausią ir gražiausią dukrelę. Bet vis geruoju nenusileidžia. Žalčiams liepia lukterėti, o patys eina pas seną kaimynę ir viską išpasakoja. Toji sako:

— Lengva prigauti žaltį: vietoj dukters duokite jam žąsį ir paleiskite pasiuntinius.

Taip ir padarė. Parėdė baltą žąsį, ir piršliai su ja iškeliavo. Netrukus išgirdo berže gegutę kukuojant:

Kukū kukū, kukū kukū,
Prigavo jus: —
Vietoj marčios davė jums baltą žąsį,
Kukū kukū!

Žalčiai grįžta, pikti išmeta žąsį ir reikalauja marčios. Tėvai, senosios kaimynės patarti, parėdo jiems baltą avį. Pakelėje gegutė vėl jiems kukuoja:

Kukū kukū, kukū kukū,
Prigavo jus: —
Vietoj marčios davė jums baltą avį,
Kukū kukū!

Grįžta žalčiai šnypšdami ir vėl reikalauja marčios. Dabar davė jiems baltą karvę. Bet, gegutės perspėti, vėl grįžta dar labiau įtūžę, gąsdindami sausmečiu, tvanu, badu už duotojo žodžio negerbimą. Namiškiai Eglę apverkė, apraudojo ir atidavė žalčiams. Vedasi žalčiai Eglę, o gegutė pakelėje kukuoja:

Važiuokite, skubėkite,
Vedys laukia martelės!

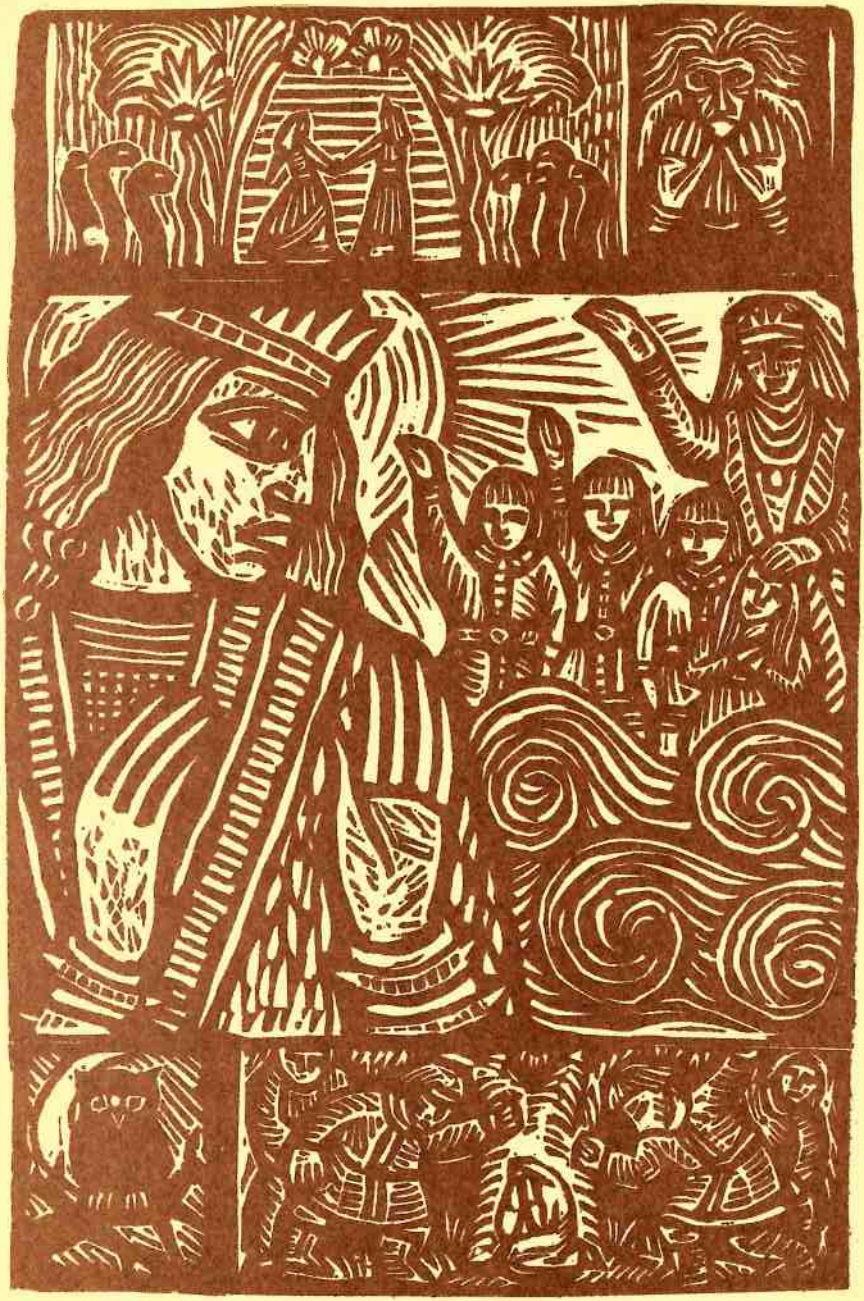

Pagaliau Eglė su visais palydovais priėjo pajūrį. Ten ji sutiko gražų jaunikaitį jos belaukiantį. Šis pasisakė esąs tas pats žaltys, lindėjęs jos marškinių rankovėje. Tuojau persikėlė visi į netolimą salą, o iš ten nusileido į požemį, po jūra, kur buvo puikiai išpuošti žalčio rūmai. Čia jie iškėlė vestuves — tris savaites gėrė, šoko, ūžė.

Žalčio rūmuose buvo visa ko pilna, ir Eglė aprimo, palinksmėjo, pagaliau ir visai pamiršo savo tėviškę.

Praėjo devyneri metai. Eglė jau susilaukė trijų sūnų: Ąžuolo, Uosio ir Beržo ir vienos dukrelės — Drebulės. Ji buvo jauniausia. Vieną kartą vyriausias sūnus besiausdamas paklausė Eglės:

— Mamyte, kur gyvena tavo tėvai? Eime jų kada nors aplankyti.

Tada ji atsiminė savo tėvus, brolius, seseris ir visą giminę. Ir parūpo jai, kaip jiems tenai sekasi: ar besveiki, ar begyvi, ar seniai jau, rasit, numirę. Ir taip jai maudžia eiti ir eiti pasižiūrėti savo tėviškės. Jau tiek metų nebuvusi, nemačiusi savųjų, baisiai išsiilgusi jų. Žaltys nenori nė klausyti.

— Gerai, — sako, — atlankyti leisiu, bet pirma suverpk šitą šilkų kuodelį, — ir parodė jai ratelį.

Žaltienė įkibo į ratelį, verpė dieną naktį. Verpė verpė, bet šilkų kuodelis mažyn nėjo. Mato, kad čia prigavimas: kuodelis, matyt, užkerėtas. Verpsi neverpsi, — vis tiek nesuverpsi. Eina Eglė pas vieną senę, kur netoli jų gyveno — pas žiniuonę burtininkę. Atėjusi dejuoja:

— Močiute širdele, pamokyk, kaip tą šilkų kuodelį suverpti.

Senoji išpasakojo, kaip ir ką reikia padaryti.

— Įmesk, — sako, — į ugnį, kada kūrensis, kitaip niekados nebaigsi verpti.

Eglė parėjusi ir įmetė kuodelį į krosnį, pakūrusi duonai kepti. Šilkai tuoj nupurškė, ir Eglė pamatė kaip gerą kultuvę pamatinę besiraitant ant ugnies: tos pamatinės leista verpiant šilkai iš savęs. Taip suverpusi, Eglė vėl prašo žaltį leisti nors kelioms dienoms pas tėvus pasiviešėti. Dabar vyras ištraukė iš pasuolės geležines kurpes ir sako:

— Kai jas suavėsi, tada galėsi keliauti.

Apsiavė ji tomis kurpėmis, eina, mina, brūžina į plytas, į

akmenis, kur tik pagriebusi, bet kurpės storos, kietos, visiškai nedyla. Minsi neminsi, — jų visam amžiui užteks. Eina vėl pas senę patarimo prašyti. Senutė pamokė:

— Nunešk kurpes kalviui ir paprašyk, kad jis pagruzdintų jas žaizdre.

Ji taip ir padarė. Kurpės gerai padegė, ir Eglė per tris dienas jas nuplėšė.

Nuplėšusi vėl prašo vyrą, kad leistų jai tėvus aplankyti.

— Gerai, — sako žaltys, — bet eidama turi pasikepti bent kiškio pyrago lauktuvėms, ką gi duosi brolių ir giminių vaikams?

O pats liepė paslėpti visus indus, kad Eglė negalėtų pasikepti ragaišio. Eglė mąsto, galvoja, kaip čia atsinešti vandens be kibiro ir užmaišyti ragaišį be indo. Ir vėl kiūtina pas senę. Senutė sako:

— Ištepliok raugu rėtį, pasisemk tuo rėčiu vandens ir užmaišyk jame ragaišį.

Žaltienė taip ir padarė: užmaišė, iškepė ir turėjo jau ragaišį. Dabar ji atsisveikino su vyru ir išėjo, vaikais vedina, į tėviškę. Žilvinas palydėjo, perkėlė per marias ir įsakė, kad viešėtų tėviškėje ne daugiau kaip devynias dienas ir vėl grįžtų.

— Kai grįši, — sako, — tai eik viena su vaikais ir, atėjusi ant jūros kranto, taip šauk mane:

Žilvine, Žilvinėli,
Jei tu gyvas, — pieno puta,
Jei negyvas, — kraujo puta...

— Ir jeigu, — sako jis, — pamatysi mariose atplaukiant pieno putą, tai žinok, jog aš dar gyvas, jei kraujo putą, — aš galą gavęs. O jūs, vaikai, šiukštu neprasitarkite, kaip mane šaukti reikia.

Taip pasakęs, atsisveikino su visais ir palinkėjo paviešėjus laimingai sugrįžti atgal.

Tėviškėje, Eglei atėjus, radosi neapsakoma linksmybė: visa giminė, visi gentys ir kaimynai susirinko jos pažiūrėti. Vienas per kitą klausinėjo, kaip ji ten gyvenusi su žalčiais. Ji tik pasakojo ir pasakojo. Visi ją vaišino, meilės kalbas kalbėjo; ji ir nepasijuto, kaip devynios dienos prašoko.

Tuo tarpu jos broliai, seserys ir tėvai galvojo, kaip čia padarius, kad jai grįžti nebereikėtų. Ir sutarė: reikią iškvosti iš vaikų, kaip jų motina, sugrįžusi prie marių, šauksianti savo vyrą, o paskui, nuėjus į pamarę, jį pašaukti ir užmušti.

Taip nutarę, pirmiausia išsivadino jie vyriausiąjį Eglės sūnų Ąžuolą į girią. Apstojo jį ir kamantinėjo, bet šis apsimetė nieko nežinąs. Pliekė jį rykštėmis, ką bedarė, bet iškvosti negalėjo. Paleisdami įgrasino nieko nesakyti savo motinai. Antrą dieną išsivedė Uosį, paskui Beržą, bet ir iš tų nieko neišgavo. Pagaliau išsiviliojo jauniausiąją Eglės dukterį Drebulę. Toji iš pradžių taip pat sakėsi nežinanti, bet, pamačiusi iš po skvernų rykštes, tuoj viską išplepėjo.

Tada visi dvylika brolių, paėmę dalgius, nutraukė į pajūrį. Atsistojo ant kranto ir šaukia:

Žilvine, Žilvinėli,
Jei tu gyvas, — pieno puta,
Jei negyvas, — kraujo puta.

Kai tik tas atplaukė, tuoj visi vyrai supuolė ir užkapojo jį. Paskui, sugrįžę namo, nieko neprasitarė Eglei, ką padarę.

Praėjo ir devynios dienos. Eglė atsisveikino su visais, nuėjo į pajūrį ir šaukia Žilviną:

Žilvine, Žilvinėli,
Jei tu gyvas, — pieno puta,
Jei negyvas, — kraujo puta.

Suviksėjo, sujudo jūra iš pat dugno, ir Eglė pamatė atplaukiant, atliūliuojant su bangomis kraujo putą. Ir išgirdo ji savo vyro balsą:

— Tavo dvylika brolių mane dalgiais užkapojo, mano šūkį jiems išdavė Drebulė, mūsų mylimiausioji dukrelė!

Susigraudino Eglė, apsiverkė ir, atsigrįžusi į vaikus, tarė: Drebulei —

Kad tu pavirstum į drebulėlę,
Kad tu drebėtum dieną naktelę,
Kad tau išpraustų lietus burnelę,
Kad iššukuotų vėjas galvelę!..

Sūnums —

Stokit, sūneliai, stipriais medeliais, —
Aš, jūs mamelė, liksiuos eglelė.

Kaip ji ištarė, taip ir įvyko: ir dabar ąžuolas, uosis ir beržas yra visų stipriausieji mūsų medžiai, o drebulė ir šiandien, mažiausio vėjelio pučiama, pradeda drebėti už tai, kad ji drebėjo prieš savo dėdžius ir išdavė savo tikrą tėvą ir motiną.

KARVĖ VERPĖJA

Sykį mirė mažos mergaitės motina. Netrukus tėvas parvedė pamotę su dviem dukterim. Toji buvo baisi pikčiurna ir našlaitės iš pirmų dienų pradėjo nekęsti. Jai užduodavo sunkiausius darbus, vilkdavo prastais drabužiais, klodavo šiurkščiais patalėliais.

Išaušus pavasariui, išvijo pamotė našlaitėlę gyvulių ganyti. Išvijusi dar įdavė linų kuodelį ir prisakė lig vakaro suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio. Jeigu nesuverpsianti ir neišlenksianti, tegu negrįšianti namo.

Išginė našlaitėlė galvijus į ganyklą, atsisėdo ant kelmo ir verkia. Taip jai beraudant, prieina žaloji karvė ir klausia žmogaus balsu:

— Mergele, ko taip liūdi, ko taip verki?

— Kaip aš neliūdėsiu ir neverksiu, mieloji Žalute, — atsakė mergelė. — Štai pamotė įdavė man linų kuodelį ir liepė ligi vakaro suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio. Neišmanau, nė kaip pradėti.

— Neverk, mergele! — atsakė karvė. — Mauk kuodelį man ant ragų, linai bus suverpti ir siūlai išlenkti.

Našlaitė užmovė kuodelį ant ragų, ir karvė nuėjo. Pavakare Žaloji sugrįžo su sruoga gražių siūlų ant ragų.

Kai mergaitė parginė galvijus, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiau, — atsakė ji ir padavė sruogą siūlų.

Pamotė net išsižiojo, — kaip našlaitė galėjo suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio? Ir ji nutarė viską sužinoti.

Kitą rytą pamotė jau atnešė du kuodelius, padavė našlaitei ir tarė:

— Ligi vakaro suverpsi be verpstės ir išlenksi be lankčio.

Mergelė išginė galvijus, atsisėdo ant kelmo ir vėl verkia. Prieina Žaloji ir sako:

— Neverk, mauk linus man ant ragų, bus suverpti ir išlenkti.

Mergaitė užmovė linus ant ragų, ir karvė nuėjo.

Pamotė, išleidusi našlaitę su galvijais, tarė savo jauniausiajai dukteriai:

— Eik į ganyklą ir susek, kaip mūsų piemenė verpia.

Nuėjusi duktė mergelę rado be linų. Vakare našlaitė pamatė Žaląją grįžtant su verpalu ir sako seseriai:

— Eik, sesele, atkelsi vartus, ginsime namo galvijus.

Kai pamotės duktė nuėjo vartų atkelti, tą valandą Žaloji atnešė našlaitei verpalą ant ragų.

Kai ji parginė, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiau, — atsakė mergelė ir padavė dvi sruogas siūlų.

Vėl nustebo pamotė ir paklausė dukters:

— Na, ar matei, kaip piemenė verpė?

— Ne, nemačiau, — atsakė duktė. — Kai nuėjau, ji linų su savim jau neturėjo.

— Tiek iš tavęs ir naudos! — pabarė dukterį motina.

Trečią rytą pamotė vėl tarė našlaitei:

— Štai tau trys kuodeliai linų. Suverpsi be verpstės ir išlenksi be lankčio.

Našlaitę išleidusi, pamotė pasišaukė vyresniąją dukterį ir sako:

— Eik į ganyklą ir susek, kaip mūsų piemenė verpia.

Bet ir toji rado seserį be linų. Linai buvo jau atiduoti karvei.

Vakare našlaitė pamatė Žaląją grįžtant su verpalu ir sako seseriai:

— Eik, sesele, atkelsi vartus, ginsime namo galvijus.

Bet sesuo nėjo vartų atkelti ir pamatė, kaip Žaloji atnešė verpalą ant ragų.

Kai našlaitė parginė, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiau, — atsakė ji ir padavė tris sruogas siūlų.

Netrukus parėjo duktė, motina ir klausia:

— Na, ar matei, kaip piemenė verpė?

— Kaip verpė, tai nemačiau, — atsakė duktė. — Tik mačiau, kaip Žaloji ant ragų atnešė verpalą.

Užpyko pamotė ir sako:

— Rytoj tą karvę pjausime.

Nuliūdo našlaitė, nuėjo pas Žaląją, verkdama apkabino jai kaklą ir sako:

— Geroji karvute, šeimininkė žada tave pjauti.

— Ką darysi, — atsakė karvė. — Bet aš ir mirdama tau padėsiu. Gerai įsiklausyk. Kai mane pjaus, įsižiūrėk, kur nutikš pirmas kraujo lašas. Tu tą lašą pirštu įspausk į žemę. Paskui, kai visas kraujas nubėgs, suvilgyk į jį prijuostę ir pakask ją darželyje prieš pirmąjį langą. Tik žiūrėk, kad niekas nematytų.

Kitą dieną karvutę papjovė. Našlaitė pirmąjį kraujo lašą

įspaudė į žemę, o krauju suvilgytą prijuostę pakasė daržely je.

Praėjo keleri metai. Našlaitėlė užaugo daili, graži mergelė. Bet ir dabar ji buvo pamotės stumdoma, seserų apjuokiama.

Vieną pavasarį kieme, kur našlaitė buvo įspaudusi karvės kraujo lašą, atsivėrė tyras vyno šaltinėlis, o darželyje, kur ji pakasė krauju suvilgytą prijuostę, išdygo labai graži obelė, visa sužydėjo ir vasarą nukaro aukso obuoliais.

Kartą pro šalį jojo tos šalies karalaitis. Jis pamatė nepaprastą obelę ir užsuko paprašyti to medžio vaisių. Kieme pamatė vyno šaltinėlį ir panoro paragauti. Šeimininkė pašaukė savo vyresniąją dukterį ir sako:

— Eik, dukrele, į daržėlį, obuolių paskink, vyno pasemk ir pavaišink aukštą svečią.

Bet vyresnioji negalėjo nei obuolių paskinti, nei vyno pasemti: kai tik tiesė rankas obuolių — obelė šakas aukštyn kėlė, kai tik lenkės vyno — vynas gilyn slūgo. Tada motina liepė antrajai dukteriai — ir toji nei obuolių paskynė, nei vyno pasėmė. Supykusi ėjo pati — ir ji nieko nepadarė. Tada pamotė tarė našlaitei:

— Eik tu, gal būsi laimingesnė.

Našlaitė priėjusi uždainavo:

Aukso obelėle, žemyn, žemyn!
Vyno šaltinėli, aukštyn, aukštyn!

Ir tuojau obelės šakos nulinko žemyn, vynas šaltinėlyje pakilo aukštyn. Mergelė paskynė obuolių, pasėmė vyno ir pavaišino svečią.

Tada ji vėl uždainavo:

Aukso obelėle, aukštyn, aukštyn!
Vyno šaltinėli, gilyn, gilyn!

Ir obelės šakos iškilo taip aukštai — niekas nebegalėjo obuolių pasiekti, o šaltinėlis nuslūgo labai giliai — niekas nebegalėjo vyno pasemti.

Karalaičiui labai patiko mergelė, ir jis padovanojo jai šilko suknelę ir aukso kurpeles. Tie drabužiai taip našlaitėlei tiko, kad karalaitis negalėjo atitraukti nuo jos akių.

Tada karalaitis tarė:

— Gražioji mergele, ar sutinki būti mano pati?

Mergelė tik nulenkė žemai galvelę, o karalaitis ją pasisodino ant žirgo. Vos tik žirgas žingsnį žengė, tuojau sušlamėjo obelė iš darželio, sukunkuliavo šaltinėlis iš kiemo, ir abudu nusekė paskui jaunuosius.

DEVYNI BROLIAI IR JŲ SESUO ELENYTĖ

Buvo devyni broliai ir sesuo Elenytė. Tėvai mirdami paliko sūnums po kumelį, o dukteriai kumelę, šitų devynių kumelių motiną. Vieną gražų pavasarį priešai užpuolė kraštą, ir broliai išjojo karan. Elenytė atliko namie viena.

Ilgai ji laukė brolių. Praėjo devyneri metai, o jų kaip nėra, taip nėra. Tada ji pasikinkė savo kumelytę ir išvažiavo

brolių ieškoti. Važiuoja važiuoja ir nežino, ar toli dar jos broliai. Ir ėmė Elenytė dainuoti:

Sužvenk, kumelėle,
Sužvenk, juodbėrėle:
Kur tavo devyni sūneliai,
Ten mano devyni broleliai!

Sužvingo kumelė, ir Elenytė iš užu šimto mylių išgirdo devynių kumelių žvengimą. Elenytė ir nuvažiavo ton pusėn, iš kur girdėjo žvengimą. Važiuoja ji pro didelį mišką, žiūri — atbėga kiškelis ir sako:

— Elenyte, pavėžėk mane, atsiveja šaulys su skalikais!

Elenytė paėmė kiškelį ir įsidėjo ratuosna. Skalikai bėgo ir prabėgo pro šalį.

Važiuoja ji toliau ir privažiuoja laumę. Laumė šliaužia geldoje kiaulę pasikinkiusi, žarnomis įsivadelėjusi, bjauriais skarmalais apsitaisiusi. Važiuoja jiedvi ir privažiuoja dvi upes. Laumė ir sako:

— Elen, Elen, eiva pasimaudyti! Šita upė pienu teka, ana upė krauju verda.

O kiškelis sako:

— Elenyte, Elenyte, laumės neklausyki! Šita upė krauju verda, ana upė pienu teka.

Laumė perpykusi griebė ir išsuko kiškeliui kojytę. Elenytė nepaklausė laumės ir nėjo maudytis. Važiuoja toliau ir vėl privažiuoja dvi upes. Vėl laumė šaukia:

— Elen, Elen, eikš maudytis! Šita upė pienu teka, ana upė krauju verda!

Kiškelis vėl sako:

— Elenyte, Elenyte, neiki! Šita upė krauju verda, ana upė pienu teka.

Laumė perpykusi išsuko kiškeliui kitą kojytę. Elenytė paklausė kiškelio ir nėjo maudytis. Netrukus ir vėl privažiavo dvi upes. Kiškelis vėl neleido Elenytės maudytis. Laumė išsuko jam užpakalines kojytes. Pagaliau nusuko jam laumė galvytę, ir kiškelis mirė. Elenytė ir laumė vėl privažiavo dvi upes. Laumė Elenytę vadina kraujo upėje maudytis. Dabar jau nebuvo, kas perspėja Elenytę, ir ji nuėjo su laume maudytis. Laumė greičiau iššoko iš upės, užsivilko Elenytės dra-

bužius ir įsėdo jos ratuosna. Elenytei nebuvo kas darą: ji turėjo vilktis laumės skarmalus. Įsisėdo Elenytė geldon ir važiuoja. Laumė drūtu balsu sugiedojo:

Sužvenk, kumelėle,
Sužvenk, juodbėrėle:
Kur tavo devyni sūneliai,
Ten mano devyni broleliai!

Kumelė nepaklausė laumės ir nesužvingo. Tada laumė liepė Elenytei pagiedoti. Elenytė sugiedojo, ir sužvingo kumelėlė. Sužvingo devyni kumeliai visiškai nebetoli. Laumė ir nuvažiavo ton pusėn, liepusi Elenytei sekti paskui. Netrukus abidvi įvažiavo brolių kieman. Broliai laumės nepažino, iš drabužių manė, kad jų sesuo, tik labai stebėjosi: Elenytė buvo labai graži, o šitoji tokia baisi, drūta.

— O čia mano piemenė! — pasakė laumė ir parodė broliams Elenytę. Broliai Elenytės nepažino, bet jos veidelis priminė jiems seserį, ir jie norėjo įsivesti ją rūman. Laumė neleido ir liepė jai naktį arklius ganyti. Broliai įsivedė laumę į vidų, pasodino už stalo, midum, vynu girdė, o Elenytė nuėjo arklių ganyti. Elenytė, ganydama arklius, verkia ir verkdama gailiai dainuoja:

Laumė ragana midų, vyną geria,
Brolių seselė žirgelius gano!

Paskui, žiūrėdama į mėnesio pilnatį, vėl sudainavo:

Oi mėnuli, mėnulėli, pasakyki manei,
Ką danguj beveikia mano tėveliai?

Ir mėnulis jai atsakė:

Tavo tėvelis midų, vyną geria,
Tavo motutė šilko gijas daro.

Laumė ragana išėjo ant priebučio ir, išgirdusi tas dainas, suriko drūtu balsu:

Tavo tėvas mėšlą mėžia,
Tavo močia skiedras renka.

Broliai išgirdo Elenytę dainuojant. Jiems labai patiko tos dainos. Ir kitą naktį vyresnysis brolis nuėjo drauge arklių ganyti, jos dainuojant paklausyti. Bet jis greit užmigo ir nieko negirdėjo. Trečią naktį nuėjo kitas brolis. Tasai taip pat užmigo ir dainuojant negirdėjo. Taip ėjo visi broliai iš eilės, bet nė vienas negirdėjo. Pagaliau išėjo jauniausias brolis. Nuėjęs atsigulė ir apsimetė miegąs. Tada Elenytė pradėjo kaip kasnakt verkti ir uždainavo:

Laumė ragana midų, vyną geria,
Brolių seselė žirgelius gano!

Elenytei baigus dainuoti, brolis sako:

— Paieškok man galvą!

Elenytė ieškojo jam galvą, o ašaros iš akių ant jo galvos tik byra, tik byra. Tuo metu kažin kas sužibo ant jos rankos, ir brolis pažino Elenytės žiedelį, kurį motutė buvo palikusi. Brolis nustebęs paklausė, iš kur tas žiedelis? Elenytė jam viską papasakojo. Ir nutarė broliai laumei raganai atkeršyti: kitą dieną jie ištepė kumelę degutu ir pastatė prie durų. Paskui nuėjo pas laumę ir sako:

— Eime, sesele, po sodą pasivaikščioti!

Laumė išėjo ir, pamačiusi prie durų degutuotą arklį, suriko:

— Ko gi čia toji kumelė stovi?

Broliai sako:

— Sušerk jai, sesele, ranka, — pati nueis.

Laumė sušėrė kumelei, ir jos ranka prilipo. Broliai sako:

— Šerk kita ranka, — toji atšoks!

Laumė sušėrė, ir kita ranka prilipo.

Tada ji spyrė koja, — ir koja prilipo, spyrė kita, — ir kita prilipo. Broliai sako:

— Šerk, sesele, pilvu, tai atšoks ir rankos, ir kojos!

Laumė sušėrė, ir visa prilipo. Tada broliai sako kumelei:

— Neški, kumelėle, laumę raganą, kur saulelė nešildo, kur vėjelis neužpučia, kur joks žvėrelis neužeina, kur joks paukštelis neatskrenda!

Paskui dar liepė vyno upėje nusimazgoti, šilko pievoje išsivartyti ir pargrįžti namo. Kumelė taip ir padarė. O broliai ir sesuo gyveno ilgai ir laimingai. Ir dabar tebegyvena, jei dar nemirė.

DEVYNGALVIS

Buvo devyni broliai ir dešimta sesuo. Visi broliai išjojo į karą, o sesuo liko pas pamotę raganą. Toji ragana žiūrėjojo girioje slibiną su devyniomis galvomis. Dėl to ji varu išvarė tą seserį lyg brolių kare ieškoti: o iš tikrųjų siuntė seserį, kad devyngalvis slibinas ją pagautų ir prarytų. Išsiuntusi brolių seserį į tą girią, ragana pati ėjo paskui, norėdama sužinoti, kas jai atsitiks.

Užpuolus devyngalviui, mergina įlipo į girinę obelį. Devyngalvis ėmė obelį graužti. Graužia viena galva, graužia antra; toji pailsta — ima graužti trečia ir taip toliau graužia visomis devyniomis galvomis.

Ateina meška:

— Padėk dievas, devyngalvi, ką tu čia veiki?

— Kepsnys obelyje sėdi, tai obelį graužiu, kad pagraužčiau, kad paėsčiau.

— Pasilsėk, aš už tave pagraužėsiu.

Devyngalvis atsigulė ant žemės, ilsisi. O meška aplinkui obelį bėga ir bėgdama gieda:

Užrietu, rietu, obelėle,
Dveju treju tiek!

O gegutė kukuoja:

Kukū, devyni broliai,
Kukū, jokite greičiau,
Kukū, jūsų seselė,
Kukū, žalioje girelėj,
Kukū, obelėlėj.
Kukū, devyngalvis graužia,
Kukū, jau tuoj pergrauš,
Kukū, jau tik ik siūlelio,
Kukū, jau tik ik šilkelio!

O toji ragana baido:

— A šivi, šivi, ką tu čia giedi?!

Taip meška bėga aplinkui obelį, gegutė kukuoja, o ragana baido gegutę.

Devyngalvis guli, ant žemės visas devynias galvas pasidėjęs, ir girdi, kad žemė dreba.

Sako:

Kas čia trinka, kas čia bilda
Po karaliaus žemę?

O gegutėlė, ant žemės tupėdama, šitaip užgieda:

Tegul trinka, tegul bilda,
Mažu atjoja sesės broliai!

Tuomet pakėlė devyngalvis nuo žemės vieną savo galvą — žiūri, kad toji obelis, kurią jisai graužia, užaugus tris sykius tokio storumo, kaip pirmiau buvo. Nuvijo mešką, vėl graužia.

Atbėga lapė:

— Padėk dievas, devyngalvi, ką tu čia dirbi?

Tas vėl atsako:

— Kepsnys obelyj sėdi, graužiu, kad pagraužčiau, kad paėsčiau.

Lapė sako:

— Prigulk gi tu, devyngalvi, aš už tave pagraužėsiu!
Bet tas atsako:
— Gal ir tu nori man taip padaryti, kaip padarė meška?
— Ne, aš to nepadarysiu!
Devyngalvis vėl atsigulė, o lapė bėgdama gieda:

Užrietu, rietu, obelėle,
Dveju treju tiek!

Ir vėl gegutė pradeda kukuoti:

Kukū, devyni broliai,
Kukū, jokite greičiau,
Kukū, jūsų seselė,
Kukū, žalioj girelėj,
Kukū, obelėlėj.
Kukū, devyngalvis graužia,
Kukū, jau tuoj pergrauš,
Kukū, jau tik ik siūlelio,
Kukū, jau tik ik šilkelio!

Ta ragana vėl baido gegutę:
— A šivi, šivi, ką tu čia giedi?!
Ir vėl devyngalvis sako:

Kas čia trinka, kas čia bilda
Po karaliaus žemę?

O broliai jau visai netoli. Gegutė dar užkukavo:

Tegul trinka, tegul bilda,
Mažu atjoja sesės broliai!

Tuomet prie obelies pasirodė visi devyni broliai karžygiai su kardais, su šarvais, — nukirto tam devyngalviui visas devynias galvas ir savo seserį iškėlė iš obelies. O raganą, pririšę prie medžio, sudegino.

JURGIUKAS IR ELENYTĖ

Buvo tėvas ir močia. Turėjo juodu dvejetą vaikų: berniukas buvo vardu Jurgiukas, o mergytė — Elenytė. Taip močia ėmė ir numirė, o tėvas vedė laumę raganą. Laumė įsinorėjo Jurgiuko mėsytės ir geidė būtinai Jurgiuką papjauti. Ji — pjauti, tėvas — nepjauti. Pagaliau tėvas papjovė kiaulę, išvirė ir nunešė laumei. Laumė pradėjo valgyti. Tuo metu atskrido juodvarnis ir gieda:

Krun, krun!
Ne Jurgiuko mėsa,
Krun, krun!
Kiaulės šeriuotos.

Laumė išmetė mėsą pro langą ir vėl rėkia papjauti Jurgiuką. Tėvas papjovė avelę, paskui — karvę ir visus gyvulėlius. Paskui nebeliko kas pjauti, tai nušovė tėvas kiškį, o galiausiai ir Jurgiuką. Išvirė ir padavė laumei valgyti.

— Še, ėsk!

Laumė valgo, o juodvarnis atskrido ir gieda:

Krun, krun!
Tai Jurgiuko mėsa,
Krun, krun!
Tai gardi mėselė!

Taip laumė suvalgė Jurgiuko mėsą, o kaulus pro langą išmetė. Elenytė kaulus surinko, šilkų skarelėn sudėjo, po margu sakalėliu padėjo, kuris perėjo savo kiaušinius. Per tris dienas sakalėlis išperėjo iš tų kaulelių karvelėlį. Nuskrido karvelėlis miškan ir gieda:

Ūžavo vėjelis, ūžavo,
Kai mane tėvelis pašovė.
Laumė ragana suėdė,
O kaulelius pro langą išmetė.
Atėjo seselė baltoji,
Baltojon skarelėn surinko
Ir po sakalėliu padėjo.
Aš mažas paukštelis — sakalėlis,
O mano vardas — karvelėlis.

Važiavo pirkliai, išgirdo jį taip giedant, sako:
— Eikš, mes tave apdovanosime!
Ir visi, kiek jų buvo, davė jam po maišelį pinigų. Kitą dieną jis vėl po mišką gieda:

Ūžavo vėjelis, ūžavo,
Kai mane tėvelis pašovė...

Tada važiavo pirkliai ir davė jam po rietimą šilko, drobės, gelumbės ir visokių visokių daiktų. Kai jo niekas nematė, jisai pinigus ir tuos daiktus užkėlė ant tėvo pirkios viršaus. Trečią dieną jis vėl miške gieda. Tada važiavo girnakaliai. Jie išgirdo jį taip giedant ir davė jam kiekvienas po girnapusę. Jisai ir tas girnas užkėlė ant pirkios, užskrido pats ir gieda:

Ūžavo vėjelis, ūžavo...

Paskui sako:
— Išeik, tėveli, aš tave apdovanosiu.
Tėvas išėjo. Jurgiukas numetė jam maišelį pinigų ir vėl gieda:

Ūžavo vėjelis, ūžavo...

Ir vėlei sako:

— Išeik, sesiule, aš tave apdovanosiu.

Išėjo Elenytė. Taip jisai davė jai po pusę rietimo šilko, drobės, gelumbės, — visa pusiau padalijo. Galiausiai, atgiedojęs savo giesmelę, vėl sako:

— Išeik, laume ragana, aš tave apdovanosiu.

Taip toji greit kailiniais apsivilko, išėjo ir žiūri į viršų. Jurgiukas kad mes jai girnapusę stačiai galvon, — dar gyva! Metė jisai kitą ir visiškai užmušė. Tada paukštelis vėl atvirto Jurgiuku. Koks buvo džiaugsmas! Ir visi gražiai gyveno.

ČIUŽIUKĖLIS

Buvo senelis ir senelė. Jie turėjo sūnų, vardu Čiužiukėlis. Tėvai numirė, liko Čiužiukėlis vienas. Jam liko visos gėrybės: arkliai širmi, veršiai žalmargiai, šunes kurtai.

Čiužiukėlis mėgdavo nuo kalno rogutėmis važinėtis. Kartą jis pasišėrė arklius, veršius, šunis palakino ir pats, rogučiutes pasidaręs, nusitempė jas ant kalno. Važinėjasi ir dainuoja:

Čežu vežu, važinėjuos.

Laumės išgirdo, kad Čiužiukėlis važinėjasi. Anksti rytą jos jau laimina didžiausias roges. Užgabeno roges ant kalno, važinėjasi ir dainuoja:

Čežu vežu, važinėjam.

O Čiužiukėlis, namie gyvulius šerdamas, laumėms atsako:

Arklius šeriu,
Arklius girdau.

Veršius šeriu,
Veršius girdau.
Kurkes lesinu,
Šunis lakinu.

Čiužiukėlis su laumėm susikalbėjo, pasiėmė rogutes ir nuėjo važinėtis. Laumės jau važinėjasi ir dainuoja:

Mūsų kalnai, tavo kloniai.

Čiužiukėlis joms atsako:

Mano kalnai, jūsų kloniai.

Laumės sako:

— Tegul jau bus tavo kalnai, — ir tąsosi roges didžiausias, viena kitą vežioja, tampo. Čiužiukėlis irgi važinėjasi — čiūžt klonin!

Laumės turėjo pasisiūdinusios odinį maišą didžiausią. Kai tik Čiužiukėlis čiūžt nuo kalno — žiūžt su rogelėm maišan! Laumės užrišo Čiužiukėlį maiše, uždėjo ant rogučių ir vežėsi namo. Parsivežė, paguldė svirne. Paskui pakūrė krosnį — jau keps Čiužiukėlį. Bet Čiužiukėlis turėjo kišenėj peilį, prapjovė maišą ir išlindo. Išlindęs apsidairė, — o svirne laumiuko gulėta. Jis laumiuką maišan ir užrišo. O pats užsirito į svirno palėpę, ant pačio viršaus, ir sėdi.

Laumės vandens prikaitė, atlėkė, maišą nusitvėrė ir nusinešė. Laumiukas rėkia, o jos mano, jog Čiužiukėlis rėkia. Čiužiukėlis tik žiūri: laumiuką krosnin — ir išspirgino. Paskui laumės atsilaužė jo pirštelį, ryja ir dainuoja:

Tai gardumas, tai saldumas Čiužiukėlio piršto.

O Čiužiukėlis, ant svirno sėdėdamas, atsako:

Nei gardumas, nei saldumas laumiukėlio piršto.

Tada laumės pastebėjo, kad Čiužiukėlis gyvas. Čiužiukėlis opt nuo svirno ir bėgt. Laumės jį vytis. Čiužiukėlis, pribėgęs ąžuolą, strykt ąžuolan ir sėdi. Laumės pribėgo ir neturi ką jam daryti. Sugrįžo, atsinešė kirvius ir kerta, bet kirviai neaštrūs, neima.

Tuo metu pro šalį bėgo lapė ir klausia laumės:

— Kūmutės, kūmutės, ką jūs darot?

— Ąžuolą kertam.

— Duokit, aš jums kirvelius paaštrinsiu. Uždėkite man ant uodegos.

Laumės sudėjo kirvius lapei ant uodegos. Ši nubėgo pakalnėn — atmušė atmušė kirvius į akmenį ir atnešė atraitotomis ašmenimis.

— Va, išgalandau.

Laumės vėl pradėjo kirsti ąžuolą — kirviai dar labiau neima. Tada jos ir kirviais pliekia, ir dantimis graužia. Čiužiukėlis mato, kad ąžuolą jau nugrauš. Jis išsigando ir pradėjo šauktis savo gyvulius:

Koš, koš, koš, koš, širmi žirgai,
Tpru, tpru, tpru, tpru, žalamargiai,
Sa, sa, sa, sa, balti kurtai.

Išgirdo gyvuliai: arkliai duris išlaužė, veršiai atitrūko nuo raiščių, šunes nuo grandinių — tik lekia, tik lekia. Arklių pasagos, kai lekia per ledą, tik činkšt, činkšt, činkšt! Laumės išgirdo:

— Berniuk, berniuk, kas ten činksi?

Čiužiukėlis, sėdėdamas ąžuole, atsako:

— Kunigaikštis joja, pasagėlės činksi.

Gyvuliai atlėkė ir rado laumes ąžuolą kertant, o Čiužiukėlį ąžuole sėdint. Tada arkliai kad šoko laumes spardyti, tąsyti, trypti, veršiai ragais badyti, šunes kandžioti — laumes sutrypė, ištąsė, išdrabstė smulkiau už miltus. Tai dabar, kai prieš saulę ant sniego žiba, tai žiba laumės taukai.

NAŠLAITĖLIS IR RAGANOS

Kartą išėjo našlaitėlis į pasaulį pamandravoti. Ėjo ėjo ir nuėjo į didelį dvarą. Tame dvare rado gyvenančius du senukus. Paprašė pas juos nakvynės. Senukai sutiko, bet sako:

— Negerai tau, vaikeli, bus pas mus, nes čia yra daug raganų, kurios mums akis išlupo; gali ir tau taip atsitikti.

Bet berniukas nebijojo ir pasiliko pas senukus. Seneliai liepė jam ožkas ganyti. Pasidirbo berniukas dūdelę, pasilaužė šmaikščią vytelę ir nusivarė ožkas į sodą. Gano gano ir pamatė, kad atlekia ragana šaukdama:

— Ko tu po mūsų sodą ožkas ganai? Mes tavo tėvui, tavo močiai akis išlupom ir tau išlupsim!

Berniukas nenusigando ir sako:

— Ką gi padarysi; jei išlupsit, tai bus išlupta, bet duokit prieš tai man dūdele pagroti.

Ragana sutiko. Berniukas pradėjo groti, o ragana šokti. Šoko šoko, kol pavargo, o pavargusi pradėjo pilvu šliaužti. Tada berniukas pribėgo prie raganos, sudavė rykštele ir užmušė ją. Parginė jis ožkas namo ir papasakojo seneliams, kas atsitiko. Seneliai labai nudžiugo tokiu berniuko drąsumu.

Kitą dieną berniukas vėl išginė ožkas į sodą. Ir vėl atlėkė rėkdama ragana:

— Ko tu po mūsų sodą ožkas ganai? Mes tavo tėvui, tavo močiai akis išlupom ir tau išlupsim!

O berniukas sako:

— Ką gi padarysi; jei išlupsit, tai bus išlupta, bet duokit pirma man pagroti.

Ir ši ragana sutiko. Vos berniukas pridėjo dūdelę prie lūpų, ragana pradėjo šokti. Šoko šoko, kol pavargo, o pavargusi pradėjo pilvu šliaužti. Tada berniukas pribėgo prie raganos ir vytele ją užmušė.

Kitą dieną berniukas taip pat ganė ožkas sode. Ir atlėkė paskutinė ragana rėkdama:

— Ko tu po mūsų sodą ožkas ganai? Mes tavo tėvui, tavo močiai akis išlupom ir tau išlupsim!

Berniukas ir vėl sako:

— Ką gi padarysi; jei išlupsit, tai bus išlupta, bet duokit pirma man pagroti.

Ir ši ragana sutiko. Kai tik berniukas pradėjo groti, ragana — šokti. Šoko šoko, kol pavargo, o pavargusi pradėjo pilvu šliaužti. Pribėgo tada berniukas prie raganos ir sako:

— Atiduok mano tėvo ir močios akis, tai paleisiu.

Ragana sako:

— Nueik į pirtį ir mėlynoj dėžutėj rasi tėvo akis, o raudonoj — močios akis. Ten dar bus ir buteliukas kraujo, kurio įlašink, prieš dedant akis.

Kai ragana viską pasakė, berniukas ją užmušė. Parsivarė ožkas namo ir klausia tėvus:

— Ar norit, tėveliai, turėti akis?

Tėvai sako:

— Kaipgi, sūneli, nenorėsi šviesybės.

Tada iškūreno berniukas pirtį, nuprausė senius, įlašino kraujo ir įdėjo akis. Seneliai labai džiaugėsi šviesybe ir dėkojo berniukui.

Vieną kartą atskrido pas senius varnas ir krunkia:

— Krun, krun, prašau į vestuves!

Prisikepė seneliai pyragų ir, ant ožių užsėdę, išjojo į vestuves, o namie paliko vieną berniuką. Visus raktus jam atidavė, tik vieną sau pasilikti norėjo. Berniukas pradėjo prašyti.

— Tėvel, tiek aš tau gero padariau: nuo raganų sodą atpirkau, akis įdėjau, o tau gaila raktą palikti.

Susigėdo senis ir atidavė raktą berniukui. Kai tik berniukas vienas namie paliko, tuoj tuo raktu atsirakino draudžiamą kambarį ir pamatė labai gražų arklį. Išsivedė jis arklį, pasibalnojo ir išjojo po pasaulį pamandravoti.

Sugrįžo seniai iš vestuvių ir žiūri: nėra namuose nei arklio, nei berniuko. Ir pradėjo berniuką vytis. Vijosi vijosi ir pavijo; prašo, kad grąžintų arklį. O berniukas sako:

— Tėvel, tiek aš tau gero padariau: nuo raganų sodą atpirkau, akis įdėjau, o tau gaila šito arklio.

Susigėdo senis ir sugrįžo namo. Namie senė senelį apibarė, kam atidavė arklį, ir vėl liepė vytis. Vijosi senis, vijosi berniuką ir pasivijo. Ir vėl berniukas senį atsiprašė, kad neatimtų iš jo arklio. Nieko nepešęs, senis sugrįžo namo, o čia jį ir vėl bara pati, varo, kad jotų atgal arklio atimti. Senis išjojo. Vijosi vijosi — nepavijo.

O berniukas išjojo ir išjojo, daugiau nebegrįžo.

TRYS BROLIAI

Gyveno trys broliai: du išmintingu, trečias kvailas. Tėvas mirdamas paliko vienam sūnui šunį, kitam katę, o mažajam, kvailiui, — kūlę. Vyresnieji broliai pardavė šunį ir katę ir daug gavo pinigų. Mažasai kūlės nepardavė ir vis sakė: „Man pravertės." Ir po kiek laiko visi trys broliai išėjo iš namų.

Eina eina ir pamatė trobelę. Aplink trobelę buvo daržas ropių. Kvailasai įšoko daržan, rauna ropes ir meta krūvon, rauna ir meta. Broliai išsigandę rėkia ant jo:

— Eikš greičiau, dar tu čia bėdą užtrauksi ant mūsų!

Tas atsakė:

— Aš tas raunu, kur raudonos! — ir vėl rauna ir meta.

Tuo tarpu iš trobelės iššoko laumė ragana, sugavo visus tris brolius ir uždarė pakrosnin. Ji buvo tik vyresnioji duktė senės laumės raganos. Kitiedvi dukteri su močia buvo išskridusios vakaruotų.

Palūkėjus truputį, pakilo audra, vėjas... Parskrido, parūžė senė laumė ragana.

— Žiūrėkit, mama! — suriko duktė, — sugavau tris meitėlius, bus mėsos!..

— O kurgi tie meitėliai? — paklausė ragana.

— Uždariau pakrosnin!

Laumė ragana liepė dukteriai iškepti vieną „meitėlį" ir vėl išskrido.

Vyresnioji laumyčia atidarė pakrosnį ir meiliu, laibu balseliu paklausė:

— Ar esat bent vienas, broliukai?

Kvailys atsakė:

— Esam!

Broliai išsigandę liepia kvailiui tylėti, o tas neklauso ir dar kartą suriko:

— Esam, esam!

Laumė sako:

— Išlįskit bent vienas, broliukai!

— Lįsk tu, kvaily! — sako broliai ir išstūmė kvailąjį. Laumyčia nuprausė kvailį, įsodino gražian vežimėlin ant prieždos ir sako:

— Atsigulk, broliuk, aš tave pavažinėsiu.

Kvailys, nors kvailas, tačiau suprato, kad laumyčia nori jį pastumti su vežimėliu po krosnim ir iškepti. Jisai gulas tai skersai vežimėlio, tai kreivai ir vis sako:

— Kad aš, panyte, nemoku!.. Kad aš, panyte, nemoku!

Tada pati atsigulė vežimėlin ir sako:

— Žiūrėk šitaip, šitaip!

Tuo tarpu kvailys ėmė ir pastūmė ją po krosnim, o pats parėjo ir palindo pakrosnin.

Auštant parskrido laumė ragana su abiem dukterim, atsidarė krosnį, išsitraukė laumyčią, — jos nepažino, — suėdė ir išskrido pasaulin žmonių gaudytų. Išskrisdama paliko vidutinę dukterį ir liepė jai iškepti kitą brolį. Šitai taip pat atsitiko: močia parskrido ir suėdė ją. Ėsdama ją, senė ragana tarė, kad abi dukteri išskrido kur pasaulin vakaruotų arba žmonių gaudytų.

Trečią dieną priėjo eilė jaunajai dukteriai šeimininkauti. Laumė liepė jai iškepti trečiąjį brolį ir išskrido.

— Išlįskit bent vienas, broliukai! — prakalbėjo ji laibu balseliu.

Ir vėl broliai stūmė kvailį. Kvailys gulės skersai vežimėlio ir vis sakė:

— Kad aš, panyte, kitaip nemoku!

Laumyčia norėjo parodyti kvailiui, kaip reikia atsigulti vežimėlin, ir pati atsigulė. Kvailys pastūmė vežimėlį krosnin, o pats parėjo ir palindo pakrosnin.

Parskrido laumė ragana ir suėdė savo paskutinę dukterį. Baigiant valgyti kažin kas sublizgėjo. Laumė pažino jaunės dukters žiedelį ir pradėjo raudoti:

— Tai aš visas savo dukteris suėdžiau!.. Aš jiems parodysiu! Išnaikinsiu visus juos, kad jų nė veislės nebeliktų!

Ji atidarė pakrosnį ir tarė laibu balseliu:

— Ar esat čia bent vienas, broliukai!

Kvailys atsiliepė:

— Esam, esam, ką veiksim nebuvę!

— Išlįskit bent vienas, broliukai!

— Agi išsitrauk, kad nori! — atsiliepė kvailys.

Laumė ir lenda, kiša galvą pakrosnin. Kvailys kad davė jai kūle per galvą ir užmušė.

Dabar broliukai išlindo iš pakrosnio ir keliauja toliau. Kvailys pasiėmė negyvą laumę ir gražią, su varpeliais prieš-dengtę. Broliai liepė jam palikti, bet kvailys nė klausyti nenori.

Broliai eina eina. Užėjo naktis. Jie įlipo miške medin pernakvoti. Naktį atvažiavo galvažudžiai puikiais arkliais, gražiomis karietomis, apsitaisę brangiais rūbais. Ir sustojo po tuo medžiu, kur sėdėjo įsilipę broliai, ir susikūrė sau ugnį. Virėjas prikaitė katilėlį ir verda tyrę. Kvailys suskambino priešdengte. Broliai liepė jam nutilti, bet jis dar labiau ėmė skambinti ir numetė laumę. Galvažudžiai išsigandę pradėjo bėgti. Virėjas pagailėjo tyrės ir sugrįžo atgal. Prie tyrės pamatė kvailį. Šis sako:

— Ar gardi tavo tyrė?

— Dar neragavau, — atsakė virėjas.

— Tai išsižiok, duosiu paragauti!

Virėjas išsižiojo, kvailys ir nupjovė jam liežuvį. Virėjas kalbatuodamas kai pasileis bėgti! Galvažudžiai dar labiau iš-

sigando ir pradėjo dar greičiau bėgti. Tada kvailys iššaukė kitus brolius iš medžio. Jie suėmė visus arklius, karietas, pinigus, kuriuos buvo palikę galvažudžiai, parvažiavo namo ir laimingai gyveno.

SESUO KVAILUTĖ

Gyveno trys seserys. Jaunėlė buvo menko proto ir todėl seserų būdavo skriaudžiama, apvalgoma ir kvailute vadinama.

Vyresnioji turėjo mažą sūnelį.

Kartą vyresniosios seserys nuėjo į upę skalbinių skalbti ir nusinešė vaikiuką išprausti. Atėjo kvailutė ir sako:

— Seselės, kam prausiate berniuką taip baltai? Kai pamatys gulbės, tai nuneš kaip savo vaiką.

Seserys nieko kvailutei neatsakė. Jos vaiką išprausė labai baltai, paguldė jį ant kranto ir ėmė skalbti. Tą valandą atskrido ragana, pasivertusi gulbe, ir pagrobė vaiką. Seserys, išlipusios į krantą su skalbiniais, žiūri — nebėra vaiko.

— Kur vaikas? Kur vaikas? — pradėjo šaukti jos.

— Sakiau, neprauskite taip baltai, — atsiliepė kvailutė. — Kai jūs skalbėte, atskrido ragana, pasivertusi gulbe, ir nusinešė vaiką.

— Aš eisiu vaiko ieškoti, — tarė jaunesnioji sesuo, atsipjovė gabalą lašinių, atsiriekė abišalę duonos ir išėjo. Ji ėjo į tą šalį, kur augo daugybė kriaušių, obelių, vyšnių, net šakos linko nuo vaisių.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink mano naštą, — paprašė kriaušė.

— Neturiu laiko! — atsakė toji ir skubiai nuėjo.

Beeidama priėjo obelę.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink mano naštą!

— Neturiu laiko! — atsakė sesuo ir skubiai nuėjo.

Toliau ji priėjo krosnį, pilną pyragų.

— Mergele sesele, išimk iš manęs pyragus, kad neprikeptų.

— Neturiu laiko! — atrėžė ir skubiai nuėjo.

Pagaliau ji priėjo margą karvę ganykloje.

— Mergele sesele, pamelžk mane ir palengvink man sunkumą, — paprašė karvė.

— Neturiu laiko! — atsakė ji ir skubiai nuėjo.

Beeinant pradėjo temti. Sesuo pamatė žiburį ir nuėjo į tą pusę. Netrukus priėjo trobelę. Ten palei duris stovėjo krosnis. Ant krosnies murkė didelis rainas katinas, kampe buvo krūva pagalių. Pačiame gale ant suolo gulėjo ragana ir šalia savęs turėjo pasiguldžiusi vaiką. Ragana pamatė viešnią ir sako:

— Eikš, dukrele, paieškok man galvą. Jeigu nenori rankomis, tai pasiimk pagalį iš kampo.

Sesuo pasiėmė pagalį ir ieško raganai galvą. Ragana pradėjo snausti ir užmigo. Tada sesuo pasigriebė vaiką ir išbėgo.

Nubudo ragana, apžergė ližę ir lapatai lapatai paskui ieškotoją su vaiku. Ieškotoja jau buvo pribėgusi prie karvės ir išgirdo atpūškuojant raganą. Ji pribėgo prie karvės ir sušuko:

— Karvute margute, gink mane nuo raganos!

— Nepamelžei manęs, neginsiu, — atsisakė karvė.

Ieškotoja pribėgo prie krosnies:

— Krosnele, krosnele, gink mane nuo raganos!

— Neišėmei pyragų, neginsiu, — atsisakė krosnis.

Ieškotoja pribėgo prie obelies:

— Obelėle, obelėle, gink mane nuo raganos!

— Nepalengvinai man naštos, neginsiu, — atsakė obelė.

Ieškotoja pribėgo prie kriaušės:

— Kriaušele, kriaušele, gink mane nuo raganos!

— Nepalengvinai man naštos, neginsiu, — atsakė kriaušė.

Ragana pasivijo ieškotoją ir atėmė vaiką.

Sesuo parėjo be vaiko ir viską papasakojo. Tada kvailutė atsiliepė:

— Kad tik man duotumėte lašinių ir duonos, tai aš parneščiau vaiką.

Pagalvojo seserys ir sako:

— Na, gali eiti.

Seserys įdavė kvailutei gabalą lašinių su abišale duonos ir išleido.

Eina kvailutė ir valgo lašinius su duona. Priėjo kriaušę.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man naštą, — paprašė kriaušė.

— Tai gražumėlis kriaušelių! — nusistebėjo kvailutė. — Gerai, medeli, tuojau.

Ir kvailutė kad ėmė kriaušę purtyti, kad ėmė krėsti, nupurtė nukrėtė didesnę dalį vaisių. Prisidėjo pilną prijuostę kriaušių ir eina, gardžiai valgydama.

Paskui ji priėjo obelę.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man naštą, — paprašė obelė.

— Tai gražumėlis obuoliukų! — nusistebėjo kvailutė. — Gerai, obelėle, tuojau.

Ir kvailutė kad ėmė obelę purtyti, kad ėmė krėsti, nupurtė nukrėtė didesnę dalį obuolių. Prisidėjo pilną prijuostę ir eina, gardžiai valgydama.

Netrukus kvailutė priėjo krosnį.

— Mergele sesele, išimk iš manęs pyragus, kad neprikeptų, — paprašė krosnis.

— O, kokių puikių pyragų čia besama! — nusistebėjo kvailutė, pažiūrėjusi į krosnį. — Gerai, krosnele, tuojau.

Kvailutė išsiėmė iš krosnies pyragus ir prisidėjo pilną prijuostę.

Pagaliau kvailutė priėjo karvę.

— Mergele sesele, pasimelžk mane ir palengvink man sunkumą, — paprašė karvė.

— Gerai, margute, pamelšiu, šilto pienelio paragausiu, — atsakė kvailutė.

Ji prisimelžė į pyrago kriaukšlelę saldaus pienelio, atsigėrė ir eina toliau.

Beeinant pradėjo temti. Kvailutė miške rado raganos trobelę. Ragana gulėjo ant suolo ir turėjo šalia savęs pasiguldžiusi vaiką. Ji pamatė viešnią ir sako:

— Eikš, dukrele, paieškok man galvą. Jei nenori rankomis, tai pasiimk pagalį iš kampo.

Kvailutė pasiėmė pagalį ir ieško raganai galvą. Ragana ėmė snausti ir užmigo. Mergelė moliu iš aslos užlipdė raganai akis, katinui padavė dar nesuvalgytus lašinius, paėmė vaiką ir išbėgo. Nubudo ragana ir šoko nuo suolo, bet negalėjo atsimerkti. Suvokus, kad akys moliu užlipdytos, ji sušuko:

— Tai ta nelaboji, kur čia buvo, užlipdė man akis! Katinėli, eikš ir atkrapštyk!

— Nėr, nėr, nėr laiko, — sunarnėjo katinas. — Lašinius ėdu.

— Paskui suėsi, katinėli. Greičiau eikš ir atkrapštyk man akis!

— Nėr, nėr, nėr laiko, — vėl sunarnėjo katinas. — Lašinius ėdu. Kai suėsiu, atkrapštysiu.

Ragana turėjo palaukti, ligi katinas suėdė lašinius. Kai katinas atkrapštė akis, ragana apžergė ližę ir lapatai lapatai paskui kvailutę. Mergelė jau buvo arti karvės ir išgirdo raganą atlekiant. Ji pribėgo prie karvės ir sušuko:

— Karvute margute, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu, — atsakė karvė, užstojo kelią, ėmė badytis ir ilgai neleido raganai joti.

Kvailutė pribėgo prie krosnies:

— Krosnele, krosnele, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu, — atsakė krosnis ir ėmė plytgaliais mušti raganą, neleisdama tolyn joti.

Kvailutė pribėgo prie obelės:

— Obelėle, obelėle, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu, — atsakė obelė ir ėmė šakomis mušti raganą, neleisdama tolyn joti.

Kvailutė pribėgo prie kriaušės:

— Kriaušele, kriaušele, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu, — atsakė kriaušė ir pastojo raganai kelią, šalimis ją stumdydama.

Ragana jau buvo išsimušusi iš jėgų. Ji krito po kriauše ant žemės ir nusibaigė. Kvailutė laimingai parnešė motinai sveiką vaiką.

NAŠLAITĖ ELENYTĖ IR JONIUKAS — AVINIUKAS

Buvo brolis Joniukas ir sesuo Elenytė. Tėvai numirė, ir juodu išėjo iš namų laimės ieškoti.

Buvo vasara, saulė kaitino. Joniukas ištroško, norėtų gerti, bet upelio nebuvo arti. Eidamas keliu, jis pamatė smėly išmygtą arklio pėdą, pilną vandens, ir sako seseriai:

— Elenyte, taip noriu gerti! Aš išgersiu iš tos pėdos vandenį.

Bet sesuo atsakė:

— Negerk, broliuk, kumeliuku pavirsi.

Nuėjo toliau. Joniukas pamatė jaučio pėdą, pilną vandens, ir panorėjo išgerti vandenį, bet Elenytė vėl pasakė:

— Negerk to vandens, jaučiuku pavirsi.

Nuėjo toliau. Joniukas trokšta, nebepaeina. Jis pamatė smėly avinuko pėdą ir, nebeklausdamas sesers, išgėrė iš jos vandenį. Sesuo tik pamatė, kad brolio nebėra, dar apsidairė ir pamatė brolio vietoje aviniuką. Ji ilgai verkė, apkabinusi

aviniuką už kaklo, bet tas verksmas nieko negelbėjo: brolis pasiliko aviniuku.

Eina ji toliau aviniuku vedina. Apie vakarą priėjo karaliaus rūmus. Kieman bijojo eiti, nes ten buvo piktų šunų; užlipo ant kaugės šieno, užsikėlė aviniuką ir užmigo. Rytą karalius, pamatęs ką gulint ant šieno, išsiuntė tarnus, kad nuėję pasižiūrėtų, kas ten yra. Tarnai pagrįžę sako karaliui, kad ant šieno gulinti tokia graži mergytė ir turinti ant kelių aviniuką. Karalius liepė atvesti mergytę. Tarnai atvedė ją. Karalius, patyręs, kad ji yra našlaitė, ryžos ją užauginti. Ir taip ji pasiliko karaliaus rūmuose.

Po kiek laiko karalius užsimanė pjauti aviniuką. Mergytė prašo karaliaus, kad to aviniuko nepjautų, nes tas aviniukas esąs jos brolis. Karalius iš pradžios nenorėjo tikėti, bet paskui paklausė jos ir paliko jai aviniuką.

Praėjo keletas metų. Elenytė užaugo. Buvo liekna, graži gera mergelė. Karaliui ji labai patiko, ir jis vedė ją. Bet ten pat gyveno laumė ragana, kuri baisiai norėjo, kad ją vestų karalius. Toji ragana dabar Elenytei labai pavydėjo: žūt būt ryžos jai galą padaryti.

Vieną kartą Elena ėjo maudytųs. Laumė ragana stūmė ją vandenin, o pati apsitaisė jos rūbais ir nuėjo karaliaus rūmuosna, norėdama užimti Elenos vietą. Elena, įstumta vandenin, nepaskendė, bet pavirto aukso kuoja. Laumė, nuėjusi rūmuosna, apsimetė ligoniu. Ji atsigulė lovon ir tarė karaliui:

— Kaip man įgriso tas avinas! Liepk jį, susimildamas, papjauti.

Karalius nusigando, sako:

— Ar tu kliedi? Tu nori aviniuką pjauti! Tu juk visados sakydavai, kad čia tavo brolis Joniukas... ir jį taip tausojai, mylėjai!

Laumė ragana atsakė:

— Aš tuomet kvaila buvau... aš tyčia taip sakiau... argi avinas bus mano brolis? Aš dabar sergu, ir jeigu to avino mėsos negausiu, — numirsiu.

Karalius jai sako, kad šiaipjau avieną valgytų, bet laumė vis sakos negyvensianti, jei karalius to avino nepapjausiąs. Karaliui labai gailėjo aviniuko ir nepjovė. Tik jam labai keis-

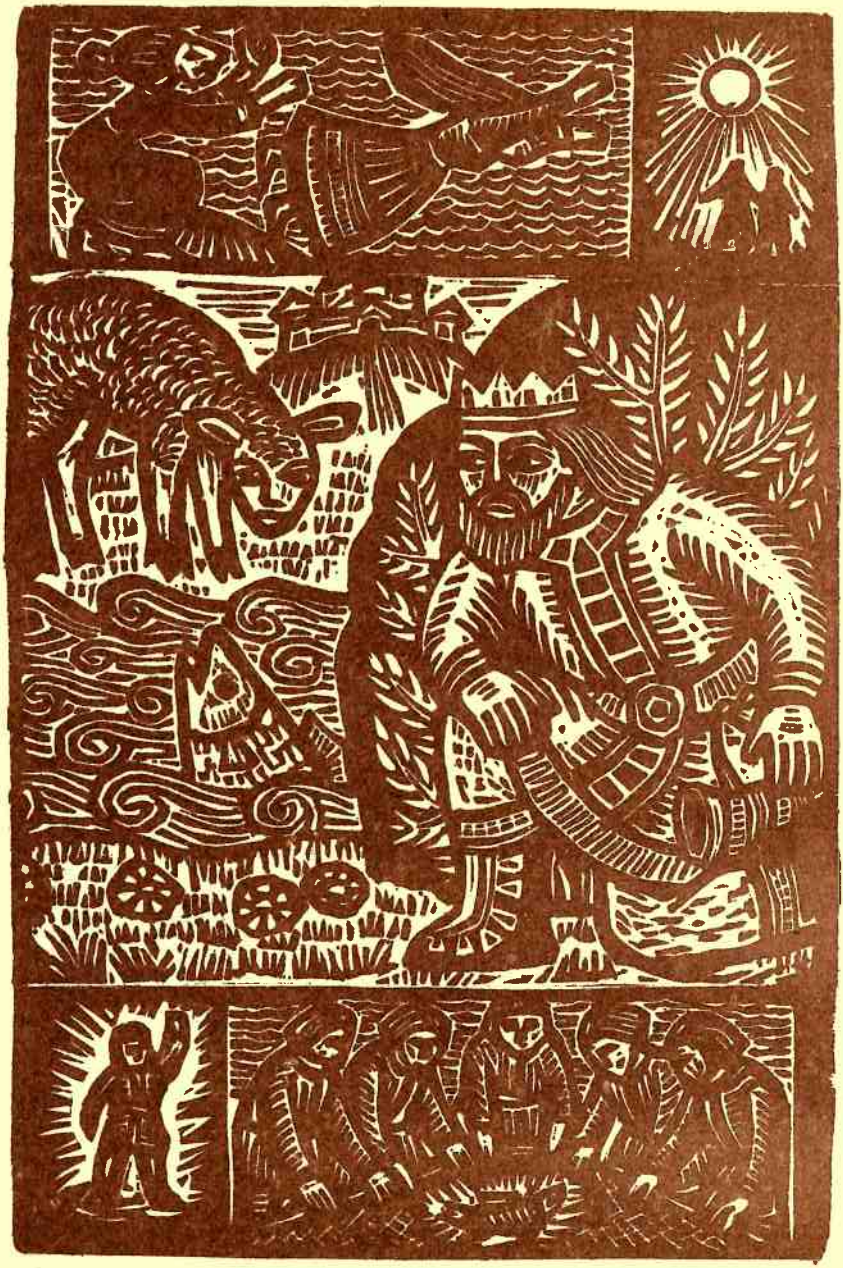

ta išrodė, kad jo pati, kuri aviniuką taip mylėjo, nori jo mėsos pavalgyti.

Aviniukas suprato, kad laumė nori jį pjauti; nuėjo ant krašto ežero, kuriame buvo jo prigėrusi sesuo, ir taip ėmė dainuoti:

Elena sese, Elenyte, Elenyte!
Žada ponulis mane pjauti, pjauti, mane pjauti.
Jau visi tarnai peilius galanda,
Dvaro mergelės geldas mazgoja,
Laumė ragana mėselės geidžia.

Elenytė iš ežero atsakė:

Avine broli, avinėli, avinėli!
Pasakyk ponuliui, karaliūnui, karaliūnui:
Tegu sušaukia visą sodžių,
Tegu numezga šilko tinklą,
Tegu pagauna aukso kuoją.

Tarnai, išgirdę aviniuką dainuojant ir žuvelę jam iš vandens atsakant, papasakojo, ką girdėję, karaliui. Karalius rytojaus dieną atėjo ant ežero krašto ir palindo po krūmu, kad jo avinėlis nematytų. Aviniukas vėl atėjo ant ežero krašto ir vėl dainuoja:

Elena sese, Elenyte, Elenyte!
Žada ponulis mane pjauti, pjauti, mane pjauti.
Jau visi tarnai peilius galanda,
Dvaro mergelės geldas mazgoja,
Laumė ragana mėselės geidžia.

O sesuo jam iš vandens vėl atsakė. Karalius visa girdėjo: parėjęs namo, sušaukė visą sodžių ir liepė dirbti šilko tinklą. Numegzdinęs tinklą, tuoj liepė pagauti kuoją. Kuoja, ištraukta iš vandens, ir aviniukas tuoj pavirto žmonėmis. Karalius pažino savo tikrąją pačią, tuoj suprato, kad laumė ragana ją buvo prigirdžius, norėdama užimti jos vietą, ir liepė ją užmušti, o pats su Elena ir Jonu pasiliko gyventi rūmuose ir gyveno labai labai laimingai.

GULBĖ KARALIAUS PATI

Gyveno du seneliu. Juodu eidavo kas rytas lydimų kirsti. išeina juodu, o į kiemą ima ir atskrenda gulbelė, sparnelius padeda, pavirsta mergele, krosnį pakūrena, valgyti išverda, apmazgoja ir vėl išskrenda. Seneliams namai nerūpi: visados visa padaryta. Ir stebėdavosi juodu, iš kur toks geradaris atsirandąs. Vieną dieną senukas liko namie, atsigulė po kubilu ir laukia, kas ateis. Tik žiūri — atskrido gulbelė, pasidėjo sparnelius, virto mergele ir išėjo vandens. Senukas ėmė ir sudegino sparnelius. Grįžta mergelė su vandeniu, žiūri — nėra jos sparnų. Pradėjo raudoti, graudžias ašarėles lieti: gaila tėvo, motinėlės, gaila mylimo bernelio. Taip ir liko mergelė pas senelius.

Kartą netoli medžiojo karalius ir pamatė tąją mergelę. Mergelė jam labai patiko, ir jis sako senukui:

— Aš tau duosiu milijoną pinigų, tik man ją atiduok!

Ką darys senelis, ėmė ir atidavė. Parsivežė ją karalius, parsivežęs vedė ir po kiek laiko susilaukė sūnaus.

Vieną dieną išėjo karalienė su sūneliu į sodą. Žiūri — skrenda gulbės. Pats pirmutinis skrenda jos tėvas ir gieda:

Žiūriu žiūriu — ir išvydau
Savo dukrelę besėdinčią,
Savo sūnelį besupančią.
Šilkų skarelę beryšinčią,
Aukso žiedeliu bemūvinčią,
Aukso knygelę beskaitančią!
Mesiu, dukrele, savo sparną,
Palik sūnelį vargų vargti.

Sugrudo jos širdelė, rieda krinta ašarėlės. Ir tėveliui giedodama atsako:

Nemesk, tėveli, savo sparno,
Neliksiu sūnelio vargų vargti.

Sutikęs karalius ją klausia:

— Kodėl tavo akys ašarotos?

Ji atsako:

— Sūnelis verkė, ir aš verkiau.

Kitą dieną vėl tas pats: motina skrenda ir vėl taip pat gieda. Paskui skrido brolis, sesuo, ir tą patį visi giedojo. Karalienė jų nė vieno nepaklausė. Pagaliau žiūri — skrenda jos bernelis ir gieda:

Žiūriu žiūriu — ir išvydau
Savo mergelę besėdinčią,
Savo sūnelį besupančią.
Šilkų skarelę beryšinčią,
Aukso žiedeliu bemūvinčią,
Aukso knygelę beskaitančią!
Mesiu, mergele, savo sparną,
Palik sūnelį vargų vargti.

Ji nebetvėrė ir atsakė:

Numesk, berneli, savo sparną,
Liksiu sūnelį vargų vargti.

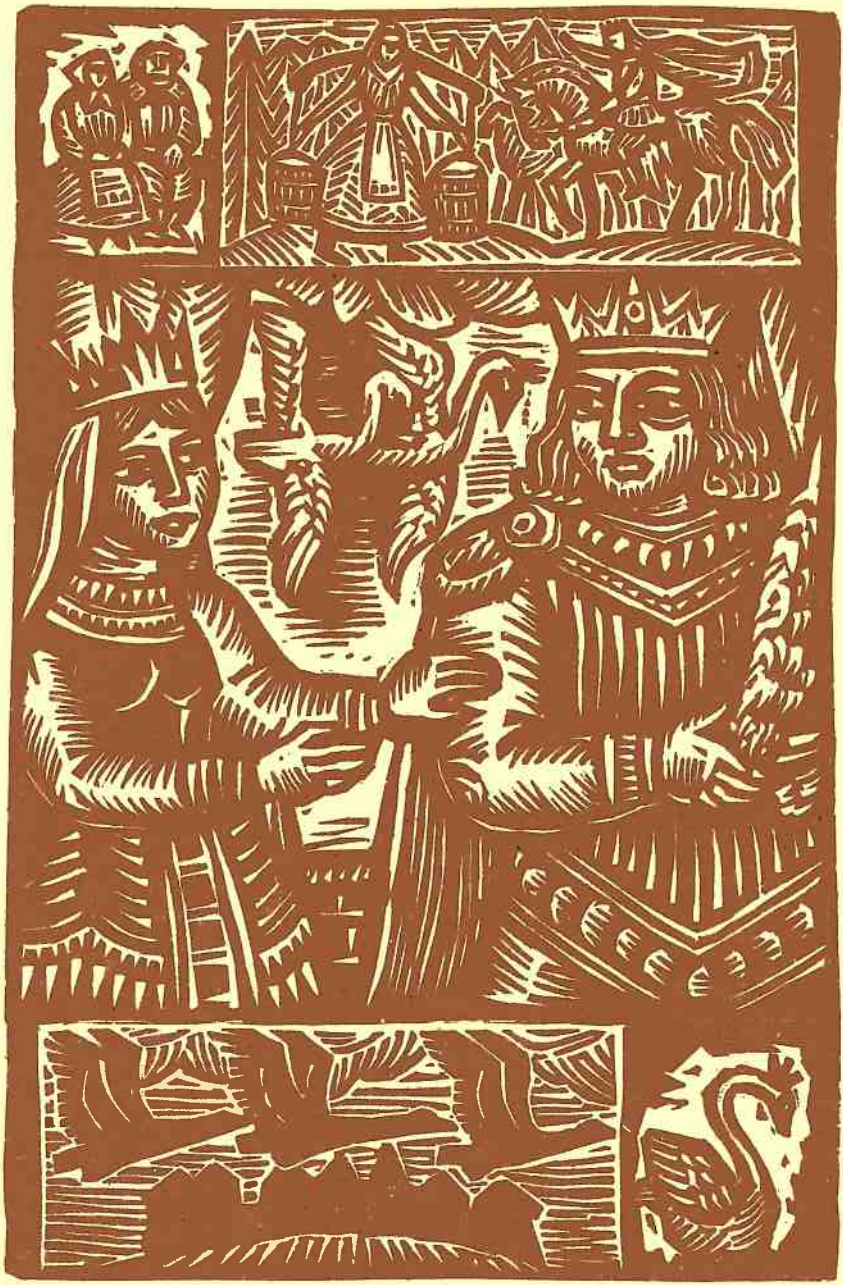

Bernelis numetė jai sparną, ji ir išskrido.

Netrukus tas jos bernelis žuvo. Ji ir vėl neturi paguodos, o karalius, jos nesulaukęs vedė laumę raganą. Ta labai nekentė gulbės sūnelio. O gulbė, būdavo, atskrenda pas karalių, sparnelius padeda, sūnų nuprausia ir išskrisdama užgieda:

Miega ponios,
Miega ponai,
Miega ponios.
Miega sargės,
Miega sargai,
Miega sargės.
Mano sūnelis panaktinis,
Gale kojų gulėdamas,
Gailias ašarėles lieja.

O tas vaikas, kai jį užmigdo, miega ir miega, ligi motina vėl atskrenda. Karalius stebisi tokiu vaiko miegu. Vieną kartą jis pamatė atskridusią gulbę ir išgirdo, kaip ji išskrisdama giedojo. Karalius galvoja šiaip, galvoja taip ir nežino, kaip tą gulbę pagauti. Tuo tarpu atėjo į rūmus senelis. Karalius ir klausia jo, kaip gulbę pagauti. Senelis sako:

— Pasižiūrėk, pro kurį langą jinai įskrenda, ir ant palangės papilk deguto, tai jos kojos ir sparnai prilips; tada kaire ranka griebk, dešinėn mesk — kaip buvo karalienė, taip ir bus.

Karalius taip ir padarė: papylė deguto, — gulbės kojos ir sparnai prilipo, kaire ranka griebė, dešinėn metė — kaip buvo karalienė, taip vėl karaliene tapo. Karalius laumę nužudė ir už trijų dienų iškėlė puotą.

Ir aš ten buvau, midų, vyną gėriau, per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau; pušynu važiavau, vyžoje pinigus vežiau, mano pinigai išbyrėjo, tamsta surinkai, šitą švarką nusipirkai, dabar atiduok!

AUKSAPLAUKIS IR AUKSAŽVAIGŽDĖ

Kartą buvo karalius, kurs kitokios mergaitės nenorėjo vesti kaip tik visų gražiausią ir geriausią. Ir pripiršo jam tokią puikią mergaitę su aukso plaukais, kad, į ją žiūrėdamas, atsigėrėti negalėjai. Karalius, ją pamilęs, paėmė, bet jo senoji piktoji motina savo marčios baisiai nekentė ir būtų ją veikiau apdavusi, nekaip savo namuose užkentusi. Po kiek laiko susilaukė jaunoji karalienė labai gražaus sūnelio. Senoji karalienė, tą suvysčiusi, neva dėjo į lopšį, o iš tiesų įmetė į skrynelę, užvožus dangtį, ją pas upę nunešė ir ten, ant vandens padėjusi, pasroviui paleido. Į lopšį padėjo senoji pikčiurna suvystytą katiną.

Ryto metą atėję į gimtuves, visi stebėjos tuo keistu gauruotu kūdikiu, o išvysčius pamatė — katinas besąs. Karalienė nežinojo, ką sakyti; senoji bjaurybė tylėjo, bet veikiai apskelbė, esą marti, ragana būdama, katiną pagimdžiusi. Antrais metais vėl taip pat padarė. Karalienei dukrytės, gražios kaip saulės dukters, susilaukus, senė karalienė kūdikėlį į upę išnešė, o į lopšį padėjo suvysčiusi katę. Karalius ant savo pačios užpyko, karalienė nusiminė ir daugiau vaikų nebesulaukė, o visi žmonės karalienę sakė esant bjaurią raganą.

Bet tą naktį, kurią gimė pirmasis sūnus, žmogus, tamsoje marėse žvejodamas, išgirdo verkiant vaiką. Prisiyręs pamatė plūduriuojančią skrynelę; tą susižvejojęs, atrado mažą kūdikytį. Prasidžiugęs skubinos namo savajai parodyti ir parsinešęs klausė:

— Atspėk, ką skrynelėj parnešu?

O jai atspėti negalint, pravėręs dangtį, parodė miegantį kūdikėlį, sakydamas:

— Tu man kūdikio nedovanojai, dabar aš tau parnešu nors rastinį.

Išvyniodami atrado puikius vystyklus bei drobes, o ant dugno ir pinigų žiupsnelį įvyniotą. Apžiūrėję kūdikį, pamatė tris aukso plaukus už ausies, todėl praminė Auksaplaukiu ir augino per savo sūnų. Bet pinigus ir vystyklus skrynioje paslėpė, sakydami:

— Pinigų mums nereikia: savo duonelės juk turime ir tam vaikui dar užteks, geriau jam visa paslėpkime. Kažin ar to jam kartais neprireiks.

Po metų žvejys vėl susižvejojęs pargabeno skrynelę ir toje atrado dailią mergaitę, taip pat puikiai aptaisytą, ir pinigų dalelę jai skirtą; rodės, pirmojo sesuo ta esanti. O atradę tris aukso žvaigždes už ausies, praminė ją Auksažvaigžde ir su džiaugsmu augino.

Ilgus metus abu vaikai žvejo namuose augo. Jau guvūs buvo, kai kartą iš svetur parbėgo klausdami:

— Tėtyt! Mamyt! Ar tai tiesa: kiti vaikai pasakė mus nesant jūsų vaikus, bet rastinius, iš vandens sužvejotus?

Ką galėjo daryti? Turėjo tiesą sakyt ir parodė kiekvieno skrynią ir kas toje buvo kiekvienam atminimui. Visko pasiklausę ir apžiūrėję, tuoj tarė abu:

— Dėkui jums už auklėjimą ir visa gera, dabar turėsime į pasaulį eiti tėvų paieškoti.

Ilgai klydinėdami bei klausinėdami, pagaliau pailso bevaikščiodami. Viename mieste butą pirkosi ir puikų daržą taisės, kad garsas perėjo per visą miestą apie Auksaplaukį bei Auksažvaigždę. O jie nė nežinojo netoli tėvus esant, nes tai tas pats buvo miestas, kuriame tėvai karaliavo.

Ir išgirdo senoji karaliaus motina garsą apie tuos kūdikius, o iš jų vardų suprato, kas per vieni jie būsią: aukso plaukus bei aukso žvaigždes mat buvo pastebėjus, juos tuomet vystydama.

Persirengus nuėjo ta ragana pas juos į namus, vis saldliežuvaudama, viską pagirdama:

— Ak, koks puikus jūsų butas, o ir patys, putyčiai, kokie jauni, gražūs. Širdyte, norėčiau matyt ir jūsų daržą. Dukryte, girdėjau sakant labai puikų esantį.

Tai nuvedus, veidmainiavo:

— Ak, kokia čia grožybė! Mano avaite, ar tu puikiąsias gėles auginai? O tu, Auksinėli, bene visus medžius taip dailiai pasodinai? Mano vištyčiai, didžiai puikus darželis, bet kad būtų prie kiekvieno medžio kankalėliai, kaip tai skambėtų!

— O kur tuos galėtume gauti? — klausė tuojau Auksaplaukis.

— Žinau, ten ant kalno pilnas daržas, tik vieną reikia parsinešti, tai per naktį privysta visas daržas. Tai kad tuos kankalėlius turėtumėt, mano baltutėliai!

Tai pasakius, išstimpino kaip sausas metas, savo požymius palikdamas. Vaikus tiesiog į mirties nasrus ji siuntė, nes daržas ant kalno buvo raganų užburtas, o kas jame ilgiau kaip vieną vienintelę valandėlę pasilikdavo, daugiau jau nebeišeidavo, bet kokiu medžiu pavirsdavo.

Senajai išėjus, kalbėjo anie tarp savęs, ką reikėtų daryti. Auksaplaukis sako:

— Aš einu parnešti tokio skambalėlio.

— Neik, neik! — draudė seselė. — Kaži kas ten gal tau nutikti.

— Nekalbėk, einu, ir gana! Nieko nebijau.

— Tai nors greit sugrįžk ir neužtruk, — meldė seselė.

Anksti rytą pakilęs, išbėgo ant kalno, priėjo puikų daržą,

didelį be krašto, be galo, pasistiepęs nusidrėskė vieną kankalėlį ir neatsigręždamas bėgo kaip varomas nuo kalno ant namų ir pribėgęs prie medžio prikabino. Antrą rytą visas daržas skambėjo — buvo miela klausyti!

Ta senoji ragana vėl atėjus saldliežuvauja:

— Mano dukryte, dabar puikiai skamba darže! Bet, mano geroji, kad taip būtų ežerėlyje aukso žuvelių, dar būtų puikiau, mano balandėli.

— O kur galima tų gauti?

— Vėl ten ant kalno rasi ežerėly, mano jaunutėle.

Pasakius ir iššvygždeno.

Rytą anksti išbėgo Auksaplaukis ant kalno žuvelių parsinešti, o suradęs, greit parsiskubino ir darže paleido į ežerą. Antrą rytą visas vanduo knibždėte knibždėjo pilnas aukso žuvelių; tos narstė blizgėdamos, kad miela akims buvo.

Išgirdus senoji bobpalaikė, stebėjos, kaip galėjęs gyvas išlikti ir iš to daržo išeiti, bet sumanė juos tikrai pražudyti, kad ne abu, nors vieną.

Trečiąkart atėjus, vėl gyrė jų puikųjį daržą, sakydama:

— Mano dobilėliai, gražu, labai gražu, bet dar vieno daikto reikia — tiesos paukštelio!

— O kur tas gaunamas?

— Širdužyte, o tenai, ant to kalno, užpakalinėje troboje, ant krosnies patupdytas.

Tai pasakius, išėjo sau juokdamasi: „Tikrai dabar vienas turi pradingti." Jai ištursavus, tuojau Auksaplaukis sakė:

— Tą paukštį turiu gauti.

Sesuo, kiek tik įmanydama, atkalbinėjo, bet veltui. Antrą ryt pabudus, brolį vėl draudė:

— Mielasis, neik: man taip baugu širdy! O šiąnakt taip keistai tave sapnavau. Brolytėl, meldžiamasis, likis namie!

Bet tas, nieko neklausydamas, rytą išbėgo ant kalno savo nelaimei. Turėdamas laiko, po daržą timpinėdamas, žvalgė medžius bei gėles, po to įdyrino į butą. Bet ten pirmoje troboje tokių puikių dalykų rado, kad atsigėrėti negalėjo, antroje — puikiausių sidabrinių ir auksinių indų, trečioje vienų piešinių, ketvirtoje — puikiausių drabužių, penktoje — pinigų ir brangakmenių; visur norėjo apsižiūrėti ir užgaišo. Pagaliau

pamatė paukštį betupint, o pasilipęs jį jau tvers, tik skiblinkt kaip stiklo gabalėlis ant žemės nukrito ir pasiliko begulįs.

Seselė savo brolyčio laukė dieną, laukė naktį, o antraryt atsikėlus ėjo ant kalno, ieškodama ir vis verkdama. Bevaikščiodama sutiko seną moterėlę, kuri, jos pasigailėjus ir išklausinėjus, pamokė, kas reikia daryti. Viską gerai įsidėmėjus, perbėgo daržą, trobas, akių į šalį nepakreipdama, surankiojo stiklus į prijuostę, pasilipus susigriebė tiesos paukštį ir vėl tekina atgal į namus išbėgo. O iš daržo išbėgus, tik brukšt stiklai iš prijuostės išbiro ir tuojau pavirto vaikeliais, kurie visi buvo paukščio geidę. Tarp jų pamatė savo prapuldytąjį brolelį ir greit, už rankos nutvėrus, namo vedės. O paukštį pintinėlėje namuose pasistatė.

Vėl nuskambėjo garsas apie tų vaikų laimėjimą per visą miestą, ir karalius su karaliene, išgirdę tą naujieną, atėjo pasižiūrėti. Viskuo stebėjosi, ypač tiesos paukščiu. Tuojau pradėjo jį klausinėti apie savo vaikus, kaip tai buvę ir ar dar jie gyvi. Paukštis viską teisingai išpasakojo, ir susyk, visiems besistebint, atrado tėvai savo kūdikius ir kūdikiai savo tėvus, ir buvo džiaugsmo be galo. O išklausinėję, kas tai visa padaręs, sužinojo senąją karaliaus motiną tuo visu esant kaltą. Karalius supykęs paliepė ją sugriebti ir surištą tokioje pat skrynioje ant vandens paleisti. Kaži kur nuplaukė?

Karaliaus namuose tėvai savo atrastiems vaikams didžias vaišes sutaisė, į kurias daug svečių pakvietė. Tik tavo ir mane, man rodos, pamiršo pakviesti, šiaip būtume patys tą puotą matę.

PASAKA APIE TRIS SESERIS

Vieną kartą karalius išjojo medžioti, rado vidury girios pirkelę, priėjo arčiau ir žiūri, kas viduj dedas. O ten trys mergos verpia ir šnekasi.

Viena sako:

— Kad mane karalius imtų, aš vienu lino pluoštu visą karaliaus dvarą aptaisyčiau.

Kita sako:

— Kad mane karalius imtų, viena rugių varpa visą jo dvarą papenėčiau.

Trečia sako:

— Kad mane karalius imtų, aš labai gražius vaikelius vedžiočiau: kaktoje — saulelė, pakaušyje — mėnesėlis, o iš šalių — žvaigždelės.

Karalius paklausė, grįžo namo, o kitą dieną siunčia tarnus tų mergų savo dvaran pasikviesti.

— Ką jūs, mergelės, vakar vakare verpdamos kalbėjot?

Visos seserys išsigando, o labiausiai jauniausioji, bet karalius jai tarė:

— Nebijok, aš tave imsiu už pačią. — O anas dvi seseris už savo virėjo ir kepėjo išleido. Praėjo metai. Karalius išjojo į karą, o karalienė, viena likusi, pagimdė sūnų, tokį gražų, kaip žadėjo: kaktoje saulelė, pakaušyje — mėnesėlis, o iš šalių — žvaigždelės. Piktos seserys pavydėjo, kam ji karalienė ir kam tokio gražaus sūnaus sulaukė, tai pavogė naktį vaikelį, o jo vieton šunį paguldė. Karalienė buvo išsiuntusi pasiuntinį pas karalių su laišku „turiu sūnų", tai tos seserys pamainė laišką, o laiške parašė „turiu šunį". Nubudo karalienė, išsigando, ieško vaikelio, bet kur tu jį surasi — piktosios seserys jau buvo sode jį užkasusios. Kai grįžo karalius, seserys sako:

— Kas tau iš tokios pačios? Išvežk ją į girią.

Bet karalius nevežė. Verkė verkė karalienė, o po metų pagimdė dukterį, tokią pat gražią, kaip ir sūnų. Karalius vėl kare buvo, o seserys užkasė ir mergytę, o jos vietoj padėjo kultuvę.

Grįžo karalius, seserys ir sako:

— Išvežk tokią pačią į girią. Kas tau iš jos?

Karalius ir išvežė, o pats vedė laumę raganą, katrą jam seserys pripiršo.

O tame daikte, kur berniukas ir mergytė buvo sode užkasti, išaugo obelėlė ir kriaušelė. Nuo obelėlės skynė obuolius karalius, o nuo kriaušelės — laumė ragana. Kriaušelė ir sako:

— Bepigu tau, broleli, kad tave skina tikras tėvelis, o mane — laumė ragana.

Išgirdo laumė ragana kriaušelės žodžius ir sako karaliui:

— Kartūs obuoliai, laukinės kriaušės, reikia tuos medžius iškirsti ir iš jų lovas padaryti.

Nukirto karalius obelį ir kriaušę, padarė lovas. Ant obelinės lovos atsigulė karalius, o ant kriaušinės — karalienė.

Naktį girdi — kalba lovos. Kriaušinė sako:

— Bepigu tau, broleli, kad ant tavęs guli tikras tėvelis, o ant manęs — laumė ragana.

Išgirdo laumė ir uždūko:

— Reikia lovas sudeginti, paėdė jas trynėlės, pūrai byra, kas iš jų?

Karalius paklausė laumės raganos, sukapojo lovas ir sudegino, o laumė išnešė pelenus su sietu ir pasijojo sode. Bė-

go avelė ir palaižė tų pelenų. Paskui atvedė du ėriukus nematyto gražumo: jų kaktoje buvo saulelė, pakaušyje — mėnesėlis, o iš šalių — po žvaigždelę. Paėmė karalius aviniuką ant rankų, glosto, o avytę paėmė laumė ragana. Avytė sako aviniukui:

— Bepigu tau, broliuk, kad tave glosto tikras tėvelis, o mane — laumė ragana.

Išgirdo laumė, ką avytė sako, ir užsiuto:

— Reikia pjauti tuos ėriukus, tik bliauna, rėkia, žalą sode daro, kas iš jų?

Karaliui gaila ėriukų, bet paklausė laumės ir papjovė. Užlašėjo kraujo lašas ant skiedros. Skrido sakalas, pastvėrė tą skiedrą ir nunešė karalienei į girią. Karalienė paėmė tą skiedrą, permetė per petį, per kitą, per galvą, ir stojos vaikai kaip buvę, su saulele kaktoje, mėnesėliu pakaušyje ir žvaigždelėmis iš šalies.

Paūgėjęs berniukas klausia:

— Mamyte, kur mūsų tėvas? Gyvas jis ar miręs?

— Tavo tėvas gyvas ir sveikas, tik laumę raganą parsivedęs. — Ir papasakojo visa, kas buvo jiems nutikę.

— Aš eisiu pasidairyti pas savo tėvą, — tarė berniukas.

— Neik, ten laumė ragana ir piktos mano seserys tave pažins iš saulelės kaktoje, mėnesėlio pakaušyje ir žvaigždelių iš šalies, o pažinusios vėl tave pavers obelėle ar ėriuku.

— Tai tu užmauk man kepurę.

Pasiuvo jam karalienė kepurę iš savo drapanų ir išleido pas tėvą.

Atėjęs karaliaus dvaran, berniukas prašosi nakvynės. Karalius sako:

— Galėsi pernakvoti.

O laumė ragana sako:

— Ankšta pas mus, nėr kur.

— Aš galiu permiegoti ant krosnies, — prašosi berniukas.

O tuo metu karalius, neturėdamas įpėdinių, paskelbė tokį dekretą: kas perskaitys riešutus kreželyje, gaus pusę karalystės. Daug didžiūnų bandė, bet nemokėjo. Tada pasisiūlė tas vaikelis:

— Duok man, karaliau, riešutus, gal aš perskaitysiu.

— Imk, vaikeli, skaityk, — tarė karalius. O laumė sako:

— Lįsk ant pečiaus ir sėdėk, o kad ne tai aš paimsiu šluotą ir išdulkinsiu lauk, kad čia galvos nekvaršintum.

— Buvo karalius, du riešutėliai kreželin, išėjo jis medžioti, du riešutėliai kreželin, rado girioj pirkelę, du riešutėliai kreželin, toj pirkelėj trys mergelės, du riešutėliai kreželin. Sėdi mergelės, verpia ir juokias, du riešutėliai kreželin, klauso karalius, ką jos ten kalba, du riešutėliai kreželin. Viena ir sako: „Kad man karalius imtų", du riešutėliai, „tai aš linų pluoštu jo dvarą aptaisyčiau", du riešutėliai kreželin, o kita sako: „Kad man karalius imtų", du riešutėliai kreželin, „tai aš rugių varpa jo dvarą pavalgydinčiau", du riešutėliai kreželin, o trečia sako: „Kad man karalius imtų", du riešutėliai kreželin, „tai gražius vaikelius vedžiočiau", du riešutėliai kreželin. „Kaktoj — saulė, pakaušy — mėnesėlis", du riešutėliai kreželin, „o iš šalies — žvaigždelės", du riešutėliai kreželin... — Ir taip vaikelis, kol riešutus perskaitė, papasakojo visus motinos nutikimus ir savo su sesele negandus.

— Aš esu tavo sūnus, du riešutėliai kreželin, — pabaigė jis skaityti ir nusitraukė nuo galvos kepurę Pasidarė šviesu kaip dieną: švietė jo kaktoje saulelė, pakaušyje — mėnesėlis, o iš šalies — žvaigždelės. Karalius apkabino savo sūnų ir tuoj patraukė su juo į girią savo tikrosios pačios parsivesti, o piktąsias seseris su laume ragana liepė geležinėmis akėčiomis išvežti ir laukuose iškratyti.

Iškėlė antrąkart vestuvių puotą. Ir aš ten buvau, vyną, midų gėriau, per bazdą varvėjo, burnoj neturėjau. O kai šokti išėjau, visiems batus mindžiojau.

ŽALTYS IR DVI SESERYS

Tėvas ir motina turėjo dvi dukteris — Marijoną ir Kotryną. Marijona buvo vyresnė, o Kotryna jaunesnė.

Vieną kartą motina prikėlė jas anksti rytą ir nusiuntė šaltinin vandens. Žiūri — žaltys iškišo galvą iš šaltinio ir neduoda Kotrynai semti vandens. Jis taip ir sako:

— Jei man pasižadėsi, tai pasemsi, o jei nepasižadėsi, tai nepasemsi.

Kotryna išsigando ir pasižadėjo žalčiui. Parėjo namo ir niekam nieko nesako, tik pati galvoja — kas bus?

Po kiek laiko atėjo kažkoks dailus bernas, išsimovė iš žalčio kailio ir padavė Kotrynai jį palaikyti. Ji įsidėjo tą kailį užantin. Kai bernas išeidavo, tai ji vėl jam tą kailį atiduodavo.

Paskum tas bernas žaltys paprašė tėvų, kad jie jam atiduotų Kotryną. Tėvai nenorėjo jos leisti dėl to, kad Kotryna

buvo jaunesnė, ir liepė imti vyresniąją dukterį Marijoną. Bet žaltys vyresniosios imti nesutiko.

Tada žaltys davė abiem seserim du kubilus ir du lygius sietus ir liepė prinešti vandens. Kotryna prinešė, o Marijonos vanduo išbėgo. Kotrynos vanduo buvo švarus kaip krištolas, o Marijonos pilnas gyvačių, driežų, varlių, rupūžių, nes ji nešdama tokiais žodžiais keikėsi.

Paskum žaltys liepė abiem seserim suvyti miglų kamuolius: katra didesnį suvys, ta bus to berno žalčio žmona. Jos abi nuėjo į šaltinį ir pradėjo vyti. Kotryna suvijo, o Marijonos kamuolys pairo. Tada Marijona labai supyko, paėmė kirvį, nukirto Kotrynai galvą ir pakasė po alksnio krūmu. Grįžo namo su miglų kamuoliu ir ištekėjo už žalčio.

Buvo jų vestuvės. Piemuo ganė avis, nusipjovė alksnio šaką, nusisuko švirkšnį ir švilpė. Švirkšnys pradėjo liūdnai sakyti tokius žodžius:

Grajink, piemenėli,
Didis vargdienėli,
Mane sesuo užmušė
Ir po alksniu pakasė
Už miglų kamuolį.

Piemuo ginė avis namo ir prie to kiemo, kur buvo Marijonos su žalčiu vestuvės, sugrojo:

Grajink, piemenėli,
Didis vargdienėli, ir t. t.

Tada piemenuką pašaukė pirkion ir prašė parodyti švirkšnį. Pirmiausia paėmė nuotakos motina ir ėmė groti. Švirkšnys pradėjo labai liūdnu balsu taip sakyti:

Grajink, motinėle,
Mano sengalvėle, ir t. t.

Paskum paėmė tėvas ir pradėjo groti:

Grajink, tėvuli,
Mano širdele, ir t. t.

Tada paėmė brolis groti:

Grajink, broleli,
Grajink, jaunasai, ir t. t.

Tada paėmė groti jaunikis. Švirkšnys liūdnai pradėjo:

Grajink, mylimasis,
Mano patogusis,
Mano numylėtas, —
Kai vandenį sėmiau,
Tau pasižadėjau, ir t. t.

Jaunikis žaltys padavė švirkšnį Marijonai ir liepia groti. Švirkšnys pradėjo:

Grajink, sesule,
Tu mane užmušei,
Po alksniu pakasei
Už miglų kamuolį.

Marijona metė švirkšnį, ištraukė žalčio odą iš ančio ir įmetė krosnin. Perkūnas sugriaudė, Marijona prapuolė, o žaltys sudejavo:

— Man dar reiks tiek kentėti, kiek kentėjau.

KARALAITĖ IR OŽELIS

Vieną kartą ėjo karalius pajūriu ir įsinorėjo gerti. Kai tik pasilenkė prie vandens, tai jį tik capt kažin kas už barzdos ir nutvėrė. Karalius prašo, kad paleistų, o iš vandens jam sako:

— Prižadėk už aštuoniolikos metų atiduoti tai, ko namie nepalikai, tai paleisiu.

Karalius, nieko nepagalvojęs, ir prižadėjo. Pargrįžęs namo, rado tik gimusią dukterį. Kai dukteriai ėjo aštuoniolikti metai, tėvas susiruošė išvykti už marių: geriau, kad akys nematytų nelaimingos dukters. Susiruošė ir išvyko naktį, o dukterį paliko miegančią. Atsikėlusi rytą, mergaitė apėjo visus kambarius ir niekur nieko neberado, tik, užsukusi į tvartą, — žiūri: kampe stovi užmirštas oželis. Oželis sako:

— Atrišk mane nuo ryšio, aš tave nuvešiu pas tėvą!

Mergytė ir atrišo. Oželis pasidarė vežimuką, prisikrovė šiaudų, įsodino mergytę ir išvažiavo. Bevažiuodami susitiko svotus, kurie kaip tik važiavo mergaitės atsiimti. Svotai sako:

— Ožy, ožy, kur važiuoji?

O oželis dainuodamas atsako:

— Turgelin, ponučiai, turgelin!

— Ožy, ožy, ką tu veži? — klausia svotai.

— Šienelį, ponučiai, šienelį, — dainuodamas atsako oželis.

— Ožy, ožy, mes tave pjausim, — sako svotai.

— Nepjaukit, ponučiai, nepjaukit, — aš jums gražią dainelę padainuosiu! — ir pradėjo dainuoti:

Sėdi sėdi karalaitė
Krikšto suole, viduj lango,
Rūtų vainiką dėvėdama,
Aukso žiedą mūvėdama,
Savo mielo belaukdama.

Svotams tokia daina labai patiko, ir jie leido ožiui važiuoti toliau. Bėga skubinasi oželis, kad tik toliau nuvažiuotų. Ožiukas pamatė, jog kiti svotai priešais atvažiuoja, labai nusigando, kad tik iš jo karalaitės neatimtų. Svotai klausia:

— Ožy, ožy, kur važiuoji?

— Turgelin, ponučiai, turgelin! — giedodamas atsakė oželis.

— Ožy, ožy, ką čia veži? — klausia svotai.

— Šienelį, ponučiai, šienelį, — dainuoja ožys.

— Ožy, ožy, mes tave pjausim! — sako svotai.

— Nepjaukit, ponučiai, nepjaukit, — aš jums gražią giesmelę pagiedosiu! — ir pradėjo dainuoti:

Sėdi sėdi karalaitė ir t. t.

Patiko svotams giesmelė ir leido oželiui važiuoti į turgų, o patys nudardėjo į rūmus. O oželis skubėjo, kad tik greičiau marias privažiuotų. Privažiavo jis prie jūros ir šaukia:

Oi karaliau karaliūnai,
Mastyk, mastyk gryno šilko,
Leisk virveles per mareles,
Pasigailėk savo dukros,
Pasigailėk savo vaiko.

Užgirdo karalius, kad jo pagalbos šaukiasi, pasiuntė laivą su šilko virvėm. Įsisėdo oželis su karalaite į laivą ir išplaukė.

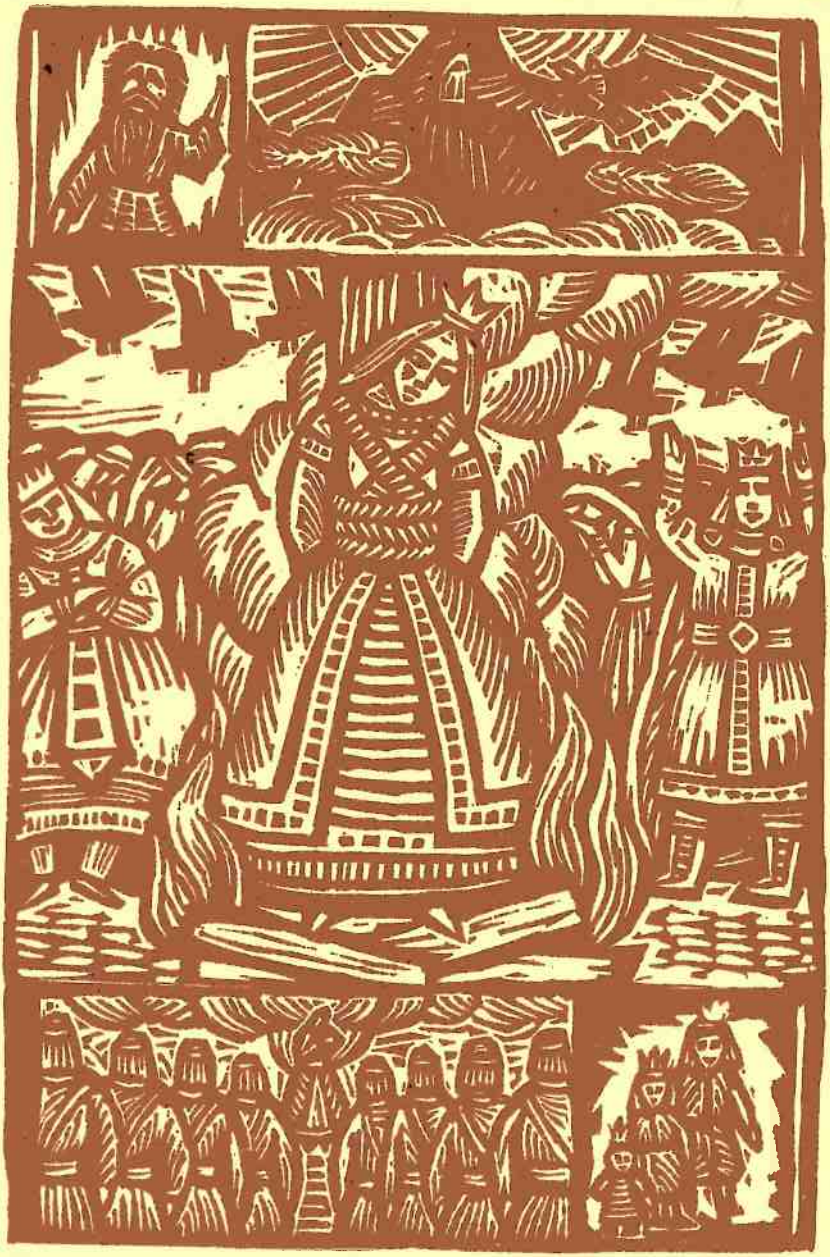

Įplaukė į marias, pamatė, jog juos atsiveja svotai. Pribėgo svotai prie kranto ir šaukia:

Oi karaliau karaliūnai,
Mastyk, mastyk gryno šilko,
Leisk virveles per mareles,
Pasigailėk savo žento,
Pasigailėk savo vaiko.

Bet karalius jiems pasiuntė ne šilko virves, o pakulų, kurios, kai tik laivas įplaukė į marių vidurį, nutrūko — ir visi svotai prigėrė. O oželis su karalaite nukeliavo, ir visi laimingai gyveno. Karalaitė labai mylėjo oželį ir niekur su juo nesiskirdavo.

DVYLIKA BROLIŲ JUODVARNIAIS LAKSTANČIŲ

Vieno pono mirė pati ir paliko dvylika sūnų ir dar vieną dukrelę.

Po kurio laiko tėvas sumanė vesti kitą. O toji buvo ragana. Ji ir sako:

— Duktė tebūnie, bet savo sūnus visus sudeginк ir, supylęs jų pelenus į popierius, atsiųsk man, tai tada už tavęs tekėsiu.

Tėvas galvojo šiaip, galvojo taip ir nežino, ką daryti. Jis ėmė ir papasakojo viską vienam savo tarnui. Tas jam sako:

— Ko čia rūpintis? Juk dvare yra didelių šunų: dvylika jų sudeginsi, pelenus supilstysi į popierius, padėsi antspaudus ir nusiųsi jai. Bene ji permanys? O po vestuvių, kad ir ras, bene ką jiems bedarys.

Ponas taip ir padarė: sudegino dvylika šunų, pelenus supylė į popierius, prispaudė antspaudus ir nusiuntė raganai. Ta apžiūrėjo visus popierėlius, apuostė ir pasakė tinkanti tekėti.

Po vestuvių, parvažiavusi į dvarą, pradėjo visur uostinėti — šniukšt šniukšt ir tarė:

— Kas čia smirdi? Tie visi, kas čia yra nereikalingi, juodvarniais teišlekia!

O jos posūnių būta tuokart rūsyje. Tuoj visi vienas paskui kitą strikt ant lango ir skrido išskrido.

Ir liko tėvui tik viena dukrelė. Ji nieko nežinojo apie savo brolius — tėvas buvo uždraudęs dvariškiams jai pasakoti.

Vieną kartą — mergaitė buvo jau dvylikos metų — dvariškiai ėmė šnekėti:

— Argi ta viena dukrelė buvo mirusios ponios?

Vienas jų atsakė:

— Kur tau! Buvo sūnų dvylika, bet kai ponas vedė raganą, tai ji visus juos užkeikė, ir išlėkė visi juodvarniais!

Mergelė, išgirdusi dvariškių kalbą, ir išsirengė eiti savo brolių ieškoti. Pasisiūdino dvylika marškinių, dvylika kelnių, dvylika paklodžių, užvalkčių dvylikai pagalvių ir išėjo, susirišusi visus daiktus ryšelyje.

Ėjo ėjo per laukus, per miškus. Ką tik susitinka, vis klausia, ar nematė jos brolių, juodvarniais lakstančių, ir visi atsako nematę. Beeidama per didelę girią, užėjo atsiskyrėlį; pas tą įėjusi, klausia, gal yra matęs kur jos brolius, juodvarniais lankstančius. Atsiskyrėlis jai sako:

— Nesu matęs, bet aš turiu valią ant visų debesų; pernakvok čia pas mane, rytoj susišauksiu visus debesis, tai tie, jei bus, tai bus matę.

Ryto metą tas atsiskyrėlis ir sušaukė debesis. Kai sugulė tie debesys apie jo trobelę, tai pasidarė tamsu kaip juoda naktis. Išėjo atsiskyrėlis laukan ir klausia debesų:

— Ar nesat kur matę dvylikos brolių, juodvarniais lakstančių?

Visi atsakė, nė vienas nematęs, ir išsiskirstė kiekvienas sau. Tada tas atsiskyrėlis jai sako:

— Kai šiandien eisi per tą girią, tai vakarop rasi mano brolį, taip pat atsiskyrėlį; jis turi valdžią ant visų vėjų; jis vėjus paklaus, ar tie bus kur užpūtę tavo brolius.

Ir išėjo mergelė. Eina eina per tą girią, apie vakarą priėjo kitą atsiskyrėlį. Įėjo ir to pasiklausti, ar jis nematė, ar negirdėjo jos brolių, juodvarniais lakstančių. Ir tas atsakė:

— Aš nieko nežinau. Pernakvok pas mane, rytoj rytą susišauksiu visus vėjus, tai tie, jei bus kur užpūtę, tai ir tau pasakys.

Ryto metą susišaukė atsiskyrėlis visus vėjus. Tie supūtė, suūžė, sušniokštė. Visų išklausinėjo, ir visi atsakė, nei vienas nematęs, nei vienas niekur neužėjęs. Tada atsiskyrėlis jai sako:

— Kai šiandien eisi per tą girią, apie vakarą atrasi mūsų trečią brolį. Jis turi valdžią ant visų paukščių; jei bus, tai bus koks paukštis juos užtikęs.

Ir mergelė vėl išėjo.

Ėjo ėjo per visą dieną ir vakarop priėjo trečią atsiskyrėlį. Tas vėl jai pasakė:

— Pergulėk pas mane, aš rytoj sušauksiu visus paukščius, tai jie, jei bus kur užėję, tau pasakys.

Ryto metą tas atsiskyrėlis ir sušaukė visus paukščius. Kad prilėkė, kad priskrido ir didelių, ir mažų paukščių. Išėjo atsiskyrėlis ir klausinėjo visus. Tie visi atsakė, nei vienas niekur nematęs, nei vienas nieko nežinąs. Atsiskyrėlis pulkus atleido, ir visi išsiskirstė. Netrukus kur buvęs, kur nebuvęs šlubas erelis atlėkė. Atsiskyrėlis ant jo sušuko:

— Kodėl tu nesiskubinai, ko gaišai?

Erelis atsakė:

— Man koją šaulys pašovė, ir negalėjau veikiai atlėkti.

Atsiskyrėlis vėl klausia erelį:

— Ar nesi matęs kur dvylikos brolių, juodvarniais lakstančių?

Erelis atsakė:

— Mačiau ir žinau: jie per dieną juodvarniais lakioja, o naktį žmonėmis viename kalne gyvena.

Tada atsiskyrėlis davė mergelei dvylika smaigtelių ir įsakė, lipant į tą kalną, vis smaigyti ir smaigyti.

— Tiktai, — sako jis, — saugokis, kad nė vienas tau iš rankų neiškristų: jeigu nors vienas iškris, tai ir nebegalėsi ant kalno užlipti.

O ereliui pasakė:

— Tu žiūrėk, kad ji nenukristų ir galo negautų!

Ir išėjo mergelė su tuo ereliu, paplasta lekiančiu, ir nulėkė abudu prie to kalno. O tas kalnas buvo toks aukštas, net už debesis aukštesnis. Ėmė mergelė tuoj į tą kalną smaigtelius

smaigyti ir lipti aukštyn. Smaigė, kaišiojo, gal koks pusvarstis liko, ir būtų jau užlipusi, tik staiga vienas smaigtelis ėmė ir iškrito. Ji, bežiūrėdama į krintantį smaigtelį, ir pati pradėjo kristi. Bet erelis, tupėdamas pakalnėje, tuoj pakilo nuo žemės, griebė sveikąja koja jai už ryšelio, tuoj aukštyn, aukštyn, ir užnešė net už debesų. Prinešė prie didelio urvo, paleido ir sako:

— Štai tas urvas, kur jie vakare parlėkę sulenda. Tu, čia įėjusi, rasi dvylika lovų; jas apdangstyk paklodėmis ir visus pagalvius apvalkstyk užvalkčiais, o marškinius, kelnes išdėliok kiekvienam ant lovų. Prie kiekvienos lovos rasi po staliuką ir ant staliukų padėta duonos po kepalėlį; nuo tų kepalėlių galėsi po riekelę atsiriekusi suvalgyti. Prie durų rasi mažiausiojo brolio lovelę, tai, po jąja palindusi, galėsi pati pernakvoti.

Erelis, viską jai pasakęs, nulėkė sau, o ji įlindo į tą urvą. Tenai rado viską taip, kaip jai tas erelis buvo išpasakojęs. Paklodėmis apdangstė lovas, užvalkčiais apvalkstė pagalvius, kelnes ir marškinius kiekvienam ant lovų išdėliojo, pavalgė, nuo kiekvieno kepalėlio atsiriekdama po riekelę, palindo po mažojo brolio lova ir atsigulė. Atėjus vakarui, tuoj ir išgirdo: juodvarniai sukranksėjo, nusileido ir suėjo žmonėmis į trobą; visi džiaugėsi, kad pataisytos lovos ir padėti marškiniai su kelnėmis. Visi apsitaisė, eina valgyti, žiūri — jų duona nuraikyta. Vyresnysis sako:

— Lovas ir mus pačius aprėdė — gerai, bet kad duonos trūksta, tai negerai; na, bet ką padarysi!

Pernakvojo, rytą atsikėlę sukranksėjo ir išlėkė sau. Tada atsikėlė iš palovio ir mergelė. Lovas paklojo, trobą iššlavė, viską sutvarkė ir laukia brolių. Pavakary vėl atsiriekė po riekelę nuo kiekvieno kepaliuko ir palindo po mažojo brolio lovele.

Vakare ir vėl ėmė juodvarniai kranksėti, ir suėjo į trobą visi broliai. Vyresnysis sako:

— Matai, ir vėl duona nuvalgyta. Jau kas nors negeras yra įsimetęs. Dabar dar nieko nedarysiu, bet jei trečią dieną taip bus, tai, nors visą kalną sugriausiu, bet turėsiu rasti.

Mergelė gulėdama išsigando ir galvoja, kas bus. Jau visi

broliai miega, knarkia, o ji negali užmigti, ir tiek. Kentusi kentusi pagaliau ėmė savo jaunesnįjį brolį budinti ir truktelėjo jį už kojos. Tas klausia:

— Kas čia?

Ši tylomis atsakė:

— Aš, broleli, jūsų seselė, atėjau, susiieškojau jus; bet kad anas brolelis pyksta, barasi, ką aš dabar darysiu?

Brolis jai atsakė:

— Na, ką dabar darysi? Būk, kaip buvusi, rytoj pamatysime.

Ryto metą atsikėlę visi broliai jau taisosi eiti laukan, mažasis ir ėmė sakyti:

— Na, broli, vakar žadėjai kalną ardyti, versti, o kad rastum kokį giminaitį ar seserį, ką tada darytum?

Vyresnysis brolis sako:

— Matau, kad tu jau žinai, kas čia yra, na, tai pasakyk kas?

Šis, atidengęs paklodę, tarė:

— Lįsk, sesele, laukan, kaip jau bus, taip.

Tada vyresnysis brolis ir sako:

— Kad tu būtum iškentusi namie dar vienerius metus, tai būtum mūsų sulaukusi, o dabar, sesele, reikės ir mums, ir tau vėl vargti dar dvylika metų. Jei iškentėsi nieko nešnekėjusi per tiek metų, tai dar pasimatysime.

Tai pasakęs, liepė seselei sėsti jam ant nugaros, ir visi, pavirtę juodvarniais, nulėkė. Jie nunešė seserį į didelę girią, pasodino į eglės viršūnę, atsisveikino ir paliko. Ilgai ji ten sėdėjo, net drabužiai visai suplyšo.

Vieną dieną į tą girią atėjo medžiodamas karalaitis su savo dvariškiais. Bematant šunys apstojo tą medį, kur mergelė sėdėjo, ir pradėjo loti. Tuoj atėjo karalaitis su medžiotojais, mato — medyje žmogus. Ir šiaip jį kalbina, ir taip kalbina, tyli, ir tiek. Šaukia — lipk laukan, gąsdina — nušausime, o jis vis tyli ir tyli. Tada karalaitis tarė savo tarnui:

— Lipk ir iškelk laukan, pamatysime, kas gi ten yra.

Tas ir įlipo. Mergelė rodo, tartum norėdama pasakyti esanti be drabužių. Medžiotojas, išlipęs laukan, pasakė karalaičiui: medyje esanti jauna graži moteriškė, tiktai ji be drabužių. Karalaitis davė tarnui drabužius, ir šis nunešė mergelei. Toji

apsirėdė ir išlipo iš medžio. Karalaičiui taip ji patiko, kad jis niekados nenorėjo kitos nė matyti. Parsivedęs namo, pasisakė savo tėvams norįs imti ją sau už pačią. Tėvai nenorėjo nebylės marčios, bet, ilgai prašomi, leido. Ir karalaitis vedė dvylikos brolių seselę.

Po kelerių metų juodu susilaukė sūnaus. Tą dieną karalaičio nebuvo namie, o jaunąją karalienę slaugyti buvo pakviesta jos pamotė ragana. Toji ragana vaikelį išmetė laukan ir, sugriebusi šuniuką, rodo visiems:

— Žiūrėkite, koks jos vaikas!

Nusigando karalaičio tėvai ir parašė sūnui raštą, kad jis greičiau grįžtų namo ir savo pačia atsikratytų. Karalaitis grįžo, pažiūrėjo į savo pačią ir nutarė nieko jai nedaryti; ji tokia gera, tokia graži esanti.

Po metų juodu susilaukė kito sūnaus. Karalaičio taip pat nebuvo namie, ir vėl jos pamotė ragana vaikelį išmetė laukan, pagriebė kačiuką ir rodo visiems:

— Žiūrėkite, kas dabar!

Visi stebėjosi, ir tėvai nurašė sūnui raštą. Sūnus vėl parašė namo, kad niekas nieko jai nedarytų be jo paties. Sugrįžo karalaitis namo ir sako, kad jo pati labai graži, patinkanti jam ir dar toliau žiūrėsiąs.

Dar po metų, — karalaičio vėl nebuvo namie, — gimė trečias sūnus. Ragana, jos pamotė, vėl išmetė sūnų laukan ir rodo visiems gimusį šuniuką. Tėvai vėl rašo jam greičiausiai skubėti namo ir daryti jai ar šiokį ar tokį galą. Karalaitis parkeliavo namo, bet jam baisiai gaila žudyti savo pačią. Nebežinodamas, kas čia reikia daryti, jis ir sako:

— Žinokitės, darykite, kaip išmanote!

Teisėjai apkaltino ją ir nubaudė kaip raganą sudeginti. Sukrovė didelį laužą, uždegė ir veda, bet netrukus užėjo didelis lietus ir užliejo ugnį. Ir vėl liepė privežti sausų medžių. O jau visai baigiasi dvyliktieji metai, tiktai vienos valandos bereikia, tuoj atskris jos broliai. Kaip tiktai ėmė kurti iš naujo ugnį, žiūri — atplasnoja, atlekia dvylika juodvarnių, atlekia ir leidžiasi. Tuoj nusileido pirmasis, virto žmogum ir atsivedė už rankos trejų metų sūnelį; nusileido antrasis ir atsinešė sūnelį antrų metų; trečiasis nusileidęs atsi-

nešė dar vystykluose, ką tik gimusį vaikelį. Tuoj visi broliai pribėgo prie laužo ir sušuko:

— Ką jūs čia dirbate? Kam jūs nekaltą mūsų seselę norite nužudyti? Geriau meskite į ugnį pamotę raganą!

Ir jie viską papasakojo, kaip toji ragana tik gimusius vaikučius išmesdavo laukan, ir kaip jie tuoj juos pasiimdavo ir augindavo. Dabar ir seselė viską pasakė; savo brolelius labai mylėjusi, už tai taip ilgai ir tylėjusi. Tada visi pagriebė tą raganą ir įmetė į ugnį.

Karalius pakėlė didelį pokylį. Ir aš ten buvau, ir aš daug mačiau, ir aš ten valgiau ir gėriau, per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau.

KARALAITĖ IR SAULĖS DUKTĖ

Kitą kartą gyveno karalius. Jis turėjo sūnų ir labai gražią dukterį. To karaliaus pati jau buvo mirusi. Netrukus apsirgo ir pats karalius ir taip pat mirė. Dabar pasiliko gyventi tiktai jų sūnus ir duktė.

Karalaitis, paėmęs į savo rankas karalystę ir visą tėvo palikimą, sumanė vesti. Ir išleido jis pasiuntinius į visus žemės kraštus, kad suieškotų jam mergelę, jei ne gražesnę, tai nors tokią, kaip sesuo.

Po kurio laiko sugrįžo pasiuntiniai ir pranešė karalaičiui, kad išvaikščioję po visas žemes ir daug matę puikių mergelių, bet tokios gražios, kaip jo sesuo, niekur neradę ir nematę.

Tada karalaitis sumanė vesti savo seserį. Netrukus apie tą savo sumanymą jai ir pasakė. Karalaitė pradėjo verkti,

bet nieko negelbėjo: brolis griežtai pasakė, kad turinti už jo tekėti, ir gana.

Karalaitė labai nusiminė: kaip ji tekėsianti už brolio? Tris dienas, tris naktis verkė, raudojo karalaitė ir ketvirtą dieną ėmė taisytis į jungtuves.

Jungtuvių dieną karalaitis pirmas apsirengė ir laukia sesers. Laukia, laukia, o ta vis neišeina. Pagaliau klausia:

— Sesele, ar jau apsitaisei?

— Jau kojas apsiaviau! — atsakė sesuo ir prasmego sulig pusiau blauzdų į žemę. Karalaitis dar laukia, o nesulaukdamas sesers išeinant, vėl klausia:

— Sesele, ar jau apsitaisei?

— Jau suknelę apsiviliau! — atsakė sesuo ir prasmego sulig kaklu į žemę.

Karalaitis dar laukia, o nesulaukęs po valandėlės vėl klausia:

— Sesele, ar jau apsitaisei?

— Jau vainiką užsidėjau, — atsakė karalaitė ir visa prasmego į žemę.

Karalaitis, valandėlę palaukęs, vėl šaukia seserį, bet niekas jam dabar neatsiliepė. Tada jis pats įėjo į kambarį, žiūri — nė gyvos dvasios. Visur iššiūrėjo, išieškojo, bet sesers vis tiek nerado.

Taip ir sugriuvo karalaičio vestuvės.

O karalaitė, prasmegusi į žemę, po valandėlės pravėrė akis, žiūri — begulinti plačioje gražioje pievoje. Aplinkui žiedai kvepėjo, aukštai saulutė švietė. Karalaitė ėmė vaikštinėti po pievą, rinkosi žemuoges ir valgė.

Į vakarą pasidarė jai baugu. Ji vaikštinėjo čia visai viena, niekur nebuvo matyti nė gyvos dvasios. Pagaliau apsidairiusi patraukė tiesiai per girią. Jau pradėjo temti, karalaitė būkštaudama ėjo ir nuolat dairėsi į visas puses.

Staiga ji pastebėjo pro medžius spingsint žiburėlį. Priėjusi arčiau, pamatė mažą namuką. Įėjusi į vidų, rado labai gražią mergelę: ji sėdėjo prie stalo ir siuvo siuvinį. Abi pasisveikino ir ėmė kalbėtis.

— Aš esu karalaitė, — pasisakė pakeleivė: — neturiu tėvo nei motinos, tik vieną brolį. Po tėvo galvos brolis paėmė valdyti karalystę ir, negaudamas sau tinkamos mergelės, vertė

mane už jo tekėti. Besirengdama į jungtuves, aš kažin kaip nuo jo prapuoliau ir nežinau, kaip atsiradau pievoje ir čia atėjau.

— O aš vadinuosi Saulės duktė, — pasisakė ana mergaitė. — Blogai, kad čia patekai. Šitas namukas yra vienos baisios raganos. Ji ir mane čia laiko ir niekur neišleidžia. Ir tau būtų bėda, kad ji parėjusi tave rastų.

— Išbėk tu nuo jos, — patarė karalaitė.

Bet Saulės duktė jai atsakė:

— Išbėgčiau, tik nežinau kur. Mane mažą ragana nuo motinos pavogė ir laiko čia niekam nežinant. Be galo čia ilgu, ir kas toliau bus, nežinau.

Taip jiedviem bešnekant, šaltas vėjas pūstelėjo, medžiai sutreškėjo, žemė sudrebėjo. Saulės duktė pajuto, kad ragana parlekia. Ji tuojau pastatė karalaitę prie sienos ir įsmeigė ties ja adatą su siūlu. Toji adata buvo stebuklinga — prie jos ragana nieko negalėjo matyti.

Įėjusi į pirkelę, ragana tuojau pradėjo šaukti:

— Kas čia žmogiena atsiduoda?!

— Niekas neatsiduoda, — atsakė Saulės duktė, — tu pati turbūt žmogiena susitepusi parėjai.

Ragana apsidairė apsidairė, paskui piept atsisėdo ir ilsisi pūškuodama. Valandėlę pailsėjusi, vėl išlėkė.

Raganai išlėkus, Saulės duktė ištraukė iš sienos adatą ir vėl kalbasi su karalaite.

— Kaip čia galėjo būti, kad ragana manęs nematė? — stebėjosi karalaitė.

— Ogi taip, — atsakė Saulės duktė, — tą stebuklingą adatą ir dar siūlų kamuolį, šepetį ir rankšluostį man neseniai atnešė toks senelis. Jis pasakė, kad netrukus ateisiąs manęs ieškoti mano brolis, ir tų daiktų tada prireiksią.

Karalaitė padėkojo Saulės dukteriai ir prašyte prašė ją bėgti dabar nuo raganos.

— Su tais stebuklingais daiktais, — sako ji, — tu lengvai pabėgsi nuo raganos ir mane išgelbėsi. Savo žemės kelius aš žinau. Bėkiva!

Saulės duktė paklausė karalaitės, pasiėmė stebuklinguosius daiktus, ir abidvi pabėgo.

Parlėkė ragana namo ir nerado Saulės dukters. Neradusi

baisiai perpyko ir ėmė visur uostinėti, šniukštinėti ir atrado pabėgėlės pėdas, ir dar ne vienos. Pasigriebusi iš kampo piestą, apsižergė ir pasileido paskui Saulės dukterį.

Saulės duktė išgirdo žemės drebėjimą ir suprato, kad atsiveja ragana. Abidvi labai nusigando ir išmetė kamuolį. Iš to kamuolio pasidarė baisus kalnas — aukštas, status ir labai ilgas. Ragana, pribėgusi tą kalną, bandė lipti — neįlipo, bandė perlėkti, bet negalėjo taip aukštai pakilti; paskui pasileido aplinkui bėgti — buvo per toli. Tada parlėkė namo, atsinešė kastuvą ir ėmė kasti. Tuojau kalną perkasė ir vėl pasileido vytis, kad net viesulas pakilo, medžiai linko.

Tuo tarpu Saulės duktė ir karalaitė jau labai toli buvo nubėgusios. Bet štai ir vėl jos pajuto žemės drebėjimą: ragana vėl vejasi. Tada Saulės duktė numetė šepetį. Iš to šepečio pasidarė tokia tanki ir plati giria, kad ragana negalėjo per ją nei tiesiai pereiti, nei aplinkui apeiti, nei viršum perlėkti. Nieko nepadariusi, lėkė atgal namo kirvio. Atsinešusi kirvį, iškirto sau kelią ir vėl, apsižergusi piestą, vejasi, pėdas uostydama.

Saulės duktė su karalaite išgirdo žemės drebėjimą ir suprato, kad jau vėl ragana atsiveja. Tuojau Saulės duktė numetė rankšluostį. Iš to rankšluosčio pasidarė toks platus ir gilus ežeras, kad ragana niekaip negalėjo jo perplaukti nei perlėkti. Tada, parkritusi ant pilvo, ėmė lakti vandenį, sakydama: „Lak, piesta, ir aš laku! Lak, piesta, ir aš laku!" Tai piestai kas galvoj! Ji nė nemano lakti. O ragana vis laka ir vis skubina. Jau visai išpampo belakdama, išsipūtė į visas puses kaip kalnas, ir vandens jau tiktai koks kubilas teliko ežere. Ji ir tą paskutinį norėjo išryti, tiktai pūkšt ir sprogo...

Saulės duktė ir karalaitė, pajutusios, kad jau ragana nebesiveja, be baimės ėjo toliau. Netrukus jiedvi priėjo labai puikų dvarą. Karalaitė pažino savo brolio rūmus.

Kai jiedvi įėjo į tuos rūmus, karalaitis labai apsidžiaugė, bet ir nusiminė, negalėdamas pažinti, katra jo sesuo: abidvi buvo kaip viena. Ir šiaip žiūri jis, ir taip žiūri — neišskiria savo sesers, ir gana. Tada karalaitis griebėsi gudrumo: pakėlė didelį pokylį, o prieš tai įsakė skerdikams, papjovus veršius, pripilti vieną pūslę kraujo ir, niekam nežinant, pa-

duoti jam. Jis tą pūslę prisirišo sau po kaklu taip, kad niekas nesuprastų.

Prasidėjo pokylis. Svečiai buvo labai linksmi, o labiausiai karalaitis. Jis džiugiai kalbasi su gražuolėm, bet vis dar nežino, katra jo sesuo. Tos mat tyčia buvo susimokiusios nesisakyti. Karalaitis kelis kartus klausė ir geruoju prašė — jiedvi nesisako, ir gana. Tada jis išsitraukė kardą, brūkštelėjo sau per kaklą ir apsipylė visas krauju.

Visi labai nusigando ir šoko gelbėti karalaičio, o viena mergelė, skaudžiai suklikusi, puolė artyn ir verkdama rišo jam kaklą. Karalaitis dėjosi visai negyvas esąs ir gulėjo nejudėdamas. Tada tai mergelei dar graudžiau pasidarė, ir, glostydama karalaitį, ji ėmė balsu raudoti:

— Oi broli mano, broleli, ką aš padariau! Ką aš vargšė padariau!..

Antroji mergelė, nors ir gailėjosi karalaičio, bet ne taip.

Dabar, aiškiai sužinojęs, katra jo sesuo, karalaitis pašoko sveikas, linksmai nusijuokė ir pabučiavo seserį. Čia pat jisai susipažino ir su Saulės dukteria ir pasipiršo jai. Saulės duktė sutiko už jo tekėti, tik norėjo pirmiau pasimatyti su savo broliu. Brolis žadėjęs ateiti jos ieškoti.

Taip jiems besikalbant, visi pamatė labai puikų karalaitį atjojant. Saulės duktė pažino, kad tai jos brolis.

Koks buvo džiaugsmas, sunku ir apsakyti! Abu karalaičiai, pasimainę seserimis, tuojau vedė tiedvi puikias mergeles, ir vestuvės buvo negirdėtos, neregėtos.

UŽBURTA MERGAITĖ IR SLIBINAS

Kitą kartą buvęs žvejys, gyvenęs jis prie marių ir turėjęs du sūnus: Petrą ir Joną. Jie trys žvejodavę ir žvejodavę kiekvieną dieną, bet negalėję ir negalėję prasigyventi — vis neturtingi ir neturtingi buvę. Vieną kartą jiems bežvejojant ir atplaukiąs laivu pas juos toks senelis, ėmęs su jais šnekėtis, klausinėti:

— Kaip čia jums einasi, ar gerokai prigaudot žuvų, ar turtingai gyvenat?

Tas žvejys atsakęs:

— Žvejojam dieną ir naktį, rodos, sugaunam ir žuvies, bet kad negaliu ir negaliu prasigyventi — vargšas esu, senelaiti!

Tas senelis atsakęs:

— Parduok man vyresnįjį sūnų Petrą, aš tau užmokėsiu: duosiu saiką raudonųjų ir pasakysiu, kaip tu paliksi turtingas.

Tas žvejys galvojąs šiaip, galvojąs taip, pagaliau sakąs:

— Nagi parduosiu, bet kur, senelaiti, tu mano sūnų padėsi?

Tas senelis atsakęs:

— Nebijok, tėve, tavo sūnui bus gerai. Jei jis kada panorės, tai aš jį vėl pas tave atvešiu apsilankyti.

Na, ir sulygo. Tas senelis užmokėjo jam saiką raudonųjų ir pasakė:

— Tu daugiau nebežvejok, bet atidaryk karčiamą, tai ten bešinkuodamas ir paliksi turtingas.

Ir tas senelis nusivežė sau Petrą, o tas žvejys daugiau nebežvejojo, bet atidarė karčiamą.

Tas senelis plaukė plaukė kokias tris dienas su tuo Petru per marias, per vandenis ir privažiavo tokį dvarą: trobos pastatytos prie pat vandens, o žemės nė žingsnio nėra kur nužengti. Tas senelis ir sako tam Petrui:

— Tu lipk laukan ir eik į vidų, o aš laivą pririšiu.

Petras tuoj įžengė iš laivo į trobą, vaikščioja ir žiūrinėja: trobos tuščios, nė vieno žmogaus, bet ant stalo yra gerti ir valgyti. Laukiąs laukiąs to senuko įeinant, tas kaip neįeinąs, taip neįeinąs. Prasidaręs duris — pasižiūrėjęs į tą vietą, kur jis jį paliko laivą berišant, gi žiūri — nebėra. Pasižiūris toliau į marias, gi matąs, kad jau toli toli, jau ką tik laivas bematyti.

Na, ir pasilikęs jis pats vienas, kurgi dabar dėsis. Vaikščiojąs vaikščiojąs po tas trobas, niekur nieko nėra, ir gana. Taip jam ilgu ten palikę, nė valgyti tą dieną nieko nevalgęs. Buvus ir lova pataisyta. Atėjęs vakaras, sutemę, jis jau ir labai bijoti ėmęs. Na, ką jis dabar darys — atsigulė į lovą, užsiklojo ir guli. Tik jis pasijuntąs, kad kažin kieno troboje besama. Čiupęs už kasų, supratęs, kad moteris. Jis tuoj atsikėlęs, užsidegęs šviesą, žiūris — nieko nėra. Kad jau nieko nėra, tai jis ir pagalvojęs: turbūt aš taip susapnavau. Ir vėl atsigulęs. Atsigulus ir vėl kažkas šalia krebžda. Na, jis ėmęs kalbinti — nieko nešneka, ir gana. Taip jis pergulėjęs tą naktį, rytą išaušus atsikėlęs — ant stalo padėta visko valgyti: ir šilti valgymai garuoja, ir šalti, — jis pavalgęs, ko tiktai norėjęs, ir vėl vaikščiojąs po tas trobas, vis tikėdamasis, bene atrasiąs kur kokį gyvą žmogų. Nėra, ir gana. Atėjo pietūs, vėl jam yra valgyti ir gerti, ko tiktai jis nori. Ir vakarienė yra, o naktį vis ta nematomoji ateina.

Jis ten išgyveno visus metus, jau paprato, jam ten gerai. Tačiau po metų jis jau pasiilgo savo tėvo, motinos ir brolio,

užėjo jam toks noras, kad jis gautų kaip nors juos pamatyti, galėtų aplankyti. Štai tas senelis ir atplaukiąs su laiveliu. Ir sakąs:

— Gal, Petrai, nori važiuoti savo giminaičių aplankyti, pasižiūrėti, kaip jie ten dabar gyvena?

Petras atsakė, kad labai norįs. Tas senelis tuoj jį įsisodino ir vežasi. Veždamas sako:

— Tu gali pasisakyti tėvui ir broliui, kaip čia gyvenai, bet motinai nesisakyk.

Jis ir parvažiavęs. Neberadęs tėvų toje vietoje gyvenančių, radęs jau mieste — didelę karčiamą užėmę ir turtingai begyvenąs. Na, jis ten vaišinasi pas juos, jie klausinėja, kaip jis ten gyvenąs. Jis tėvui ir broliui pasisakė, kad taip ir taip: naktį vis jį kažin kokia nematomoji lankanti. Šiedu nusijuokę, ir gana, saką:

— Tai tau gerai — vis ne vienas gyveni.

Toliau pradėjus jį motina klausinėti:

— Kodėl tu, vaikeli, su manimi mažai tešneki? Kodėl tu man nepasisakai, kaip tu ten gyveni?

Ta motina vis jį taip prispyrusi verkdama klausinėjusi. Pagaliau ėmęs Petras ir jai viską pasisakęs. Tada motina sakanti:

— Aš tuoj nueisiu pas kunigą, tai jis žinos, kas padaryti.

Motina tuojau nuėjo pas kunigą, viską pasakė, tai tas kunigas ją taip pamokęs: dabar jam ten nuvažiuojant reikią pasiimti grabnyčių žvakę, dieną uždegti ir apvožti, o kai naktį jis pajus kažin ką kambaryje esant, atidengti žvakę.

Petras atsisveikino su savo namiškiais ir vėl išplaukė su tuo seneliu. Tas senelis privežė jį prie to dvaro, įleido į vidų ir vėl pats sau nuplaukė. Petras uždegė dieną tą savo žvakę, pasivožė po puodu ir laukia nakties. Naktį atsigulęs į lovą ir juntąs, kad jau kas yra atėjęs. Jis tuoj tą puodą nuvožęs, žiūrįs — tokia graži mergaitė, geltonom kasom, šalia bestovinti. Ji kaip ėmus verkti ir bartis ant jo:

— Kaip tu iškentėjai nežiūrėjęs tuos metus, taip būtum galėjęs ir kitus iškentėti — tada aš būčiau pabaigusi atgailoti tą savo prakeikimą, būtų buvę ir tau, ir man gerai. O dabar mane pražudei, ir tu pats prapulsi. Juk tu nežinai, kad kasdien dvyliktą valandą atplaukia pas mane slibinas su dvylika galvų. Iki šiol, kaip tu manęs nematei, taip ir jis tavęs ne-

matė, o dabar, kaip tu mane matai, tai taip ir jis tave pamatys. Šiandien jis ir tave, ir mane praris.

Ir Petrui dabar gaila, kam jis visa tai savo motinai pasipasakojo, — kad motina su kunigu būtų jo taip nepamokę, būtų gerai baigęsi. Pagaliau ta merga ant jo supyko ir pasakė:

— Geriau tu vienas prapulk, negu mudu abu, — ir įstūmė Petrą į vandenį. Jis mokėjo gerai plaukti, tai plaukias ir plaukias, ant vandens pasilsėdamas. Taip plaukęs kokias tris dienas ir priplaukęs salą. O jau buvęs labai pavargęs ir išalkęs. Išlipęs ant tos salos, žvalgąsis ir ieškąs, bene rasiąs kur nors kokio paukščio kiaušinį išgerti. Šit ir susitinkąs tą savo senelį. Senelis jo klausiąs:

— Tai kaip tu, Petrai, čia ant tos salos atsiradai?

Jis viską apsisakęs: kas ir kaip pamokė, kaip jis padarė ir kaip dabar čia ant tos salos atsirado. Tada senelis ir sako:

— Matai, ar aš tau nesakiau, kad tu savo motinai nesisakyk, kaip tu ten gyveni — tai tau manęs seno neklausyti! Ką dabar bepadarysi, — sakąs toliau tas senelis, — kaip jau buvo, taip. Tai dabar aš tau duosiu šitą kamuolėlį, — ir padavė jam tokį kamuolėlį, — kai tu jį išvyniosi, tai galėsi pasiversti į ką tiktai panorėsi.

Paėmęs jis iš jo tą kamuolėlį, pagalvojęs, tuoj pasivertęs į visų greičiausią paukštį ir vėl nulėkęs pas tą merginą. Pamačiusi jį toji mergina ir klausianti:

— Tai kaip tu čia dabar vėl atsiradai?

Jis jai pasisakė, kaip buvo, kur jis nuplaukė, kaip jam tas senelis davė tokį kamuolėlį ir kad jis dabar gali į viską pasiversti, į ką tiktai panorės. Ji sakanti:

— Na tai gerai. Šiandien dvyliktą čia atplauks tas slibinas, tai tu pasiversk į lakštingalą, — o ten buvus netoli nuo trobų liepa, — ir, įlėkęs į tą liepą, giedok, o kai jis išeis tavęs pasižiūrėti, tai tu ir nulėk į šalį.

O Petras jai sakąs:

— Tu paklausk jo, kur yra jo mirtis.

Vidurdienį ir ėmė maišytis, drumstis vanduo, ir išlindo iš vandens baisiausias slibinas su dvylika galvų. Įėjęs į vidų, šnekasi su ta mergina, o Petras, pasivertęs į lakštingalą, gieda toj liepoj taip gražiai, taip gražiai. Sako tas slibinas:

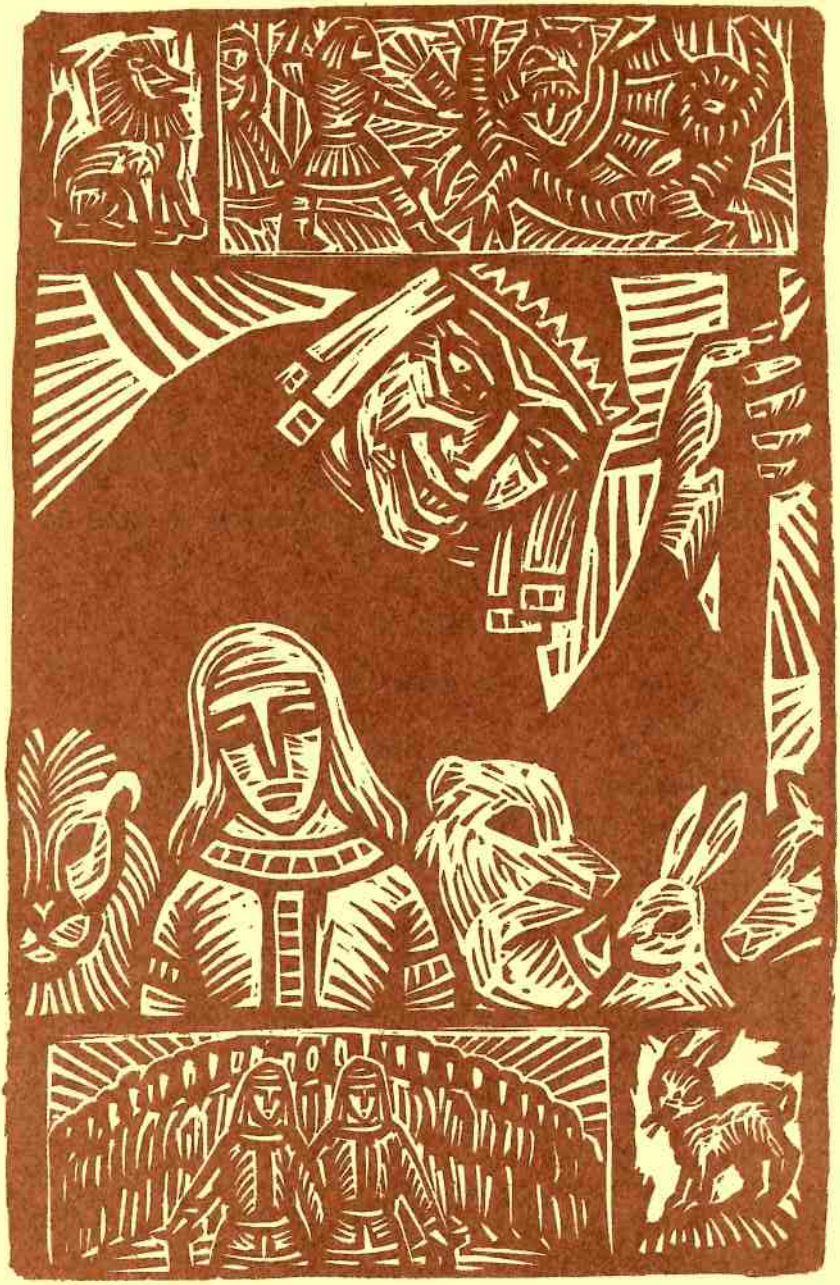

— A, ką čia taip gražiai tas paukštelis gieda?

Ir išėjęs pasižiūrėti, o paukštelis tuoj nulėkęs tolyn, ir gana. Tada įėjęs slibinas vėl į vidų, ta mergina jo ir klausianti:

— Žinai, ką aš pagalvojau: kurgi tavo mirtis?

— Gi va šitoj stiklinėj, — rodąs slibinas.

Po dvyliktos slibinas ir vėl panėrė į vandenį. Petras pasivertė vėl į žmogų, ir vėl juodu gyvena ramūs ligi kito vidurdienio. Ta mergina parėdžiusi tą stiklinę ir laukianti slibino, o Petras vėl pasivertęs į lakštingalą, įlėkęs į tą liepą ir vėl giedąs. Vidurdienį išnėręs slibinas iš marių ir, įėjęs į vidų pas tą merginą, klausiąs:

— Na tai kam gi tu tą stiklinę taip parėdei?

— Gi mat, kai jau tave myliu, tai ir tavo mirtį myliu.

Tas slibinas nusijuokęs ir sakąs:

— Tai kur čia bus mano mirtis — mano mirtis toj liepoj, kur tas paukštelis taip gražiai gieda.

Po dvyliktos tas slibinas vėl panėrė į marias, o šiedu ir vėl gyvena kaip žmonės. Rytą ta mergina ir liepą parėdė. Vėl išlindo tas slibinas ir klausia:

— Tai kam tu tą liepą taip parėdei?

Ji ir vėl jam atsakė:

— Gi kad tave myliu, tai ir tavo mirtį rėdau.

Slibinas sako:

— Tai kad ne čia mano mirtis: mano mirtis Prancūzijoj, ten pas tokį kalną ganosi laukuose dvylika jaučių, prie jų yra pastatyta dvylika kubilų vandens, tai jei kas tuos dvylika jaučių suėstų ir tuos dvylika kubilų vandens išgertų, tada jau galėtų su manim eiti ristis. Man su juo besiritant, išlėktų antis; jei kas tą antį sugavęs perplėštų, tai rastų jos viduriuose kiaušinį — su tuo kiaušiniu tai jau galėtų mane užmušti, ten yra mano mirtis.

Visa tai pasakęs, slibinas po dvyliktos vėl panėrė į vandenį. Petras tuojau pasivertė į visų greičiausią paukštį, nulėkė į Prancūziją pas tą kalną, rado dvylika jaučių ir dvylika kubilų vandens. Tuoj jis papjovė visus tuos jaučius, visus išskrodė, visų širdis išsikepęs suvalgė, atsigėrė to vandens iš visų dvylikos kubilų ir jaučiasi, kad jis jau taip tvirtas, jog niekas pasaulyje su juo nebegalėtų eiti ristis. Tuoj pasivertė vėl į tą visų greičiausią paukštį ir parlėkė pas merginą.

— Na, dabar tai jau galiu eiti su tuo slibinu ristis, — sako Petras.

Atėjus vidurdieniui, susidrumstė vanduo, ir išlindęs slibinas pamatė Petrą. Pamatęs sušuko:

— O ko tu čia į mano karalystę įėjai, kas tau čia leido?

Tuoj puolė Petrą, šis laikytis, na ir jiedu ritasi, na ir ritasi. Besiritant tik spurst antis ir išlėkė iš to slibino. Petras tuoj pasivertė į vanagą, kapt tą antį, nusileidęs žemėn, perplėšė, iškrito kiaušinis. Slibinas nuo jo bėgti, plaukti per marias, o Petras pasivertė į katiną, pasiginęs davė jam su tuo kiaušiniu ir užmušė. Kai tik slibiną užmušė, tuoj ir tų marių nebeliko, pasidarė sausa žemė. Tai dabar ta vieta Amerika. Petras su ta mergina apsivedė.

Ir aš jų vestuvėse buvau, valgiau ir gėriau, per barzdą varvėjo, burnoj nė lašo neturėjau. Petras paliko Amerikos karalium. Ten atsirado kariuomenė, ėmė iš armotų šaudyti, ir mane į vamzdį įdėję kai šovė, tai kai lėkiau — ir atlėkiau čia į Vilnių jums tos pasakos pasėkti.

APIE DU BRŌLIUS, PANAŠIUS VIENAS Į KITĄ

Paupy buvo trobelė, ir joje gyveno senelis ir senelė; nieko jie neturėjo, kaip tik vieną kalytę. Vasarą senelis su senele žuvaudavo, o žiemą senelis blizgiaudavo, senelė linus namie verpdavo. Vieną kartą senelis sugrįžo iš žūklės ir rado senelei gimusius du sūnus. Pradžiugo senelis ir sako:

— Išauklėsim sūnelius, bus medinčiai.

Praėjus kiek metų, užaugo labai gražiai abu broliai ir buvo labai panašūs vienas į kitą. Jų prašomas tėvas nupirko jiems abiem po kumeliuką ir išleido į pasaulį laimės ieškoti. Išjojo per laukus, per miškus ir užjojo kryžkelę, o kryžkelėje augo pušis. Ir sustoję broliai taip kalbėjos:

— Na ką, kai mes josim abu drauge, tai nieko gero nesužinosim; jokim vienas vienu, kitas kitu keliu.

Taip sutarę, įkišo į pušį abu po peilį ir sukalbėjo: katras pirma sugrįš į tą vietą, tuoj pažiūrės vienas kito peilį. Jeigu peilis blizgės, vadinasi, jo savininkas gyvas ir sveikas, o jei-

gu katro peilis bus surūdijęs, tai tas bus jau miręs. Paskui atsisveikino abu ir nujojo: vyresnysis po dešinei, o jaunis po kairei. Vyresnysis bejodamas sutiko kiškį ir norėjo šauti, bet kiškis tarė:

— Nešauk manęs: kai tau atsitiks kokia nelaimė, tai aš tau padėsiu.

Ir dovanojo jis kiškiui gyvastį, užtat kiškelis sekė paskui jį.

Jojo bernaitis toliau ir sutiko vilką. Norėjo jį šauti, bet ir jis prašės, kad nešautų, žadėdamas pagelbėti. Ir vilkas paskui sekė. Šitokiu būdu sutiko toliau ir liūtą, ir mešką. Visi šitie žvėrys paskui jį sekė ir žadėjo bėdoje padėti.

Prijojo miestą ir pamatė, kad visas miestas buvo mėlynas, gedulu aptaisytas, ir žmonės gedulingai apsivilkę. Jaunikaitis, norėdamas sužinoti, dėl ko šitas gedulas, paklausė kerdžių, šalikele galvijus ganantį, ir gavo atsakymą, kad esanti karalaitė paskirta devyngalviui slibinui, akmeniniame urve gyvenančiam. Mat kasmet anas reikalaująs vieno žmogaus praryti, ir dėl to meta tokius pagaliukus, kam teks eiti slibinui į nasrus. Šiemet išmetė karalaitė, ir dėl to visas miestas ir žmonės, gailestaudami karalaitės, apsidengė gedulu.

Tą išgirdęs, jaunikaitis sušėrė savo kumeliukui ir įjojo į miestą. Jodamas sutiko einant pulkus žmonių ir aukštam vežime vežant karalaitę mirčiai. Jaunikaitis sekė su visais žvėrimis paskui. Nuvežę į tą vietą, kur buvo urve slibinas, karalaitę vieną tenai paliko, o žmonės sugrįžo atgal. Jaunikaitis su žvėrimis prijojo tą vietą, ir, kai tik slibinas, išlindęs iš urvo, jau lervojo į karalaitę, iššiojęs nasrus praryti, tuoj jaunikaitis užleido jį žvėrimis. Liūtas su vilku griebė slibiną ir suleido į jį nagus, o meška, sugriebus į savo rieškučias slibino uodegą, turėjo jį, kad nebėgtų. Tada jaunikaitis prišoko artyn ir su kardu nukapojo slibinui visas devynias galvas. Nukapojęs išpjaustė iš jų liežuvius, susidėjo į terbą ir tarė karalaitei:

— Dabar eik namo. Slibinas jau nebe gyvas!

Karalaitė prašė jį, kad užeitų pas jos tėvą, kuris jam atsidėkos už jos išgelbėjimą, bet anas buvo baisiai išvargęs ir čia pat užmigo kartu su savo žvėrimis.

Grįžtant karalaitei namo, užstojo jai kelią degučius ir, su

kirviu grasydamas, liepė prižadėti, jog sakys tėvui, kad anas ją išgelbėjo nuo mirties, ir, surinkęs visas slibino galvas į maišą, drauge su savim parvedė karalaitę namo. Namie tuoj karaliui degučius pasigyrė, kad anas slibiną užmušęs, ir galvas jo parodė. Karalius klausia dukterį, ar teisybė. Duktė, manydama, kad tikrasis išgelbėtojas nenori nei rodytis, nei atpildo, nenoroms ištarė, kad degučius ją išgelbėjo. Kitaip bijojo ir sakyti, nes degučius žadėjo ją užmušiąs, jei ne taip sakysianti.

Karalius liepė degučių nupraust ir gražiai aprengti. Paskui paleido žinią, kad atiduoda savo dukterį išgelbėtojui ir prašo visų šalių karalius ir ponus į vestuves. Išgirdo ir mūsų jaunikaitis apie tą ir pagalvojo: kas ten toks atsirado, kad giriasi išgelbėjęs karalaitę. Nujojo su visais žvėrimis į vestuves ir pamatė, kad veda karalaitę į jungtuves su degučium. Tuoj anas padavė kiškiui raštelį, parašęs, kad jei jis ją išgelbėjo, dėl ko ji už kito eina. Kiškelis šmurkšt šmurkšt tarp žmonių įlindo ir, užbėgęs karalaitei už akių, sumetė po kojomis raštelį. Kai tik karalaitė, paėmus raštelį, perskaitė ir pamatė, kad čia pat stovi ir tas jaunikaitis, katras slibinui galvas nukapojo, tuoj pašaukė tėvą ir, parodžius jaunikaitį, pasakė, kad anas ją išgelbėjo. Degučius šoko ant jaunikaičio ir, sugriebęs už kaklo, suriko:

— Ar turi tu ženklus, kad nukirtai slibiną? Aš nukirtau, nes aš jo galvas turiu!

Jaunikaitis atsakė:

— Galvas tai tu surinkai, bet aš pirmiau liežuvius išsipjoviau.

Čia išpylė iš maišelio visus slibino liežuvius. Šoko žmonės pažiūrėti slibino galvų, katras degučius atsinešė, ir atrado jas be liežuvių. Dabar karalius liepė degučių suimti ir, įkišus į šiaudų kūlį, sudeginti. O jaunikaitį karalius paėmė už žentą.

Tame mieste, kur šitas karalius gyveno, niekados saulė nešviesdavo. Tuoj po vestuvių, kai išėjo mūsų jaunikaitis su karalaite į savo klėtį gulti, pamatė pro langą toli kalnuose mažą žiburėlį, ir klausė anas ją, kas ten gyvena. Karalaitė atsakė, kad tai ragana, kuri turi saulę užstojus.

Ryto metą jaunikaitis, niekam nežinant, pasiėmė savo žvėris ir išėjo į kalnus pas tą raganą. Nuėjęs rado mažutę

trobelytę, katroj sėdėjo boba ir turėjo su šluota užstojus saulę. Jaunikaitis liepė jai eiti laukan iš tos vietos ir numesti šluotą. Boba atsakė:

— Aš bijau tavo žvėrių: jie mane sudraskys. Štai yra katilas vandens, ėmęs pašlakstyk save ir žvėris, tai tada aš nebebijosiu.

Kai tik jaunikaitis pašlakstė, tuojau pavirto ir jis, ir jo žvėrys akmenimis.

Jauniui jo broliui nusibodo keliauti po pasaulį, ir sugrįžo anas į tą pusę, kur abu su broliu sukišo peiliukus. Atrado brolio peilį surūdijusį ir tarė:

— Mano brolį jau nelaimė ištiko, — eisiu jo ieškoti.

Ir nujojo tuo keliu, kur buvo brolis jojęs. Ir anas taip pat sutiko ir vilką, ir liūtą, ir mešką ir norėjo kiekvieną šauti, bet žvėrys atsiprašė ir sekė paskui jį. Prijojo tą miestą, kur jo brolis buvo, ir pamatė, kad visas miestas buvo gedulu apsidengęs. Klausė kerdžių, galvijus ganantį, dėl ko šitas miestas liūdi. Atsakė jam kerdžius:

— Dėl to, kad tavęs neberanda karalius. Kam gi tu pametei jo dukterį?

Čia suprato jaunis brolis, kad čia jo brolio būta, nes jie abu labai panašūs vienas į kitą. Įjojo į miestą, ir tuoj visas miestas pradžiugo, jį pamatęs. Sužinoję karalius ir karalaitė išbėgo su džiaugsmu jo pasitikti ir klausė:

— Kurgi tu išbėgai, mus palikęs?

Su didele linksmybe ir muzikomis visi jį patiko, ir su visais žvėrimis įsivedė karalius į savo dvarą. Nei karalius, nei karalaitė nepažino, kad anas ne vyresnis, bet jaunis brolis.

Atėjus vakarui, išsivedė jaunikaitį karalaitė gulti į klėtį; anas pro langą pamatė kalnuose žiburėlį ir klausia, kas gi ten žiburiuoja. Karalaitė jam sako:

— Ir vėl to paties klausi? Nebesakysiu dabar tau, nes vėl nuo manęs išbėgsi.

Dabar pagalvojo jaunikaitis, ar nenuėjo ten jo brolis, ir prisispyręs klausinėjo, kas ten yra. Bent kelis kartus klausiant, karalaitė nenoromis atsakė, kad ten gyvenanti ragana, kuri turi saulę su šluota užstojusi. Po to ėjo gulti, bet jaunikaitis pasidėjo kardą tarp savęs ir karalaitės. Šita galvojo: „Kas su juo atsitiko? Toks buvo pirmiau geras." Kai tik karalaitė už-

migo, tuoj anas atsikėlė, pasiėmė savo žvėris ir išėjo į kalnus, kur gyveno ragana. Nuėjęs rado trobelytę ir joje bobą. Tuoj užkūrė:

— Kur padėjai mano brolį?

Boba ėmė ginčis nežinanti, bet jaunikaitis užleido ją žvėrimis. Nusigando boba ir pradėjo prašytis, kad tik atgintų žvėris. Atnešė tokio vandens, ir kai tik su juo pašlakstė akmenis, katrie ten buvo, tuoj atvirto žmogum jo brolis ir žvėrim jo žvėrys. Broliai abudu pasisveikino, o ragana norėjo vėl tą vandenį paslėpti, bet jaunis brolis iš jos ištraukė katilėlį ir ėmė daugiau šlakstyti, ir, jam bešlakstant, ėmė verstis akmenys žmonėmis ir gyvuliais, o kalnas ėjo mažyn ir mažyn, pagaliau pasidarė visiškai lyguma. Paskui jaunis brolis su vyresniuoju atsisveikino, atsidėkojo ir parjojo namo tėvų prilankyti, o vyresnysis sugrįžo į karaliaus dvarą ir po uošvio galvos ilgai ir laimingai karaliavo. Tame krašte vis saulė švietė, o žvėrys gyveno giriose niekieno nešaudomi, dėkingumo ženklan, kad padėjo abiem broliam šitiek žmonių išvaduoti ir šviesą žemei grąžinti.

PERKŪNAS IR KUNIGAIKŠTUKĖ

Vienas kunigaikštis, išvykdamas į svečias šalis, klausė trijų savo dukterų, ką joms lauktuvių parvežti.

— Parvežk man ratelį, kuris pats verpty, — prašė vyriausioji.

— Parvežk teptuką, kuris pats visokias lėles tepliotų, — meldė vidutinioji.

— O man parvežk smuikelę, kuri pati grotų ir pati šoktų, — pašnibždėjo jam į ausį mažylė dukrelė.

Penkerius metus viešėjo kunigaikštis tolimuose kraštuose, visokių neregėtų dalykų ten matė, ratelį ir teptuką už didelius pinigus nusipirko, tačiau smuikelės, kuri pati grotų ir pati šoktų, niekur neužtiko. Važiavo namo liūdnas, kad mylimiausios dukrelės prašymo neišpildė. Netoli savo žemės sienų sutiko Perkūną, kuris žemu balsu ėmė klausinėti, iš kur kunigaikštis grįžtąs ir kodėl toks nelinksmas. Kunigaikštis viską jam apsakė, o Perkūnas prižadėjo tuoj pat smuikelę jam dovanoti.

— Tik prižadėk man tą, kas atbėgs iš tavo žemės į manąją.

„Kas gi kitas galėtų atbėgti, nebent koks gyvulys ar žvėris", — pamanė sau kunigaikštis ir tučtuojau Perkūnui prižadėjo, o tas jam davė stebuklingąją smuikelę. Dar nespėjo kunigaikštis smuikelės išmėginti, o čia subraškėjo giria, ir iš tankmės liuoktelėjo žirgas, o ant jo — mažylė kunigaikštukė, dabar jau visai į skaisčią mergą išaugusi. Puolė tėvui ant kaklo, džiaugėsi, jo sulaukusi, o smuikelę, savo vaikišką įnorį, buvo visiškai užmiršusi. Grįžo jie namo ir čia rado sutiktuvių puotą — alum lijo, riestainiais snigo tą dieną kunigaikščio rūmuos. Tik nei alaus galėjo nuryti, nei riestainio paragauti senasis kunigaikštis — širdį jam graužė rūpestis, kaip čia bus su tuo pažadu. Po dienos kitos, pačiame vidurnakty, jau ir baldosi Perkūnas po kunigaikščio langu:

— Atiduok, ką žadėjai. Mano balti stalai pataisyti, margi kraigai pastatyti.

Kunigaikštis liepė tarnaitei pasipuošti ir išgrūdo ją pro langą. Perkūnas, ūždamas ir grumėdamas, nubogino ją į savo požemio rūmus ir padavė jai kubilėlį žalio vyno kojoms nusimazgoti.

— Ki ki ki, — šaipėsi tarnaitė. — Nematytas daiktas — vynu kojas mazgotis.

Tada Perkūnas pastvėrė ją už skvernų ir nulakino atgal į karaliaus rūmus, tėškė pro langą į menę ir sududeno:

— Kam mane apgavai? Netikrą dukterį įpiršai? Atiduok mažylę kunigaikštukę. Balti stalai pataisyti, margi kraigai pastatyti.

Tada kunigaikštis išdalino savo žmonėms muškietas ir liepė šauti į Perkūną. Tas kad ėmė žaibus laidyti, griausmus trankyti, rūmų pamatus drebinti, stogus kiloti, langus birbinti! Daug gyvulių tvartuos išmušė, javus išguldė, obuolius nukrėtė, medžius su šaknimis išrovė.

— Jeigu savo žodžio netesėsi ir kunigaikštukės man neduosi, sulyginsiu tavo dvarą su žeme.

— Ką veiksiu nedavęs, imk, — tarė išsigandęs kunigaikštis ir padavė pro langą mažylę savo dukrelę.

Nušvilpė, nuūžė Perkūnas su kunigaikštuke į savo rūmus ir padavė jai kubilėlį žalio vyno kojoms mazgotis.

— Ar moki kojas vyne mazgotis? — klausia jis.

— Būta ko nemokėti, — atsakė kunigaikštukė. — Aš pas tėvulį kasdien piene maudausi. Užtat esu balta kaip iš pieno plaukus.

Suprato Perkūnas, kad čia tikroji kunigaikštukė, ir stengėsi visaip jai įtikti. Teisybė, jis neilgai su ja teišbūdavo, vis padangėmis beldėsi, grumeno, žaibus laidė, tačiau grįžęs pavirsdavo gražiu jaunuoliu ir visaip linksmino savo pačią, pasakodamas įvairius nutikimus, kuriuos jam teko matyti belakstant aplinkui žemę. Kartą pasakė jai Perkūnas:

— Ar žinai naujieną? Tavo vyresnioji seselė išteka. Jau minko pyragus, ir visokių prieskonių kvapas net padebesiuos nosį trina.

— Tegu sau sveika teka, — tarė kunigaikštukė. — Man jau visi takeliai į namus užžėlė.

Ji dėjosi pamiršusi namus, tačiau širdį jai spaudė, kad savo seselės nei apdainuos, nei išlydės, nei nuometo jai prisegs. Perkūnas pamatė jos sielvartą ir prabilo:

— Debesų takai neužžėlė. Aš nuskraidinsiu tave į seselės vestuves. Tik tu ten nieko apie mane neprasitark.

Primylėjo kunigaikštukę tėvai ir seserys, pyragais privaišino, saldžiu midum užgėrė, bet kai tik apie jos vyrą Perkūną ėmė klausinėti, ji dėjosi negirdinti. Vidurnakty po vestuvių atitrinkėjo Perkūnas ir vėl ją išsinešė.

Gal po kokių poros metų vėl sako Perkūnas pačiai:

— Dabar teka vidutinioji tavo sesuo. Ten tiek žąsų peša, kad iš tolo visas dvaras baltas, o vienas pūkelis pakuteno mano nosį, ir aš net sučiaudėjau padebesiuos. Jeigu tu prižadi nė žodžio apie mane neprasitarti, aš vėl tave nulakinsiu, bet jei pažado netesėsi, niekad pas mane nebegrįši.

— Kaipgi aš pas tave nebegrįšiu? O kas mūsų sūnelius augins? Tylėjau aną kartą, ištylėsiu ir šįkart.

Mat kunigaikštukė su Perkūnu jau buvo dvejeto sūnelių susilaukę.

Bet kai atsirado ji savo tėvo dvare už baltų skobnių, kai ėmė ją giminėlė saldžiu midum girdyti ir visokiais vylingais žodžiais kamantinėti, apsvaigo kunigaikštukei galvelė, ir ji išsipasakojo apie savo laimę, apie savo vyrą, apie savo vaikus.

— Aš čia valgau ir geriu, o Perkūnas, mano vyras, dabar stovi už lango ir baisiai pyksta.

Taip ir buvo. Baisiai įdūko Perkūnas, kunigaikščio rūmus su visais svečiais ir puotos stalais kažin kur už devynių upių nukėlė, o kunigaikštukė, jo pati, pasijuto plyname lauke bestovinti. Nei namų, nei vyro, nei vaikų. Ėjo kunigaikštukė, tako per ašaras nematydama, savo vyrą meiliais žodžiais šaukdama. Bet jis nusidangino į pačius žemės pašalius ir jokio ženklo nedavė, kur jo esama. Tada ėjo kunigaikštukė pas Saulę.

— Saulele motinėle, ar nežinai, kur mano vyras?

Bet Saulė nežinojo, tik išvirė jai vištos viralo pasistiprinti, o kaulelius liepė į skepetaitę susirišti.

Tada nukeliavo kunigaikštukė pas Mėnulį. Ir tas liepė vištą suvalgyti, o kaulelius į skepetaitę susirišti. Mėnuo pasiuntė ją pas Vakarų vėją, o tas sušaukė mažesnius vėjelius: pietinį, rytinį ir šiaurinį, visi iškart ėmė pūsti, bet jokios žinios neatpūtė. Tada Viesulas nusiuntė Vėtrą, ir Vėtra sužinojo, katroj žemės pusėj Perkūnas laikosi. Ėjo ėjo suvargusi kunigaikštukė, kol priėjo stiklo kalną, statų ir slidų. Į tokį kalną nei užkopsi, nei užjosi, nei užsikabarosi — slysta žmogus atpakalias ir dūžta kaip kiaušinis. Tai ji dėjo vieną po kito tuos vištos kaulelius, kauleliai laikėsi tarytum priaugę, o ji kopė jais kaip laiptais vis aukštyn ir aukštyn. Jau buvo matyti padebesių pilis, tačiau vieno kaulelio kunigaikštukė pristigo ir nė žingsnio nebegalėjo palypėti; tada nukando savo mažąjį pirštelį ir tas priaugo prie stiklo kalno. Užlipo kunigaikštukė, įbėgo į Perkūno pilį ir pamatė savo vaikus, dviejų auklių saugomus. Jau norėjo nutrenkti ją Perkūnas, kurio rūstybė nebuvo atsileidusi už jos nepaklausymą ir žodžio sulaužymą, bet vaikai išspruko iš auklių glėbio, ištiesė rankeles ir ėmė ją šaukti. Tada aplėkė Perkūnas keliskart aplink žemę, geležiniais ratais bildėdamas, ugnies botagais pliekdamas, kol ramybė stojo žemėje ir padebesių pilyje. Kas toliau nutiko kunigaikštukei ir jos vaikams, — niekas nežino, nes į Perkūno pilį niekas nėra nusigavęs.

PAIKUTIS

Gilios senovės laikais tarp girių ūkininkas gyveno, tris sūnus augindamas. Tėvai vyresniuosius du didžiai mylėjo, o mažiausiojo nei tėvai, nei broliai neužkentė, bet kasdien jį paikučiu apjuokdavo. Ką jis kalbėjo ar darė, kiti, tai paikyste laikydami, juokdavosi. Jei broliams koks drabužis nepatikdavo, šitas turėdavo sudėvėti, jei koks valgis aniem dviem neskanus, šitam pristumdavo, jei anuodu ko prašydavo, visada gaudavo, šitas nieko, o jei broliams koks darbas nepamėgdavo, šitam užkraudavo. Taip jam teko kasdien kiaules ganyti, kadangi broliai to darbo vengė. O kasdien vis tas pačias kiaules beganydamas, jaunasis giliai įsigalvojo ir begalvodamas įsigeidė patirti, ar anoj pusėj girios žmonės gyvena. Ir, kiaules palikęs, traukė vieną rytą į girią, antro krašto ieškodamas. Per visą dieną ėjęs, galo nepriėjo, o suvalgęs savo priešpiečius, tuoj įsilipo į medį ir čia prisirišęs pernakvojo. Antrą dieną eidamas, suvalgė savo pietus, o vakare, žvėrių prisibijodamas, į medį įsilipęs, permiegojo. Trečią dieną, taką per girią mindamas, suvalgė ir savo pavakarius, bet girios krašto

nepriėjo. Ketvirtą dieną ryte, ant šakų tupėdamas, išgirdo gaidžius begiedant ir, jų balsą sekdamas, išėjo į pagirį ir atrado miestą. Į miestą įėjęs, stebėjosi, kiek čia žmonių, ir vieną paklausė, kodėl tiek žmonių gatvėse bėgioja raudodami ir kodėl miesto butai juodais milais apkloti? Tas jam atsiliepė:

— Iš kur atėjai, kad nežinai rytoj smakui būsiant atiduotą karaliaus dukterį, kuriai šį kartą iš viso miesto mergaičių burtai puolė? O smakas grūmojo visą miestą sunaikinsiąs, jei jam rytoj mergaitės neduos.

— O kodėl niekas tokio bjauraus smako neužmuša?

Šis vėl atsakė:

— Kiekvienas jo bijosi, kadangi jis yra labai smarkus. Karalius tam savo dukterį ir po savo galvos karalystę siūlo, kuris mergaitę nuo smako išvaduotų, bet niekas neapsiima.

— Na tai aš apsiimu! Vesk mane pas karalių!

Ten nuėjęs, pakalbėjo norįs smaką pergalėti ir karaliaus dukterį išvaduoti.

Kiti laikė jį pagyrų puodu netaukuotu. Karalius pradžiugo, nors vieną drąsų radęs, ir liepė jam visokių ginklų: kardų, ragotinių, mėtyklių, šautuvų, šalmų, šarvų, kirvių ir šiaip dar ko prinešti. Bet jis tik pajėgų kirvį pasiskyrė, sakydamas:

— Su kitais padargais apsieiti nemoku, bet kirvį papratęs vartoti.

Iš to vieni juokėsi, o kitas sau pagalvojo: „Ką tas paikutis smakui su kirviu padarys!"

Rytojaus dieną karalius savo dukterį nuvedė į girią ir, geležinėmis grandinėmis prie medžio prirakinęs, verkdamas parėjo. Duktė dabar vaitodama laukė savo mirties, o paikutis, čia pasilikęs, laukė smako. Buvo šaltas rytas, todėl jis pagalvojęs pasikirto medžių malkai ir netoli karalaitės susikūrė ugnį šildytis.

Ugnį bekūrenant, ir smakas atslenka šnypšdamas, nasrus iššiojęs jo praryti. Bet paikutis, smakui artyn priėjus, kaip pagriebs smagoką liepsnojantį nuodėgulį, kaip smogs jam tiesiog į iššiotus nasrus ir į gerklę įlamino. O dėl ugnies dar daugiau besižiojant, visas tas degančias malkas į gerklę įmurkdė. Smakas pradėjo rėkt nesavu balsu ir ant žemės raitytis. Tuoj paikutis, su kirviu pašokęs, kaip pradės jį rantyti, kaip kokį medį! Nurentė galvą, surantė uodegą į gabalėlius. Tol rantė,

kol pailso. O karaliaus duktė, netoli būdama, tai matė. Iš pradžių drebėjo, paskui jau džiaugėsi. O nuo medžio atrišta savo išgelbėtoją apsikabinusi bučiavo, nes jau nesitikėjo gyva išliksianti.

Prieš vakarą karalius, atėjęs pažiūrėti, atrado smaką surantytą, o savo drąsųjį vyrą ant karalaitės kelių galvą padėjusį ir bemiegantį. Dėl to jis, didžiai pradžiugęs, veikiai savo karžygį apsikabinęs, verkė ir džiūgavo. Dabar paikutis tarp visų buvo garbingiausias ir karaliaus didžiai mylimas.

Su laiku paikutis užsigeidė savo tėvus aplankyti, o jaunoji pačiutė apsiėmė jį palydėti. Apauksuotoj karietoj važiavo juodu per girią į jo tėviškę. Netoli pagirėj liepė jis vežimui apsistoti ir, savo senaisiais skarmalais apsivilkęs, vėl ėjo kiaulių varinėti, kaip buvo pripratęs. O savajai liepė pas jo tėvus nakvynės prašytis, dėtis jo nepažįstant ir niekuo nesistebėti. Ta taip ir padarė. O paikutis, kiaules be skerdžiaus atradęs, paganė ir vakare, vis pyškindamas ir rėkaudamas, parvarė kaip ir šiaip. Tik buvo vis girdėti: „Išku, degloji! Išku, baltoji!" Tėvas išbėgęs jį sudraudė, kad tik nors tylėtų. Bet jis dar smarkiau rėkavo. Antrą kartą tėvas jį sudraudė, sakydamas:

— Karalaitė pas mus apsilankė.

Bet jis neva paikas dėjosi ir atsakė:

— Ką man rūpi karalaitė, aš kiaules turiu suvarinėti! O tos manęs jau menkai teklauso, pasileido, niekam neganant, todėl turiu tarpais smarkiau surėkti.

Į pirkią įėjęs, atsisėdo, kaip pirmiau, niekuo dėtas vakarienės ir valgė. Tėvas jį iš tolo klausinėjo, kur taip ilgai buvęs.

— Buvau anapus girios pažiūrėti, ar ir ten žmonių gyvena, o radau daugiau kaip pas mus. Jie mane didžiai meiliai priėmė, garbėje laikydami, geriau kaip namie, ir pagaliau mane padarė savo karaliumi.

Tą žodį girdėdamas, tėvas, pečius patraukęs, daugiau jau nieko neklausė, jam užteko. O motina vėl tuo tarpu triūsė svečius pamylėti ir, valgį pritaisiusi, bijojosi tokiai aukštai žiuponei įnešti. Siuntinėjo vieną ir kitą, niekas nėjo, kiekvienas baukštėsi. Pagaliau paikutis pasakė:

— Kad niekas nenori nešti, tai aš tą valgį įnešiu. Karalaitė manęs nesuės, mane ji labai gerai pažįsta, o aš didžiai ją myliu, ji gali būti mano pačiutė.

Motina, į jį pažiūrėjusi, galvą kraipė, sau dūsaudama, kad jis vis toks pats, nė kiek ne gudresnis, bet padavė dubenį įnešti.

Paikutis, paėmęs ir įnešęs mėsos dubenėlį, tik trėkšt jį ant stalo ir sukūlė, kad net mėsa ištiško. Paikutis, „te, imk" pasakęs, išbyzino. O motina, pro plyšį žiūrėdama, viską matė ir laukan išėjusį sūnų pabarė, kodėl jis taip stačiokiškai pasielgęs.

— Je, prie kiaulių būdamas, geriau neišmokau.

— Ganęs neganęs, vis toks pats, — atsakė motina.

Antrą kartą sriubos dubenį įnešęs, vėl pasakė: „Imk, štai putra!" ir tik trėkšt į stalą, kad viskas aptiško ir karalaitės marginiai sušlapo. Tą padirbęs, vėl išdemžė. O karalaitei vieni juokai. Išėjusį jį vėl bara motina:

— Tu karalaitei ir marginius sulaistei, gėdykis, kiaule!

— Man rodos, ji turės ir kitus, — atsiliepė jai sūnus.

Pagaliau, ir bulvių įnešęs, išvertė jas į karalaitės sterblę, sakydamas:

— Te, imk!

O ta juoku mažne pastipt galėjo. Visiems gult einant, motina jį paklausė:

— O kur tu dabar gulėsi, tavo senoje vietoje broliai įsigūštė, turėsi eiti į tvartą ten sau kinio taisytis, bute juk nėra tau vietos.

Jis atsakė:

— Tai aš einu į karalaitės lovą, kad čia man nėra vietos. Karalius tvarte neguli.

— Visada buvai paikutis, — sakė motina, — bet dabar visai niekus kalbi. Ko tik tu neišsigalvoji?! Karalaitė tave priims?! Bandyk eiti, trilinkas išlėksi, kaip nebuvęs!

— Na, matysit, kaip mane karalaitė priims, ji manęs jau laukia, ji mano pačiutė.

Kva! kva! kva! Visi pasijuokę nuėjo į savo patalus, o paikutis pas karalaitę į lovą. O ta, žinai, savo vyrą meiliai priėmė, dar vis juokais tverti negalėdama.

Antrą rytą kokie dyvai buvo tėvams ir broliams, kai paikutis, puikiai pasipuošęs, su pačiute pasirodė! Visi su juo važiavo lankytis pas jo uošvį ir stebėjosi, kaip paikutis galėjęs

pastoti karalium. Rasi, ir šiandien jis dar gyvas. Į jo vestuves ir aš buvau pakviestas, o ten pasiviešėjęs, ant dovanoto pyraginio arklio parjojau.

JUOZAPĖLIS IR JO ARKLIUKAS

Gyveno kartą karalius. Pas jį tarnavo berniukas, vardu Juozapėlis. Ruošėsi kartą karalius į medžioklę. Juozapėlis karalių irgi prašo, kad ir jį leistų į medžioklę. Karalius sako:

— Tada aš tave leisiu, kai pats arklys pasibalnos.

Nuėjo Juozapėlis pas juodbėrius žirgus ir sako:

— Koš, koš, koš!

Bet nė vienas žirgas neatbėgo ir nepasibalnojo. Nuėjo tada Juozapėlis pas darbinius arklius ir šaukia:

— Koš, koš, koš!

Bet ir vėl nė vienas arklys neatėjo pasibalnoti. Tada nuėjo

Juozapėlis pas mažus arkliukus, kuriais vandenį vežioja, ir vėl šaukia:

— Koš, koš, koš!

Čia prie jo priėjo mažytis arkliukas ir pats pasibalnojo. Užsėdo Juozapėlis ant arkliuko ir išjojo su karaliumi medžioti. Privargo medžiodami ir pasileido arklius pasiganyti po pievą.

Juozapėlis ten rado labai gražią plunksną. Arkliukas jam sako:

— Neimk šitos plunksnos, nes turėsi didelę bėdą.

Bet berniukas nepaklausė arkliuko ir paėmė plunksną, o tarnai tą pastebėjo ir, parjoję namo, apskundė karaliui, kad Juozapėlis turįs labai gražią plunksną. Tai gal jis žinąs ir paukštę, kurios plunksna yra. Pasišaukė karalius Juozapėlį ir sako:

— Jei turi plunksną, tai gal žinai ir tą paukštę, o jei jos neatneši, tai aš tave nužudysiu.

Nuėjo Juozapėlis pas arkliuką ir sako:

— Arkliuk, arkliuk, ką man daryt? Karalius liepė atnešti gražiąją paukštę.

Arkliukas sako:

— Liepiau neimti plunksnos; turi bėdą, o turėsi dar didesnę. Sėsk ant manęs, ir jokim!

Užsėdo Juozapėlis ant arkliuko ir išjojo. Jojo jojo ir prijojo didelį dvarą. Tada arkliukas sako:

— Aš čia liksiuos ganytis pievoje, o tu eik į dvarą ir sakyk:

Vartai, atsiverkit,
Sargai, užsimikit, —
Duokit man įeit
Ir išeit iš ten.

O kai įeisi pro vartus, ir stverk paukštę, bet jos lizdo nejudink, tai tavęs niekas nepagaus.

Juozapėlis taip ir padarė. Nuėjo į dvarą ir sako:

Vartai, atsiverkit,
Sargai, užsimikit, —
Duokit man įeit
Ir išeit iš ten.

Atsivėrė vartai. Juozapėlis, nutvėręs paukštę, nubėgo pas arkliuką, užsėdo ant jo ir parjojo namo.

Taip Juozapėlis atnešė karaliui neregėtą paukštę. Bet karalius ir vėl sako:

— Jei atnešei paukštę, tai atnešk ir jos lizdą.

Nujojo Juozapėlis į dvarą ir atnešė karaliui lizdą. O karalius buvo girdėjęs, kad esanti dar kažin kur už devynių girių marių karalaitė, ir sako:

— Jei atnešei paukštę ir lizdą, tai atnešk dar ir marių karalaitę. O jei neatneši, tai tave nužudysiu.

Nuėjo Juozapėlis pas arkliuką ir klausia, ką daryti. Arkliukas sako:

— Turi bėdą, bet turėsi dar didesnę. Paprašyk karaliaus daug pinigų ir už juos nupirk gražių gelumbių.

Kai berniukas viską sutvarkė, išjojo. Nujojęs iškloste gelumbes ant kranto: blogesnes arčiau, geresnes toliau. Ir pradėjo Juozapėlis šaukti:

— Eikš čionai, karalaite, atvežiau gražių gelumbių!

Karalaitė atplaukė, išlipo ant kranto, audeklus čiupinėja, o Juozapėlis sako:

— Čia prekės geresnės! — ir vis toliau nuo vandens šaukia.

O kai tik priėjo prie jo, ir nutvėrė Juozapėlis karalaitę, užsėdo ant arkliuko ir nujojo pas karalių. Karalius, pamatęs neapsakyto gražumo marių karalaitę, sako:

— Dabar gal vestuves darysim?

Karalaitė sako:

— Kai Juozapėlis atneš iš marių mano žiedą, tai tada tekėsiu.

Liepė karalius Juozapėliui atnešti žiedą, — jei neatneš, tai nužudysiąs. Nuėjo Juozapėlis pas arkliuką ir klausia:

— Ką daryti?

O arkliukas sako:

— Turi bėdą, bet turėsi dar didesnę. Sėsk ant manęs, ir jokim. O kai nujosim, pagauk vėžio vaiką ir tol neatiduok, kol neatneš žiedo.

Juozapėlis taip ir padarė — pasigavo vėžio vaiką, o vėžiui liepė atnešti žiedą. Vėžys tuoj atnešė. Berniukas nunešė žiedą karalaitei. Dabar karalius klausia karalaitę:

— Ar jau tekėsi?

— Ne! Kai Juozapėlis atneš iš jūros mano karolius, tai tada tekėsiu, — atsakė karalaitė.

Karalius liepė Juozapėliui žūt būt atnešti karolius. Nujojo Juozapėlis prie marių. Arkliukas jam sako:

— Papjauk mane, žarnas išraišyk, pats į mano odą susivyniok ir, kai atlėks varnos manęs įlesti, tuoj tverk vieną varniuką, o varnai liepk atnešti karolius.

Juozapėlis taip ir padarė. Papjovė arkliuką, išrito žarnas, įsivyniojo į odą. Varnos tuoj atskrido. Juozapėlis nutvėrė varnos vaiką ir liepė varnai atnešti karolius. Varna greit nuskrido ir atnešė. Juozapėlis paleido varniuką ir sugrįžo namo, o arkliukui sudėjo atgal žarnas, tas ir pasidarė gyvas.

Kai Juozapėlis parnešė karalaitei karolius, karalius klausia:

— Tai gal jau tekėsi?

— Dar ne! Kai sukapotas Juozapėlis bus po mano kojom, tada tai tekėsiu.

Nuėjo Juozapėlis pas arkliuką ir verkia. Arkliukas jam sako:

— Palik mane lauke, tai aš tave atgaivinsiu.

Kai tik berniuką sukapojo, tuoj atbėgo arkliukas, papūtė kvapu, ir Juozapėlis vėl atsikėlė. O karalaitė sako karaliui:

— Dabar tegul tave sukapoja, tai aš už tavęs tekėsiu.

— Gerai, — sako karalius. — Tik neužmirškit manęs atgaivinti.

Sukapojo karalių, bet jo niekas neatgaivino. O karalaitė apsivedė su Juozapėliu ir laimingai gyveno.

GELEŽINIS VILKAS

Kitą kartą buvo toks geležinis vilkas. Jis pjovė žmones ir išpjovė visą pasaulį. Eina jis per mišką ir randa gyvą dar vieną seną bobą.

— Ô, — sako vilkas, — kame tu ligi šio laiko buvai? Dabar aš tave pjausiu.

— Nepjauk tu manęs, — sako boba, — aš tau parodysiu dar du gyvu karalaičiu.

— Na, einam, kame gi jie yra?

Nuėjo į pamiškę, įsmeigė boba du mietukus, ir iškilo du karalaičiai. Vilkas ir sako:

— Na, aš dabar jus pjausiu.

— Nepjauk tu mūsų, — sako jie, — kur tu eisi, ten ir mes eisim.

— Na, gerai, eikim.

Ėjo ėjo, ir panižo vilkui galva. Prašo, kad paieškotų jam galvą. Kai pradėjo ieškoti, vilkas ir užmigo. Atlėkė šarka ir sako:

— Sėskit ant mano nugaros, aš jus išgelbėsiu.

Jie susėdo, o šarka užlėkė ant stogo. Atsibudo vilkas — nebėra karalaičių. Pamatė, kad ant stogo. Vilkas paėmė akmenį, ėmė duoti su nagais, pradėjo kibirkštys lėkti, nusvilo šarkos sparnas, ir nuvirto tie karalaičiai žemėn. Vilkas sako:

— Na, dabar tai jau pjausiu.

O jie vėl prašosi, sako:

— Nepjauk, nepjauk — kur tu eisi, ten ir mes eisim.

— Na, žiūrėkit, kad daugiau to nebūtų.

Ir eina toliau. Vėl vilkui panižo galva, ir vėl liepia ieškoti galvą. Pradėjo ieškoti, vilkas ir vėl užmigo. Atlekia nušašęs veršelis ir sako:

— Klokit skarelę ant mano nugaros, pakaskite čia žemę, rasite druskos, šerių ir vinikių; įriškit į vieną skarelės kampą druską, į kitą šerius, į trečią vinikes, o į ketvirtą kampą truputį žemių. Tada sėskite ant mano nugaros, ir aš jus išgelbėsiu nuo mirties.

Karalaičiai paklausė veršelio, viską taip padarė ir sėdo ant jo nugaros. O tas veršiukas kad pradėjo lėkti, jiems net ausyse cypia.

Pabudo vilkas, žiūri, kad nebėra jo draugų. Pradėjo vilkas gintis tą veršiuką. Jau tris mylias veršiukas buvo nulėkęs. Tada jis paliepė vienam karalaičiui nulipti ir, pridėjus ausį prie žemės, klausytis — jeigu žemė bilda, tai atlekia vilkas. Tas nulipęs klausosi — žemė bilda. Veršiukas liepė atrišti ir paberti šerių kertelę. Pabėrė šerius — per tris mylias paliko toks miškas, kad tam vilkui buvo labai vargu eiti. Veršiukas vėl nulėkė keliu tris mylias. Tada liepia vėl nulipti, pridėti ausį prie žemės ir klausytis, ar nebilda žemė. Pasiklausė — jau bilda. Liepė paberti žemių kertelę. Pabėrus žemes, per tris mylias pasidarė toki kalnai ir grioviai, kad vilkui buvo labai sunku eiti. O veršiukui lygus kelias. Nubėgęs tris mylias, veršiukas vėl liepia nulipti ir klausytis, ar nebilda žemė. Pridėjo karalaitis ausį prie žemės — bilda. Veršiukas liepė atrišti ir paberti vinikių kertelę. Pabėrus vinikes, per tris mylias pasidarė tokios ražienos, kad vilkas, koją įkišęs, negalėjo greitai ištraukti. O veršiukui lygus kelias.

Nulėkė veršiukas į puikiausią dvarą ir liepė paberti druskos kertelę. Aplink visą tą dvarą atsirado didžiausia upė. Taip veršiukas sako:

— Dabar atlėks vilkas prie tos upės ir lauks jos išdžiūstant, kad galėtų pereiti. O jūs, kai plausite tą skepetėlę, tai žiūrėkit, kad neišplautumėt tos kertės, kur buvo druska, — jeigu išplausite tą kertę, tai tada ta upė išdžius, ir atėjęs vilkas jus sudraskys.

Po to karalaičiai sako veršeliui:

— Kuo dabar mes tau užsimokėsime už tokį gerą?

Veršiukas atsakė:

— Paimkit kirvį ir perkirskit mane per pusę, tada iš manęs pasidarys dideli šunes, kurie bus jums draugais — kur jūs eisite, ten ir jie eis.

— Taip daug mums gera padarei, o dabar mes turime tave žudyti.

— Nieko nebijokit, kirskit pusiau.

Tuomet jie paėmė kirvį ir perkirto veršiuką pusiau. Atsirado du dideli šunes, kurie vis drauge vaikščiojo su tais karalaičiais ir nuo visokių negandų juos saugojo.

JAUNIKAITIS IR GYVATĖ

Kartą netoli Palangos gyveno jaunikaitis, kurį tėvas išleido į žmones pačios pasieškoti. Joti jam teko per didelę girią. Jau visiškai sutemo, o girios galo nematyti. Šakos akis bado, kepurę nuo galvos traukia, tik staiga išvydo jaunikaitis dešinėje pusėje šviesą, o arčiau prijojęs, pamatė, kad visas didelis ąžuolas tarytum koks laužas mėlynos liepsnos apimtas, o pačioje viršūnėje raitosi gyvatė.

Ta gyvatė cypia, inkščia ir žmogaus balsu meldžia gelbėti ją iš ugnies. Jaunikaitis puola šen, puola ten, bijo prie ugnies prisiartinti, bijo, kad išgelbėta gyvatė jam ko bloga nepadarytų.

— Nebijok manęs, — sako gyvatė. — Nusilaužk ilgą kartį ir pakišk man. Padėk man, ir aš tau bėdoje padėsiu.

Nusilaužė jaunikaitis kartį, pasiekė gyvatę pro mėlynas liepsnas, ir ta atvinguriavo per kartį stačiai prie jo. Tada šoko jam ant pečių, susirangė apie kaklą ir sako:

— Į tą pusę jok, kur mano galva sukas.

Jojo dabar jis kaip vėjas, lėkė oru, kol prilėkė kalną, tokį aukštą, kad jo viršūnės nebuvo matyti. Kalnas juodavo tarytum smala apipiltas. Pakalnėj stūksojo akmuo, pilkas kaip

avis, sulig trobos didumo. Gyvatė nusileido nuo jaunikaičio kaklo ant to akmens, liepė jam nulipti nuo arklio ir tučtuojau tą akmenį atversti.

— Kaipgi aš atversiu, kad akmuo baisiai didelis? — klausia jaunikaitis.

— Tu nežiūrėk, didelis ar mažas, daryk, kaip liepiau.

Kai jis čiupo tą akmenį versti, akmuo pasirodė besąs lengvas kaip pagalvė. Po akmeniu rado šimtą raktų, krūvon surištų.

— Pasiimk tuos raktus ir jokime toliau, — pasakė gyvatė ir vėl užsikorė jam ant kaklo.

Kolei jiedu kalną apsuko ir rado užjojamą vietą, sukorė gal dešimt mylių. Aplink tą kalną buvo liūnai, pelkės ir girios, o pačioje kalno viršūnėje juoda pilis su šimtu durų.

— Dabar aš tave paliksiu, — tarė gyvatė. — Tu turi raktus nuo visų durų. Eik, gyvenk ir nieko nebijok. Tau nieko bloga neatsitiks. O jeigu kokia prapultis tau grėstų, mudu vėl susitiksime.

Atsirakino jaunikaitis pirmąsias duris, žiūri — viskas paruošta pakeleivingam: ir nusiprausti, ir drabužius nusivalyti. Pravėrė antrąsias duris — minkštas patalas paklotas, rietuvės pagalvių lubas siekia. Atsidaro trečiąsias — valgiai garuoja, visoki kvapai nosį trina. Randa ir arkliui pastogę — šieno, dobilų, avižų ėdžiose priversta, prigriauta, o lovy tyras vanduo teka po pat žirgo galva. Išsiprausė, išsivanojo jaunikaitis, gardėsių prisikirto ir, užsilipęs ant patalų stirtos, skaniai išmiegojo. Pusryčių vėl stalas lūžo nuo valgių gausybės, vėl tašė jaunikaitis, net jam ausys krutėjo, o pasivalgęs ir pagėręs, gražiai nusilenkė nematomiems šeimininkams ir pasakė:

— Ačiū jums, vaišingieji namai, už nakvynę, už viešnagę, už prieglaudą man ir žirgui! Tačiau aš josiu toliau, nes tėvas liepė man pačią susirasti, o čia negirdėti nei gyvos dvasios, nei jokio darbelio man nematyti.

Tada prasivėrė vienos durys, įžengė menėn koks senis, pabėrė jaunikaičiui dvi saujas aukso ir tarė:

— Čia tau atlyginimas už pirmąją naktį. Pabūk dar vieną naktį, ir neteks tau gailėtis.

Išbuvo jaunikaitis dar vieną naktį — o ko jam skubėti? Žirgas sotus, jis pats lepinasi minkštuos pataluos, lėbauja prie

pilno stalo, nė tėvo troboj tokių smagybių negavo patirti. Bet pernakvojęs vėl baudžias joti.

Ir prasivėrė antros durys, ir išėjo kokia senė, ir pabėrė jam dvi saujas aukso.

— Tai už antrąją naktį, kur pas mus išbuvai. Pernakvok trečią naktį, ir tau neteks gailėtis.

Pernakvojo jis ir trečią naktį, jau žirgą balnoja, jau grįžo į pilį su šimtu durų kepurės pasiimti, tik išėjo iš trečiųjų durų jauna mergelė ir prašo:

— Lik pas mus visam mėnesiui. Še tau dvi saujas aukso už trečiąją naktį, bet, susimildamas, lik mėnesiui.

— Galėčiau ir pasilikti, — sako jaunikaitis, — kad jau taip gražiai prašai. Bet baisiai nuobodu vienam — net ausyse spengia nuo tos tylos. Ir apkerpėsiu, apsamanosiu nuo tinginystės — nei čia pas jus žemės arti, nei akėti, nei kokio kito darbo nusitverti.

— Pasilik, maldauju tave, visam mėnesiui, — tarė mergelė. — Dienomis aš tave lankysiu, kad nebūtų tau nuobodu, tik nieko manęs neklausinėk ir neužlaikyk, kai man bus laikas išeiti.

Ir iš tikrųjų — ateidavo mergelė ir iš dyko buvimo prasimanė jį, kaip kokį meškiną, pralamdyti — kardu švaistytis, ietim smaigstyti, nugraužtų kaulų po stalu nemėtyti, riebių pirštų į skvernus nesišluostyti. Bandė mergelė jį groti mokinti, bet nieko neišėjo — atgrubę pirštai tik kanklių stygas sutraukydavo. Niekaip nesuprato, kam jį mergelė prie bajoriškų ginklų pratina, kam gražaus apsiėjimo moko, tačiau klausinėti neišdrįso. Šitaip ir prabėgo tas mėnuo. Paskutinę dieną vėl jis liko vienui vienas ir vėl, žirgą pasibalnojęs, geriems namams nusilenkė:

— Ačiū, kad mane gražiai laikėt, skaniai valgydinot, kantriai mokinot. Dabar jau man laikas pas žmones traukti, pačios sau ieškotis.

Prasivėrė trejos durys, pasirodė jose senis, senė ir mergelė:

— Prašyk, ko nori, nieko tau negailėsime, kad mūsų paklausei ir juodoje pilyje visą mėnesį išbuvai. Dabar nukris nuo pilies užkeikimas, atgis ir pilis, ir kalnas, o mes vėl galėsime prie žmonių grįžti, piktų burtų atsikratę.

Ir iš tikrųjų pamatė jaunikaitis, kad bąla pilies sienos, kad bąla kalnas, kad žolė ima piltis ir medžiai dygti, o ant tų medžių šimtašakių paukščiai ima giedoti. Pats kalnas tarytum pritūpė, ir jau iš tolo buvo matyti patogus vieškelis nusileisti.

— Jeigu jau sakote, kad prašyčiau, ko noriu, — tarė jaunikaitis, — tai norėčiau tokio kardo, kad vienu smūgiu galėčiau perkirsti mūrą, girią ar tūkstantį galvų nuritinti. Ir tokių marškinių, kad, jais apsivilkus, viskas stotųsi, kaip aš noriu.

— Imk, bet išmintingai su tais daiktais elkis, — tarė senis. — Jei galvos ant pečių neturėsi, daug vargo patirsi.

Išjojo jaunikaitis, dosniai apdovanotas, gražiai išlydėtas, ir pateko į tokią šalį, į tokį miestą, kur žmonės didį badą kentė. Vaikai čirpė ir tiesė išdžiūvusias rankeles į praeivius, o suaugusieji — vieni, nualpę iš bado, gatvėse voliojosi, kiti nebepaeidami šlitinėjo ir svirduliavo. Mieste nebuvo matyti nei kačių, nei šunų, nei pelių — viskas jau buvo žmonių suvalgyta, net medžių žievės nugraužtos. Joja mūsų jaunikaitis per tą miestą ir, gailesčio apimtas, galvoja: „O, kad šito miesto gatvėse, kryžkelėse, skerstgatviuose ir aikštėse atsirastų stalai su tokiais valgiais ir gėrimais, kaip man juodojoje pilyje! O, kad kiekvienas vaikas gautų po pieno ąsotį ir saldaus pyrago luitą! O, kad visi nualpę ir nugriuvę atsikeltų ir pasivalgę jėgas atgautų!"

Kaip jis panorėjo, taip ir atsitiko. Išdygo stalai su valgiais ir gėrimais, ir žmonės staiga atkuto, atgijo, ėmė šokti, trypti, dainuoti ir ratelių eiti. O vaikai kliukino pieną, šlamštė pyragą, rankelėm plojo ir krykštė. Linksmybių aidas pasiekė ir karaliaus rūmus. Išsigando karalius, kad žmonės nuo ilgo badavimo iš galvos išėjo, puolė į gatves žiūrėti, kas ten dedasi, o pamatęs sočius ir išsišiepusius iš pasitenkinimo žmones, pamatęs apkrautus stalus, pats kando ir stebėjosi, kad valgiai gardžiau pataisyti negu karaliaus rūmuose.

— Kas padarė tokį stebuklą ir mano žmones papenėjo? Jei sutikčiau gelbėtoją, savo dukters rankos nepagailėčiau.

— Tai aš esu tas gelbėtojas, — tarė jaunikaitis. — Aš kaip tik pačios ieškau, tai gali už manęs tą savo dukterį išleisti.

— Pala, pala, — tarė karalius. — O iš kur toks gudragalvis išdygai? Kas matė, kad tu čia tuos skanėstus drėbtelėjai?

— Jeigu taip, tegul tie stalai išnyksta, — tarė jaunikaitis.

Ir stalai išnyko. Tada karalius išsigando jo galybės, o dar labiau parūpo jam nauda iš tokio žento, nes pats jau galutinai buvo nusistekenęs. Nusivedė jis jaunikaitį į savo rūmus, tas vėl — braukšt puotą ištaisė, ir liepė karalius savo dukteriai už jo tekėti. O karalaitė buvo susižadėjus su gretimos šalies valdovu ir nė kreiva akim nenorėjo į jaunikaitį, prastą bernelį, žiūrėti. Tačiau — anokia čia kliautis jos nenoras — karalius, privalgydintas ir prigirdytas, auksu apibertas, varu ją jaunikaičiui įbruko.

Gretimos šalies valdovas, įtūžęs ant karaliaus, kam žodžio nelaiko ir jo nuotaką kitam atidavė, patraukė su didele kariuomene į bado nualintą karaliaus žemę.

— Pavalgydinai ir pagirdei mano kariuomenę, ženteli, bet didelė galybė eina ant mūsų, ar atsilaikysime?

— Ką veiksime neatsilaikę, — tarė žentas. — Duok man dėl akių kokį šimtą vyrų, o pats su savo dukteria, o mano pačia, gali už krosnies lindėti.

Pasiėmė jaunikaitis šimtą vyrų, bet net to šimto nereikėjo, nors priešo kariuomenė kaip kokia migla tris dienas ir tris naktis karaliaus žemėn burbėjo. Iškėlė jis užburtą savo kardą ir vienu kirčiu visus priešus kaip kokias muses išmušė. Liko gyvas tik svečios šalies karalius, nes karaliai dažniausiai už savo vyrų pečių slepias ir savo gyvybę saugo. Jis vis negalėjo pamiršti savo buvusios sužadėtinės, todėl slapta su ja susitikdavo ir prisispyręs kamantinėdavo, iš kur tokia jos vyro galybė, kad vienu smūgiu jo karius paklojo.

— Jeigu mane myli, — sakė jis, — išgauk iš savo vyro paslaptį, ir tada mudu į porą sueisime ir kaip du balandžiai sau burkuosime.

Kadangi karalaitei magėjo su juo burkuoti, ji gerumu, meilumu ir visokiais moteriškais vyliais prispyrė savo vyrą paslaptį pasisakyti. Tada svetimos šalies valdovas iškėlė didelę susitaikymo puotą, pasikvietė karalių, karalaitę ir jos vyrą. Į jaunikaičio vyną migdomų žolių pridėjo ir, kai tas puotaudamas užsnūdo, nuplėšė nuo jo stebuklinguosius marškinius, pagrobė kardą nuo šono ir tuo pačiu kardu jį į smul-

kius gabalėlius sukapojo. Tuos gabalėlius į maišą sukišo, ant žirgo maišą užmetė ir, rimbu sukirtęs, už savo krašto sienų išvijo. Karalaitę sau pasiliko, o jos tėvą rūsin įmetė ir visas jo žemes užvaldė.

Karpo, skliausto ausis žirgas ir nežino, kur joti. Prisiminė jis, kad niekur taip nebuvo mylimas, kaip juodojoje pilyje, niekur tiek avižų nėra gavęs, niekur taip be vargo ir pavojaus nėra gyvenęs. Todėl nunešė savo šeimininko palaikus į tą pilį ir sužvengė prie pirmųjų durų. Atsivėrė visas šimtas durų, iškišo galvas šeimininkai ir jų kiemiškiai, senis nukabino maišą nuo žirgo nugaros ir rado jaunikaitį, baisiai sukapotą. Jis sudėjo visas kūno dalis į daiktą, užpylė gydomojo vandens, o jaunikaitis akis patrynė, pasirąžė ir tarė:

— Koks kietas miegas, ar tik nebūsiu per daug vyno išgėręs.

— Tavo kietas miegas buvo virtęs amžinu miegu, — pasakė senis, ir tada jaunikaitis visa prisiminė, kas jam buvo nutikę, kaip žmona meilijo paslaptį sužinoti ir kaip jį skaudžiai apgavo. Jis verkė, iškart visko netekęs: stebuklingųjų marškinių, užburtojo kardo, nedorosios pačios ir dorojo uošvio.

— Neverk, — tarė senis. — Bandysiu tau padėti, bet daug dar vargų teks tau iškentėti. Pasiimk iš manęs vežimėlį, prisipilk jį aukso, važiuok į tą miestą, kur žmones valgydinai, o paskui paleisk arklį su vežimėliu namo.

Taip jaunikaitis ir padarė. Nukeliavęs į savo uošvio miestą, kurį dabar svečios šalies valdovas su jo nedorąja pačia valdė, ėmė barstyti gatvėse pinigus, dėdamasis esąs girtas. Paskui pats nugriuvo ant pinigų krūvos ir užmigo. Žmonės stvarstė pinigus iš jo pašonių, kol visiškai mažai beliko. Tada važiavo pro šalį vargingas žmogus su pilnu vežimu tekinių. Jaunikaitis atidavė jam paskutiniuosius pinigus, pasivedėjo į šalį ir sako:

— Nereikia man tavo tekinių, pasiimk juos atgal, tik padaryk man vieną paslaugą. Aš pasiversiu į žirgą, tu nuvesk mane į arklių mugę ir niekam kitam neparduok, tik savo naujajam karaliui.

Žmogelis sutiko, o jaunikaitis pasivertė žirgu su auksiniais karčiais, tokiu karštakrauju, kad žemė po jo kanopom drebėjo. O karaliaus galva buvo žirgams pramušta, todėl, vos iš-

vydęs nematytos veislės auksakartį, įsigeidė jo pjautinai. Žmogelis nė nežinojo, kiek už tokį žirgą prašyti, todėl jiedu tuoj suderėjo. Karalius kaip mat užšoko ant to žirgo ir nujojo į savo rūmus, pririšo žirgą prie gonkų ir išsivedė pačią žirgu pasigrožėti. O žmona sudrebėjo kaip epušė ir pasakė:

— Tai ne žirgą tu parsivedei, o mano pirmąjį vyrą.

Išsigando karalius, žirgą tuoj liepė sukapoti į smulkius kąsnelius, sudeginti jį ant sėptynių laužų, o pelenus iššauti iš dvylikos patrankų. Išbėgo į gonkas karalienės tarnaitė, paglostė auksinius žirgo karčius ir sako:

— Žirge, žirgeli auksakartėli, jau tave liepia karalius pjauti.

— Jei nors kiek manęs gaili, mergele, — tarė žirgas žmogaus balsu, — padėk man. Kai mane papjaus, suvilgyk skepetaitę mano krauju ir užkask ją karaliaus kieme.

Tarnaitė taip padarė, kaip žirgas prašė, ir išaugo toje vietoje, kur ji skepetaitę užkasė, stebuklinga obelis su aukso obuoliais. Kitą rytą džiaugiasi karalius, tokią obelį pamatęs, kokios niekas kitas neturi, ir vedasi pačią obelį parodyti.

Ir apsiniaukė pati kaip gūdi naktis:

— Čia ne obelis, čia mano pirmasis vyras.

Karalius liepė savo tarnams obelį iškirsti, sudeginti ir jos pelenus iššauti. Atėjo vėl toji tarnaitė prie obelies, prisiglaudė prie kamieno ir verkauja:

— Ak tu, obelėle, auksaobuolėle, liepia tave karalius su šaknimis rauti, ugnimi deginti, iš patrankos šauti.

— Jeigu gera man linki, — sušnabždėjo obelis žmogaus balsu, — nuskink mano obuolį ir numesk į karaliaus sodą.

Tarnaitė taip ir padarė. Kitą rytą ėjo karalius pasivaikščioti po sodą, žiūri — tvenkinėlis tyvuliuoja, jo vanduo žibuoklėmis kvepia, o pačiam vidury — antinėlis plaukioja. Karalius pastvėrė šaudyklę ir šovė į antinėlį. Pataikė ar ne, kas ten žino, bet antinėlis aukštielninkas išvirto ir plūduriuoja sau vidury tvenkinio. Nusimetė karalius drabužius, pasidėjo kardą ir ėmė plaukti antinėlio pusėn. Tada tvenkinys staiga išnyko, o antinėlis priskrido prie drabužių, palietė sparneliu stebuklinguosius marškinius ir vėl žmogumi atvirto. Pasiėmęs užburtąjį kardą, pirmiausia nukirto nedorąjį karalių, o savo klastingąją žmoną liepė sudeginti ir jos pelenus iš dvylikos patran-

kų iššauti. Jis paleido uošvį iš rūsio ir valdė abi karalystes taikoje ir santarvėje, nes visi kaimynai jo užburtojo kardo bijojo. O paskui jis iškėlė vestuves. Su kuo — paklausite? Ogi su tarnaite, kuri kadaise buvo gyvate paversta ir kuri per visą šią ilgą pasaką iš bėdų mūsų jaunikaitį vadavo. Ir aš tose vestuvėse buvau, medaus skrybėlaitę dovanų gavau, paskui ta skrybėlaitė nuo saulės ištirpo, kad tik jums ausys neištirptų, pasakos beklausant.

MEŠKOS TROBELĖ

Gyveno senelis ir senelė ir turėjo jie dukterį. Motina numirė, senelis vedė kitą pačią, o ta pati turėjo savo dukterį. Pamotė labai nekentė podukros, vyrui vis kalbėdavo, kad ją išvežtų kur miškan ir paliktų. Senelis nebeapsiklausęs išvežė savo dukterį į mišką. Ten rado niekieno negyvenamą trobelę, įleido ją ir sako:

— Tu čia būk, nebijok, aš miške medžius kirsiu, ir tu mane vis girdėsi!

Jis pririšo lentą prie pušies, vėjas ją krutina, tai lenta ir pykši, o senelis kaip nuėjo, taip ir nuėjo sau samo. Mergelė girdi, kad girioj pyška; ji vis galvoja, kad tėvas malkas kapoja. Laukia laukia, ir vakaras užėjo, reikia valgio pasitaisyti. Atrišo maišelį, kur pamotė keliui įdėjo, žiūri — ne miltai, o pelenai, atrišo lašinius — anglies gabalas. Eis jau tėvo šaukti. Nuėjo pažiūrėti, — ogi lenta pririšta, vėjas ir daužo ją. Nusiminė mergaitė. Atėjo naktis, tamsu, baisu vienai būti. Atidarė trobelės duris ir šaukia:

Kas miškuos,
Kas šiluos,
Eikit pas mane vakaruot!

Atsiliepė meška iš girios:

Aš miškuos,
Aš šiluos,
Aš einu pas tave vakaruot!

Atėjo meška ir sako:

Mergele, mergele, atidaryk duris,
Kad ne rankelėm, tai šakalėliais.

Mergaitė išėjo, duris atidarė, gražiai meška įleido rankom, ne šakalėliais. Tada meška sako:

— Mergele, mergele, virk košelę!

Mergelė užkūrė ugnį, verda košę. Atlekia pelytė ir sako tyliai:

— Mergele, mergele, duok košės kabiniuką, aš tau būsiu didelė pagalbininkė!

Tada mergaitė pakabino kabiniuką košės ir davė pelytei. Meška pajutus klausia:

— Mergele, mergele, su kuo tu kalbi?

E, va, vėjelis pučia,
Šiaudeliai klibinas,
Tai aš ir kalbu.

Išvirė mergelė košę, paragavo — nieko, gardi, kad ir iš pelenų. Pavalgė abi su meška. Tada meška sako:

— Mergele, mergele, klok man patalą. Eilę akmenų, eilę pagalių, viršum girnapusę!

Paklojo podukra patalą, pakylėjo mešką ant krosnies, bet kur tau užmigs meška — liepia mergaitei paimti raktelius ir bėginėti po pirkią. Tada pelytė sako:

— Duok man raktelius, o pati lįsk po krosnim!

Pelytė laksto su rakteliais, žvangina. Meška svaido pagalius žemyn ir vis klausia:

— Mergele, mergele, ar dar gyva?

— Gyva.

Pelytė vėl laksto su rakteliais, ji maža, akmenys ir pagaliai jos nekliudo. Meška išsvaidė eilę pagalių, eilę akmenų, ant galo — bumpt girnapusę.

— Mergele, mergele, ar tu dar gyva?

— Gyva.

Tada meška nulipo nuo krosnies ir sako:

— Mergele, mergele, paieškok man galvą, kad ne rankelėm, tai šakalėliais!

Mergaitė jai paieškojo galvą gražiai, piršteliais.

— Mergele, mergele, papūsk man ausin!

Kai papūtė, tai pyragų atsirado, visokių valgymų gardžiausių ir karieta, šešiais žirgais pakinkyta. Važiuoja podukra namo, kur tėvas su pamote gyvena. Kalaitė išgirdo ir loja:

Čiau riau riau, parvažiuoja,
Čiau riau riau, diedo duktė,
Čiau riau riau, su pyragais.
Čiau riau riau, man didžiausias!

Privažiavo mergaitė su pyragų vežimu, nuvežė kalaitei patį didžiausią. Pamotė įširdo, užvydi baisiausiai, kad jos duktė neturi nei pyragų, nei karietos. Liepė tėvui išvežti į girią ir jos dukterį. Įdėjo savo dukteriai miltų baltų ir lašinių. Nuvežė tėvas pamotės dukterį miškan ir paliko meškos trobelėje. Atėjo naktis, išėjo duktė ant slenksčio ir šaukia:

Kas miškuos,
Kas šiluos,
Eikit pas mane vakaruot!

Atsiliepė meška:

Aš miškuos,

Aš šiluos,
Aš ateinu pas tave vakaruot!

Atėjo meška ir sako:

Mergele, mergele, atidaryk duris,
Kad ne rankelėm, tai šakalėliais.

Duktė tingėjo atidaryti rankomis, tai atidarė šakalėliais. Tada meška sako:

— Mergele, mergele, virk košelę!

Užkūrė duktė ugnį, verda košę iš baltų miltų. Atbėga pelytė ir meiliai prašo:

— Mergele, mergele, duok košės kabiniuką, aš tau būsiu didelė pagalbininkė!

— O kakton nenori? — sako duktė. — Aš kiekvienam košės nemėtysiu.

Meška klausia:

— Mergele, mergele, su kuo tu kalbi?

— Va atbėgo pelytė ir lenda į akis, prašo košės.

— Spirk koja, daužk šluota!

Duktė spyrė pelytei koja, daužė šluota. Pelytė ir nubėgo į savo urvelį.

Meška sako:

— Mergele, mergele, klok patalą! Eilę akmenų, eilę pagalių, viršum girnapusę!

Duktė paklojo.

— Mergele, mergele, užkelk mane ant krosnies, kad ne rankom, tai šakėm!

Duktė paėmė iš kampo šakes ir vargais negalais užkėlė mešką. Meška atsigulė ir sako:

— Mergele, mergele, imk raktelius ir lakstyk po pirkią, kad čiuksėtų.

Duktė lakstė lakstė ir privargo. Meška nusvaidė eilę pagalių:

— Mergele, mergele, ar dar gyva?

— Gyva.

Meška nusvaidė eilę akmenų ir vėl klausia:

— Mergele, mergele, ar dar gyva?

Duktė jau mažai beatsiliepė. Meška bumpt girnapusę.

— Mergele, mergele, ar gyva?

Duktė jau nebeatsiliepia. Meška iškūreno krosnį, mergaitę sudegino, pelenus išėmė, niekotėlėn supylė, pagavo šešis žvirblius, užkinkė ir paleido.

Privažiavo žvirbliai prie senelio pirkelės, o kalaitė vėl loja:

Čiau riau riau, parvažiuoja,
Čiau riau riau, bobos duktė,
Čiau riau riau, šešiais žvirbliais.
Čiau riau riau, pelenėliai!

Išėjo pamotė ant slenksčio, užgirdo kalaitę lojant ir sprogo iš pykčio.

O podukra su savo tėvu iki šiol laimingai tebegyvena ir pyragus valgo.

NAŠLAITĖ IR NYKŠTUKAI

Buvo kitą sykį našlys ir našlė. Turėjo abudu po dukterį. Kadangi jie kaimynystėje gyveno, abi mergaitės nuolat subėgdavo į krūvą. Sako kartą našlė svetimajai mergaitei:

— Kad tavo tėvas mane imtų, tai aš tave labai mylėčiau, tau praustis vis būtų pienas, o gerti — vynas. O mano dukrelei ir praustis būtų vanduo, ir gerti vanduo.

Ta mergaitė ir papasakojo tėvui, ką našlė šneka. Tėvas tuoj tą našlę parvedė namo. O kai parvedė — pamotė duoda savo dukrelei pieno praustis ir vyno gerti, o ta negraži, ir gan, o podukrai — vis vandens, o ta vienok kasdien gražesnė. Toliau pamotė pradėjo jos visai nekęsti ir vis galvoja, kaip jai galą padaryti, kad po akimis nesivalkiotų.

Sykį padavė jai duonos kriaukšlį ir krepšelį.

— Eik, — sako, — į girią ir parnešk man pilną krepšį žemuogių.

— Kaip aš parnešiu žemuogių, kad dabar žiema?

— Kas man darbo, jei neparneši, nesirodyk man į akis.

Pasiėmus tą duoną ir krepšelį, skrandelę užsimetusi, nuėjo

našlaitė į girią, brisdama per sniego vėpūtinius. Uogų niekur nebuvo matyti, tik išvydo mažą trobelę su užpustytais langeliais, o pro tuos langelius, nutirpdę ledą šiltu savo kvapu ir prispaudę nosis prie stiklo, žiūrėjo trys maži žmogiukai.

Pasibeldė našlaitė ir sako:

— Ar negalėčiau užeiti pas jus vidun, man labai šalta?

— Užeik, sušilk, — pasakė nykštukai.

Pravėrusi duris, ji gražiai pasisveikino, atsisėdo ant suolelio pas pečių ir graužia tą duonelę. O tie nykštukai klausia:

— Ko tu atėjai pačiam viduržiemy į girią?

— Mane pamotė išvarė žemuogių rinkti, bet niekur jų nerandu. Man baugu namo grįžti.

Tie nykštukai sako:

— Gal tu ir mums duotum duonelės?

Našlaitė perlaužė pusiau savo kriaukšlelį ir padavė nykštukams:

— Valgykit sveiki.

Kai visi jau buvo sotūs, nykštukai sako:

— Paimk šluotą iš priemenės ir nušluok sniegą nuo durelių.

Mergaitė išėjo šluoti, o kai nušlavė, pamatė, kad tokių gražių uogų aplink esama! Nusirpusių, raudonų, kvepiančių! Ji tuoj pririnko tų uogų pilną krepšelį ir grįžo trobelėn nykštukams padėkoti ir atsisveikinti.

O nykštukai šnekasi:

— Kuo mes ją apdovanosim už jos gerumą?

Vienas sako:

— Aš ją apdovanosiu didele laime.

Antras sako:

— Kai ji tars žodį, tai vis pinigai iš burnos kris.

O trečias sako:

— Ją karalius paims už pačią.

Padėkojo našlaitė tiems nykštukams, atsisveikino ir parėjo namo. O parėjusi sako:

— Labas vakaras. Parnešiau uogų.

Kaip tik tarė žodį, vis po aukso pinigą iš jos burnos išpuolė. O paskui ėmė apie nykštukus pasakoti, ir prikrito pilna troba pinigų. Matydama tokią jos laimę, pamotė sau galvoja:

„Kad ji tokią laimę gavo, mano mergaitė dar geresnę gaus."

Prikepė dukteriai pyragų, prisuko sviestų, prikrovė lašinių.

— Eik ir tu į tą trobelę, parnešk uogų.

Apsivilko duktė šiltus kailinukus, nuėjo į girią, rado tą pačią trobelę. Įėjusi vidun, atsisėdo ant suolo ir valgo sau lašinius su sviestu, pyrago užsikąsdama. Nykštukai žiūri į ją, žiūri, o paskui sako:

— Duok ir mums paragauti.

— Mamelė tik man įdėjo, — sako duktė.

— Paimk šluotą iš priemenės, nušluok sniegą nuo durelių.

— Dar ko įsigeidėt, nusišluokit patys, ar aš jums tarnaitė.

Privalgė, priputo ir eina sau pro duris, nei pasilabinusi, nei sudieu netarusi. Tie nykštukai ir sako:

— Kad ji tokia netikus, kuo mes ją apdovanosim?

Vienas sako:

— Aš ją taip apdovanoju: jeigu ji netikusi, tebūnie nuo šios dienos dar netikesnė.

Kitas sako:

— Aš ją taip apdovanoju: kad ji tik žodį tars, tai kris iš jos burnos vis po rupūžę.

Trečias sako:

— Aš ją taip apdovanoju, kad ją ištiks baisi mirtis.

O paskui duktė pasidairė pasidairė uogų, niekur nerado ir grįžo supykusi namo. O kai pradėjo pasakoti apie savo žygį, tai po kiekvieno žodžio vis po rupūžę iššokdavo iš burnos. Prišoko pilna troba rupūžių. Tai pamačiusi, pamotė visai perširdo ant podukros. Apkabino ją šlapiom verpalų sruogom, padavė kirvį į rankas ir sako:

— Eik ant upės, išsikirsk eketę ir išskalbk sruogas.

Podukra nuėjo ant ledo, išsikirto eketę ir ėmė skalbti.

Atvažiavo karaliūnas ir sako:

— Ką tu čia veiki?

— Pamotė išvarė siūlų skalbti.

Kai tik ji žodį tarė, kas žodis ėmė pinigai kristi. Karaliūnui labai patiko, kad iš jos burnos pinigai byra, o kad dar ir graži buvo, tai jis ir sako:

— Mažu tu norėtum mano mylima pačia būti?

Našlaitė ir apsiėmė pačia būti. Sėdo į karietą pas karaliūną, parvažiavo į jo dvarą ir tuoj už jo ištekėjo. Po kurio laiko gimė jiems sūnus. Karalienė, gera būdama, pakvietė į puotą ir pamotę. Puotai pasibaigus, karalius išjojo medžioti, o pamotė su dukteria dar liko pasisvečiuoti. Juodvi sugriebė karalienę ir išmetė pro langą stačiai į upę. Ta ir prigėrė. Grįžo karalius iš medžioklės — nebėra karalienės. Tik atplaukė upe raiba antelė, įskrido naktį pro langą į tą kambarį, kur vaikelis buvo, vėl stojo karaliene, papenėjo vaiką, paguldė ir sako:

— Kad karalius kitą sykį, kai aš naktį parlėksiu, paimtų kardą, triskart mane kirstų, tai aš vėl stočiau gyva.

Tuos žodžius tarusi, pasivertė raiba antele, išlėkė ir nuplaukė upe. Auklė viską matė ir girdėjo ir nubėgo karaliui pasakyti. Kitą naktį, kai tik ji atskrido, karalius mostelėjo trissyk kardu, ir karalienė vėl stojo sveika ir gyva. Dabar vėl buvo puota. Svečiai nusprendė pamotę ir jos dukterį nugalabyti ir jų kaulus pavėjui išbarstyti. Dar ir dabar jų kaulai ant sniego blizga. O karalius su pačia laimingai gyveno, nes iš jos burnos vis pinigai biro.

BOKŠTE UŽDARYTA MERGINA

Kažin kada, labai seniai, trisdešimtoje karalystėje gyveno žmogus su pačia, kurie jau ir vidutinės senatvės susilaukė, o vis dar neturėjo vaikų. Netoli jų gyvenimo buvo labai gražus sodas su visokiais nematytais vaisiais, bet tas sodas buvo aptvertas aukšta tvora be jokių vartelių, ir niekas tos tvoros negalėdavo perlipti. Mat tai buvo raganos sodas.

Sykį to žmogaus pati sako:

— Jeigu aš negausiu obuolių iš raganos sodo pavalgyti, turėsiu mirti.

— Nemirk, — pasakė jai vyras, — verčiau jau aš eisiu tų obuolių pasiskinti.

Perlipo jis tvorą, nuskynė porą obuolių ir nieko pikta neatsitiko. Bet jo pati, tą porą obuolių suvalgiusi, taip užsimanė daugiau, kad stačiai nebeturi kur dėtis.

— Eik dar kartą obuolių, — pasakė ji, — o jei ne, tai bus jau man galas.

Bijodamas, kad pati nenumirtų, žmogelis vėl perlipo tvorą ir jau siekia obuolio, tik čiupt jį raganą už sprando ir ūžia:

— Aš tave sudraskysiu, ko tu mano obuolius skini.

Jis persigandęs meldžia raganą paleisti.

— Mano pati taip užsimanė tų obuolių, kad būtų mirus, jeigu jų būtų negavus.

Ragana sako:

— Na kad taip, tai paliksiu tau gyvastį, gali nusiskinti obuolių ir jai nunešti, bet tas, kas nuo tų obuolių atsiras, bus mano.

Žmogus iš baimės viską prižadėjo. O kai nuo tų obuolių gimė duktė, tai ragana atlėkė ir mergaitę nuo tėvų atėmė. Augino ją pas save, o tos mergaitės išaugo tokie ilgi plaukai, kad supindavo trijų sieksnių kasą. Mergaitė buvo labai graži, ir ragana, bijodama, kad kas jos nepavogtų, davė pastatyti aukštą bokštą, kurio apačioje jokių durų nebuvo, tik viršuje vienas langelis. Toji ragana nugabeno mergaitę į bokštą, įmetė ją pro langelį ir prisakė:

— Aš kas rytą atnešiu tau valgyti ir taip dainuosiu: „Mergele, mergele, nuleisk šilkų kaselę." Tada tu nuleisk savo kasą lig žemei, o aš ta kasa užlipsiu pas tave.

Taip ragana ir lipinėjo pas ją. Sykį vienas karaliūnas, medžiodamas netoli raganos laukų, išgirdo raganos dainą. Vos tik ragana, žemyn nulipus, nudulkėjo, karalaitis priėjo prie bokšto ir uždainavo:

— Mergele, mergele, nuleisk šilkų kaselę.

Ta ėmė ir nuleido. Karaliūnas užlipo ir nustebo, pamatęs skaisčią kaip dieną merginą, o mergina išsigando, išvydusi gražų jaunikaitį, šilkuose žydintį kaip jurginą. Bet paskui abu įsišnekėjo ir kaskart labiau vienas kitam patiko.

— Aš esu karaliūnas, ar tekėsi už manęs?

— Mielai už tavęs tekėčiau, nes geriau man su tavim jaunu gyventi, negu su sena ragana, bet kaip man iš čia išsigauti? Ragana mane lanko rytais, o tu lankyk vakarais. Ateidamas vis atnešk po šilko sruogą. Aš nusivysiu virvę ir nusileisiu.

Taip jis darė, vis lankė merginą vakarais ir vis nešdavo šilkų virvei nusivyti. Jau virvė buvo beveik prie galo, tik kartą, raganai jos kasa besikariant, mergina ir sako:

— Kažin kas čia yra, kad tu sena ir tokia sunki, o karaliūnas jaunas ir toks lengvas.

Ragana viską suprato ir užlipusi ėmė kriokti:

— Ak tu, bedieve! Aš tave čia pasodinau, kad niekas prie tavęs neprieitų, o tu su savo kasa jau karaliūną užsitraukei!

Perpykus ji nukirpo merginos kasą, o ją pačią nubogino į tyrus laukus ir paliko vieną vargo vargti. O pati atlėkė, užsiropštė į tą bokštą ir laukia. Vakare atėjo karaliūnas ir dainuoja:

— Mergele, mergele, nuleisk šilkų kaselę.

Ragana nuleido mergelės kasą, karaliūnas vikriai įsikabaravo į bokštą. Ir koks buvo jo išgąstis, kai vietoj savo mylimosios bjaurią raganą išvydo!

Ragana šoko ant jo, purkšdama kaip katė:

— Nebėra tavo paukštelės lizde. Jau išlėkė. Ir kaip gyvas jos nebepamatysi.

Šoko ragana visu smarkumu, išlupo jam abi akis ir išstūmė iš bokšto. Tas nugriuvęs pagulėjo, kol perkentė sopę, o paskui apčiuopomis patraukė priešais save. Jis ėjo per girias, misdamas šaknelėmis, kliūdamas už kelmų, klupdamas ir virsdamas, daužydamasis į medžių kamienus. Ėjo šaukdamas savo mieląją. Galop priėjo tyrus laukus, kur ragana buvo mergelę palikusi, ir čia jiedu susitiko. Mergaitė puolė jam ant kaklo, verkdama gailiom ašarom. Kai ašaros užkrito jam ant akių, karaliūnas pražiūrėjo. O pražiūrėjęs paėmė ją už rankos ir nusivedė į savo dvarą. Buvo šaunios vestuvės, ir aš jose buvau, smalos arklį ir žirnių balną gavau. Pamačiau zuikį, mečiau arklį, puoliau vytis, zuikio nesugavau, arklys nuo saulės ištirpo, žirnius kiaulės ištąsė. Likau, kaip buvęs — be nieko.

PELENIUS

Vienas žmogus turėjo tris sūnus, kuriuos labai mylėjo. Tačiau juo labiau senatvė tėvą prie žemės lenkė, juo didyn augo sūnūs, juo labiau nyko šeimos santaika; ypač brolių skriaudžiamas buvo jaunėlis sūnus, Pelenium vadinamas. Vyresnieji pešdavosi, kumščiuodavosi, vos ne akis vienas kitam plėšdavo, o paskui pyktį išgriežda vo ant jaunėlio Peleniaus. Prikaišiojo jam, kad tinginys esąs, paplavūnas, kad dykai duoną valgąs, tegul sau toks nenaudėlis ir dykūnas miegąs pelenuos, tegul vietos troboj neužankščiąs. Tol stumdė, bakino ir niekino jaunėlį, kol tas, aimanuodamas ir ašaras rydamas, iš namų išėjo. Tėvas palaimino Pelenių, nebesitikėdamas daugiau jo pamatyti, o vyresnieji broliai strapaliojo ir pagaliais Pelenių laidė, džiaugdamiesi pagaliau juo atsikratę. Išėjo Pelenius į tamsias girias, kur nei galo, nei krašto nematyti, kur naktį šviečia tik jonvabaliai ir pelėdų akys, o dieną per medžių viršūnių pynę saulės spindulys neužeina. Jau manė pateksiąs kokiam vilkui baisininkui į nasrus ir niekad niekad tos girios galo neprieisiąs, tik žiūri — dvaras ant gaidžio ko-

jos bestovįs, o durys vis sukas į jo pusę. Nudžiugo Pelenius, žmonių gyvenamą vietą aptikęs, nutarė žengti į vidų ir darbo pasiprašyti. O viduje rado moterį, drūtą kaip statinę.

— Ak, tai darbo nori gauti? — juokėsi moteris tokiu balsu, tarytum viduj statinės kas akmenis ridinėtų.

— Noriu, — sako Pelenius. — Pasiklydau šitoje tamsioje girioje, išalkau ir pavargau. Aš jokio darbo nesibaidau, tik leiskit man čia pasilikti.

— Ak, jokio darbo nesibaidai? Gerai, gausi darbo. Tris dienas ganysi mano kumeles, iš ryto išginsi, vakare atginsi. Jei nė vienos nepraganysi, gausi, ko tik norėsi, bet jei nors vienos vakare arklidėj neuždarysi, galvą tau nukaposiu. Nemanyk, kad gali kur nuo manęs pasprukti. Visa šita giria — mano valdos, ir visur tave pasieksiu.

Susiraukė Pelenius, it rūgštų obuolį kandęs, tačiau tuoj vėl atsitokėjo — didelio čia daikto, ne kartą pas tėvą arklius naktigonėn buvo jojęs ir nė vieno nepragaišino. Nepragaiš nė tos kumelpalaikės.

Neramia širdim nuėjo jis arklidėsna kumelių sužiūrėti, o tos tik muistosi, kanopom žemę plaka, į jį raudonom akim žvairuoja. Bandė patekšnoti blizgančius jų sprandus — kur tau — dantis šiepia, tarytum jau dabar norėtų jam galvą nukąsti.

„Nuo vilko bėgau, ant meškos patekau, — mano sau Pelenius.— Verčiau būčiau brolių patyčias ir keiksnojimus kentęs, negu čia per tas bjaurias kumeles galvą paguldęs." Taip ir liko jis arklidėse, ant šiaudų plako nakvoti, o pačiam vidunakty kažin kas sučežėjo ir pajuto vienos kumelės šiltą kvapą prie pat savo ausies:

— Mano motina ragana, o mes — keturios jos dukterys raganikės. Ji pavertė mus kumelėmis, norėdama tave pražudyti. Rytoj, kai tu mus išginsi į girią, pakils bimbalai, ir mes imsime gyliuoti. Tu nė nebandyk mūsų gaudyti — brūzgynuos tankumynuos pats galą gausi ir mūsų nesuvaikysi. Man gaila tavo jaunystės, nes ir aš pati esu jauniausioji raganikė, todėl noriu tau padėti. Visą dieną tu gali ramiai miegoti, o vakare sušuk: „Vapsvos, vapsvos, suvarykite man kumeles!" Vapsvos mus sugils, ir mes pačios subėgsime į tvartą. Ką pasakys mūsų motina — aš iš anksto žinau, o tau nereikia žinoti.

Kitą rytą išvarė Pelenius kumeles į girią, tos nušuoliavo, nusibrazdino į pačius kadagynus, eršketynus, o vakare jis sušuko:

— Vapsvos, vapsvos, suvarykite man kumeles.

Pakilo vapsvų debesis, pasipylė kaip skaudus lietus ant kumelių, ir šios žvengdamos, prunkšdamos ir besispardydamos pargyliavo namo, stačiai į arklides. O čia kilo dar didesnis žvengimas ir daužymasis, kai ragana perpylė visas vytiniu, kam leidosi pargenamos.

— Jeigu dar kartą taš žioplas daiktas jus suvarys, tada dar ne šitiek atsiimsite.

Tą naktį jauniausioji raganikė vėl pasilenkė prie Peleniaus ir liepė jam antrąkart kitaip kumeles ginti:

— Širšės, širšės, suvarykite man kumeles.

Ir vėl širšės paklausė Peleniaus, o įtūžusi ragana karčius nuo kumelių sprandų saujomis rovė, geležiniu kanabėku šonus badė, visaip dergė ir keikė.

Trečią naktį raganikė vėl Pelenių gelbėjo, sakydama:

— Mes visos keturios suvarstytos ant siūlo kaip baravykai, o kamuolėlis — šitoj arklidėj. Rytą kamuolėlį išvyk, o vakare suvyk. Keturi siūlai eina per keturias arklidės kertes. Kai tu tuos siūlus vyniosi, parvyniosi kartu ir mus į arklidę. — Kaip raganikė sakė, taip ir buvo. Arklidės kampe rado Pelenius kamuolėlį, ir, kai tik ėmė jį vynioti, paržvengė, pardulkėjo keturios kumelės, o ragana davė visoms kuoka per galvą, ir visos keturios merginomis pavirto.

Dantimis griežda ma, ragana ir sako:

— Tris dienas kumeles išganei, tai dabar gali būti mano žentu. Rinkis, kuri patinka.

— Aš jaunėlis sūnus namie, jaunėlę tamstos dukterį ir rinksiuos.

— O dabar išnykit man iš akių, nes aš jaučiu, kad neilgai būsiu gera ir vėl galiu dukteris kokiomis baidyklėmis paversti.

Raganikė pasakė Peleniui:

— Aš pavirsiu debesiu, pasiimsiu tave ant kupros, ir mudu skrisim pas mano seseles, nes kiekviena sesuo turi savo trobelę ant gaidžio kojos, ir tik retkarčiais motina ragana mus į savo dvarą suvadina. Aš noriu su seselėmis atsisveikinti ir dovanų iš jų gauti.

Pavirto raganikė debesiu, pasisodino Pelenių ant kupros, sušvilpė viesulas ir nunešė juos viršum girios, net eglių ir pušų viršūnės Peleniaus padus kuteno, į tas vietas, kur raganikės seselės laikėsi. Pirmoji seselė apnakvydino juos, pamylėjo ir skambutį svainiui dovanojo. Antroji pavaišino, pagirdė ir birbynėlę į kišenę įbruko. Trečioji nuo jų neatsiliko — plaktuką jam įdavė. Nors nelabai nutuokė Pelenius, kokia jam iš tų dovanų nauda, tačiau padėkojo ir vėl su savo raganike, debesiu pasivertusia, padangėmis nušvilpė. Nusileido jie nežinomoj vietoj, prie kažin kokio dvaro su varinių stogu, lig pusei žemėj prasmegusio.

— Dabar aš paliksiu tave vieną ir pažiūrėsiu, kaip tu be manęs versies. Mudu dar pasimatysime, Peleniau, ir tada galbūt sueisime į porą, o gal ir ne, — tarusi tuos žodžius, nuskrido būsimoji Peleniaus pati vien tik jai težinomais keliais. Nusileido Pelenius prie varinio dvaro, tik niekur durų neranda. Girdi kokius neaiškius balsus, o kaip įeiti — nežinia. Kaukštelėjo sieną plaktuku, išgriuvo anga, ir jis išgirdo dviejų žmonių — merginos ir vyriškio — pasikalbėjimą. Iš jų žodžių suprato, kad mergina — šių rūmų gyventoja, o vyriškis — jaunas pasiklydęs keleivis. Mergina liepė jam eiti į sodą ir per valandą atkasti dvylika armotų. Kai tos armotos visos vienukart iššaus, ir mergina, ir tas dvaras būsiąs išvaduotas. O jeigu vaikinas negalįs to padaryti, jo galva kaip kopūstas bematant nuriedėsianti į rūsį. Pelenius tuoj nuėjo į tą sodą, išsiėmė varpelį, suskambino, o armotos visos iš žemės iššoko ir vienukart iššovė. Trenksmas buvo didis, o po to visas dvaras iš žemės išlindo. Pelenius papūtė birbynėlę, ir visi atgijo — kiemiškiai, tarnai, medžiotojai, virėjai, net tas jaunikaitis, kurio galva kaip kopūstas buvo į rūsį nuriedėjusi. Tuojau buvo stalai nutiesti, visokiais skanumynais ir gėrimais apkrauti. Mergina puolė Peleniui po kojų, dėkojo už išvadavimą, žadėjo jam amžiną dėkingumą, meilę ir pagarbą. Ji padavė jam raktus nuo dvaro, nuo lobynų ir svirnų, tik į vieną kamaraitę prašė neiti. Kur tau neis Pelenius — smalsumu nesitverdamas, jis pravėrė kamaraitės duris, ogi mato — slibinas prie lubų rąsto grandinėmis prirakintas ir basliais paramstytas, kad nenudribtų. Ant kamaraitės lango — trys ąsotėliai su vandeniu.

— Duok man atsigerti, gerasis žmogau, — silpnu balsu paprašė slibinas. — Juk nieko pikta neatsitiks, jei trokštantį pagirdysi.

Pagirdė jį Pelenius, ir tuoj pikta atsitiko — Slibinas išsipūtė ir grandines nutraukė, nes ąsotėlyje būta jėgos vandens, tat ant žemės nudribęs, dideliais šuoliais per dvaro menes liuokterėjo ir, pastvėręs merginą už kasų, sau ant kupros užsimetė. Bandė Pelenius jį pasivyti ir plaktuku kaukštelėti, bet slibinas pakilo į orą ir nušvilpė kaip juodas debesis.

Kur dėsis Pelenius pats vienas dvare su variniu stogu likęs? Eina raganikės ieškoti, kur visokius kerus žino — bene ir šį kartą jam pagelbės.

— Tris karius tave nuo savo motinos raganos vadavau, nors ji kailį man ir seserims karšė, koi tapom margos kaip geneliai. Visokius stebuklingus daiktus tau padovanojau, nenorėdama, kad žūtum nuo mano brolio slibino dvare su variniu stogu. Iš teisybės tu turėtum mane vesti, o ne gainiotis nuotaką, slibino pagrobtą.

— Iš teisybės turėčiau, — sako Pelenius. — Tik kad, matai, aš truputį tavęs prisibijau. Pastatysi ragus, kaip visos pačios, tai dar, ko gero, mane kokiu rupūžėku užkerėsi, o patį debesiu pavirsi, ir nulakins tave viesulas už devynių girių. O aš ir šoknosiu visą gyvenimėlį. Ar tu man padėsi, ar nepadėsi, eisiu merginos iš varinio dvaro ieškoti.

— Ką darysi, — sako raganikė, — varu mielas nebūsi. Galėčiau užduoti tau tokio gėrimo, kad mane vieną temylėtum, o aną merginą, slibino pagrobtą, visiškai užmirštum. Bet aš noriu tau būti gera, todėl sėsk man ant kupros, lėksim tavo merginos vaduoti.

Vėl pasivertė raganikė debesiu, ir nušvilpė jiedu kaip viesulas viršum girių, miestų ir kalnų. Vienoje kalno viršūnėje rado akmeninę pilį, o toje pilyje sėdėjo mergina, kasas šukavo ir gailiai verkė. Raganikė ištraukė ją iš bokšto ir sau ant kukšteros užsimetė. Nušluostė jai ašaras Pelenius, tik girdi — griaustinis dunda, juodas debesis kaip juodas laivas iš paskos vejasi.

— Nebijokit, — sako raganikė. — Tai mano brolis slibinas juodu debesiu pavirto. Bet mano kerai galingesni. — Ir iš tikrųjų — vos tik juodas debesis priartėjo prie jų per ko-

kią plaštaką, raganikė papūtė karštą kvapą, ir juodas debesis į dulkes pavirto.

— Dabar gyvenkit, — sako raganikė, — dvare su variniu stogu be slibinų ir raganų.

Taip jiedu ir padarė.

APIE UŽMŪRYTĄ BERNIUKĄ

Buvo toks karalius, kuris laikė keliolika berniukų vien tam, kad šie jam savo sapnus pasakotų. Berniukai išmoko gudrauti, visokių nebūtų sapnų sugalvoti, norėdami įsiteikti karaliui, tik vienas berniukas nemokėjo meluoti ir tylėjo. Šešis kartus liepė jam karalius sapnus pasakoti, šešis kartus berniukas jam atsakė:

— Aš taip kietai miegu, kad nieko nesapnuoju.

Tada užsirūstinęs karalius norėjo nubausti jį mirtimi, tik jaunutė karaliaus seselė išmeldė jo malonę, ir karalius atmainė savo sprendimą — liepė nenuolankų berniuką užmūryti stulpe. Sėdi jis, sėdi tam stulpe, tik girdi kartą — vaikšto karaliaus seselė po sodą ir gailiai verkia.

— Ko tu verki, karalaite? — klausia berniukas iš stulpo.

— Kaip man neverkti, kad mano brolis karalius joja piršliuosna pas piktą karalaitę. Ji visokius bandymus savo jaunikiams užduoda, o kai šie neišpildo, ji liepia galvas jiems nukirsdinti. Kiek aš meldžiau brolį karalių nejoti, — nieko neklauso.

— Gal aš galėčiau tau padėti? — klausia berniukas.

— Ką tu man padėsi, mažas būdamas, ir dar stulpe pasodintas?

— Aš jau nebe mažas, aš išaugau čia belindėdamas, o iš stulpo tu mane paleisk, ir aš pabandysiu tau padėti.

Karalaitė buvo taip susigraužusi, kad, net brolio nepasiklaususi, ėmė ir paleido iš stulpo berniuką, o tas iš tikrųjų pasirodė jau į bernelius išaugęs.

Eina tas bernelis, sustingusias kojas miklina, ir pats nežino, kaip dabar suktis, kaip čia savo pažadą, karaliaus seselei duotą, tesėti.

Tik žiūri — mušasi trys milžinai, net kelias dulka, net medžiai iš šaknų virsta.

— Kas yra, ko pešatės? — klausia bernelis.

— Kaip mums nesipešti, kad mirė mūsų tėtis milžinas ir paliko mums tris daiktus: nematomąją kepurę, septynmylius batus ir lakiojantį kilimą. Tai mes ir pešamės, nes nemokame tais daiktais pasidalinti.

— Ar jums ne gėda šitaip bubinti vienas kitą, ar jums negaila jūsų šonkaulių, dantų ir makaulių? Verčiau aš mesiu akmenį, kas pirmas sugaus, tas ir išsirinks iš tėčio milžino palikimo patinkamą daiktą.

— Gerai, — pasakė milžinai, ir bernelis sviedė akmenį. Kolei jie, stumdydamiesi ir plūsdamiesi, šoko to akmens gaudyti, bernelis užsimovė kepurę, apsiavė septynmyliais batais, sėdo ant lakiojančio kilimo, ir tiek jį milžinai tematė. O bernelis pasivijo karalių jau netoli piktosios karalaitės mies-

to. Eina jis nematomas karaliui iš paskos ir į karalaitės rūmus. O karalaitė sako:

— Aš girdėjau, karaliau, kad tamsta sapnų mylėtojas. Tai prašom po trijų dienų ateiti pas mane su tokia pat dovana, kokią aš tamstai būsiu paruošusi. Tamsta tikriausiai susapnuosi, kokia bus mano dovana, todėl tikiuosi, kad išvengsi kitų jaunikių liūdno galo.

Grįžo karalius į jam skirtą menę ir graudžiai apsiverkė. Kaip jam įminti, kokią dovaną sugalvos karalaitė? Tik mato — staiga atsirado jo menėje kažin koks jaunuolis, tarsi iš po žemių būtų išdygęs.

— Neverk, karaliau, — tarė tas bernelis, — pasitikėk manimi, aš sužinosiu, kokią dovaną ruošia tau karalaitė.

— Iš kur tu žinai mano bėdą? Iš kur tu žinai apie karalaitės dovaną?

— Aš viską susapnavau, — tarė bernelis. — O tu manęs paklausyk, tris dienas niekur iš savo menės neik, o po trijų dienų, kai pasišauks tave karalaitė, prašyk, kad ji pirmoji savo dovaną parodytų.

Rytą bernelis, apsisiautęs nematomuoju apsiaustu, jau ir laukia prie karalaitės durų. Karalaitė sėdo į karietą ir įsakė vežti ją pas karališkąjį auksakalį. Bernelis, atsisėdęs ant kilimo, lekia iš paskos, o niekas ničniekas jo nemato. Auksakaliui liepė karalaitė nuliedinti aukso diržą ir iškaišyti gražiausiais brangakmeniais. Ir kad šiukštu niekas to diržo nepamatytų.

Auksakalys su savo gizeliais tuoj puolėsi to diržo liedinti, užsidangstę langus ir užsirakinę duris. Vos tik baigė darbą ir padėjo tą diržą aušinti, diržas dingo. Auksakalys plaukus rovėsi nuo galvos iš tūžmasties, bet nieko kita jam neliko padaryti, kaip tik slapta nuo karalaitės nuliedinti dar vieną diržą. Tik brangakmenių tokių nebeturėjo, nes visus gražiuosius buvo sunaudojęs, liedamas pirmąjį.

Kitą rytą kviečiasi karalaitė karalių ir sako:

— Parodyk, kokią dovaną turi man paruošęs.

— Nuolankiai meldžiu parodyti pirma savo dovaną, — tarė nusilenkęs karalius.

Karalaitė parodė savo diržą, o tada ir karalius išvyniojo savąjį. Visiems buvo matyti, kad karaliaus diržas lygiai toks,

tik dar prašmatnesnis, nusagstytas brangakmeniais sulig kumščio didumo. Nustebo karalaitė, nes jau aštuonis jaunikius buvo nugalabijusi, kurie nesugebėjo įminti jos dovanos.

Tat sako karaliui:

— Šį kartą laimėjai, bet pažiūrėsime, kas bus rytoj. Tokį pat daiktą, kur aš pačiam dovanosiu, turėsi ir man dovanoti, tik žiūrėk, kad nebūtų prastesnis.

Vėl verkia karalius, nujausdamas liūdną savo galą, vėl pasirodo jo menėje nepažįstamas jaunuolis, žadėdamas jam padėti.

O karalaitė vėl važiuoja pas auksakalį ir užsako auksinę kurpaitę, deimantais sagstytą. Auksakalys skubėjo neapsakomai, norėdamas karalaitei įtikti, ir lig vidurnakčio nuliedino auksinę kurpaitę nematyto gražumo. Tik staiga kurpaitė dingo, tarytum vėjas ją būtų nupūtęs, o auksakalys plušėjo lig ryto, kol nuliedino kitą kurpaitę, tik jau prastesnę, nes deimantų pristigo.

Vėl nustebo karalaitė, kokiu būdu karalius jos paslaptį atspėjo, ir trečią dieną nutarė nei karieton nebesėsti, nei tarnų nesivežti, nei su auksakaliu nebeprasidėti. Anksti rytą, vos prašvitus, nubėgo ji pati viena prie upės kranto taip greitai, kad bernelis su septynmyliais batais vos ne vos ją pasivijo, ir ėmė meiliu balsu savo velionį tėvą šaukti. Subangavo upė, sukunkuliavo verpetai, ir iškilo iš vandens senis su sidabro plaukais ir aukso barzda.

— Ko nori, dukra? — pasakė jis gūdžiu balsu. — Kam drumsti man ramybę?

— Atsirado toks jaunikis, kur visas mano mįsles įspėja. Kas man daryti, kokią dar mįslę užminti?

— Išrauk man tris plaukus iš barzdos ir tris nuo galvos. Tokios dovanos gudriausias jaunikis nesugalvos.

Kai karalaitė rovė tuos plaukus, nematomas bernelis čiupo karaliui už barzdos ir už plaukų ir išrovė po saują.

— Ai dukra, kam taip pešiš!? — suriko auksabarzdis karalius ir vėl — murkt — prapuolė vandenyje.

Trečią dieną karalaitė švytėte švytėjo, nes žinojo, kad šį kartą bus jos viršus.

Ir koks buvo jos nustebimas, kai jaunasis karalius paklojo jai dvi saujas sidabro ir aukso plaukų nuo jos tėvo galvos!

Nors širdyje ji dūkte dūko, bet ištiesė karaliui ranką ir sutiko už jo tekėti.

Karalius prisispyręs klausinėjo bernelį, kaip jis gebėjęs jam padėti. Bernelis viską išpasakojo, o karalius meldė jam atleisti ir prižadėjo dėkingumo ženklan išleisti už jo savo seselę. Tada tas bernelis sėdo ant lakiojančio kilimo ir nuskrido pas karaliaus seselę pranešti jai gerą žinią, jog jos brolis sveikas ir gyvas parvažiuos su pačia. Seselė labai džiaugėsi, dėkojo berneliui ir mielu noru sutiko už jo ištekėti. Buvo iškeltos dvejos vestuvės. Visi ten valgė ir gėrė, ūžė ir linksminosi, o po namus buvo visi su lakiojančiu kilimu parskraidinti.

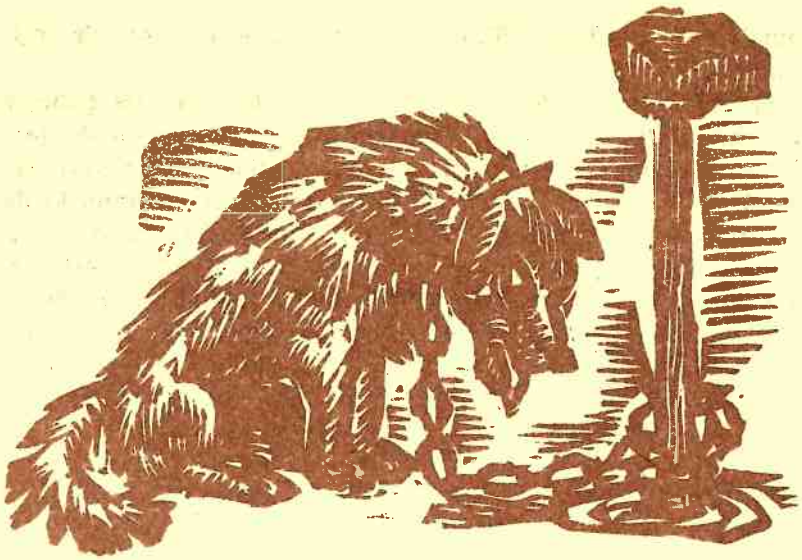

VAIKAS, KURIO VISI NORAI IŠSIPILDO

Buvo toks pirklys su pačia, kurie begyvendami vaikų nesulaukė. O jiedu vien tik ir tegeidė nors vieno vaiko sulaukti— jaunystėj pasidžiaugti, o senystėj — turtus savo palikti ir galvą priglausti. Bet veltui jie meldėsi, veltui pinigais apipylė bažnyčias ir vienuolynus — niekas jų maldos neišklausė.

Kartą sako tas pirklys savo pačiai:

— Vaikų mudu neturime, kur aš savo pinigus dėsiu? Tuoj už miesto liula nepereinamos balos. Keleiviai turi aplink didelį linkį daryti. Nutiesiu per tas balas tiltą. Tegul žmonės keliaudami bent geru mane mini.

Ir tuoj ėmėsi darbo. O kai tiltą pabaigė, žmonės patraukė tiesiu ir sausu keliu. Siunčia pirklys vyriausią tarną, savo turtų prievaizdą, ir sako:

— Palįsk po tiltu ir klausyk, ką žmonės apie mane keliaudami kalbės.

Tas nuėjo, palindo po tiltu ir laukia. Netrukus eina kokie senukai ir šnekasi, pirklį mini.

— Nežinia, kuo tam pirkliui ir atsilyginti. Jis tiek daug gero žmonėms padarė. Nebereikia po balas klampoti.

O kitas tarė:

— Jis labai trokšta vaikų. Tegul gims jam vaikas, ir toks dalingas, kad ko tik prašys, tegul bus jam duota.

Prievaizdas, viską išklausęs, parėjo namo. Klausia jo pirklys:

— Na, ką žmonės kalba, keliaudami mano pastatytu tiltu?

— Visaip tamstą garbsto, sveikatos linki, ilgo amžiaus, visokių likimo malonių, o daugiau nieko negirdėjau.

Apie vaiko gimimą prievaizdas nieko nesakė.

Už metų gimė tam pirkliui sūnus. Kai vaikas truputį jau paaugo, prižiūrimas ir mylimas kaip akis kaktoj, ėmė tas prievaizdas papjovė balandį ir, kai visi sumigo, patepė tuo krauju pirklienės lūpas ir rankas, o tą vaiką pavogė ir toli iš namų nubogino. Nubudo pirklienė — nebėra vaiko. Pažadino pirklį — visi už galvos nusitvėrė. Niekas nežino, kur tas vaikelis galėtų prapulti. O tas prievaizdas ir sako:

— Niekur tas vaikas nedingo, tik motina jį suėdė.

Pirklienė sako:

— Ar iš galvos išėjai? Kaip aš galėčiau savo vaiką ėsti?

O tas:

— Ko dar giniesi? Matyt, kad ėdei — žiūrėkit visi, jos rankos kruvinos ir burna.

Pirklį paėmė baisi rūstybė, jis įtikėjo prievaizdo žodžiais ir pasodino savo pačią į kalėjimą.

O vaikas augo toli, kitoje karalystėje, pas svetimus žmones. Kai jam sukako septyneri metai, prievaizdas pametė savo ponią, pasiėmė tą vaiką, sėdo į valtį ir nuplaukė toli per marias. Vidury marių sako:

— Tu sakyk, kad iš marių dugno išsiltų sala, kad čia stotųs didesni rūmai kaip karaliaus ir kad nuo tų rūmų būtų nutiestas varinis tiltas lig marių kraštui.

Kaip vaikas ištarė, kaip panorėjo, taip ir stojos. Pamatė karalius, kad tiltas po nakties išdygo, ir joja su savo tarnais tuo tiltu. Prijojo salą su rūmais, dar gražesniais negu jo pa-

ties. Apžiūrėjo tuos rūmus, tarsi raibą paukštę, vidury marių nutūpusią, ir klausia:

— Kas tokius rūmus galėjo išstatyti, kas tokį tiltą galėjo nutiesti?

Išėjo prievaizdas iš rūmų, žemai nusilenkė ir tarė:

— Tai aš viską taip surėdžiau.

— Kad tu galėjai tokius stebuklus ištaisyti, tai aš tau duosiu savo dukterį už pačią.

Prievaizdui to tik ir tereikėjo. Neilgai trukus jis surengė puotą ir vedė karalaitę. Viską gavęs, ko tik širdis geidė, jis jau ėmė to vaiko nekęsti, nebelaikė jo savu, nė valgyt ėmė jam nebeduoti. Kartą vaikas, iš sielvarto miego nemigęs, ėmė klausytis naktį, ką jo šeimininkai už sienos šnekasi. Girdi — klausia prievaizdą jo pati karalaitė:

— Pasakyk, meldžiamasis, iš kur tavo turtai, mat žmonės šneka, kad tu pirklio tarnas buvęs.

O jis jai ir pasakoja:

— Iš tikrųjų dirbau aš pas pirklį, ir tas pirklys nutiesė per balas tiltą, ir siuntė mane po tiltu pasiklausyti, ką žmonės, keliaudami tuo tiltu, apie jį šnekės. Palindęs po tiltu, klausiausi. Ir atėjo trys seniai, ir tariasi, kuo tam pirkliui už gerą darbą atlyginti. Vienas pasakė: „Jis neturi vaikų, tegul gims jam sūnus, o tas sūnus tegul bus toks dalingas, kad ko tik prašys, tai visi jo norai išsipildys." Kai gimė tas sūnus, o jo motina kietai miegojo, aš jos burną ir rankas patepiau balandžio krauju ir paskui pasakiau, kad ji pati savo vaiką suėdė. O aš tą vaiką pavogiau ir padaviau svetimiems žmonėms auginti. O pirklys savo pačią už tai pasodino į kalėjimą, gal ji ir dabar ten tebesėdi. O vaiką, sukakusį septynerius metus, atsivežiau čia ir liepiau prašyti, kad šiame daikte stotųsi rūmai, o kai tik jis savo norą ištarė, viskas ir išsipildė.

Vaikas, tuos žodžius išgirdęs, pašoko, nubėgo pas tą karaliaus žentą ir sušuko:

— Noriu, kad tu pavirstum į šunį!

Ir sulig tais žodžiais pavirto karaliaus žentas rudu šunimi su maknota uodega. Vaikas uždėjo jam grandinę ant kaklo ir vedasi kartu tėvo pirklio ieškoti. Suradęs tėvui pasisakė esąs jo sūnus, o galiausiai prašo žėruojančių anglių.

— Matai, tėve, aš atsivedžiau šunį, tai norėčiau jį pašerti.

— Juk ir šuo — gyvulys, vaikeli, kaip tu gali be širdies būti ir savo šunį žarijomis šerti?

— Jeigu motina gali savo vaiką suėsti, o tėvas gali savo pačią kalėjiman sodinti, tai juo labiau šuo gali žarijomis misti.

Suprato pirklys, kaip neteisingai savo pačią buvo apkaltinęs, nuėjo kartu su sūnumi į kalėjimą ir meldė pačią jam dovanoti. Kai visi trys krūvon suėjo, buvo didžiai laimingi. Jie persikėlė gyventi į tuos salos rūmus, nes karalaitė buvo grįžusi pas savo tėvą. O prievaizdas taip ir nugyveno savo šunišką gyvenimą pririštas, kol pastipo.

JONAS NELAIMINGASIS

Seniai seniai gyveno toks pirklys, turtingiausias visame mieste, bet toks goduolis ir šykštuolis, kad jokiam žmogui nieko gera nebuvo padaręs, jokio elgetos nesušelpęs nė ap-

nakvydinęs. Net serganti, iš patalo nesikelianti jo teta, ir ta gulėjo tvarte su gyvuliais. Vieną vakarą užsuko pas jį du žili seneliai ir prašosi naktigulto. Pirklys neklauso, gena juos lauk, ir gan.

— Kur mes naktį pasidėsim, — sako seneliukai. — Gulsim kad ir atšlaime.

Per didelį jų prašymą pirklys pagaliau sutiko juos apnakvydinti, bet tik tvarte, kartu su gyvuliais. O ten jau tos tetos gulėta. Klauso ji vidurnaktį, kaip šneka tie seneliukai:

— Šiąnakt gims netolimame kaime vienam vargdieniui berniukas, vardu Jonas nelaimingasis. Bet jis bus laimingas ir šio pirklio visus turtus paveldės. Ženklan, kad taip ir atsitiks, tegul bus sveika ši moteris, kuri mūsų žodžių klauso.

Ir dingo tie senukai iš akių. Ta moteriškė, sveika pasijutusi, atsikėlė, nuėjo pas tą pirklį ir viską jam papasakojo.

— Turbūt teisybę sakė tie seneliukai, nes štai aš pasveikau.

Pirklys išsigando, kad kažin kokio bėdžiaus vaikas jo turtų nepaveldėtų, ir ėmė visų klausinėti, ar negirdėję, kur šiomis dienomis gimęs berniukas.

Ir sako jam kunigas:

— Buvo atnešęs toks vargdienis vaiką krikštyti, bet pinigų neturėjo, tai ir vėl nusinešė. Niekas jam nenori nė kūmais eiti. Aš ir vardą buvau tam vaikui pramanęs — Jonas nelaimingasis.

Tuoj pirklys tą vargdienį susirado, pasisiūlė jam į kūmus, iškėlė didelę puotą. Įkaušusiam tėvui pirklys sako:

— Pas tave, kūmai, kiekvienoj kertėj bėda cypia, duok man tą vaiką, aš jį gražiai užauginsiu ir išmokysiu. Mano namuos jis bus šviesus žmogus, o tavo pirkioj jo laukia vien tik vargas.

Tėvas gailėjo savo vaikelio, gyniojosi nuo pirklio užmačių, tačiau, kai pirklys papylė pinigų, nebeatsilaikė tėvas ir atidavė jam sūnų. Pirklys suvyniojo tą vaiką į šiltus kailinius ir vežasi namo. Tai buvo žiemos laikas. Važiuoja jie per girią, mato duobę netoli kelio. Pirklys išvyniojo vaiką, padavė tarnui ir sako:

— Nešk į tą duobę ir mesk į gilią pusnį.

Tarnas nunešė, įmetė vaiką, o pirklys sako:

— Dabar tegul jis mano turtus vartoja. — Besijuokdamas nuvažiavo sau namo.

Kitą dieną traukia tuo keliu kiti pirkliai, veža anam pinigus — skolą už prekes. Atvažiavo ties ta duobe, girdi — vaikas rėkia. Išlipo iš važių, nuėjo pas tą duobę. Žiūri — vidury žiemos toji duobė žolių, gėlių prižėlusi, plaštakė lakioja, vaikas siekia rankytėm, negali pagauti, tai verkia.

Paėmė jie tą vaiką ir nusivežė pas turtingąjį pirklį.

— Iš kur tas vaikas? — klausia pirklys.

— Ogi atvažiuodami duobėje radom.

— Palikit jį man.

— Mes radom, mes parsivešim, — sako pirkliai.

— Dar sušaldysit kelionėj. Aš jums skolą dovanoju, tik palikit man tą vaiką.

Pirkliai su džiaugsmu vaiką atidavė, o pirklys paėmė statinę, įdėjo vaiką, statinę užsmalavo ir paleido ant marių. Vilnys nunešė tą statinę į kitą pusę marių, o ten stovėjo vienuolynas. Vienas vienuolių tarnas ėjo vandens parnešti, girdi — kūdikis rėkia. Jis tuoj sėdo į eldiją, parplukdė tą statinę ant kranto, lankus nukalė, išėmė tą vaiką, atnešė pas vienuolyno vyresnįjį ir sako:

— Marios išmetė vaiką.

Vyresnysis sako:

— Gal čia koks stebuklas? Tegul auga tas vaikas pas mus, o praminsim jį Jonu nelaiminguoju.

Taip ir išaugo tas vaikas į dailų jaunuolį, sulaukė aštuoniolikos metų ir išmoko visokių gudrybių, kokių tik patys vienuoliai mokėjo.

Kartą atplaukė pirklys į tą vienuolyną, žiūri, tarp praplikusių, aptukusių vienuolių vaikšto toks dailus nematytas jaunuolis. Klausia pirklys vyresniojo, kas čia per vaikinas.

— Mes jį pagavom prieš aštuoniolika metų statinėj ant marių ir praminėm Jonu nelaiminguoju.

„Na, — mano sau pirklys, — nejaugi aš niekados juo neatsikratysiu?" O balsu sako vyresniajam:

— Labai jis man patinka. Leiskit jį su manim, aš jį padarysiu visų savo turtų prievaizdu.

— Turime ir mes turtų, — sumurmėjo vyresnysis. — Gali jis ir pas mus prievaizdu likti.

Bet pirklys liepė atnešti savo tarnams tris skrynias pinigų ir visas atidavė vienuolynui, tada vienuolyno vyresnysis jau leidžia Jonui su pirkliu keliauti.

— Tu važiuok pas mano pačią ir skubiai nuvežk jai šitą laišką, — sako pirklys Jonui. — O aš dar turiu reikalų už marių. — Padavė jam laišką, susuktą į ritinį ir dideliais antspaudais antspauduotą. O tame laiške buvo parašyta, kad kai tik pasirodys jaunikaitis su laišku, tegul pirklio tarnai jį nugalabija, kad, pirkliui grįžus, ir kauleliai jo būtų sutrūniję.

Vaikinas, paėmęs laišką, iškeliavo. Beeidamas sutiko tokį senuką, ir abu išsikalbėjo.

— Einu, — sako vaikinas, — pas turtingojo pirklio pačią ir nešu jai laišką.

— Parodyk man tą laišką.

— Kad pirklys liepė niekam nerodyti ir antspaudų neliesti.

Bet senelis pūstelėjo kvapą, antspaudai nukrito, ir abu jie paskaitė, koks galas laukia jaunuolio pirklio namuos.

— Ką aš tam žmogui bloga padariau, aš jį pirmą kartą gyvenime esu išvydęs, — graudenosi Jonas.

— Užtat jis tave ne pirmą kartą mato, — tarė senelis, vėl papūtė, ir laiškas stojos, kaip buvęs, su visais antspaudais.

— Eik drąsiai į pirklio namus, — tarė senelis Jonui. — Nieko bloga tau neištiks.

Ir iš tikrųjų, vos paskaitė pirklienė laišką, labai meiliai vaikiną priėmė ir ėmė taisyti vestuves.

— Tėvas rašo, kad tu tuoj už šio jaunuolio tekėtum, — tarė ji savo dukteriai, o duktė nė nesispyriojo, nes Jonas buvo dailiai nuaugęs ir jai patiko.

Po vestuvių pirklienė gavo žinią, kad pirklys jau parkeliaująs. Išėjo su dukteria ir žentu į prieplauką jo pasitikti.

Kai pamatė pirklys Joną gyvą, vos neapvirto iš pasiūčio. O dar kai sužinojo, kad Jonas jo žentas, jis ėmė rėkti ant pačios:

— Kaip tu išdrįsai dukterį už jo išleisti? Juk skaitei mano laišką?

— Dėl to ir išleidau, kad skaičiau. Žiūrėk, juk tavo ranka viskas parašyta.

Parėjo namo pirklys it musę kandęs, palėbavo, numigo, o po kokių keleto dienų sako Jonui:

— Te tau laišką. Nešk į trisdešimtąją karalystę pas karalių Žaltį, gauk man nuo jo mokestį už dvylika metų ir pasiklausk jį apie mano dvylika laivų, kurie prapuolė.

Prisidėjo Jonas nelaimingasis krepšį pikliavotų sausainių, atsisveikino pačią ir išėjo. Ėjo ėjo, priėjo tokį drūtą ąžuolą. Ąžuolas prašnekėjo:

— Kur eini, Jonai nelaimingasai?

— Einu į trisdešimtąją karalystę pas karalių Žaltį atimti mokestį už dvylika metų.

— Kad tu ten nueisi, paklausk jį tokio daikto: aš čia stoviu jau trys šimtai metų, ar ilgai dar man lemta čia stovėti?

— Gerai, paklausiu.

Ėjo jis toliau, priėjo plačią upę. Ten sėdo ant kelto, persikėlė per upę. O kai persikėlė, klausia tas keltininkas:

— Kur tu eini, Jonai nelaimingasai?

— Einu į trisdešimtąją karalystę pas karalių Žaltį mokesčio atsiimti už dvylika metų.

— Kad tu ten nueisi, pasiklausk apie mane. Aš čia dirbu prie to kelto jau trisdešimt metų, ar ilgai dar man reiks žmones kilnoti?

— Gerai, pasiklausiu.

Eina Jonas toliau, prieina prie mėlynųjų marių. Žiūri — guli didžiulė bangžuvė, per marias nutįsus vietoj tilto.

— Kur eini, Jonai nelaimingasai?

— Einu į trisdešimtąją karalystę pas karalių Žaltį atimti mokestį už dvylika metų.

— Kad tu nueisi pas jį, pasiklausk apie mane, ar ilgai dar turėsiu tarnauti vietoj tilto. Pėsti mane mina, važiuoti važiuoja ir raiti joja. Jau man mėsas numynė iki kaulų.

— Gerai, pasiklausiu.

Eina toliau, priėjo žalias pievas, o už tų pievų stovi dvaras. Įėjo į tą dvarą, įžengė į menes, žiūri — nieko nėra. Eina į kitą, į trečią — vis nieko nėra. Tik paskutinėj menėj sėdi graži merga ir verkia. Klausia toji merga:

— Ko tu čia atėjai į tą prakeiktą dvarą?

— Mane atsiuntė pirklys atsiimti mokesčio už dvylika metų.

— Jokio mokesčio tu čia negausi, o pirklys tave atsiuntė karaliui Žalčiui suėsti. Laimė, kad jo dabar namie nėra. O tu papasakok, ką matei, ką girdėjai keliaudamas, juk aš niekur

iš čia nė žingsnio negaliu žengti, jokių naujienų nežinau, jokio žmogaus nematau.

Jis papasakojo tai mergai apie ąžuolą, keltininką ir žuvį. Ji sako:

— Aš pabandysiu išklausinėti karalių Žaltį.

Jiems taip bekalbant, pakilo didis vėjas, sudrebėjo visas dvaras.

— Jau parlekia Žaltys. Kur man tave paslėpti? Lįsk po mano lova ir gerai klausykis, ką mudu su Žalčiu kalbėsimės. — Vos tik spėjo Joną po lovą paslėpti, tuoj tas Žaltys atsibrazdino į menę ir klausia:

— Kas čia žmogiena dvokia?

— Kas čia dvoks? — sako ta mergina. — Kai tu lakstei po žmones, juos gaudei ir ėdei, tai tau ir čia dvokia.

Paskui Žaltys atsisėdo ir sako:

— Aš šiandien taip nuilsęs, pakasyk tu man galvą.

Ta mergina kaso ir sako:

— Kokį keistą sapną aš šiąnakt sapnavau. Rodos, keliavau ir radau stovint ąžuolą. Klausia manęs ąžuolas: „Aš čia stoviu tris šimtus metų, ar ilgai dar man lemta stovėti?" Kaip manai, ką toks sapnas galėtų reikšti?

— Ogi tą, — sako Žaltys. — Kad atsirastų toks, kur priėjęs spirtų ąžuolą iš tos pusės, kur saulė užteka, tai ąžuolas parvirstų, o po juo rastų tiek turtų, kad nė pats turtingasis šios žemės pirklys tiek nėra nė uostęs.

Toliau ta mergina vėl kalba:

— Rodos man, kad priėjau prie tokios plačios upės, kur žmonės keltu keliasi į kitą kraštą, tai keltininkas klausė, ar ilgai dar jam teks žmones kilnoti.

— Visai neilgai, jeigu jis žinotų, kad pirmąjį, kas tik stos ant jo kelto, reikia jo vieton pasodinti, nuo krašto nustumti, o pačiam nuo kelto nušokti. Tada nebereiktų jam būti keltininku.

— O dar, — sako mergina, — rodos, priėjau prie mėlynų marių, radau gulinčią bangžuvę skersai marių vietoj tilto. Ji klausė, ar dar ilgai lemta jai gulėti.

— Kad ji žinotų, tai išspjautų dvylika pirklio laivų, kuriuos yra prarijusi, tada ji galėtų plaukti, ir mėsos vėl ant kaulų jai ataugtų.

Po kiek laiko Žaltys išlėkė, o mergina sako Jonui:

— Na, dabar viską girdėjai ir žinai, ką daryti, bet žuviai pasakyk visą teisybę tik tada, kai būsi per ją perėjęs ir atsistojęs toli ant kranto. O keltininkui pasakyk tik tada, kai bus tave perkėlęs per upę.

Padėkojęs tai merginai, iškeliavo Jonas atgal, perėjęs per marias žuvies nugara, išlipo ant krašto, gerai atsitolino ir šaukia tai žuviai:

— Išspjauk turtingojo pirklio dvylika laivų, tai galėsi sau plaukti.

Kai tik Jonas tuos žodžius ištarė, žuvis išspjovė dvylika laivų, o pati metėsi į vandenį tokiu smarkumu, kad išsiliejo vanduo ant kranto, net Joną apsėmė iki kelių. Laivus jis paleido namo plaukti, o pats eina toliau. Atėjo Jonas pas upę, keltininkas ir klausia:

— Ar sužinojai ką?

— Sužinojau. Kai persikelsiu per upę, ir tau pasakysiu.

Kai tik jiedu perplaukė per upę, Jonas sako:

— Kas tik pirmutinis ateis persikelti, pasodink jį į savo vietą, atstumk keltą nuo krašto, o pats gali sau eiti.

Nuėjo tada Jonas pas tą ąžuolą, spyrė jį nuo saulėtekio pusės, medis parvirto, ir pasirodė baisūs lobiai. Jonas sustabdė laivus, sukrovė tuos lobius ir brangakmenius, o pats davė ženklą pirkliui, kad parkeliauja žentas su dvylika laivų ir baisia galybe pinigų. Pirklys už galvos nusitvėrė:

— Jeigu jau jis ten galvos nepaguldė, tai aš nebežinau, ką su juo daryti. Važiuosiu pas karalių Žaltį sužinoti, kaip jam galą padaryti.

Liepė arklį pakinkyti ir išvažiavo. Privažiavo tą upę, reikia jam persikelti. Kai tik sėdo ant kelto, keltininkas nušoko, keltą atstūmė, o pirklys liko žmones kilnoti. Jei dar gyvas, tai po šiai dienai tebekilnoja.

O tas Jonas nelaimingasis parplaukė su dvylika laivų, pakėlė didelę sugrįžtuvių puotą ir tapo laiminguoju Jonu.

LIETUS IR VĖJAS

Eina žmogus keliais, darbo ieškodamas. Girdi jis — po tiltu kad mušasi kažin kas, kad mušasi. Jis, nieko nemanydamas, taip sau pasakė:

— Na ir į sveikatą! Tegu sau mušasi!

Eina jis toliau. Priveja jį du vokietukai, vienas ir klausia:

— Žmogau, katram tu sakei į sveikatą? Jam ar man?

Tas žmogus galvoja galvoja, kad jis nei vienam, nei kitam nesakė.

— Sakiau šiaip sau, ant vėjo!

O ten mušėsi vėjas su lietum. Tas vėjas ir sako lietui:

— Matai, kvaily, sakiau, kad man sakė, ne tau!

Na gerai, eina toliau tas žmogus savo keliais.

Vėjas pasivijo žmogų ir sako:

— Ar žinai, žmogau, tu eik į tokį ir tokį dvarą, apsiimk

pas poną dirbti, daugiau nieko neprašyk, kad tik jis tau pasėtų tris pūrus kviečių.

O ponas žemės turi iki valiai, ką jam reiškia pasėti tuos tris pūrus kviečių.

Na ir sulygsta žmogus su ponu. Nuėjo žmogus tarnauti pas tą poną, pasėjo jam ponas tris pūrus kviečių. Kai tuos kviečius sėjo, pasikėlė vėjas, išnešiojo grūdus po visą plotą ir trimis pūrais didžiausią lauką apsėjo. Sudygo tie kviečiai ir auga, labai gražūs, tankūs kaip miškas.

Dabar vėjas nori pasigirti. Neiškenčia nesierzinęs, nubėgo pas lietų ir sako:

— Ar tu žinai? To žmogaus gudrumas! Apsiėmė jis dvare dirbti, sulygo už tris pūrus kviečių! Ir su trimis pūrais visą lauką apsėjo. O tų kviečių gražumas!

Lietus sako:

— Na gerai, kad jis toks gudrus, — užeis audra, ledai išmuš tuos jo kviečius, nieko iš jų nebus!

Dabar vėjas išsigando, atbėga vėl pas tą žmogų:

— Žinai ką, tavo kviečius ledai išmuš. Imk tu parduok juos ponui, kad ir nebrangiai, už pusę kainos.

Žmogus nuėjo pas poną, sako:

— Pone, imk iš manęs tuos kviečius, kur aš juos dėsiu. Nei klėčių, nei svirnų neturiu.

O labai gražūs buvo kviečiai, tai ponas ėmė ir nupirko. Kai tik nupirko, rytojaus dieną kad užėjo audra, kad sumušė tuos kviečius, nieko iš jų neliko. Tas vėjas nubėgo pas lietų, sako:

— Žinai, kas to žmogaus gudrumas! Pardavė ponui tuos kviečius, o dabar, kai nupirko, ledai sumušė, nieko nebėr!

O lietus sako:

— Būta gudrumo! Pardavė ponui, o dabar pradės šiltas lietelis lyti, pradės tie kviečiai želti, užaugs antra tiek geresni.

Vėjas vėl atbėgo pas tą žmogų:

— Tu žinai ką? Tie kviečiai pasitaisys! Nupirk kviečius atgal! Ponas tau atiduos vėl už pusę kainos!

Ką veiks ponas su tokiais kviečiais? Džiaugiasi žmogui atgal įbrukęs. Kai tik nupirko, tuojau atšilo, prasidėjo gražios dienos, ėmė šiltas lietelis lyti, kviečiai pradėjo želti, augti,

užaugo antra tiek gražesni ir tankesni. Nuėmė žmogus kviečius, prikrovė tų kviečių pilną klojimą. Dabar vėjas vėl nubėgo pas lietų pasigirti:

— Žinotum, to žmogaus gudrumas! Kad privertė kviečių pilną klojimą!

Dabar lietus sako:

— Jis daugiau neiškuls, kaip tik sykelį iš jaujos!

Vėjas atbėga pas tą žmogų:

— Žinai ką, žmogau? Džiauk jaujoj po nedaug kviečių — kiek beklotum, iškulsi tik sykelį!

Žmogus padžiovė penkis pėdus, iškūlęs žiūri — tik sykelis. Padžiovė tris pėdus — ir vėl sykelis. Tada žmogus ėmė po vieną pėdą džiauti į jaują. Iškulia pėdą — sykelis, iškulia kitą — ir vėl sykelis. Kad prisikūlė tas žmogus kviečių, baisus daiktas kiek. Nebežino, nė kur pilti. Dabar vėjas nubėgo vėl pas lietų ir sako:

— Žinotum, to žmogaus gudrumas! Kad prisikūlė kviečių, tai nežino, kur dėti!

Na, lietus jau nieko nesako, tik galvoja: „Vis vien jam nebus naudos iš tų kviečių! Ne aš būsiu, jeigu jis pyragus valgys." Vėjas vėl lekia pas žmogų.

— Žinai, žmogau, lietus bus ką nors pikta sugalvojęs. Važiuok kuo greičiausiai į malūną! Susimalk kviečių ir iškepk du pyragus, vieną didelį, o kitą mažutį! Nunešk ant to tilto, kur mudu su lietum mušėmės, ir padėk, sakydamas: „Tas didelis pyragas tegul bus lietui, o tas mažutis — vėjui."

Žmogus taip ir padarė. Lietus ir vėjas, pyragus valgydami, susitaikė ir žmogui žalos nebedarė.

ŽMOGUS IR VELNIAS

Gyveno labai biednas žmogus, ir jam jau nebuvo jokios išeities, tik pasikart. Jis eina keliu medin ir sutinka velnią. Velnias jį klausia:

— Kur tu eini, žmogeli?

— Einu medin kartis!

Velnias sako:

— Jei išlaikysi tris paras be miego, tai aš tau duosiu maišą aukso!

Atsisėdo jie — vienas ant vieno kelmo, kitas ant kito — ir sėdi. Velnias klausia žmogų:

— Ar miegi?

Sako:

— Ne, nemiegu! Galvoju.

— Ką tu galvoji?

— Ar pušelių daugiau kreivų, ar tiesių?

Velnias apibėgo apibėgo ir ten, ir ten, sako:

— Tiesa, kreivų daugiau!

Žmogus išsimiegojo. Sėdės kitą naktį. Sėdi sėdi, vėl velnias klausia žmogų:

— Žmogau, — sako, — ar miegi?

— Ne, nemiegu. Galvoju.

— Tai ką tu galvoji?

— Aš galvoju, kad pasaulyje daugiau vandens, negu žemės.

Velnias apskrido apskrido, sako:

— Tiesa!

Sėdės dar kitą naktį. Velnias vėl klausia žmogų:

— Ar tu miegi?

— Ne, nemiegu, tik galvoju.

— Tai ką tu galvoji?

— Aš galvoju, jog ant šito kelmo vidurys pasaulio.

Velnias apskrido apskrido, sako:

— Tiesa!

Velnias žmogui atnešė maišą aukso. Parsinešė žmogus auksą namo ir jau nei skaito, nei nieko, tik seikės kraitele. Tačiau kraitelės neturi, tai nuėjo, pasiskolino pas kaimynus.

Kaimynas skolindamas ištrynė degutu, — pažiūrės, ką seikės kraitele: žino, kad žmogus nieko neturi.

Žmogus kai seikėjo kraitele auksą, penki rubliai ir liko. Kaimynas jį klausia:

— Kur tu ėmei aukso?

O tas žmogus visą teisybę papasakojo, iš kur gavo.

Tada ir kaimynas sugalvojo eiti pasikarti. Eina mišku ir sutinka tą patį velnią. Velnias sako:

— Žmogeli, kur eini?

— Neturiu iš ko gyventi, einu pasikarti.

Velnias ir tam sako:

— Jei išlaikysi tris paras be miego, tai duosiu maišą aukso.

Atsisėdo velnias ant vieno kelmo, žmogus ant kito. Velnias klausia žmogų:

— Ar miegi?

Žmogus sako:

— Snaudžiu!

Kai pasakė „snaudžiu", tai velnias ėmė ir nusuko galvą.

GILTINĖ KŪMA

Gyveno kartą vargingi žmonės ir susilaukė jie vaikelio. Krikštynų nėr už ką ištaisyti, tai ir į kūmus niekas neina: vaikščioja tėvas savaitę, kitą, o kūmų vis negauna. Pagaliau eidamas sutiko tokią bobelę ir pasiskundė jai kūmo negalįs rasti.

— Aš tau būsiu kūmą, — sako bobelė. — Prie bažnyčios rasim kokį ubagėlį ir pakrikštysim tavo vaiką.

— Na, gerai, — sako žmogus. Nunešė jiedu vaiką, pakrikštijo, kad linksmiau būtų, dar pusbuteliuką išmaukė. Po krikštynų ir sako toji bobelė:

— Kad tu mane į kūmus ėmei, padarysiu aš tave daktaru. Kur išgirsi žmogų sergant, pasiimk žolelių, suvirink ir eik gydyti. Kad pamatysi mane stovint prie jo kojų, duok jam

šio to išgerti, ir jis pasveiks; o jei pamatysi mane jo galvūgaly, nieko tavo žolės nepadės, jis turės mirti.

Ta buvo giltinė. Atsisveikino ir nukūrė žmonių pjauti. Kur pjovė, kur ne, o susargdino begalę, kad būt kūmui darbo. Čia ir pasisuko tas žmogelis su savo žolelėmis: pamatęs kūmą gale kojų, duoda ligoniui šio to išgerti, ir tas jau sveikas. O kad pamato giltinę galvūgaly, tada sako:

— Nieko nebegaliu padėti, tas jau turės mirti.

Ir nuėjo apie jį garsas per žmones, ir pinigų jau žmogelis apsčiai prisirinko, ir apsišaukė jis tokiu daktaru, kad kito tokio nebesą pasauly. Ir išgirdo karalius, kuriam duktė buvo sunkiai susirgusi, apie tą įžymų daktarą ir liepė jis pakviesdinti. Atvažiavo žmogus ir mato — giltinė kūma karalaitės galvūgaly stovi. Pagailo jam jaunos ir gražios mergaitės, ir liepė jis karaliui padaryti lovą ant vienos kojos, kad būtų galima ligonę sukioti. Ir padarė karalius tokią lovą, paguldė į ją ligonę, ir kai tik pamato žmogelis, kad kūma stovi galvūgaly, atsuka jai karalaitės kojas. Šitaip sukinėjo jis karalaitę kelias dienas, kol nusibodo giltinei it kokiai pusmergei strapalioti, ir sustojo ji pas karalaitės kojas. Kai tik pamatė žmogelis, kad jau giltinė kojūgaly, davė karalaitei šiokių tokių žolelių, ir ta bematant pasveiko. Gavo jis gausiai pinigų ir jau buvo namo begrįžtąs, tik pastojo giltinė jam kelią ir sako:

— Nepaklausei manęs, kūmai, dabar aš tave pjausiu.

— Pjauk, kad jau pjausi,— sako žmogus.— Tik duok man tris dienas laiko grabui susikalti.

— Na, kalkis.

Pasidarė žmogus per tris dienas tvirtą ir sandarų grabą. Po trijų dienų ateina pas jį giltinė ir jau žada jį pjauti, tik sako tas žmogelis:

— Gulk, kūma, ir pamatuok, ar tiks man tas grabas.

— Pats pasimatuok.

— Žmonės, kol gyvi, į grabą negula.

Ėmė ta giltinė ir atsigulė, o žmogelis grabą užvožė, užkalė, nugabeno į laukus, įkasė žemėn ir dar akmenimis užkrovė. Pats parėjo namo ir toliau sau daktarauna.

Praėjo dešimt metų, dvidešimt, penkiasdešimt — niekas nemiršta. Jau vienas kitas žmogus ir poros šimtų metų sulaukė, valkiojasi niekam nereikalingas, kaip kelmas apžėlęs, bet

veltui mirties šaukia — nemiršta, ir gana. Ir prisireikė vienam žmogui akmenų krosniai statytis. Vežasi akmenis iš lauko, o po akmenų krūva randa grabą. Suardė tą grabą, iššoko iš jo giltinė, atsigavo, pirmiausia savo kūmą papjovė, o paskui ir visus senius atsilikėlius. Taip ir pasibaigė to žmogaus pasakos gyvenimas.

PIKTA PATI

Viena pati buvo tokia priešgina, tokia nedorėlė, taip tarškėjo braškėjo lyg užsukta per dienų dienas, kad vyras ir gerumu bandė ją perkalbėti, ir nugarą vanojo, ir šonus skalambijo, ir visokiais būdais nagan ėmė, — nieko nepadėjo. Kartą, jiedviem besižodžiuojant, apmaudui pašokus, ėmė vyras ir numirė. O kadangi mirė burnodamas, nuėjo stačiai į pragarą. Pragare jo širdis atsigavo: jis vaikščiojo švilpaudamas

ir dainuodamas, visokias velnių užmačias juokais leisdamas. Vienas kipšas sako:

— Kaip gyvas nesu matęs, kad kas pragare dainuotų. Kokius čia juokus kreti, visiškai netinkamus velnių draugėje?

— Pagyventum tu mano vietoje su mano pačia, ir tu džiaugtumeisi, pragaran patekęs.

— Na, pagyvensiu aš su tavo pačia, bet jeigu tu meluoji, — saugokis. Tėvo motinos šauksies, užuot čia dantis rodęs. O jeigu tavo teisybė, — galėsi sau drožti iš pragaro, kur kojos neša.

Ir išlindo kipšas iš pragaro ir nukinkavo stačiai pas linksmojo vyro pačią. Ta jau buvo pusbernėlį Mykoliuką pasisamdžius ir nenorėjo kipšo imti, bet tas taip gražiai mokėjo prašytis, kad pagaliau vieneriems metams įsiprašė. Kipšas greitas buvo kaip žaibas, gebėjo visą derlių iš lauko ant kupros klojiman parsinešti, meškas pasikinkęs, malkų iš girios parsigabenti, kelmus rauti, liūnus sausinti. Nepraėjo nė poros mėnesių, jau boba pasigviešė už jo ištekėti. Kipšas, nieko nelaukęs, ir vedė ją. Tada ir prasidėjo muzika. Kipšienė taip jam ėmė kasdien galvą džiovinti, taip maivoti ir engti, kad tas nebeištvėręs nutarė iš namų bėgti. Keršydamas bobai, išvadino kartu ir Mykoliuką, kuris dieną naktį jaujoj miežius kūlė. Mykoliukas iš pradžių nesidavė gundomas, nes algos gailėjo — buvo jau kokį pusmetį pas bobą ištarnavęs. Bet kipšas jam prižadėjo daug didesnį uždarbį.

— Aš eisiu po dvarus ir naktimis belsiuos. Tu sek mano pėdomis ir garsinkis, jog moki baidykles išvaryti. Kai gausi atlyginimą, aš liausiuos trankęsis, ir tada susitiksime ant aukšto. Rasi mane už kamino.

Na, ir prasidėjo. Nužiūrėjęs kokį dvarą, kipšas pristodavo ir imdavo visokias velniavas krėsti: naktimis belsdavosi, šokdavo ant aukšto pačius naujausius velniškus šokius, berdavo žemyn smėlį, laužydavo senus baldus, džerškindavo visokius skydus ir kalavijus. Išsigandę bajorai žegnodavosi, kampus švęstu vandeniu šlakstydavo — nieko nepadėdavo — velnias kvailiodavo, ir tiek. Bet vos tik pasirodydavo Mykoliukas ir pasižadėdavo už pinigų kapšą baidykles sutramdyti, kipšas kasnakt mažesnį jomarką bekeldavo, kol visai liaudavosi galvom ėjęs. Paskui traukdavo jiedu į kitą dvarą, o pakeliui už-

sukdavo į margą karčiamą, ir iš to kapšo pinigų nedaug Mykoliukui belikdavo — vis pro gerklę praleisdavo.

Gal kokiame ketvirtame dvare panūdo kipšas pasilikti. Gal dvarininkienė jam pasirodė patogi besanti, o gal pavargo besitrankydamas, žodžiu, Mykoliukui liepė eiti savais keliais ir jo nebevaryti. Tačiau to dvaro žmonės pasikinkė arklius ir leidosi į visas šalis Mykoliuko ieškoti. Siūlė jam aibes pinigų, kad tik tuos vaidulus sutramdytų. Gavęs pinigų tiek, kad visą gyvenimą jau galėjo nebetarnauti, prižadėjo Mykoliukas ir šį kartą velnią išvaryti. Nuėjo jis pas to kipšo pačią, savo buvusią šeimininkę, ir pasakė, kad jos antrasis vyras ten ir ten jos laukiąs. Kipšienė tuoj suskato važiuoti. Mykoliukas pirmas iššoko iš ratų, užlėkė ant aukšto ir rado kipšą už kamino.

— Ko čia lendi? — klausia kipšas. — Juk liepiau daugiau man nė į akis nesirodyti.

— Aš nebūčiau rodęsis, bet tau gero trokštu. Antai tavo pati atvažiuoja.

Pragręžė kipšas pirštu skylę stoge ir žiūri, galvą iškišęs. Teisybė — jo pati ratuos tarška. Kad šoko kipšas pro tą skylę, kaminą išgriovė, tik suodžių debesis pakilo.

Nuo šiol, grįžęs į pragarą, jis jau nebekibino pirmojo savo pačios vyro, ir net kartais abu pragare kokią dainušką užtraukdavo. O paskui tą vyrą velniai ir visai iš pragaro išvijo:

— Eik, — sako, — tu jau žemėje savo pragarą atbuvai.

BERNIOKAS IR VELNIAS

Vienas žmogus išėjo į upę žuvauti. Nieko jis nepagauna, žuvis neina. Vaikšto ir keikiasi: „Gal velnias pristojo!"

Velnias tuoj ir pristojo prie jo, sako:

— Žinai, prižadėk man, ko namie nepalikai, gausi žuvies, kiek norėsi. Tik pasirašyk! Perpjauk savo pirštą ir krauju pasirašyk. Aš — senis Žilis Kalnis Kaulis.

Tas ir pasirašė. Žuvies pilna, prigaudė daugybę. Parsinešė namo tą žuvį, žiūri, kad sūnus gimęs.

Sūnus taip gražiai augo, užaugo geras berniokas. Tėvas ir sako:

— Aš tave prižadėjau seniui Žiliui Kalniui Kauliui.

— Eisiu, ką darysi, — sako jam sūnus.

Pasiėmė lazdą, eina per miškus, per laukus ieškoti to senio, niekur neranda. Prieina gryčiukę. Bobutė sėdi toj gryčiukėj. Jis ją klausia:

— Kur čia gyvena senis Žilis Kalnis Kaulis?

Ta sako:

— Nežinau, bet palauk, aš sušauksiu visus paukščius, paklausiu, ar jie nežino.

Ji išėjo, sušvilpė, tuoj net medžiai paukščių nugulė. Paklausė tų paukščių, visi atsakė:

— Nežinom.

Eina jis toliau. Prieina kitą tokią grytelę. Gyvena ten viena sena bobutė. Jis ir tos klausia:

— Ar nežinai, kur čia gyvena senis Žilis Kalnis Kaulis?

Ta taip pat atsakė, kad nežino, ir prašė palaukti, kol ji sušauks visus žvėris paklausti. Išėjo, suriko. Kad prilėkė visokių žvėrių — ir vilkų, ir meškų, ir šernų, ir visokių! Ir liūtas pagaliau dar atėjo. Klausia tuos visus žvėris, klausia liūtą, ar nežino. Visi atsakė, kad nežino.

Davė užvalgyti tam berniokui, ir jis eina toliau. Atranda gryčioj tokį senelį, įeina, klausia:

— Ar nežinai, senel, kur yra senis Kaulis?

— Nežinau, vaike, kur jis gyvena, bet žino upė. Į tą upę atlekia trys Kaulio gulbės maudytis. Pernakvok pas mane; kai rytoj jos atskris maudytis, įlįsk į karklyną ir pasiimk jauniklės sparną.

Berniokas taip ir padarė. Įlindo į karklyną ir pamatė, jog gulbės yra gražios mergaitės. Jis pasiėmė sparnus vyresniosios.

Gulbės nusimaudė, išlindo, — nebėr vyresniosios sparnų! Tuoj ieškot po karklynus. Surado bernioką, gerokai apdaužė, atsiėmė sparnus ir nuskrido. Tas nusiminė, eina pas senelį. Senelis jam ir sako:

— Gi aš tau sakiau, kad imk jauniklės sparnus, o tu neklausei.

Berniokas vėl pernakvojo pas senelį. Rytojaus dieną vėl eina į karklyną, — pasikavojo antros gulbės sparnus. Dvi nuskrido, o ta surado bernioką, apdaužė jį ir taip pat nuskrido. Jam reikia trečią naktį nakvoti. Rytą nueina, gulbės vėl atlekia maudytis. Dabar pasikavojo jaunėlės sparnus. Vyresniosios nuskrido, o jaunėlė prašo:

— Atiduok man sparnus, sėsk ant manęs, ir lėksim.

Tas atidavė sparnus, ir skrenda abudu. Nuskrido į tokį kalną, rado senį Žilį. Senis klausia jį:

— Atėjai, vaike, būsi mano žentas, bet man reiks patarnauti.

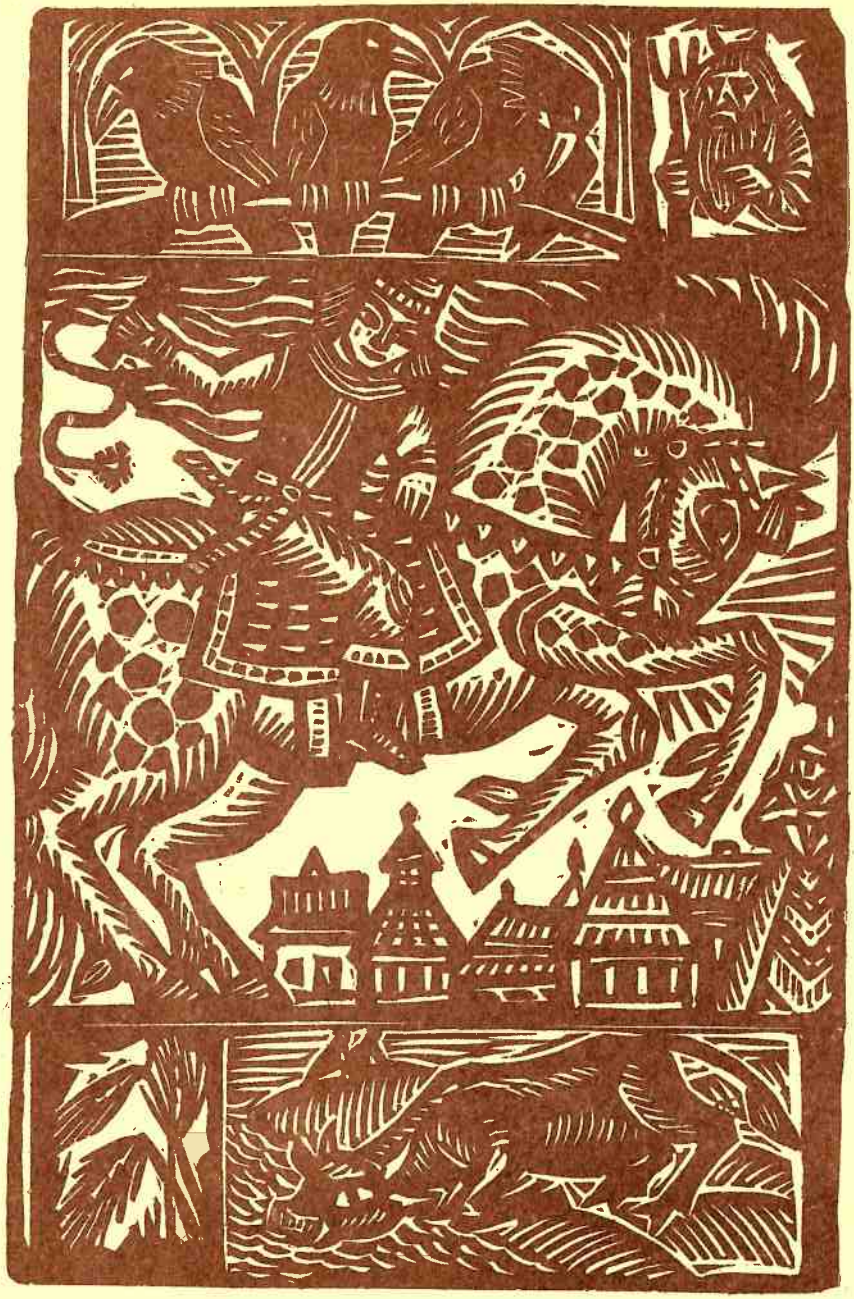

Nuvedė jį į mišką ir liepė išversti visus medžius. Pasakė:

— Padarysi tą darbą, būsi mano žentas, jei ne — negyvas būsi.

Berniokas atsisėdo ir verkia. Ateina mergaitė, kuri jį parnešė, sako:

— Gulk ir miegok!

Ji pašaukė velnius, tie po medį išnešiojo. Rytą ateina senis — darbas padirbtas. Tada jis liepė berniokui apart lauką, apsėt kviečiais, kad per tris dienas jie užaugtų, nupjaut ir iškult ir pyragus vestuvėms iškept.

Ateina jaunėlė, jį nuramina, viską per tris dienas padaro. Senis liepia jam pastatyti svirną iš akmenų nei didelių, nei mažučių — kaip kanapės grūdas. Ji sukviečia visas žiurkes ir pastato svirną, paduoda berniokui raktus seniui nunešt. Stebuklas! Klėtis puikiausia. Ir sako jam senis:

— Dabar būsi mano žentas, tik reiks prajodinėti drigantą. Yra trys drigantai, — išsirink vieną ir prajodinėk.

Jis galvoja: „Ką dabar daryti?" Ateina ta mergaitė ir sako:

— Dabar tai blogai. Kai nueisi į tvartą, imk kur drūčiausias. Nusikalk pirmiausia du peiliu. Kai užsėsi, drigantas kelsis aukštyn, besk jam į sprandą tuo peiliu.

Jis nuėjo į tvartą, pasiėmė didžiausią drigantą, prikapojo tą drigantą, kad jis net nusilpo, nebegali palėkt. Rytojaus dieną senis nepavaldo kaklo, bet vis tiek dar sako:

— Žentas mano būsi, bet atspėk, katra duktė tavo nuotaka. Aš jas paversiu varnom.

Jaunėlė jam pasakė, kad pirmą kartą ji atsistos prie krašto ir pakrapštys snapelį, antrą kartą ji bus vidury ir pakels sparnelį, o trečią kartą — pakrapštys galvelę.

Varnos skraido skraido, o senis liepia jam spėt. Vieną kartą įspėjo, antrą kartą, įspėjo ir paskutinį kartą. Nebėra seniui ką daryti:

— Gerai, būsi mano žentas, bet dar tau reikia nusimaudyti šutintame piene.

Pasakė tai berniokas mergaitei. Jaunėlė ir sako:

— Nebijok, aš tau padėsiu.

Ji nuėjo, užbūrė vonią, ir berniokas išlindo iš šutinto pieno sveikas ir gyvas.

Jie apsivedė. Nueina į kambarį gult, o jaunėlė jam vis kalba:

— Bus blogai, bėkim.

Ji prispjovė seilių, ir slapta abudu paspruko.

Rytą ateina tarnai jų kelti:

— Taisykitės, eikit valgyt.

Seilės atsakė:

— Keliamės, taisomės.

O jie jau toli nubėgo. Ateina tarnai antrą kartą. Seilės atsako:

— Keliamės, taisomės, einam.

Senis eina pats žiūrėti. Žiūri, kad jų nebėra, ir išleidžia velnią vytis.

Velnias veja veja, net žemė dunda. Mergaitė išgirsta, kad juos atsiveja, ir sako:

— Aš pavirsiu rugiais, o tu pavirsk seniu.

Atlėkė velnias, klausia:

— Ko čia dairais, ar nematei mergaitės su jaunikiu?

Tas jam atšovė:

— Kai rugius sėjau, mačiau, o dabar jau rugiai žydi.

Velnias grįžta atgal ir viską pasako seniui. Senis pyksta:

— Reikėjo paimt tą senį, katras vaikščiojo aplinkui rugius: rugiai būtų patys parėję.

Jie bėga toliau. Išgirsta, kad vėl atsiveja. Dabar mergaitė ir sako:

— Aš pavirsiu bažnyčia, o tave paversiu kunigu; tu melskis.

Atlėkė velnias, įpuolė į tą bažnyčią, klausia kunigą, ar nematė čia mergaitės su jaunikiu. Kunigas atsakė:

— Kai tą bažnyčią stačiau, tai mačiau, o dabar nieko nežinau.

Velnias grįžta namo, nieko nepešęs. Apsako viską seniui. Tas dar labiau pyksta.

— Kvaiša: reikėjo kunigą paimt, o bažnyčia būtų pati parėjusi.

Paskui vejasi pats senis. Duktė išgirsta, kad atsiveja, nusigąsta, bet pagalvojusi sako:

— Aš pavirsiu ežeru, o tave paversiu lydeka. Tu išlįsk iš vandens ir supliuškink uodegą, — tegul jis tave gaudo.

Senis prieina ežerą, pradeda gaudyt lydeką. Gaudo gaudo, niekaip negali pagaut. Nutarė pasiverst jaučiu ir išgert tą ežerą. Gėrė gėrė, kol perplyšo.

O jie nuėjo sau į bernioko tėvo namus ir puikiausiai gyveno.

TRYS BROLIAI

Viename kieme buvę du broliai gudrūs, o trečias kvailas. Kartą sugalvoję visi trys eiti į pasaulį laimės ieškoti. Ir išėję gudrieji vienu keliu, kvailys vienas pats — kitu keliu. Paėjus kokį galą, kvailys ir ėmęs juodu šaukti:

— Ei broliai! Eikite šen, žiūrėkite, ką radau!

Tuodu broliu ir sakančiu:

— Eiva pasižiūrėti, gal tas kvailys ir gerą daiktą rado.

Atėję pas jį ir klausią:

— Tai ką tu čia radai?

Tas rodąs akėtvirbalį ir sakąs:

— Ar matote, broleliai, koks čia geras iešmas briedžiui kepti?

Tuodu nusispjovusiu ir sakančiu:

— Kvailys kvailiu ir lieka. Nei briedžio, nei nieko, o jis džiaugiasi akėtvirbaliu — geras iešmas jam būsiąs briedžiui kepti! — ir nuėjusiu sau.

Tas vėl paėjęs toliau ir ėmęs šaukti:

— Broleliai, broleliai! Eikšekit, ką dabar radau!

Tuodu tariančiuosiu eiti, tariančiuosiu neiti, bet vėl susišnekusiu:

— Ar eiva, ar ką, pažiūrėti, gal tas kvailys ir ką gera rado?

Priėję žiūrį — kvailys prie sauso gluosnio atsistojęs ir bešūkaująs. Tuodu ir klausiančiu:

— Tai ko čia šūkauji? Ką dabar radai?

— Žiūrėkite, broleliai, koks čia sausas medis briedžiui kepti!

— Su pusgalviu tik susidėk: nei briedžio, nei nieko, o jis šaukia ir šaukia... Eiva mudu sau!

Ir vėl juodu nuėję savo keliu, o kvailys savo. Netrukus kvailys ir vėl šaukiąs:

— Ei broliai, broleliai! Eikite čionai! Žiūrėkite, ką dabar radau!

Tuodu broliu nebenorinčiu klausyti, bet šis šaukiąs ir šaukiąs.

— Kad jau vis taip šaukia ir šaukia, ar eikiva pasižiūrėti, ar ką, gal ir rado ką gera?

Atėję ir klausia:

— Tai ką dabar radai?

Šis sakąs:

— Žiūrėkite — briedis!

Tuoj tą briedį visi nuspaudę, atsinešę tą sausąjį gluosnį, tą iešmą akėtvirbalį, bet neturį nė vienas ugnies. Matą, — nelabai toli smilkstanti, kūrenantisi ugnelė. Tuoj vienas iš gudriųjų nuėjęs ir žiūrįs — toks bjaurus senis bekūrenąs ugnį. Brolis ir prašąs:

— Senėli, duok man tos ugnelės.

Senis sakąs:

— Pasakyk man negirdėtą neregėtą pasaką, tai aš tau duosiu ugnies, o jei nepasakysi, tai rėžį rėšiu iš nugaros.

Tas šiaip sakąs, taip sakąs, mikt mikt, ir nieko neišeiną. Senis tuoj jam rėžį iš nugaros ir išrėžęs. Tas nuėjęs sau. Einąs antras iš tų gudriųjų, ir vėl taip pat. Senis sakąs:

— Pasakyk man negirdėtą neregėtą pasaką, tai aš tau duosiu ugnies, o jei nepasakysi, tuoj rėžį rėšiu iš nugaros.

Tas vėl šį tą sakinėjąs sakinėjąs, nieko neišeiną. Ir tam senis rėžį išlupęs iš nugaros. Dabar einąs kvailys prašyti ugnies. Senis taip pat atsakąs:

— Pasakyk man negirdėtą neregėtą pasaką, tai duosiu ugnies, jei nepasakysi, tuoj rėžį rėšiu iš nugaros.

Bet šis tuoj jam taip sakąs:

— Aš pasakysiu, tiktai tu man nepasakyk „meluoji". Jeigu pasakysi „meluoji", tai aš tau du rėžiu rėšiu iš nugaros.

Senis ir sutikęs.

Dabar kvailys ir ėmęs sakyti:

— Aš einu einu per mišką ir pamačiau drevę; prilipęs žiūriu žiūriu — geneliai. Aš tuoj į tą drevę įlindau, visus genelius išmušinėjau, nusipešiau, išsiskrodžiau, ugnelę susikūręs, nusvilinau, išsikepiau ir suėdžiau. Paskui lendu iš tos drevės laukan ir nebegaliu išlįsti. Parėjau namo, atsinešiau kirvelį, prasikirtau didesnę skylę ir išlindau laukan. Paskui vėl einu einu per tą mišką, klausaus ir girdžiu — trata, braška, atšvilpia, atūžia į mane tiesiai, žiūriu žiūriu — devynios stirnos viena koja bešokančios. Aš per tą koją pokšt, ta kojelė triokšt ir nulūžo. Aš stirnų galveles nusukinėjau, kailelius nusimausčiau ir einu. Vėl einu einu toliau per tą mišką, girdžiu — spengia, bimbia, kaukia, švilpia. Žiūriu žiūriu — devyni vilkai vieną bitę bepjauną. Aš tuos vilkus nugainiojau, tą bitelę susigavau ir nešuosi. Ta bitelė prinešė man pilnas stirnenas medaus. Einu einu ir priėjau tokią upę. Kai ėjau per lieptą, ir įlūžau. Septynios stirnenos medaus į vandenį įkrito, ir medus ištirpo. Ką aš darysiu! Man to saldaus vandenėlio gaila palikti, o neturiu kuo gerti. Pagalvojau pagalvojau ir nusivožiau kaukolėlę nuo galvos. Ir kad pradėjau aš tą saldų vandenėlį gerti, kad pradėjau gerti! Gėriau gėriau, kol tik saldus buvo. Ir vėl

einu. Einu einu, ir ėmė visi žmonės iš manęs juoktis. Žvalgausi, ko jie čia iš manęs šaiposi. O jie sako: „Žiūrėk, žmogau, tau ant galvos kaukolės nebėra!" Aš kapt sau galvą — ir įsmego visi pirštai į smegenis. Nusispjovęs grįžtu atgal. Pasiėmiau savo kaukolę, užsidėjau ant galvos ir einu. Dabar man buvo likusios trys stirnenos, pilnos medaus, o septynios — tiktai vieni koriai. Aš iš tų korių nusilipinau kumeliukę ir joju. Prijojau prie smuklės, neturiu kuo kumeliukės pririšti. Tada gluosnio šaką nusilaužiau, prismeigiau, toji ir stovi. Įėjau į vidų — tuščia. Vėl grįžtu prie savo kumeliukės. Žiūriu žiūriu — tas gluosnis, kur aš ją prismeigiau, išaugęs ligi pat dangaus. Ir kad pradėjau aš tuo gluosniu lipti, kad pradėjau lipti ir įlipau į dangų. Tuoj tris stirnenas, pilnas medaus, nunešiau ponui dievui ir atidaviau. Man ponas dievas dovanojo septynias karves. Aš tas septynias karves varausi prie tos skylės, kur įlipau į dangų. Žiūriu — mano kumeliukė su tuo visu gluosniu paėjus į šalį. Galvoju galvoju, ką dabar darysiu. Nusivariau tas karves pas šventąjį Petrą ir su juo apmainiau ant penkių maišų pelų. Ir kad pradėjau aš iš tų pelų vyti virvę, kad pradėjau vyti! Ir nusivijau. Įsikaliau mietą, prisirišau tą virvę ir leidžiuosi žemyn. Leidausi leidausi ir pritrūkau virvės, tai ir kybau ore. Netrukus atjojo arklininkai ir susikūrė po manimi ugnį. Kai sprogo ugnies sprogulė į mane, ir išdegė mano kaktoje drevė. Paskui atlėkė bitės, susimetė į tą drevę ir pradėjo nešti medų. Nešė nešė bitės medų, ir aš labai sunkus pasidariau. Virvė neišlaikė, trūko, ir aš nukritau į pragarą.

Senis jo ir klausiąs:

— Tai ką gi tu matei tam pragare?

Šis atsakęs:

— Žiūriu žiūriu — mano tėvas tavo tėvų oran bejojąs!

Senis kad surikęs:

— Meluoji! Taip negali būti!

Tuoj kvailys jam du rėžiu iš nugaros išrėžęs, atsinešęs pas brolius ugnies, ir,briedį išsikepę, visi pavalgę.

VAŠKO KUMELAITĖ IR BUROKO RATELIAI

Buvau jau piemuo ir ganiau motutės vištas. Norėjau ganyti ir galvijus, kaip ganė juos kiti kaimo vaikai, bet motutė neleido. Ji sakydavo: „Palauk dar dvejus metus, kai paūgėsi, ganysi ir galvijus, ir aveles."

Motutė turėjo daug bičių. Jos prinešdavo daug medaus ir vaško.

Kartą motutė nulipdė man iš vaško kumelaitę, padarė buroko ratelius su virkščių drangomis, pakinkė tą kumelaitę, apvilko mane grietinės drabužiais, apavė stiklo bateliais, ant galvos užmovė cukraus skrybėlaitę, įsodino į ratelius ir išleido pasivažinėti, sakydama: „Tiktai žiūrėk, kad sugrįžtum sveikas su viskuo."

Aš išvažiavau. Bevažiuojant kumelaitė kažin ko pasibaidė, nupyškėjo per laukus, per pievas už devynių kaimų ir, gerokai privargus, sustojo ties smukle pakelėje.

Ligi aš atsipeikėjau, atėjo smuklininko ožkos su kiaulėmis ir suėdė mano ratelius. Vos vos suskubau užšokti ant kumelaitės ir parjojau namo raitas.

Motina pasitiko mane su dideliu ražu ir kad ims rėkti, kad ims bartis ant manęs, kam aš pargrįžęs be ratelių. Aš išsigandau ir leidaus bėgti. Peršokau per tvorą ir nukūriau į girią. Belenkiant bateliai sudužo, drabužiai nutekėjo, skrybėlaitė sutirpo.

Įbėgau į girią, įlipau į ąžuolą ir sėdžiu. Žiūriu — uodai aplink mane zirzia: vienas — treigys, kitas — penkergis. Aš užsėdau ant penkergio, ir jis užkėlė mane į gandralizdį.

Ten buvo prinešta visokių šakelių, skurlių, pakulų. Taip aš įsisukau į kezulį pakulų ir ėmiau snausti. Tą valandėlę atėjo medžiotojas, paėmė iš gandralizdžio pakulas kartu su manim, įkišo į šautuvo vamzdį, gerai sugrūdo ir kad šovė, tai aš nuzvimbiau net prie savo namų, krisdamas pramušiau stogą su lubomis ir atsidūriau savo lovoje.

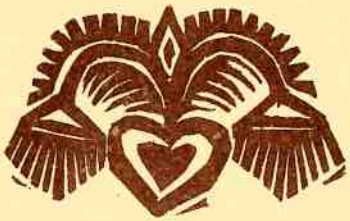

MELAGIS

Vienas bajoras pripylė maišą pinigų, pastatė ant stalo ir prižadėjo duoti tam, kas geriausiai meluos. Daug kam magėtų tuos pinigus gauti, todėl traukė į dvarą melagių virtinės, bet kiek jie tauškė, kiek burnas aušino, bajoras niekam nepasakė „meluoji".

Ir atsirado vienas vargingas žmogelis, kurs panoro savo laimę išbandyti.

— Ėjau aš kartą keliu, — sako jis, — ir sutikau žmogų, kumele vediną. Nenorėjau toliau pėsčias keliauti, tai ėmiau tą kumelę derėti. Žmogus prašė penkių skatikų, bet aš jų neturėjau, tai šiaip taip už šešis skatikus kumelę nusipirkau. Veduosi tą kumelę, ir užėjome dirvą, grikiais užsėtą. Kumelė ėmė po tą dirvą voliotis. Besivoliodama aplipo žeme su grikių

sėklomis. Po trijų dienų grikiai sudygo, po kitų trijų — pražydo, dar po trijų — nunoko. Įjunko į tuos grikius kurapkos. Nežinojau, kaip jų atsikratyti. Nupyniau dvi pintines, surišau jas virve ir pakabinau kumelei ant nugaros. Prie jos uodegos pririšau spragilą ir liepiau mušti atlėkusias grikiuos kurapkas. Taip ji ir darė. Kai kurapkos nutūpdavo grikiuos, kumelė kūlė jas spragilu, ir jos krisdavo stačiai į pintines. Kumelė tiek kurapkų nudaigojo, kad netrukus abi pintinės buvo pilnos. Tos pintinės buvo tokios sunkios, kad virvė perpjovė kumelę pusiau. Kumelės priekis bėgo sau, o užpakalis irgi sau. Likau vėl tik ant savo kojų. Eidamas labai ištroškau ir nutariau atsigerti. Pasilenkiau prie upės, bet neturėjau jokio indo vandens pasisemti. Galvojau, ką čia padarius. Nusivožiau nuo galvos kiaušą, pasisėmiau vandens ir atsigėriau. Dar gerą kelio galą paėjęs, pamačiau ąžuolą vidury lauko, o to ąžuolo viršūnėje — žmones, žirnius bekuliančius. Žirnių virkščios krito žemėn, o žirniai ąžuolo šakose laikėsi. Klausiu: „Vyrai, kas čia dabar yra, kad virkščios krinta, o žirniai laikosi?" Jie atsakė: „Matyt, tavo galva tuščia kaip puodas, kad nieko neišmanai." Pačiupinėjau galvą — ogi kiaušo nebeturiu. Grįžtu prie upės, radau kiaušą, užsidėjau jį ant galvos ir einu toliau. Pamačiau pupą tokią aukštą, kad, galvą užrietus, viršūnės nebuvo matyti. Norėjau pamatyti viršūnę, tai ėmiau lipti į tą pupą. Lipau lipau, kol į dangų įsikoriau.

— O kas girdėti danguje? — klausia bajoras.

— Ogi kas ir žemėje. Vieni linus bruka, kiti kulia.

— O kuo ten tave vaišino?

— Padėjau linus brukti, tai davė man grikių košės su spirgais. Baigęs darbą, norėjau žemėn grįžti. Priėjau tą vietą, kur buvau užsikabarojęs, bet pupos neberadau. Suplėšiau savo sermėgą siaurom juostom, galus suraišiojau, pririšau prie dangaus rankenos ir ėmiau leistis. Leidausi leidausi, ir juostos pristigo. Tada nupjoviau nuo viršaus ir prisidūriau. Bet ir tos nepakako. Šokau žemyn, ir mano kojos susmego lig kelių. Niekaip negaliu tų kojų ištraukti. Tada nuėjau namo: pasiėmiau lopetą, atsikasiau kojas ir vėl toliau žirglioju.

— O kur paliko pupa? — klausia bajoras.

— Viršūnę radau, o stiebo penkiasdešimties sieksnių ilgumo neberadau.

— Kas galėjo tą stiebą nusinešti? — vėl klausia bajoras.

— Tamstos prosenelis pasikinkė dvylika arklių ir tą stiebą nusivežė.

— O kam reikėjo mano proseneliui to stiebo?

— Jis mat ganė gyvulius, tai norėjo iš to stiebo botagą nusidrožti.

Meluoji! — sušuko bajoras. — Mano prosenelis niekad gyvulių neganė!

— Ačiū už gerą žodį, — tarė žmogelis. — Dabar pinigai mano.

Užsimetė maišą ant pečių, ir tiek jį bajoras tematė.

KAIP SENELIAI BUVO SUSIPYKĘ

Senelis ir senelė turėjo žalmargę karvutę. Kartą seneliai valgė pietus, o karvutė stovėjo prie atviro lango ir atrajojo. Senelis parodė senelei karvutę ir juokais tarė:

— Žiūrėk, bobut, karvutė tave mėgdžioja.

Senelė supyko ir kaukšt kaukšt šaukštu karvutei į kaktą. Karvutė keberiokšt išvirto ir nusispardė. Supyko senelis ant savo senelės, įdavė jai lazdą su krepšiu ir išvarė iš namų.

Apsiverkė senelė ir išėjo. Pavaikščiojo pavaikščiojo po žmones ir niekur nerado vietos prisiglausti. Pavakare senelė įkiūtino į mišką. Tankumyne ji rado baltą namelį, kur gyveno ožka. Namelis buvo nepaprastas: sienos iš sūrių, stogas iš sklindžių, krosnis iš sviesto. Senelė įėjo į vidų.

— Labas vakaras, mieloji ožkele, — tarė senelė. — Visą popietę išvaikščiojau ir niekur vietos prisiglausti neradau. Gal tu, ožkele, priimtum mane į savo pastogę nors vienai naktelei.

— Prašom, prašom, senele, vietos užteks, — priėmė ožka senelę.

Senelė pernakvojo pas ožką.

Rytą ožka tarė:

— Aš išeinu į mišką. Tu, senele, pasaugok mano namelį, ligi pareisiu.

— Gerai, pasaugosiu, — sutiko senelė.

Bet senelė neturėjo ko veikti. Ji truputį prigulė. Kai prigulė, — ir visai užmigo. Per miegą senelė girdi — kas brazduoja. Nubudo ir pamatė — trys stirnos namelį kad graužia. Jau visas kampas nuėstas, net laukas šviečia. Nusigando senelė, greitai apsirengė, nusilaužė gabalą sūrio nuo namelio kampo, pasikabino sviesto nuo krosnies ir lapatai lapatai per girią namo.

Seneliui nematant, užlipo ant aukšto, atsisėdo kampe ir sėdi.

Senelis pasikabino katilėlį ant vąškaro priemenėje ir verdasi vakarienę. Senelė nugnybo gabalėlį sviesto ir pliumpt į katilėlį. „A, štiš, raganos, katilėlį man pribersite!" — pasibarė senelis ant vištų, kurios tupėjo ant aukšto. Kiek palūkėjus, senelė vėl nugnybo gabalėlį sviesto ir pliumpt į katilėlį. „A, štiš, bjaurybės!" — vėl šūktelėjo senelis ant vištų. Senelė trečią kartą įmetė gabalėlį sviesto. Senelis visai išėjo iš kantrybės, pasiėmė žalgą ir lipa ant aukšto, sakydamas: „Jau kad duosiu, tai duosiu toms vištoms, tai jos čia nemėtys, ko nereikia!" Užlipęs žiūri — ogi jo senelė viename kampe sėdi susitraukus ir dreba. Pagailo seneliui senelės, nusivedė ją nuo aukšto šiltos vakarienės valgyti ir vėl gražiai gyveno.

DU MELAGIU

Kitą kartą ėjo du melagiu, vienas pirma, antras paskui. Kur pirmasis beviešėdamas pameluodavo, ten antrasis, po trijų dienų atėjęs, jo žodžius patvirtindavo ir dar iš savo pusės pridėdavo.

Pirmasis, toli nukeliavęs, taip apsakinėjo viename kaime:

— Kas jūsų paukščių smulkumas! Mano krašte yra tokių didelių paukščių, jog šešias valandas saulė esti užtemusi, jei pro ją nori pralėkti paukštis.

Taip jisai pasakė, pasistebėjęs į to kaimo paukščius. Visi, išgirdę tokius melus, tik galvas kraipė ir stebėjosi. Taip sumelavęs, išeidavo jis kitur. Po trijų dienų tenai pat nuėjo antrasis. Šis tuoj patvirtino pirmojo žodžius ir dar pridėjo:

— Teisybę sakant, pats aš nesu regėjęs paukščio pro saulę lekiant, bet esu matęs jo iškritusią plunksną, kuri šimtą dešimtinių lauko užklojo, o jos stiebas buvo toks drūtas, jog jo tuštumoje žmonės galėjo gyventi.

Pirmasis, nuėjęs į tolimesnius gyventojus, kur vokė daržus (buvo rudens laikas), didžiai stebėjosi, kad tų žmonių tokie maži esą bastučiai. Klausiamas apie savo kraštą, taip atsakė:

— Mūsų kaime užauga tokie dideli bastučiai, jog iš vienos galvos šimtą aludinių kubilų moters prigraižo.

Į tą pat vietą ateina paskui antrasis melagis. Tuoj žmonės ima klausinėti:

— Kaip užderėjo šįmet daržovės jūsų krašte? Ar teisybė, kad ten bastučių tokios didelės galvos esančios?..

Melagis sako:

— Teisybę sakant, aš nemačiau tų moterų graižant. Mačiau tiktai vežant iš daržo kerą. Tai, broliočiai, dvylika arklių vos galėjo vežimą iš vietos patraukti. Tai dar nebuvau matęs nei senatoriaus tokia daugybe arklių važiuojančio! Pats vežimas buvo toks aukštas, jog, norint ant viršaus užlipti, reikėjo koptos pasistatyti.

Pirmasis tuo tarpu nuėjo toliau. Jį paprašė vienoje vietoje į vestuves, kur, tarp kitų vaišių, buvo padėta ant stalo baisiai didelė varškė. Šeimininkas tuoj paklausė ateivio:

— Sveteli, ar esi matęs kame tokią didelę varškę?

Melagis jam atsakė:

— Tai čia man didumas! Ar tai tokią buvo nusilieję mano tėvai per vieną pokylį! Kad norėjo ją nulieti, reikėjo dvylika arklių sutelkti, idant ją suminkytų, nes žmonės savo rankomis ir kojomis nebūtų valioję.

Po tų jo žodžių visos šeimininkės vienu balsu, pečius traukydamos, atsiliepė:

— O jergutėliau! Na, sakyk tiktai!

Antrasis, pirmajam toliau išėjus, klausiamas toj pačioj vietoj apie varškės didumą, atsakė:

— Aš neregėjau, kad ją dirbo, bet savo akimis mačiau, kad ją dalijo. Drūktajame gale rado kumelę, o laibajame kumelį įsmukusį. Arkliai mat nevaliojo išbristi.

Tolesniuose kaimuose pirmasis apsakinėjo apie savo tėvų trobesius. Jis sakė:

— Kad mano tėvai baigė namus statyti, tai darbininkai, eidami valgyti ir gulti, savo kirvius ir kitus pabūklus ant debesų padėdavo, — tokie aukšti buvo tie trobesiai!

Išėjus pirmajam, ten pat po trijų dienų apsistojo antrasis. Tuoj klausia jo:

— Sakyk, žmogeli, ar esi kuomet matęs tokius didelius namus, kaip čia vienas pakeleivis kad aną dieną pasakojo?

Šisai atsakė:

— Aš nemačiau, kad tuos namus statė, bet regėjau pabaigtus ir iš tikro pasistebėjau, jog, vakarais užlėkusios ant stogo tupėti, vištos žvaigždes nuo dangaus lesė, tik mėnesio neparagavo, nes šis iš tolo pro šalį tekėjo.

Ar ilgai jiedu taip skaldė iš adatos vežimus ir ar daug tų vežimų dar priskaldė, — girdėti man neteko. Išgirdęs papasakosiu.

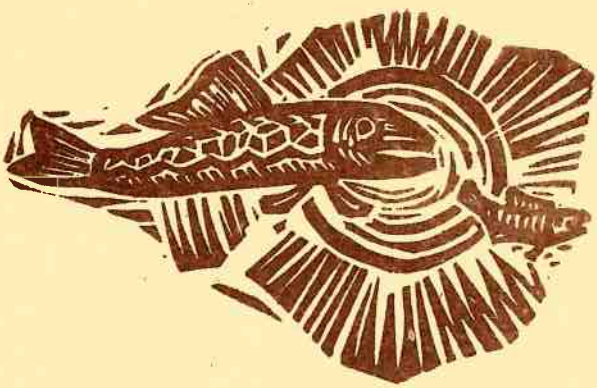

GIEDANTIS VĖŽYS

Kartą buvau nuėjęs į ežerą pameškerioti. Užmečiau meškerę ir laukiu. Žiūriu — trukt trukt plūdelė. Aš kilst meškerę, tik spurdu spurdu koks didelis daiktas ant vąšelio užkibęs. Net krūptelėjau. Žiūriu — gi varna. Galvojau, kaip tai galėjo atsitikti. O tą valandą kad ėmė rėkti kas man viršum galvos, kad ėmė rėkti. Pakeliu galvą — gi lydys kad vejasi aukšlę, kad vejasi, o toji kad rėkia, kad šaukia, net laukai plyšta. Laimė, aukšlė suskubo pasprukti į mišką ir taip išliko gyva.

Ligi aš žiūrėjau, kaip aukšlė lėkė nuo lydžio, meškerę buvau drūtgaliu įrėmęs į žemę. Aš tą meškerę jau imsiu, o čia ji jau beauganti, giliai šaknis suleidusi į žemę, bešakojanti, belapojanti. O jos šakose kad gieda kas, kad čiulba taip gražiai, gražiau nekaip lakštingala. Pakeliu galvą — nagi ant vieno lapo tupi didžiulis vėžys ir gieda.

Parsinešiau vėžį namo — jis ir šiandien tebegieda.

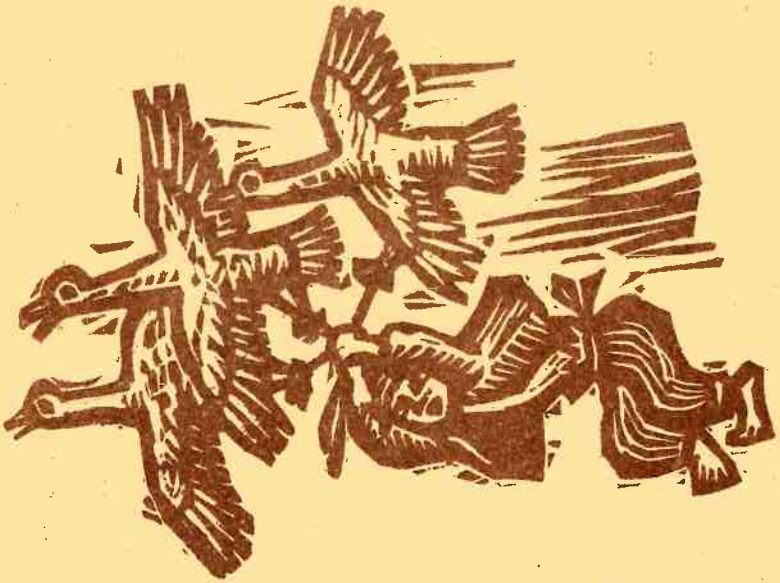

KAI JAUNAS BUVAU

Kai jaunas buvau, tai daug nuotykių turėjau. Einu aš kartą į Kretingą, žiūriu — degtinės bosas apvirtęs ir degtinė visa išbėgusi. Aš sau einu einu, o kai grįžau — žąsys braidžioja degtinėje, voliojasi prisigėrusios. Noriu aš tas žąsis kaip nors

parsinešti. Nieko neturiu su savim, tik virvelę, tai susirišau ir nešuosi, persimetęs per petį. Žąsys beplasnodamos ir išsiblandė. Jos pradėjo mane nešti. Nunešė virš upių, miškų, medžių viršūnių. Na, ką darysi, neša, ir gan. Paskui virvė nutrūko, nukritau į girią, o tamsu, o naktis, kur dabar beeisiu?

Einu einu, matau — spindi žiburėlis. Prieinu trobelę, manau, prašysiuos nakvynės. Praveriu duris — vilkas betupįs, akys spindi kaip žiburėliai. Aš persigandau, ir jis persigando. Tas vilkas šoko per šakumą, aš nusitvėriau už ausų ir joju. Lėkė lėkė vilkas per mišką visą dieną. Nunešė mane į laukus. Matau tokį gyvenimą. Nusėdau, eisiu nakvynės pasiprašyti. Bet negaliu vilko ant lauko palikti. Girdžiu — avys bliauna kūtėje. Įvedžiau vilką į kūtę ir paleidau su avimis. O pats pasiprašiau nakvynės ir pasisakiau turįs svetimos šalies avelę, kurią įleidau prie avių. Tie žmonės mane priėmė, davė vakarienės, paguldė. Aš guliu ir klausaus, ką jie tarp savęs kalba.

— Veizėsim, — sako, — kokia ta avelė. Jeigu gera, atimsim nuo jo.

Na, manau, jei vilkas bus avis išpjovęs ir jie ras avis negyvas, bus man riesta. Ką daryti? Žiūriu — besąs bičių avilys. Aš tą bičių avilį į lovą įkėliau, apklosčiau, o pats pro langą išlindau, krūmely įsitūpiau ir klausau.

— Nebėr nė vienos avies! — šaukia jie. — Eikim mušti to pereivos!

Pasiėmė po mietą ir jau duos. Vienas už durų stovi, kad neišleistų, kai aš bėgsiu. Kad davė per tą avilį, bitės sukilo, kad ėmė gilti, jie išsigando, leidosi į kojas. Tas, kur prie durų stovėjo, manė, kad tai aš noriu išbėgti, daužė juos, kol pritrenkė.

Na, o paskui aš ėjau ėjau ir parėjau į namus.

KAIP TRYS BROLIAI MEITĖLĮ PJOVĖ

Gyveno trys broliai. Turėjo jie nemažai žemės. Suarė jie tą žemę visi trys ir užsėjo vasarojų. Vasarojus labai užderėjo. Rudenį laikas pjauti vasarojų, bet neturi kur jo dėti. Kadaise pirkelėse buvo stuburas. Nupjovė vasarojų ir sukrovė stirton ant stuburo. Katė gulėjo ant pečiaus ir pajuto, kad ton naudon įsiveisė pelė. Kaip stvėrė katė pelę, tas kūgis lėkė žemėn. O po stuburu buvo vandens kubilėlis. Kaip lėkė ta stirta ir įlėkė į kubilą. Išdžiovė broliai tuos javus, iškūlė grūdus ir ėmė tais grūdais meitėlį penėti. Penėjo penėjo ir atpenėjo. Atėjo laikas meitėlis skerst. Namie buvo trys vyrai, pasišaukė iš kaimo dar tris. Sustojo visi vidury gryčios; laukia meitėlio — griaus. Išėjo merga meitėlio šaukti. Bet meitėlis labai riebus — per slenkstį neperlipa. Tai paėmė tie vyrai gręblinį grąžtą, pragręžė skylę slenksty, o skylė buvo nemaža — pirštas vos ne vos lindo. Įlindo pirkion meitėlis, bet vyrai niekaip jo pargriauti neįveikia. Tai nulipo nuo krosnies sukriošusi senutė, pakabarkšt pakabarkšt ir tą meitėlį iškart nudūrė. Pašauktieji vyrai parėjo namo, o saviškiai išėjo šiaudų — svilins. Tuokart merga šlavė pirkią, sušlavė meitelį kartu su šiukšlėmis, susėmė kašelėn ir papylė mėšlynan.

Atėjo vyrai — nėra meitėlio. Ieško visur, ieško — niekur nėra. Išbėgo atšlaiman, žiūri — varna ant mėšlyno pasimaišius. Ji čiupt meitėlį snapan ir nešas. Vyrai pakėlė riksmą, ėmė vytis. Vykis ir tu, gal varną pagausi.

GUDRUS VALSTIETIS

GOBŠAS IR KVAILIO ŽVĖRYS

Sykį du broliai pasidalijo savo tėvo ūkį. Vyresnysis brolis, didelis gobšas, pasiėmė visą turtą, o jaunėliui, kvailam bernui, atidavė tik vieną pirtį.

Kartą kvailys susijuosė virve ir išėjo į turgų pasižiūrėti. Keliu eidamas, pagavo kiškį, pririšo prie virvės ir vedasi. Susitinka kvailį vyresnysis brolis ir klausia:

— Ką tu čia vedies?

— Kopūstų pjaustytoją, — atsakė kvailys. — Pirk, kad nori. Įleisi į daržą, ir supjaustys kopūstus, nereiks šeimininkei.

Brolis nupirko kiškį ir įleido į kopūstų daržą. Kiškis apgraužė visus kopūstus ir išbėgo.

Supykęs brolis norėjo kvailį primušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei jam valgyt? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau, — atsakė brolis.

— Tai ir apgraužė kopūstus, — paaiškino kvailys. — Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas, — prisipažino brolis ir kvailiui nieko nedarė.

Kitą kartą kvailys pagavo lapę. Pamatė brolis kvailį su lape ir klausia:

— Ką tu čia parsivedei?

— Žąsiaganę, — atsakė kvailys. — Pirk, kad nori. Nereiks žąsiaganės samdyti.

Brolis nupirko lapę ir nuvedė žąsų ganyti. Lapė visas žąsis išpjovė, dvi suėdė ir pabėgo. Brolis nuėjo kvailio mušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei žąsiaganei valgyti? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau, — atsakė brolis.

— Užtat ir išpjovė žąsis, — paaiškino kvailys. — Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas, — prisipažino brolis ir kvailiui nieko nedarė.

Po kiek laiko kvailys pagavo vilką. Brolis ir klausia:

— Ką tu čia parsivedei?

— Avių kirpėją, — atsakė kvailys. — Pirk, kad nori. Gražiai avis nukirps.

Brolis nupirko vilką ir įleido į avidę. Vilkas išpjovė visas avis ir pabėgo. Brolis nuėjo kvailio mušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei kirpėjui valgyti? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau.

— Tai ir išpjovė avis, — paaiškino kvailys. — Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas, — prisipažino brolis.

Netrukus kvailys parsivedė iš miško lokį.

— Ką gi dabar tu čia parsivedei? — paklausė brolis.

— Bitininką, — atsakė kvailys. — Pirk, kad nori. Puikiai sutvarkys tau bityną.

Brolis nupirko lokį ir nuvedė į savo bityną. Lokys suėdė visus korius su medum ir bitėmis.

Brolis tik už galvos susiėmė ir davė sau žodį daugiau su kvailiu reikalų nebeturėti, o žvėrys atsidėkojo kvailiui ir prinešė jam pilną pirtį visokių miško gėrybių.

KVAILUTIS

Gyveno toks ūkininkas, kuris turėjo tris sūnus: du protingus, o trečią kvailutį. Mirdamas tiems protingiesiems paliko trobą ir žemę, o kvailučiui — nusususį veršiuką. Kvailutis papjovė tą veršiuką ir jo mėsą atidavė šunims, sakydamas:

— Šuniukai, pirkit mėsą! Šuniukai, pirkit mėsą!

O šunys jam atsakė:

— Pirktų šuo mėsą, pinigų nebėsą.

— Tai imkit bargan.

Šunys suėdė tą mėsą, o kvailutis grįžo namo. Klausia jo broliai:

— Kur dėjai veršiuką?

— Šunims bargan atidaviau.

— Tai kvailas daiktas, — sako broliai. — Ar girdėta, kad šunys kam skolą grąžintų?

— Man grąžins, — tarė kvailutis.

Jis nusivijo ilgą botagą, kad ims juo pliaukšėti, visus kaimo šunis plūsti, šaukti ir siautėti:

— Bargai — vargai! Bargai — vargai! Atiduokit man pinigus!

Išvijo jis visus šunis už kaimo. Mato, kad jų nepasivys, tai pasibalnojo brolių arklį, pasiėmė terbą duonos ir vėl puolė šunų vytis. Vijosi vijosi, kol juos įvijo į didelę girią, kur plėšikai laikėsi. Jie kaip tik sėdėjo savo troboje, peilius galando ir pinigus skaičiavo.

Šunys, neberasdami, kur sprukti nuo kvailučio botago, sušoko pro langus į plėšikų trobą. Šie, manydami, kad paskui šunis atpuls ir žmonės, išsigandę metė pinigus ir strimagalviais spruko į pačias tamsiausias girios vietas. Kvailutis, susižėręs pinigus nuo stalo ir iš skrynių, tarė:

— Ačiū, šunyčiai, kad man už mėsą užmokėjot. Užtat aš jums duosiu magaryčių.

Ir išdalino šunims duoną, kurią buvo terbon įsidėjęs. Grįžus kvailučiui namo, broliai klausė, iš kur jis tiek pinigų gavęs.

— Dabar mėsa labai pabrango, — tarė kvailutis.

Tada protingieji broliai išpjovė gyvulius ir išvežė į turgų, tačiau niekas brangiau jiems nemokėjo, ir broliai grįžo baisiai perpykę. Ir sumanė broliai vesti, pačių kraičiais griūvantį gyvenimą gelbėti. Pasitaisė jie vėdarų, užmaišė pyragų, padarė alaus, o patys išvažiavo piršliuosna.

Kvailutis, likęs vienas, tik klauso — vėdarai krosnyje čiršką, pyragai pukši, alus vaikščioja, šnypščia — ir sušuko:

— Ak, ir jūs iš manęs tyčiojatės! Na, palaukit!

— Išmėtė jis vėdarus ir pyragus šunims, o volelę iš statinės ištraukė ir alų išleido. Užtvindęs alum pirkią ir nenorėdamas kojų sušlapti, atsisėdo geldon ir plaukioja.

Grįžo broliai su marčiomis, beldžiasi į duris, o kvailutis sako:

— Palaukit, priplauksiu ir atidarysiu!

Kad išsigando marčios, tokią tvarką išvydusios, kad pasiuto broliai plūstis! Išvijo kvailutį iš namų. Eina jis, eina ir prieina dvarą. O ten gyveno tokia žiopla ponia. Ji ir klausia:

— Iš kur pats atsiradai, kad niekad nesu mačiusi?

— Iš dangaus nukritau, bet, kai norėsiu, vėl dangun užlipsiu.

— Ar nematei ten mano sūnaus? Kaip jis ten laikosi?

— Kur nematysi. Prastai laikosi.

— Ar nenuneštum mano sūnui pinigų?

— Kolgi ne. Nunešiu, kad duosi.

Ponia davė kvailučiui pinigų, tas ir eina sau. Pamatęs dvaro kieme kiaulę, nusilenkė jai.

— Ką čia darai? — klausia ponia.

— Nutariau čia žemėje apsivesti, tai tamstos kiaulę į svočias kviečiu.

— Matyt, kad mužikas, — tarė ponia, bet davė jam kiaulę į svočias, o paršelius — į pajaunius ir pamerges. Išsivarė kvailutis tas kiaules, o čia grįžta to dvaro ponas ir iškart suprato, kad koks svieto perėjūnas bus jo pačią apgavęs. Tuojau pasikinkė arklį ir ėmė apgaviką vytis. O kvailutis jau buvo kiaules pardavęs. Pamatęs atvažiuojant poną, greitai pečiais parėmė pasvirusią obelį. Privažiavo ponas ir klausia:

— Ar nematei tokio žmogaus su mano kiaulėmis?

— Kur nematysi, — tarė kvailutis. — Mačiau, kuriuo keliu ir katron pusėn tas kiaules nusivarė. Aš tuoj jį pagausiu, tik palaikyk tamsta obelį, kad neišvirstų. — Laiko ponas obelį, o kvailutis įšoko į vežimą ir nudardėjo su pono arkliais. Grįžo ponas namo pėsčias ir suprato esąs prigautas. Tada pasikinkė kitą porą arklių ir vėl šoko kvailučio vytis. Kvailutis jau buvo pono arklius pardavęs, tik girdi — vėl jį kažin kas vejasi. Jis išsipaišino veidą, kad jo nepažintų, pasisėmė su kepure dumblo, atsisėdo prie kelio ir laukia. Privažiuoja ponas ir klausia:

— Ar nematei žmogaus su dvejetu arklių važiuojančio?

— Kur nematysi, mačiau. Bet ar negirdėjai, ponas, naujienos? Išėjo karaliaus raštas, kad po trijų dienų visus plikius kars. Laimė, kad aš turiu vaistų, nuo kurių per tris dienas plaukai atželia.

Pono kaip tik pliko būta. Jis ir prašo tų vaistų. Kvailutis užvožė jam kepurę su dumblu ant galvos, o pats įšoko į ratus ir nudardėjo ano vagies gaudyti.

Sėdėjo ponas su tuo dumblu ant galvos tris dienas, o kai

dumblas išdžiūvo ir reikėjo jį nukrapštyti — paskutinius pūkus nuo pono plikės nugramdė. Grįžo jis namo be arklių, du kartus kvailučio apgautas. Matyt, esama žemėje kvailesnių ir už kvailutį.

TRYS LAIMĖS

Kitą kartą vienas žmogus, atėjęs pas karalių, pradėjęs jam kalbėti:

— Šviesiausias karaliau, aš tau atnešiau tris laimes parduoti — ar nepirksi nuo manęs?

Atsakęs karalius:

— Meldžiamasis, kokias laimes parduodi?

— Pirmoji laimė: „Daryk išmintingai, veizėk galo."

Klausiąs tuojau karalius:

— Kiek tu nori už tą laimę?

— Šimtą raudonųjų, — atsakęs.

Tuojau ir liepęs karalius atskaityti jam šimtą raudonųjų.

— O antroji kokia laimė?

Sakąs:

— Neaplenk vieškelio dėl kelelio mažo.

Klausiąs karalius:

— O už tą kiek nori?

— Tiek pat, — atsakęs.

— Imk!

Toliau klausiąs:

— O trečioji kokia?

Atsakąs:

— Nenakvok, kur yra šeimininkė jauna, o šeimininkas senas.

Ir už tą jam sumokėjęs šimtą raudonųjų. Susižėręs žmogus savo pinigus ir išėjęs, o karalius liepęs į kiekvieną daiktą tokius parašus įsiūti arba išdrožti: „Daryk išmintingai, veizėk galo."

Vienu laiku kai kas norėjęs karaliaus mirties. Tada papirkę jie karaliaus skutėją, prašydami, idant karalių skustuvu papjautų. Barzdaskutys buvęs prižadėjęs taip padaryti. Tada, skusdamas karalių, išvydęs prie rankšluosčio galo: „Daryk išmintingai, veizėk galo." Tuojau to skutiko skustuvas iškritęs iš nagų, kada jau buvęs bededąs skustuvą prie karaliaus kaklo. Karalius, matydamas jį išbalusį, pradėjęs klausti:

— Ką tu pamatei?

Atsakąs brazdaskutys:

— Šviesiausias karaliau, ketinau tave pjauti, nes aš buvau tavo priešų papirktas. Bet kad išvydau parašą tavo, man kniostelėjo: „O koksai bus mano galas, kad aš taip gudriai padarysiu?" Tuojau skustuvas išpuolė man iš nagų.

Matydamas karalius tokį stebuklą, tuoj jį apdovanojęs savo maloņėmis, o tuos, kurie jį žadėjo užmušti ir buvo papirkę skutėją, visus mirtimi nubaudęs ir savo pirktą laimę už didelį daiktą turėjęs.

Kartą jam tekę važiuoti į seimą. Matydamas, jog jo tarnai, ieškodami kelio tiesumo, praleidžia vieškelį, o važiuoja mažu keleliu, sakąs karalius, kad jie nesuktų iš vieškelio, bet tarnai jam tarę:

— Mieliausias karaliau, juk mes visuomet čionai važiuojam.

Atsakęs karalius:

— Turit manęs klausyti.

— Gerai, tegu bus, kaip tu nori, — sutikę tarnai.

Kai nuvažiavę, sužinoję, jog jo ieškoję galvažudžiai mažajame kelyje užmušti, nes tenai visados karalius važiuodavęs.

Kitą kartą nuvažiavęs karalius į miestą nakvynei. Apsinakvinęs vienur, išvydęs, jog namų šeimininkas senas, o šeimininkė jauna. Tuoj įsakęs tarnams, idant kitą gautų nakvynę. Tie jam pradėję sakyti:

— Visame mieste nėra geresnio kambario.

Karalius atsakęs:

— Norint ir prastesnis būtų, bet kitas.

Tuojau nuvedę jį į kitą viešbutį, o kiti žmonės senojoj vietoj nakvoję. Kas jiems nutiko? Naktį visi jie buvę išpjauti galvažudžių, kurie, ieškodami užmušti karaliaus, lig pat paskutinio visus išpjovę. Karalius nepaprastai nudžiugęs, tokias laimes pirkęs, jogei tris kartus nuo mirties išėjęs. Ar ketvirtą kartą jis nuo mirties išsisuko — negali žinoti. Juk žmogus jam buvo tik tris laimes pardavęs...

GUDRI MERGINA

Kartą karalius užminė mįslę:

— Kas yra mieliausias, kas yra greičiausias ir kas yra riebiausias?

Ir pažadėjo karalius šešis tūkstančius auksinių tam, kas įmins šią mįslę. Galvojo visi, galvojo, bet niekas neįminė.

Toje šalyje vienas vargšas turėjo išmintingą dukterį. Duktė, išgirdusi tokią mįslę, ir sako tėvui:

— Nueik, tėveli, pas karalių ir pasakyk: visų mieliausia yra sveikata, visų greičiausia — mintis, ir visų riebiausia yra žemė.

Vargšas, nuėjęs pas karalių, taip ir pasakė.

— Kas tau, seneli, sugalvojo? — nustebęs jo klausia karalius.

— Mano duktė, — atsakė vargšas.

O karaliaus šykštaus būta. Jis dabar galvoja, ką čia padarius, kad atliktų jam tie šeši tūkstančiai, ir sako:

— Tegul tavo duktė man išaudžia iš vieno valakno linų

šimtą pusstukių drobės, tada gaus pinigus, o jei ne — bus nubausta.

Grįžta namo senis verkdamas ir viską papasakoja dukteriai. Duktė ir sako tėvui:

— Neraudok, tėveli! Štai ištrauksime kelis šluotražius, sulaužysime juos ir nusiųsime karaliui, tegu jis padaro tai drobei austi stakles.

Nuneša vargšas karaliui sulaužytus šluotražius ir prašo padaryti stakles tai drobei austi. Karalius pažiūrėjo pažiūrėjo ir sako, iš tokių šipulių esą negalima padaryti staklių. Tada jam vargšas atsakė:

— Karaliau, tai negalima ir iš vieno valakno tiek daug drobės išausti.

Dabar karalius paduoda vargšui išvirtus kiaušinius ir sako:

— Nešk, seneli, savo dukteriai, tegul ji išperina viščiukus. Kitaip bus blogai.

Eina vargšas namo ir verkia. Parėjęs viską papasakojo dukteriai. Duktė ir vėl sako tėvui:

— Nesirūpink, tėveli, viskas bus gerai.

Ji paėmė miežių, papylė į krosnį, sudžiovino ir sako:

— Nunešk, tėveli, šituos miežius karaliui. Tegul jis juos išaugina ir padaro kruopų viščiukams lesinti.

Vargšas vėl nuėjo pas karalių ir viską pasakė.

Karalius išgirdęs sušuko:

— Argi džiovinti miežiai dygsta?

— Tai ir iš virtų kiaušinių viščiukai neskyla, — atsakė vargšas.

Mato karalius sutikęs gudrią mergą, dar pagalvojo ir tarė:

— Pasakyk savo dukteriai, kad ji ateitų pas mane nei važiuota, nei raita, nei pėsčia ir būtų nei apsirėdžiusi, nei nuoga ir atneštų nei turinti, nei neturinti.

Tada toji vargšo duktė pagavo kiškį ir karvelį, apsisupo tinklu, užsisėdo ant ožio ir nubildėjo pas karalių. Karalius pamatė atjojant to vargšo dukterį ir paleido visus šunis, kad ją sudraskytų ir atliktų jam pinigai. Merga, pamačiusi atbėgant šunis, tuojau paleido kiškį, tie ir nusivijo jį per laukus. Ir taip atėjo ji pas karalių nei raita, nei pėsčia, nei važiuota, nei nuoga, nei apsirėdžiusi. Dar padavė karaliui karvelį, bet tas ėmė ir ištrūko. Tada ji ir sako:

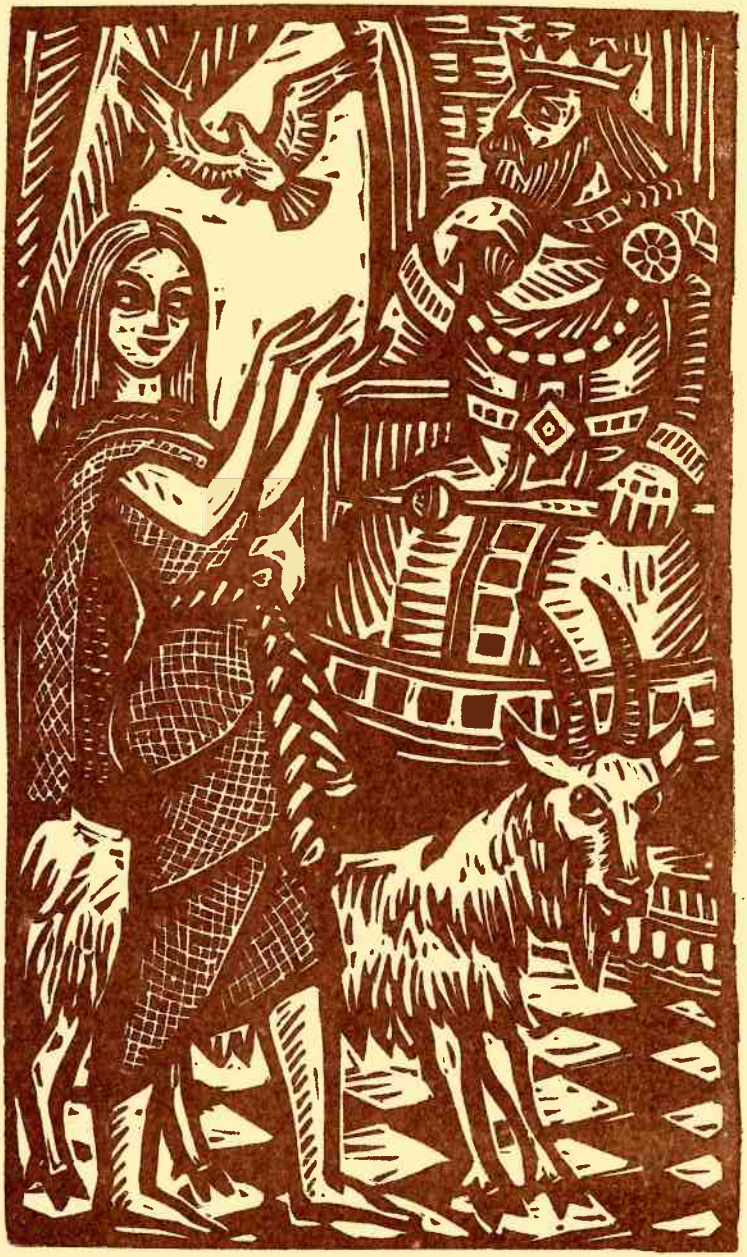

— Aš atnešiau karaliui nei turinti, nei neturinti.

Ir turėjo karalius atiduoti tuos šešis tūkstančius tai mergai. Taip merga ir aplošė karalių.

GUDRUS VALSTIETIS

Kitados gyveno gudrus valstietis. Kartą, jam besėjant pakelėje kviečius, pro šalį važiavo tos šalies karalius. Sustojęs užkalbino valstietį ir paklausė, kiek jis turįs pelno iš savo ūkio. Valstietis atsakė:

— Žemės turiu nedaug, tai ir mano pelnas nedidelis. Per metus vos sudarau kokius du šimtus muštinių.

— O kur dedi tuos pinigus?— klausia karalius.

— Penkiasdešimt muštinių atiduodu karaliui, penkiasdešimt muštinių sumoku skolos, penkiasdešimt muštinių paskolinu, penkiasdešimt muštinių į balą išmetu, — atsakė valstietis.

Karalius nesuprato valstiečio kalbos. Jis paprašė paaiškinti. Valstietis paaiškino:

— Penkiasdešimt muštinių atiduodu karaliui, tai yra — tiek sumoku mokesčių už savo žemę. Penkiasdešimt muštinių sumoku skolos — mat turiu seną tėvą, jis mane užaugino, tai

dabar turiu jį karšinti. Penkiasdešimt muštinių paskolinu,— mat aš auginu sūnų, kasmet jo reikalams tiek išleidžiu, ir jis užaugęs turės mane seną už tai karšinti. Penkiasdešimt muštinių į balą išmetu, tai yra — auginu dukterį ir jai dedu kraitį. Kai išleisiu už vyro, tai duoti kraičiui pinigai bus kaip į balą išmesti — man nebesugrįš.

Karaliui labai patiko valstietis ir, neilgai galvojęs, tarė jam:

— Žiūrėk, šitos savo pasakos niekam nepasakok, kaip tiktai mano akivaizdoje. Būsi kantrus — gausi dovanų, išsiplepėsi — būsi nubaustas.

Valstietis davė žodį niekam nepasakoti, kaip tiktai karaliaus akivaizdoje, ir karalius nuvažiavo savo keliu. Po kurio laiko karalius iškėlė puotą ir savo svečiams uždavė galvosūkį, sakydamas:

— Vienas valstietis iš savo ūkio gauna du šimtus muštinių pelno per metus. Penkiasdešimt muštinių atiduoda karaliui, penkiasdešimt sumoka skolos, penkiasdešimt paskolina ir penkiasdešimt muštinių į balą išmeta. Įspėkite, kaip tas valstietis daro?

Niekas negalėjo pasakyti. Tada karalius tarė:

— Duodu tris dienas pagalvoti.

Vyresnysis karaliaus ministras pagalvojo: „Turbūt karalius tą galvosūkį bus išgirdęs iš žmonių, bevažinėdamas po šalį. Reikia važiuoti ir pasiklausinėti." Ir išvažiavo tais keliais, kur karalius buvo važinėjęs. Nelabai toli ministras rado pakelėje valstietį, bepjaunantį kviečius, ir paklausė:

— Ar čia kartais nepravažiavo mūsų karalius?

— Taip, kartą pro čia važiavo. Aš dar šnekėjau su juo.

— Apie ką šnekėjai?

— Kad karalius man liepė niekam nepasakoti, kaip tiktai jo akivaizdoje.

— Še tau pinigų, tik papasakok man.

Valstietis paėmė į rankas vieną muštinį, žiūri — ant pinigo išspaustas karaliaus veidas, ir tuojau, žiūrėdamas į pinigą, viską ministrui papasakojo. Už tai gavo dvidešimt penkis muštinius.

Po trijų dienų ministras nuėjo pas karalių ir išaiškino galvosūkį. Tiktai jis vienas ir atspėjo.

Karalius suprato, kad galvosūkį bus jo ministrui išaiškinęs tas pats valstietis. Jis tuojau įsakė atvesti tą valstietį. Kai valstietis atėjo, karalius jam tarė:

— Aš tau sakiau: žiūrėk, niekam nepasakok, kaip tik mano akivaizdoje, o tu ėmei ir išplepėjai mano ministrui!

— Ministras išsiėmė sidabrinį muštinį, ant jo aš pamačiau karaliaus veidą ir prieš jį išpasakojau, — atsakė valstietis.

— Tavo tiesa, — pripažino karalius.

Karalius, tirdamas valstiečio gudrumą, toliau šnekėjo:

— O dabar dar pasakyk, kodėl tavo galvos plaukai žili, o barzdos juodi?

— Todėl, kad galvos plaukai yra dvidešimt metų vyresni už barzdos, — atsakė valstietis.

— Kad tu toks gudrus, tai pasakyk, kaip aukštai dangus?

— Dangus visai neaukštai. Kai žemėje subeldi, tai danguje tuojau girdėti. Jei karalius netiki, tai prašom įlipti į dangų, aš čia subelsiu, ir karalius gražiai išgirsi.

— O dabar tu man pasakyk, kaip žemė yra gili?

— Žemė yra labai gili. Jau dvidešimt penkeri metai, kai savo senelį palydėjau į žemę, tai dar jis negrįžo.

— Gerai, šiandien dar gali eiti namo. Ateisi kitą kartą, kai pakviesiu, — tarė valstiečiui karalius.

Netrukus karalius vėl iškėlė didelę puotą. Sukvietė visus savo ministrus ir daug svečių. Ir gudrusis valstietis buvo pakviestas. Valstietį karalius pasisodino šalia savęs iš kairės. Karalius užgėrė svečiui, sėdėjusiam iš dešinės, ir sudavė jam į veidą, sakydamas: „Taip turi visi daryti, užgerdami savo kaimynui iš dešinės." Ir visi taip darė. Atėjo eilė ir valstiečiui užgerti ir duoti į veidą savo kaimynui iš dešinės — karaliui. Visi tiktai sužiuro — ką prastas kaimo žmogus darys? Duoti karaliui į veidą — juk tai pačiam žūti! Valstietis luktelėjo ir prabilo:

— Prašau šviesiausiojo karaliaus ir aukštųjų svečių leisti man pirma pakalbėti, paskui jau varysiu savo eilę.

— Gali kalbėti, — leido karalius.

— Šviesiausiasis karaliau ir aukštieji svečiai! Kartą plaukė žmogus jūrėmis ant rąstagalio iš sudužusio laivo. Prisiyrė prie kranto, o ten verpetai baisiausi. Jeigu plauks, — paskęs, o jei grįš atgal ir plūduriuos jūroje, tai gal ir gyvas liks. Pa-

sakykite, kas reikėtų pasirinkti tam nelaimingajam: ar galą gauti prie kranto, ar grįžti atgal ir galbūt gyvam likti?

Visi svečiai atsakė:

— Geriau grįžti atgal ir gyvam likti.

— Tai ir aš grįžtu atgal, — tarė valstietis, užgėrė ir sudavė į veidą savo kaimynui iš kairės — vyriausiam ministrui.

— Matau, esi gudrus žmogus, — tarė karalius. — Gali keliauti namo. Dar kartą ateisi po dviejų savaičių.

Po dviejų savaičių valstietis vėl ateina, o čia prie dvaro vartų stovi sargas ir neleidžia. Sako:

— Duosi man pusę to, ką tau karalius duos, tai leisiu.

Valstietis suprato negudrų tarno sumanymą pasipelnyti ir tarė jam:

— Gerai, aš galiu tau atiduoti visas dovanas, tik man pasirašyk ir greičiau leisk.

Sargas pasirašė raštą visoms dovanoms gauti, ir valstietis nuėjo pas karalių. Karalius jam sako:

— Matau, kad gudresnio žmogaus nėra mano karalystėje. Prašyk, ko tik nori, ir gausi.

— Aš norėčiau gauti dvidešimt penkias rykštes, — atsakė valstietis.

Karalius nustebo, tačiau sutiko duoti. Tada valstietis tarė:

— Tik tos rykštės ne man bus. Aš visas dovanas pažadėjau atiduoti tavo, karaliau, sargui. Štai jo ir parašas.

Karalius pažiūrėjęs pasišaukė vartininką ir davė jam dvidešimt penkias rykštes. Tada karalius tarė:

— Kad dovanas nusinešė vartininkas ir tu likai be nieko, tai dar kartą gali prašyti, ko nori, ir mielai tau duosiu.

— Gerai būtų, kad gaučiau seną balną, — atsakė valstietis.

— Aš tau duosiu puikų žirgą su nauju balnu, — pasiūlė karalius.

— Man užteks ir seno balno, šviesusis valdove, — atsakė valstietis.

Karalius parašė raštą: „Seną Balną dovanoju... tokiam ir tokiam", — toje šalyje visi daiktai būdavo rašomi didžiąja raide. O iš tikrųjų buvo vienas didelis dvaras, vardu Senas Balnas. Valstietis nuėjo į tą dvarą ir sako jo savininkui generolui:

— Nuo šios dienos jau aš esu šito dvaro savininkas. Štai karaliaus raštas.

Generolas, nežinodamas, kas atsitiko, baisiai supyko ir tuojau nuvyko pas karalių skųstis. Karalius jam tarė:

— Visai buvau pamiršęs, kad toks dvaras yra mano karalystėje, bet savo žodžio negaliu keisti — turi užleisti Seną Balną gudriausiam mano karalystės žmogui. Jeigu pats gudrus būsi — aš pačiam kitą dvarą padovanosiu.

ŠĖRIKAS IR KLEBONAS

Vienas karalius sumanė tokį žmogų surasti, kuris neturėtų jokio rūpesčio. Bet kur tik jis važiuoja, ką klausia, visi jį graudina, kad turi rūpesčių. Užvažiavo jis kartą pas kunigą ir klausia:

— Ar turi kokių rūpesčių?

Klebonas jam atsakė:

— Neturiu nei žmonos, nei vaikų, — koks man gali būti rūpestis. Man niekas galvos nesuka.

Tada karalius jam sako:

— Tai gerai. Tavo galva neišvargusi, tai man įminsi tris mįsles. Kol atvažiuosiu kitą kartą, jas atspėsi. O jei neatspėsi, tai nebūsi kunigu — aš tave tada pašalinsiu. Pirma mįslė bus: ar dangus aukščiau, ar žemė giliau? Antra bus: ko karalius vertas? O trečia bus: ką karalius galvoja?

Kunigas įpuolė į tokį rūpestį, kad nežino, ką daryti. Jau pametė jis meistis ir vaikščioja kaip numiręs po laukus. Tai pastebėjo jaunas šėrikas, kuris ganė dvaro galvijus. Ir klausia jis kunigą:

— Ko toks susirūpinęs? Kelinta diena vis matau, kad po lauką vaikštai kaip nesavas.

Kunigas sako:

— Kaip nebūsiu liūdnas, kad karalius davė man tokius uždavinius; jau nebetoli laikas, kai karalius atvažiuos, nežinosiu, ką jam pasakyti.

Tada šėrikas klausia:

— Ką tau karalius uždavė?

— Uždavė man tris mįsles: pirmoji — ar dangus aukščiau, ar žemė giliau? Antroji — ko karalius vertas? Trečioji — ką karalius galvoja?

Tada šėrikas ir sako klebonui:

— Prastam žmogui čia tik nusispjauti — niekai šitas mįsles atspėti!

Kunigas sako:

— Tai tu už mane atspėk jas karaliui. Aš tau užmokėsiu, kiek prašysi.

Šėrikas sako:

— Aš galiu, klebone! Bet kas už mane paganys?

Klebonas sako:

— Tą dieną aš už tave paganysiu, o tu, apsivilkęs mano rūbais, susitiksi su karaliumi ir jo mįsles atspėsi.

Kai atėjo ta diena, kada turi atvažiuoti karalius, tai kunigas nuėjo pas šėriką, pasimainė abudu drabužius, ir kunigas ėmė ganyti, o šėrikas nuėjo karaliaus pasitikti. Eidamas nusipirko kryželiuką, užmokėjo už jį auksiną, užsidėjo ant kaklo. Pasitiko jis karalių, tas jį klausia:

— Ar atspėjai mano mįslę?

Šėrikas ir sako:

— Tai kaipgi, karaliau, — užduota, tai ir atspėjau. Pasakysiu visas tris.

— Tai pirmąją pasakyk: ar dangus aukščiau, ar žemė giliau?

Pamąstė pamąstė šėrikas ir sako:

— Žemė giliau. Danguje matau saulę, naktį žvaigždes, mėnesį. O į žemę, kaip įleido mano tėvą, jau dabar dvidešimt metų, tai dar nesugrįžo, matyt, kad žemė giliau.

— Gerai. Dabar pasakyk, ko karalius vertas.

Pamąstė pamąstė ir sako:

— Karalius vertas grivenos!

Supyko ant šėriko karalius ir baisiu balsu suriko:

— Kaip tai gali būti, aš tik grivenos vertas?!

Šėrikas jam sako:

— Štai aš dievą pirkau už auksiną, — ir parodė karaliui kryžiuką, — tai karalius vis nors trečia dalimi pigesnis už dievą.

Karalius sutiko.

Paskui karalius klausia:

— Pasakyk, ką aš galvoju?

— Karalius galvoji, kad aš kunigas, o aš dvaro piemuo-šėrikas.

— O kurgi kunigas? — klausia karalius.

— Kunigas už mane gano, o aš už jį mįsles karaliui menu.

— Tai gerai, kad šitaip, — sako karalius. — Kad pataikei visas mano mįsles atspėti, aš tave apdovanosiu — ir daugiau nebereiks tau ganyti! O kunigui pasakyk, tegul ir toliau gano — klebonu daugiau nebebus!

Tai ir visa pasaka.

KODĖL AŠ NIEKO NETURIU?

Gyveno toks vaikinas. Toks jis vargšas buvo, jog nieko pasaulyje neturėjo. Apsitaisė jis sykį kuo galėdamas ir išėjo į pasaulį. Sutiks kokį žmogų ir klausia:

— Kodėl aš nieko neturiu?

— Ar turi kokį nors darbą?

— Ne, neturiu.

— Kad neturi darbo, — atsako jam žmogus, — iš kurgi tu ką turėsi?

Ir eina vargšas toliau, klausinėdamas, kodėl jis nieko neturįs. Ir atėjo jis į vieną miestą. Eina per miestą, žiūri — sodas, po tą sodą karalius su karaliene vaikščioja. Prieina jis prie karaliaus ir klausia:

— Kodėl aš nieko neturiu?

— Ar moki skaityti, rašyti arba šiaip kokį nors amatą?

— Ne, nemoku.

— Iš kurgi tu ką turėsi, kad nieko nemoki?

Eina vargšas toliau ir mato: rūmo priedury je karaliaus duktė sėdi, juostas audžia. Prieina jis prie jos ir klausia:

— Kodėl aš nieko neturiu?

— Ar tu jau vedęs?

— Ne, dar nevedęs.

— Parvesk pačią ir turėsi, — atsakė jam karalaitė.

Nusijuokė vargšas ir nuėjo sau. Kur jis pačią dės, kad pats nieko neturi?

Karalius matė, kad jis juokės, — ir užėjo jam noras patirti, ką jam karalaitė pasakė. Ir klausia jisai karalaitės:

— Ko tave tas žmogus klausinėjo?

— Gi klausia, kodėl jis nieko neturįs.

— O ką gi tu jam atsakei?

— Nesakysiu.

— Pasakyk!

— Nesakysiu.

Nors ją karalius, kiek įmanydamas, spyrė, kad pasakytų, bet niekaip prispirti negalėjo. Tada liepė karalius suieškoti tą vaikiną. Surado vargšą, atvedė pas karalių, ir klausia jo karalius:

— Ko tu karalaitės klausei?

— Klausiau, kodėl aš nieko neturiu.

— O ką gi ji tau atsakė?

— Parvesk pačią ir turėsi!

Kad užpyks karalius ant dukters.

— Kaip tai, — sako, — jis dar nevedęs taip vargingai gyvena, o kas bus, kai parves pačią ir vaikų susilauks?.. Kad tu jam tokią patartį davei, eik ir gyvenk su juo!

Ir išvarė karalius dukterį drauge su tuo vargšu žmogum. Nuėjo juodu į kitą miestą, ir sako karalaitė vargšui:

— Aš persitaisysiu kitais drabužiais, o tu nunešk mano karališkuosius drabužius pas tą pirklį, kur mano tėvas visados prekes ima, ir parduok už tiek ir tiek rublių, o kad klaus, kieno tie drabužiai, atsakyk, kad tavo pačios.

Nunešė vargšas drabužius pas pirklį, pasakė kainą, o pirklys ir klausia:

— Iš kur tu tuos drabužius gavai?

— Tai mano pačios.

— Tu juos pavogei!

— Tai mano pačios, — vis sako vargšas.

Užpyko pirklys, atkvietė policiją ir liepė vaikiną suimti.

— Iš kur tu tuos drabužius gavai? — klausia policija.

— Tai mano pačios.

— Jei bus tavo pačios, — sako pirklys, — aš atiduosiu visą savo gėrybę.

— Gerai!

Ir suėmė vargšą, o pirklys pasirašė atiduosiąs visą savo gėrybę, jei tie drabužiai būsią jo pačios.

— O kurgi yra ta tavo pati?

— Gi už miesto, laukia manęs sugrįžtant.

Ir nuvedė juodu pas karalaitę.

Kai tik ją pamatė, tuojau visi pažino, o karalaitė ir sako jiems:

— Kam jūs varginate tą žmogų? Tai mano pats.

Nuleido nosį pirklys ir turėjo atiduoti vargšui visą savo gėrybę.

Ir persikėlė vargšas su karalaite į pirklio namus. Viso ko buvo lig norint, tiktai reikėjo dar pinigų. Nuaudė karalaitė juostą, išsiuvo brangiais akmenimis ir liepė vargšui nešti ir parduoti. Prisirišo vargšas tą juostą ant žalgos (žinai, prastas žmogus) ir nešiojas po miestą. O tame mieste niekas neturėjo panašių juostų. Pamatė vienas pirklys tą žmogų pardavinėjant juostas ir klausia:

— Iš kur tu gavai tą juostą?

— Tai mano pačios.

— Pavogei, prisipažink!

— Tai mano pačios.

Tuo tarpu prisirinko daugiau pirklių. Visi iš vieno sako, kad ta juosta esanti vogta. O vargšas vis sako:

— Tai mano pačios.

Sudėjo tada pirkliai po du tūkstančius ir sako:

— Jei ta juosta bus tavo pačios, šitie pinigai tesie tau!

O kad vargšas atvedė juos pas karalaitę, ta pradėjo ant pirklių bartis, kam jie jos vyrą be reikalo užkabinėją. Nusigando pirkliai, atidavė vargšui sudėtus pinigus ir sugrįžo namolei it musę kandę. Dabar viso ko ganėjo: ir pinigų, ir šiaip visokių gėrybių.

Gyvena sau vargšas su karalaite laimingai. Ir atsiunčia karalius savo tarnus į pirklio namus, kuriuose karalaitė su savo vyru buvo apsigyvenusi, kad išduotų tiek ir tiek prekių.

— Tegu pats karalius atvažiuoja, — sako karalaitė, — kitaip neišduosim!

Sugrįžo tarnai ir pasakė, kad taip ir taip, nenoris pirklys išduoti prekių.

— Tegu, — sako, — pats karalius atvažiuoja.

— Kaip?! Ar „tegu pats karalius atvažiuoja"? Gerai! Pakinkyk arklius.

Pakinkė. Ir išvažiavo karalius. O karalaitė, žinodama ūmų tėvo būdą, pasivilko po apačia geležinius drabužius. Atvažiavo karalius, iššoko iš ratų ir tiesiog prie karalaitės. Kad duos jai kardu per pečius! Bet kardas atšoko. Tada tiktai karalius atsikvošėjo ir pažino savo dukterį. Negalėjo atsistebėti:

— Kaip tu čia,— sako,— patekai?

Taip ir taip, apsakė karalaitė savo tėvui, kaip atsitiko.

— Tavo teisybė, — tarė karalius, užrašė jiems pusę savo žemės ir dar tą patį vakarą pakėlė vestuves. Tose vestuvėse ir aš buvau: kuodelyje sėdėjau ir į vestuvininkus žiūrėjau, o ką girdėjau ir mačiau, žodį į žodį užrašiau.

KAIP BERNAS ATSISKAITĖ SU PONU

Vienas ponas samdydavo šeimyną darbams dirbti. Algą suderėdavo tokią: jei per metus samdinys nesupyks, o ponas supyks, tai duos jam didelį atlyginimą, o jei samdinys supyks, tai ponas jam išrėš diržą iš nugaros ir išvarys.

Buvo trys broliai: du protingi ir vienas kvailys. Eina pas tą poną tarnauti vyriausias brolis, protingasis. Išėjo anksti rytą kulti. Seniau mat kuldavo spragilais jaujose. Kulia kulia, jau pietūs nebetoli, o dar pusryčių nešaukė. Supyko tas samdinys, nuėjo pas poną ir prašo valgyti. Ponas sako:

— Tai gal pyksti, kad taip ilgai be pusryčių?

— Žinoma, kad pykstu.

Tuoj ponas paėmė, jam diržą išrėžė iš nugaros ir išvarė.

Eina dabar kitas brolis, taip pat protingas. Vėl išėjo kulti. Kulia kulia, o pusryčių vis nešaukia. Jau pietūs atėjo, jam bekuliant, o pusryčių vis neduoda. Atėjo jis pas poną, išbarė tą

poną, visaip jį iškeikė, kam taip ilgai be pusryčių laiko. Ponas paėmė, jam du diržus išrėžė iš nugaros ir išvarė.

Eina dabar jauniausias brolis, tas kvailys, tarnauti pas poną. Išėjo kulti nuo ankstaus ryto. Kulia kulia, jau nebetoli pietūs, ir dar pusryčių nešaukia. Važiuoja kepėjas su bandelėmis pro šalį. Bernas tą kepėją susistabdė, pripylė jam vežimą kviečių, paprašė bandelių. Davė kepėjas jam bandelių, kiek tik jis norėjo. Privalgė samdinys ir vėl kulia. Jau po pietų ateina ponas žiūrėti, kodėl bernas neina pusryčių prašyti. Gi žiūri, kad nėra grūdų. Kūlė nuo pat ryto, o grūdų nėra.

— Kur grūdai? — klausia ponas.

— Kad pusryčių ilgai nedavei, išmainiau į bandeles. Tai gal pyksti, ponas?

— Ko aš pyksiu! — sako ponas.

Galvoja ponas, ką dabar daryti su juo. Kitą dieną išvarė berną arti jaučiais. Arė jis, arė nuo pat ryto; jau pietūs nebetoli, o jam pusryčių vis neatneša. Važiuoja pro šalį mėsininkas su dešromis. Sustabdė samdinys mėsininką.

— Imk, — sako, — vieną jautį, duok dešrų pavalgyti.

Tas davė jam dešrų, kiek tik norėjo. Privalgė bernas, tam jaučiui, kur mėsininkui atidavė, nupjovė uodegą, įkišo į gerklę kitam jaučiui, o pats guli, ant pilvo išsitiesęs. Ateina ponas.

— Kodėl neari?

— Gi kad pusryčių ilgai neatnešėt, išalkau aš, ir jaučiai išalko, suėdė vienas kitą, dabar nebeturiu, kuo arti. Tai gal pyksti ponas?

— Ko aš pyksiu!

Rytojaus dieną varo jį ponas kiaulių ganyti. Gano jis tas kiaules. Važiuoja mėsininkas su dešromis. Paėmė jis, išmainė kiaules į dešras. Pats privalgė ir dar rytojui pasidėjo. Toms kiaulėms uodegas nupjaustė, sukišo į durpyną ir guli. Ponas ateina — kiaulių nėra.

— Kur kiaulės? — klausia ponas.

— Gi paskendo visos durpyne, uodegos išlindusios tėra. Kiaulių nebėra, kirmėlės suėdė.

Ponas ištraukė tas uodegas iš purvyno, susidėjo į kišenę.

— Tai gal pyksti, ponas?

— Ko aš pyksiu!

Varo jį karvių ganyti. Gano jis karves nuo pat ryto ligi

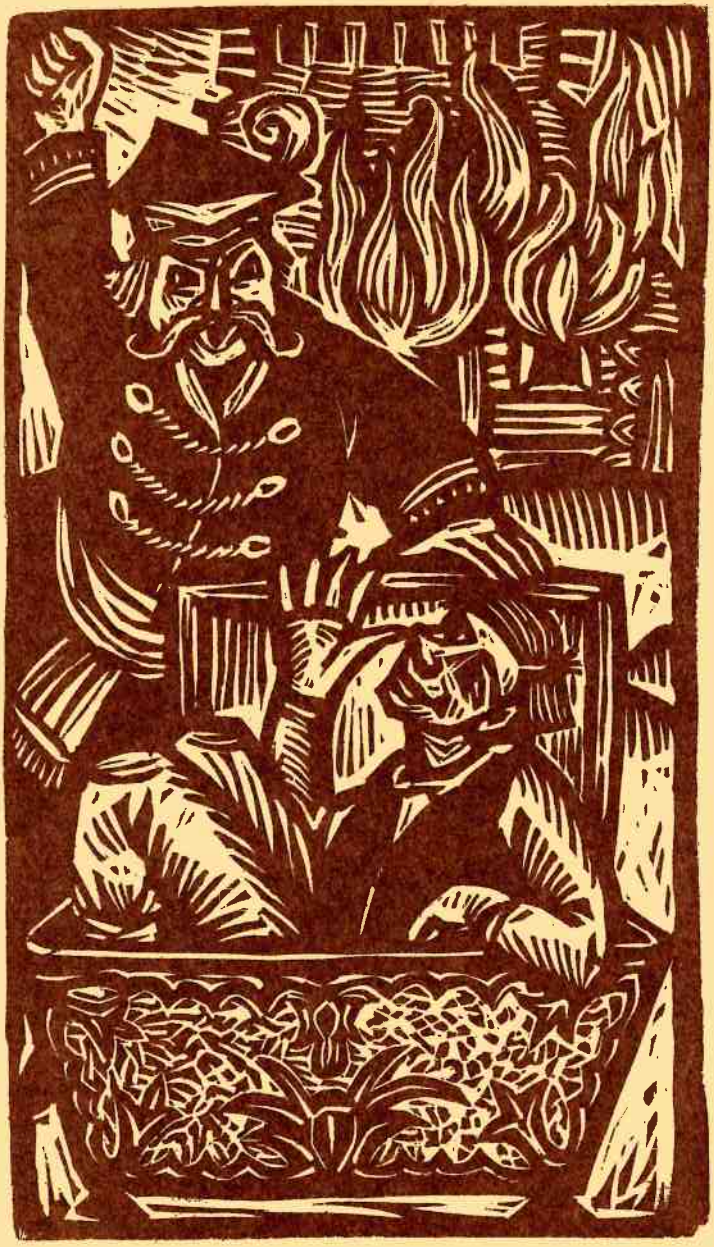

pietų taip pat be pusryčių. Paėmė jis, įkėlė vieną karvę į beržą, o kitas atidavė mėsininkui, dešrų privalgė ir laukia, kas bus toliau.

Ateina ponas.

— Kur karvės? — klausia.

— Gi į dangų sulipo visos, kad ponas ilgai pusryčių neatnešei. Viena dar nespėjo į dangų įlipti, tai ta beržė tebėra.

Ponas žiūri, kad karvė įkerėplinta į beržą ir nėra kaip ją iškrapštyti. Sušaukė visus darbininkus, pusę dienos dirbo, kol karvę ištarabanijo iš beržo.

Nebėra ponui ką daryti.

Visaip norėjo ponas tą kvailį supykinti, o šis vis nepyksta. Sugalvojo ponas jį sudeginti. O bernas išgirdo, kaip ponas su ponia tariasi. Paėmė jis, įlindo į skrynią, kur pono pinigai buvo sudėti, ir sėdi. Dabar ponas jau uždegs gryčią. Anksti rytą išnešė tą skrynią su pinigais, kol dar visi miegojo. Užrakinėjo duris, langus uždarinėjo ir uždegė tą gryčią. Dega gryčia, liepsnoja. Ponas džiaugiasi, kad sudegs tas šėtonas.

Atidaro ponas skrynią su pinigais, žiūri — tas kvailys, sėdi. Ponas nusigando, sako:

— Pinigai nesudegė, bet ir tas šėtonas nesudegė!

O tas, sėdėdamas skrynioje ant pinigų, klausia:

— Tai gal pyksti, ponas?

— Ko aš pyksiu!

Bijo ponas pasakyti, kad pyksta, kad nereikėtų daug pinigų mokėti.

Dabar ponas sugalvojo berną prigirdyti. Eina ponas su ponia vakare pasivaikščioti ir vedasi tą samdinį. Vaikščioja vaikščioja jie pagal upę, sutemo jiems bevaikščiojant. Sugulė jie ant upės kranto miegoti. Berną paguldė prie upės ant krašto, ponas viduryje, o ponia iš kito krašto. Ponas mano: „Kai jis užmigs, aš jį pastumsiu į upę ir prigirdysiu."

Ponas su ponia, pripratę daug miegoti, tik sugulė ir tuoj užmigo. O tas bernas, kai tik ponai sumigo, atsikėlė, įlindo į vidurį, ponui už sprando, įmetė į upę. Ponia dar norėjo pasipriešinti, tai jis kaip stūmė ponią, ta stačia galva įlėkė į upę — ir prigėrė.

Ir paliko bernas viso dvaro ponas.

SPRIGTAS

Kitą kartą buvo vienas gaspadorius, didelis sukčius. Niekuomet jisai darbininkams algų nemokėjo, kiekvienam nusukdavo. Pagaliau nebegalėjo gauti samdinių. Tada atėjo pas jį vaikinas, vardu Petras, ir sako jam:

— Ar nenorėtumei pasamdyti mane metams?

Gaspadorius sako:

— Susimilk, stok pas mane, aš šeimynos jau labai ieškau.

Po to klausia:

— O kiek tu norėsi algos?

— Aš nieko nenoriu, tiktai, pabaigęs metus, išeidamas sprigsiu tau į nosį ir būsiu patenkintas.

Gaspadorius mano, jog nebus skaudu, pats sau spriginėja į nosį. Suderėjo.

Berną šiokią dieną į darbą siunčia, o šventą dieną — bandos ganyti. Jisai, išginęs bandą, kai jaučiai nestojo, pribėgęs vienam kad sprigo į kaktą — vietoje negyvas guli. Gaspadorius, matydamas tokius stebuklus, išsigando.

— Juk ir man taip bus!

Ką bedaryti? Nubėgo pas savo poną nusiskųsdamas:

— Ponuli, ką bedarysiu? Nusisamdžiau tokį berną, kitos algos nenori, tiktai sako: sprigtą į nosį vieną kartą gausi. O dabar vieną jautį jau nusprigo; mane juoba nusprigs.

Ponas gaspadoriui davė tokį patarimą:

— Kai tu pareisi namo, tai vakare siųsk jį, tegul eina į mano avižas; tenai yra įgudusios meškos, kai jį pamatys, sudraskys.

Gaspadorius, su džiaugsmu parėjęs namo, vakare sako:

— Meldžiamasis Petreli, eik, sergėk, kažkieno kumelė avižas ėda, sugavęs parvesk namo.

Bernas tuojau, paėmęs apinasrius, nuėjo.

Gaspadorius mano: „Garbė dievui, tą jau sudraskys meškos!"

Petras nuėjęs rado avižose dvi meškas. Apmovė apinasriais, parvedė ir, įvedęs į priešinukę, pririšo prie girnų. Pats, įėjęs į kambarį, prie krosnies atsigulė ir knarkia. Išgirdęs gaspadorius sako:

— Petrai, juk aš tave siunčiau avižų sergėti, o tu guli dabar!

Tas atsakė:

— Juk aš jau parvedžiau kažkieno dvi kumeles.

— Kur dėjai?

— Prie girnų pririšau.

Gaspadorius, uždegęs žvakę, ėjo pažiūrėti — rado dvi meškikes prie girnų bepoteriaujančias, baisiai išsigando. Paskui nuėjo pas tą patį poną, sako:

— Poneli, susimildamas, gelbėk, kaip begali, nes mano bernas jau dvi meškas parvedęs pririšo prie girnų.

Ponas pradėjo jam sakyti:

— Aš žinau vieną apsėstą ąžuolą, niekas negali jo nukirsti, siųsk berną, tegul eina jo kirsti.

Gaspadorius, parėjęs namo, sako:

— Petrai, tu eik nukirsk tą ąžuolą, nes dvaras liepė anksti rytą ašį medžių sukrauti. Eik šį vakarą.

Tas, paėmęs kirvį, išėjo prie to ąžuolo. Nukirto ąžuolą ir sukapojo. Ąžuole buvo kipšelis; tą paėmęs, parsivedė ir taip pat pririšo prie girnų, o pats atsigulė.

Klausia gaspadoriaus:

— Ar tu buvai, kur aš tavė siunčiau?

— Buvau, nukirtau ir surančiau.

— O medinio ar neradai?

Sako:

— Radau tokią šmėklaitę, parvedžiau į namus, pririšau prie girnų.

Gaspadorius tuojau pat nuėjo pažiūrėti ir, radęs kipšą, pririštą prie girnų, taip išsigando, kad vos nenumirė. Tuojau, nubėgęs pas poną, prašo:

— Poneli, meldžiamasis, ką aš bedarysiu? Jau ir velnią parvedė, pririšo prie girnų.

Tas ponas sako:

— Aš tau duosiu raštą. Tegul jis eina į vieną miestą; kas į tą miestą įeina, niekados daugiau nebeišeina, nes ten gyvena žmogžudžiai.

Gaspadorius, parsinešęs raštą, parodė:

— Petreli, kas bus? Į paštą pavarė, ar pėsčias eisi, ar raitas josi į tą miestą? Štai ponas davė raštą: ten esą trys šimtai jo raudonųjų.

Petras atsakė:

— Važiuotas važiuosiu, tiktai atnešk man kokį pundą kanapių ir kokią statinaitę dervos.

Gaspadorius atnešė. Bernas padavė viską pririštam savo kipšeliui, ir tas nuvijo jam botagą, bet suvijo visas kanapes ir išmirkė visą statinaitę dervos. Paskui pakinkė į šlajas meškikes: kipšelis už vežėją, pats Petras už poną — ir išvažiavo.

Kai buvo arti miesto, Petras liepė vežėjui supliauškinti botagu. Kai ėmė pliauškinti, langai mieste pradėjo laukan birti. Tuojau visi puolė žiūrėti, kas čia per balsas, jog langai virpa. Pamatę tokį poną, meškikėmis atvažiavusį, pradėjo teirautis:

— Ko nori, poneli?

Parodė raštą:

— Štai turiu raštą nuo savo pono. Čionai yra trys šimtai jo raudonųjų.

Anie pradėjo sakyti, kad netiesa. Bernas sako vežėjui:

— Supliauškink!

Tas kaip pradėjo pliauškinti, tuojau pradėjo visas miestas šaukti:

— Nebepliauškink, poneli, atiduosime!

Susidėjo visas miestas, atidavė pinigus, prašydami, kad važiuotų namo. Tada Petras, atsiėmęs tuos pinigus, parvažiavo, atidavė gaspadoriui, kalbėdamas:

— Nunešk tuos pinigus savo ponui, bet eik išpažinties, nes jau atėjo metų pabaiga, atsiimsi tau skirtą atpildą. Jau sprigsiu, nebeliksi gyvas.

Gaspadorius, girdėdamas tuos baisius Petro žodžius, puolė jam po kojų, sako:

— Petreli, meldžiamasis, nors visą mano ūkį atimk, bet palik man gyvybę!

Bernas atėmė visą jo ūkį ir išdalino tiems, kuriems gaspadorius buvo nusukęs užmokestį, o pats kažin kur išnyko.

Gal ir dabar tebevaikštinėja po margąjį pasaulį, sprigtais nedorus gaspadorius bausdamas?

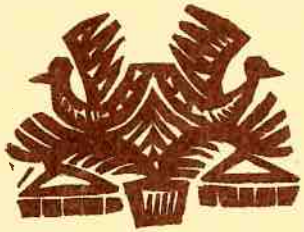

PONO PASVEIKINIMAS

Buvo vieno pono vardinės. Baudžiauninkams prisakyta pasveikinti poną ir dovanų atnešti. Urėdas sako:

— Ponas nemėgsta, jei kas daug kalba, jūs kuo mažiausiai kalbėkite. Kai tik atidarysite duris į ponų kambarį, vienas sakykite: „Sveikiname poną!" O kiti, už durų stovėdami, pritarkite: „Su visa gimine!"

Kaip sutarė, taip ir padarė. Išrinko vieną drąsiausią dovanom nešti, o kiti liko už durų. Tas pasiėmė į abi rankas po medaus puodynę ir eina. Ponų namuose grindys taip išblizgintos, kad žmogus su medpadžiais, tik į sieną įsikibdamas, tegali paeiti. Vos įjis įžengė, medpadžiai tik čiūžt paslydo, puodai su medum iškrito, ir žmogus išsitiesė ant žemės. Griūdamas suriko:

— O, kad tave velniai nujotų!

Kiti baudžiauninkai, žinodami, ką turi sakyti, visi vienu balsu sušuko:

— Su visa tavo gimine!

KAS NAUJO TĖVIŠKĖJ

Buvo tokia šykšti šeimininkė, kad jokio vargdienio niekados nesušelpdavo, o elgetas šunimis siundydavo. Ubagėliai lenkdavo jos ūkį iš tolo, tik vienas toks ubagas atsirado, kuris sako: „Kad ji nesulauktų, kad ji man nieko neduotų."

Nueina jis pas ją, kalba poterius pas slenkstį, kalba rožančių, kalba litanijas, šeimininkė pyksta, puodus tranko, su pagaikščiu švaistosi, į nekviestą svečią žvairakuoja. O tas vis poterius bamba ir bamba. Nebeištvėrusi šeimininkė piktu balsu klausia:

— Iš kur tu toks būsi?

Ubagas ir jai piktu balsu atrėžia:

— Iš kur tu, iš ten ir aš!

Tada jau švelniau šeimininkė tęsia:

— Žiūrėk tu man, iš kur aš, iš ten ir tamsta? Nagi pasakyk, susimildamas, ar tebėra mano tėtušio juodas šuva?

Ubagas vėl piktai rėžia:

— Nebėr nė to!

— O kur jis pasidėjo?

— Išėjo urėduosna.

— Ak šitaip! O ir panašus buvo: vis piktas ir lodavo. Ogi dvylas jautis būdavo pas tėtušį, ar tebėra?

— Nebėr nė to.

— O kurgi jis pasidėjo?

— Išėjo kuniguosna.

— O ir panašus buvo — taip gražiai baubdavo. Nagi pasakyk man tamsta, balta avis pas tėtušį būdavo, ar tebėr?

— Nebėr nė tos.

— O kurgi ji pasidėjo?

— Išėjo vienuolėsna.

— Išėjo vienuolėsna? O ir panaši buvo: tokių baltų vilnų ir vis bliaudavo. O pasakyk, meldžiamasis, pas mano tėtušį rainas katinas būdavo, ar tebėr?

— Nebėr nė to.

— O kurgi jis pasidėjo?

— Į zakristijonus išėjo.

— Į zakristijonus? O ir panašus buvo: taip gražiai murkdavo, poteriaudamas ant krosnies. O pagal mano tėvelio kluoną tvenkinys buvo — ar tebėr?

— Nebėr nė to.

— O kurgi pasidėjo?

— Sudegė.

— O ir panašus buvo: vis rūkdavo ir rūkdavo, aš ir maniau, kad jis sudegs. O už tėvelio kluono didelis akmuo buvo — pasakyk, susimildamas, ar tebėr?

— Nebėr nė to.

— O kurgi jis pasidėjo?

— Supuvo.

— Supuvo! O ir panašus buvo, kad supus — kai tik pro jį eidavau, vis ne kaip atsiduodavo.

Šeimininkė, pamačiusi, kad ubago neperkalbės, atnešė iš kamaros lašinių rėžį, ragaišio, ir ubagas išėjo gerai pamylėtas.

ŽĄSIES DALYBOS

Gyveno kitą kartą senelis su senele. Jie nieko daugiau neturėjo, tiktai vieną žąsį. Netrukus senelis ir tą žąsį papjovė, iškepė, padėjo ant stalo ir sako savo pačiai:

— Kaip valgysime, kad duonos neturime? Aš nešiu geriau ponui padovanoti ir paprašysiu duonos.

Pati atsakė:

— Nešk.

Jis tuojau paėmė žąsį, nunešė ponui, nusilenkė jam ir sako:

— Atnešiau žąsį ponui padovanoti ir gal gaučiau duonos kriaukšlelį?

Ponas atsakė:

— Labai dėkui! Išdalyk ją tarp musų, nė vieno nenuskriausdamas, tai gausi duonos.

Tas ponas turėjo pačią, du sūnus ir dvi dukteris. Jis padavė seneliui peilį, ir šis pradėjo dalyti. Pirmiausia atpjovė galvą, padavė ponui ir sako:

— Tamsta esi tų namų galva, tai tamstai galva ir priklauso.

Paskui atpjovė gūžį ir padavė ponui:

— Tamstai reikia visados namie sėdėti ir namus prižiūrėti.

Atpjovęs kojas, padavė sūnums ir tarė:

— Jūs turite vaikščioti savo tėvo pėdomis, tai jums kojos.

Atpjovęs sparnus, davė dukterims ir sakė:

— Jūs neilgai būsite prie tėvų, užaugsite ir išlėksite pas savo bernelius.

Paskui, paėmęs žąsies liemenį, pasakė:

— O kaip aš žmogus kvailas, tai man tas liemuo priklauso.

Ponas pagyrė senelį už geras dalybas, apdovanojo jį, davė pinigų ir duonos.

Išgirdo apie tai vienas turtingas žmogus. Jis iškepė penkias žąsis ir nunešė tam pačiam ponui. Nusilenkęs tarė:

— Atnešiau penkias žąsis ponui padovanoti.

Ponas atsakė:

— Dėkui! Dabar išdalyk jas mums nenuskriausdamas.

Turtuolis galvoja šiaip, galvoja taip, bet niekaip nemoka išdalyti. Tada ponas pasiuntė tarną pašaukti tą vargingąjį senelį, kuris jau vieną kartą žąsį jiems gerai padalino. Seneliui atėjus, ponas jam sako:

— Išdalyk tas penkias žąsis tarp mūsų visų nenuskriausdamas.

Senelis tuojau paėmė vieną žąsį, padavė ponui su ponia ir sako:

— Tamstos du — žąsis trečia.

Paskui paėmė antrą žąsį, padavė sūnums ir sako:

— Tamstos du — žąsis trečia.

Paėmė trečią žąsį, padavė dukterims ir sako:

— Judvi dvi — žąsis trečia.

Paskui paėmė sau dvi žąsis ir tarė:

— Žąsys dvi — aš pats trečias.

Ponas senelį pagyrė ir apdovanojo dar labiau, o turtuolį išginė laukan ir nieko nedavė.

RADYBOS

Vienas kumetis, nekęsdamas urėdo, norėjo jam atkeršyti. Kartą lauke jis paėmė nuo žemės šiaudą ir apsivyniojo aplink pirštą. Urėdui pasimatė ant piršto kažkas geltona, jis ir klausia:

— Ką tu, žmogau, radai?

Kumetis užsikišo ranką už ančio ir sako:

— Nesakysiu.

Urėdas sako:

— Gali nesakyti, aš ir taip žinau.

— O ką gi?

— Ogi dvaro panelė čia ėjo ir pametė aukso žiedą, tu radai ir nesakai. Nueisiu pas poną ir paskųsiu, kad tu žiedą radai ir neatiduodi — tai tau bus.

Veda urėdas kumetį pas poną ir vis prašo:

— Aš pirmas žiedą pamačiau, pasidalinkim radybas per pusę.

— Žinokis, — sako kumetis.

Kai nuėjo į dvarą, urėdas pasakė ponui, kad jie radę panelės žiedą. Ponas klausia:

— Tai katras radot žiedą?

— Aš pamačiau, jis nutvėrė, — rėkia urėdas.

— Tad aš jums po jautį dovanų!

Žmogus sako:

— Aš neimsiu tokių dovanų. Mano vaikai nepapratę mėsos valgyti, o kai papras, kur aš jos daugiau gausiu?

Urėdas šnibžda:

— Imk, imk, aš nuo tavęs atpirksiu!

— Tai aš jums po bačką kviečių!

Žmogus vėl neima:

— Vaikai pripras pyragą valgyti, o iš kur vis imsi?

Urėdas vėl sako:

— Imk, imk, aš nuo tavęs atpirksiu.

Na, jau ėmė jie ir susitarė.

— Tai kur tas žiedas? — klausia ponas.

Kumetis sako:

— Aš jokio žiedo neradau, tik šiaudą ant piršto buvau apsivyniojęs!

Ponas perpykęs liepė abiem atskaityti po dvidešimt penkis rimbus. Urėdui pirmam atskaitė. Norėjo įkirsti ir kumečiui, bet tas sako:

— Aš jam ir savo radybų dalį atiduodu!

Taip kumetis atkeršijo urėdui.

AKMUO LIUDININKAS

Pas vieną buožę tarnavo bernas penkiolika metų. Per tokį ilgą laiką buvo susitaupęs kiek pinigų. Kartais buožė iš to berno eidavo skolintis, kartais algos jam neišmokėdavo, vis žadėdamas vėliau atsilyginti. Šitaip jis išimstė daug pinigų, o grąžinti nė negalvojo. Kartą bernas dirbo lauke ir pavargęs prisėdo ant akmens pasilsėti. Sėdėdamas ėmė kalbėti buožei apie skolą. Tas nė klausyti nenori. Bernas ir sako:

— Jei prireiks, tas akmuo bus man liudininku.

Praėjo kiek laiko. Bernas vėl paprašė buožę skolos. Buožė užsigynė, kad jis jokių pinigų iš jo nesiskolinęs. Bernas padavė į teismą. Bet ir teisme skolininkas užsigynė. Bernas liudininkų neturi. Jis sako:

— Juk mudu taip ir taip šnekėjome, tada ir tada ant to akmens, tavo paties lauke.

— Ne, — sako buožė, — aš nė kokio akmens nežinau, nei aš su tavim šnekėjau, nei nieko.

— Kaip tai? Ir akmuo galėtų paliudyti!

— Na, kad taip, — sako teisėjas, — tai skolintojas turi tą akmenį atsivežti liudininku, mes jį paklausime!

— Kas tokį didelį atveš! Nė trejetas arklių jo nepatrauks! — sako buožė.

— Sakai — didelis, tai žinai, koks jis yra! Matyt, esi skolinęs ir tuos pinigus, — sako teisėjas.

Buožė mikt mikt ir nebežino, kaip gintis.

Taip buožė ir neišsisuko: turėjo skolą grąžinti.

APIE TRIS RAČIUS

Eina mišku trys račiai ir savo likimu skundžiasi.

— Ei, — sako, — kad mes galėtume nusikratyti tais savo pilvais, kokie mes turtingi paliktume! O dabar — kiek bedirbtum, vis tie prakeikti pilvai suryja.

Ir išgirdo jų kalbą senukas.

— Ar jūs norite pilvais atsikratyti? — paklausė juos senis.

— O kaipgi nenorėję? Kad atsirastų toks žmogus, kurs nuo mūsų tuos besočius pilvus atimtų, mes jam labai dėkotume.

— Gerai, aš galiu tai padaryti!

Tuojau paėmė vienam, antram ir trečiam, išvertė pilvus ir sukabino ant trijų ąžuolų.

Eina dabar račiai linksmi, kad pilvais atsikratė: ką gi, nei valgyti dabar nebereikės, nei dovanai laiko gaišinti, nei nešioti tokio sunkumo, tiktai dirbk ir pinigus krauk. Nuėjo račiai į miestą ir pristojo prie darbo. Atėjo vakaras, ir yra rublis. O kur jį dėsi? — vis į kišenę. Pabuvo račiai mieste arti poros metų ir kad prisirinko pinigų, nė pasakyti negalima kiek!

Buvo vieną sykį šventė. Susiėjo račiai ir sakosi vienas kitam, kiek katras per mėnesį uždirbęs. Iš kalbos atsiminė ir apie savo pilvus.

— Kas iš to, — sako, — kad mes turtingi, o kad pilvų neturime? Kad mes pilvus turėtume, tai pavalgytume sau, atsigertume, ir linksmiau pasidarytų... O dabar žiūrėk tik į pinigus, sergėk juos ir dar naudos iš jų neturėki! Tuščia jų! Eime pilvų ieškot!

— Eime!

Ir nuėjo.

Ateina račiai į tą mišką, žiūri — ąžuolai kone su šaknimis sugraužti, o pilvai guli ant žemės susitraukę, sukempėję, pageltonavę nuo saulės... Išsigando račiai.

— Tiek jau, — sako, — prapuolėm: nebeprigis mūsų pilvai!

— Nebijokit, — atsiliepė iš po eglės senukas, — aš jums pilvus prigydysiu.

Ir tuojau paėmė ir prisegiojo kiekvienam savąjį pilvą. Nebežino račiai, nė kaip atsilyginti tam senukui.

— Kol gyvi būsim, — sako, — neužmiršim tamstos.

Parėjo jie namo, pasipjovė tuojau jaučį, prisipirko visokių gėrimų... Tai ką gi! Pinigų turi, pilvai yra: geria, valgo ir raivosi sau it inkstai po taukus.

Praslinko mėnuo. Kad pažiūri — nėra kišenėj nė grašio! Nėra ką daryti. Ėmėsi račiai vėl darbo: vėl reikėjo dirbti dėl pilvo, vienok niekas jau nebegeidė juo atsikratyti.

TINGINĖ PATI

Gavo vyras tinginę pačią. Ji nedirbo nei namuose, nei lauke. Išėjusi laukan rauti linų, atsiguldavo ir miegodavo. Palikdama darbą vis kitai dienai, sakydavo:

— Tai rytdienai, tai porytdienai, o šiai dienai ir nebėra ką dirbti.

Diena dienon vis tinginiavo, dėl to linai ir liko lauke nerauti. Tik mažą gabanėlę tepargabeno vyras namo, išdžiovino, išmyne ir liepė savo jaunai pačiai verpti. Ta vėl atsikalbinėjo:

— Lankčio neturiu, kaip aš verpsiu.

Vyras rengėsi eiti girion pasikirsti bent kokį lanktį. Tinginė verpėja taip pat nusiskubino girion, įsilipo eglėn ir laukė, kol vyras ateis. Kai tas prisiartino ir pradėjo kirsti lankčiui medelį, ji perkreiptu balsu šaukė:

— Kas lanktį kirs, to pati mirs! Kas lanktį kirs, to pati mirs! — Vyras, išgirdęs tokius žodžius, pakraipė galvą ir grįžo atgal iš miško. Jis dar nenorėjo, kad jo pati mirtų.

Parėjęs rado pačiutę jau namie. Toji paklausė:

— Kur lanktis?

Tas atsakė:

— Tik pagalvok! Geroji laumė mane perspėjo: „Kas lanktį kirs, to pati mirs!" Ar aš dėl to lankčio turėčiau tave prapuldyti? Jau geriau nereikia nei to lankčio, nei to verpimo! — atsakė jai vyras.

Tinginei labai patiko toks vyro pasakymas. Nebuvo lankčio, ir ji visai neverpė. Taip tinginiaudama, drabužius sunešiojo, tik vieni marškiniai beliko, o ir tie patys vos laikėsi ant nugaros — labai jau suplyšę buvo.

Kartą atėjo kviesliai kviesti juodu į vestuves. Tinginė pati pašoko kartu su vyru eiti, bet suplyšusiais marškiniais negalėjo vestuvėse pasirodyti. Ji pasiuntė vyrą pas gimines paskolinti marškinių. Tuo laiku pakūrė krosnį ir norėjo vestuvėms ragaišį išsikepti. Vyras nuėjęs marškinių negavo, vien tik baltą žąsį. Nešėsi ją pasikišęs po pažastim.

Pati, iš tolo matydama vyrą kažką baltą nešant, manė, jog tai marškiniai. Ji greitai nusiviliko suplyšusius paskutinius savo marškinius ir sudegino. Vyras parėjęs rodo žąsį. Pati visai nusiminė: ji dabar be jokių marškinių, o labai norėtų pasivaišinti, mielai vestuvėse pabuvoti. Sėdėdama verkia ir nežino, ką daryti.

Vyras pagalvojo ir sumanė ją už tinginystę pamokyti. Pasikinkė arklį, atsinešė šiaudų kūlį ir sako:

— Galiva važiuoti, tik tu turėsi truputį pakentėti. Ar tinki?

Tinginė atsakė tinkanti. Tada vyras aprišo ją šiaudų kūliu, pakišo po pasoste, atsisėdo ant jos ir taip nuvažiavo į vestuves. Nuvažiavęs pastatė vežimą kieme, o tą kūlį su pačia netoli buto durų. Išeidamas laukan pasižiūrėti, kaip laikosi jo pati, jai pro šiaudus ir valgių burnon įkišdavo, o ji vis prašė ir prašė.

Svečiai, įsigėrę ir įsilinksminę, išeidavo laukan ir tą kūlį apstumdydavo, kiti ant jo net susėsdavo. Bet ką darys tinginė: tūnojo vos gyva, ir tiek. Pagaliau jai tiek įskaudo, jog ji vyrą maldaute maldavo važiuoti namo, prižadėdama dabar taip rauti linus, jog net visi dumblai rrrrrūks, ir taip verpti, kad ir ausys apkurrrrs. Kai taip ji pradėjo kalbėti, tai vyras suprato, jog pati jau pasimokė.

Įsimetė vėl ją vežiman ir parvažiavo. Ir iš tikrųjų jo tinginė pati pasidarė labai darbšti. Dabar visi ją į vaišes kvietė, o

ji eidavo vis naujais, gražiais, savo austais marškiniais. Iš vaišių visados greitai grįždavo, kad namuose galėtų dar ką padirbėti.

GAILESTINGAS SŪNUS

Seniau buvo toks karaliaus įsakymas, kad šimtamečius senelius nebekaršintų, bet išvežtų kur pamiškėn ar pabalin ir paliktų tenai mirti. Vienas sūnus įsodino į ratelius savo seną tėvą ir išvežė. Paskui jį sekė ir jo vaikas. Pastūmė senį nuo kalno su rateliais ir eina sau namo. Vaikas ėmė šaukti:

— Tėte, kam palieki ratelius?

— Tai kad daugiau jų nebereiks.

— O kai tu, tėve, pasensi, su kuo gi aš tave išvešiu?

Tada sugrįžo sūnus, pasiėmė savo seną tėvą ir vėl parsivežė namo. Bijojo, kad kas nesužinotų, tai laikė jį slaptai jaujoje.

Užėjo labai blogi metai. Sūnus nuėjo jaujon ir skundžiasi tėvui:

— Tėvel, kas bus, — labai blogi metai ištiko, nebėra nei duonos, nei sėklos. Aš tave gyvą palikau, sakyk dabar, kas daryti?

— Nuplėšk, vaikeli, kūtės stogą, — aš jį, jaunas būdamas, darbymetyj nekultais rugiais apdengiau, — iškūlęs susipilk su visais pelais maišan, sėsk ant greito arklio, lėk, kiek arklys išgali, per pūdymą ir abiem rankom sėk į visas šalis.

Sūnus taip ir padarė, užsėjo kelis šniūrus. Atėjo ruduo, niekas nedygsta. Nuėjo pas tėvą į jaują ir sako:

— Mielas tėvel, viską taip padariau, kaip liepei, bet kad niekas nedygsta.

— Bus gerai. Nueik, vaike, naktį į lauką, pridėk galvą prie žemės ir klausyk, ką rugeliai kalbės.

Nuėjęs paklausyti, girdi, kaip rugeliai vienas kitą šaukia: ū ū ū!

— Ką gi girdėjai? — klausia tėvas.

— Ogi vienoj kertėj suūkavo, kitoj.

— Gerai bus, vaikeli.

Pavasariop eina jis laukų lankyti. Juodas laukas, niekas nedygsta. Ir vėl liepia tėvas eiti naktį pasiklausyti. Jis, pridėjęs ausį prie žemės, girdi, kaip rugeliai kalba:

— Pasitrauk, pasitrauk, leisk mane!

Parėjęs namo, apsakė tėvui.

— Tai viskas, vaike, bus gerai.

Atėjo laikas — rugiai sudygo, o apie vidurvasarį — jau liemuo liemenį plaka, kaip siena stovi. Ogi varpos — vos sauja apimsi.

Buvo badas, žmonės siuntė karaliui prašymus. Išvažiavo karalius pasitikrinti. Važiuoja per laukus, niekur nėra rugių, tik vienoj vietoj žiūri — stovi trys šniūrai kaip siena. Liepia pašaukti tą ūkininką.

— Sakyk, iš kur gavai sėklai grūdų? Visoj mano karalystėj nėra kito tokio lauko. Sakyk teisybę.

Žmogus ir šiaip, ir taip sukasi: nėr kas daryti — prisipažino, kad seną tėvą laiko ir kad tai jis taip patarė.

— Kad jau tavo tėvas toks gudrus, atvesk jį čia, — paliepia karalius.

Ir atvedė senelį prie karaliaus.

— Sakyk, seni, jei toks gudrus esi, kada gi tu mirsi?

— Paskutinę šių metų dieną, ponuli.

— O kada aš mirsiu?

— Velykų pirmoj dienoj, ponuli.

— Ar jau nėra išsigelbėjimo?

— Man nebėra, o karalius gali išsigelbėti, tik reikės eiti vogti.

Nusijuokė karalius ir liepė toliau važiuoti. Tačiau, ir parvažiavus namo, vis jam neišeina iš galvos senelio pranašavimas.

Atėjo nauji metai. Nusiuntė karalius savo tarnus pažiūrėti, ar tas senis dar gyvas. Pasiuntiniai pranešė:

— Prašom į šermenis, senelis vakar mirė.

Karalius visiškai susirūpino: kuo arčiau velykos, tuo jam darosi neramiau. Karalius negali užmigti iš rūpesčio. Naktį prieš velykas atsikėlęs apsirengė prastais drabužiais ir išėjo miestan. Atėjęs prie tvoros, girdi — kažin kas atšliaužia.

— Kas tu? — klausia karalius, pamatęs valkatą.

— Kas tu, tas ir aš.

— Tai mes dabar būsime draugai.

— O kur mes eisime vogti?

— Na, kad ir pas karalių, aš žinau jo rūmus.

Gerai. Priėjo karaliaus rūmus, pačiuose viršutiniuose languose, kur jo ponai gyvena, šviesu. Tas vagis ir sako:

— Lipk paklausyti, ką tie ponai šneka.

— Kad aš nemoku siena lipti.

Vagis sudrožė karaliui per ausį:

— Koks tu vagis, kad nemoki siena lipti!

Tas vagis užsimovė ant rankų ir kojų geležinius pirštus, užsilipęs pasiklausė ir sugrįžęs sako:

— Nori karalių nužudyti. Rytoj bus didelis balius, pasikvies karalių ir paduos jam vyno taurę su nuodais.

Vagis vėl užlipo siena ir išnešė dvi skryneles aukso.

— Šit kad pasisekė, tai pasisekė.

Nuėjo galan miesto tokion mažon gryčiutėn dalytis pinigų. Karalius, kaip pradžiamokslis, daug neėmė. Grįždamas karalius visur pakelėse ant tvorų ir ant medžių rašė kryželius — taip nužymėjo kelią nuo tos gryčiutės iki savo rūmų.

Rytą kviečia ponai karalių į balių. Karalius apstatė tuos namus kariuomene. Padavė karaliui vyriausias tarėjas taurę vyno.

— Kiekvienas, kas vaišina svečią, pirma pats užgeria, o tik tada pripila svečiui. Pirma pats užgerk, — paliepė karalius.

Ir kiti jam pritarė. Nėr kas daryti, reikia gerti. Kai tik išgėrė, tuoj ir nuvirto vietoje negyvas. Tada karalius pakvietė savo kariuomenę ir paliepė visus ponus, kurie jį ten kvietė, suimti.

Pasišaukė karalius ir tą vagį, gausiai jį apdovanojo, jis vedė ir laimingai gyveno — nebereikėjo daugiau vogti.

Išleido karalius įsakymą, kad ir senelių daugiau nebežudytų: „Jaunieji tebūnie darbui dirbti, o seniai patarimams duoti", — pasakė karalius.

ŽEBENKŠTĖLĖ IR KIBIRKŠTĖLĖ

Buvo kartą žebenkštėlė ir kibirkštėlė. Jos išėjo pasivaikščioti. Bevaikštant kibirkštėlė įsinorėjo gerti, bet niekur

negalėjo rasti vandens. Rado avinėlio pėdelę, pilną prilytą vandens. Kibirkštėlė ir sako:

— Sesyte, gersiu!

O žebenkštėlė prašo:

— Negerk, prigersi.

Kibirkštėlė paklausė jos ir nuėjo toliau vandenėlio ieškoti. Ėjo ėjo ir priėjo veršiuko pėdelę, prilytą vandens. Ir vėl kibirkštėlė sako:

— Sesyte, gersiu!

Bet žebenkštėlė ir vėl prašo:

— Negerk, prigersi.

Čia jau kibirkštėlė nebepaklausė. Kaip gėrė, ir prigėrė.

Verkia žebenkštėlė, viena likusi, nežino, ką daryti. Nubėgo ji pas veršelį ir dainuoja:

Eik, veršeli, pėdos gertų,
Prigėrė kibirkštėlė.

O veršelis sako:

— Tada aš eisiu pėdos gerti, kai mane jungas jungs.

Nubėgo žebenkštėlė pas jungą ir dainuoja:

Eik, jungeli, veršio jungtų,
Eis veršelis pėdos gertų,
Prigėrė kibirkštėlė.

Jungas sako:

— Tada eisiu veršio jungti, kai mane kirvis kirs.

Nubėgo žebenkštėlė pas kirvį ir vėl dainuoja:

Eik, kirveli, jungo kirstų,
Eis jungelis veršio jungtų,
Eis veršelis pėdos gertų,
Prigėrė kibirkštėlė.

Kirvis sako:

— Tada aš eisiu jungo kirsti, kai mane uola šveis.

Nubėgo žebenkštėlė pas uolą ir dainuoja:

Eik, uolele, kirvio šveistų,
Eis kirvelis jungo kirstų,
Eis jungelis veršio jungtų,
Eis veršelis pėdos gertų,
Prigėrė kibirkštėlė.

Uola sako:
— Kai mane upė piaus, tada aš eisiu kirvio šveisti.
Nubėgo žebenkštėlė pas upę ir vėl dainuoja:

Eik, upele, uolos plautų,
Eis uolelė kirvio šveistų, ir t. t.

Upė sako:
— Kai manyje karklas augs, tada aš eisiu uolos plauti.
Nubėgo ji prie karklo ir dainuoja:

Eik, karkleli, upėn augtų,
Eis upelė uolos plautų, ir t. t.

Karklas sako:
— Kai mane ožka grauš, tada aš eisiu upėn augt.
Nubėgo žebenkštėlė prie ožkos ir dainuoja:

Eik, ožkele, karklo graužtų,
Eis karklelis upėn augtų, ir t. t.

Ožka sako:
— Tada aš eisiu karklo graužti, kai mane vilkas pjaus.
Nubėgo ji pas vilką ir dainuoja:

Eik, vilkeli, ožkos pjautų,
Eis ožkelė karklo graužtų, ir t. t.

Vilkas sako:
— Tada aš eisiu ožkos pjauti, kai mane šaulys šaus.
Nubėgo prie šaulio ir dainuoja:

Eik, šauleli, vilko šautų,
Eis vilkelis ožkos pjautų, ir t. t.

Šaulys sako:
— Tada aš eisiu vilko šauti, kai mane tinklas gaus.
Nubėgo žebenkštėlė pas tinklą ir dainuoja:

Eik, tinkleli, šaulio gautų,
Eis šaulelis vilko šautų, ir t. t.

Tinklas sako:
— Tada aš eisiu šaulio gauti, kai mane pelė kirs.
Nubėgo žebenkštėlė pas pelę ir dainuoja:

Eik, pelele, tinklo kirstų,
Eis tinklelis šaulio gautų, ir t. t.

Pelė sako:

— Tada aš eisiu tinklo kirsti, kai mane katytė gaus.

Nubėgo žebenkštėlė pas katę, apkabino, pabučiavo ir pradėjo dainuoti:

Eik, katyte, pelės gautų,
Eis pelelė tinklo kirstų, ir t. t.

Katytė tik strykt nuo pečiaus, bėgo pelės gauti, pelė bėgo tinklo kirsti, tinklas bėgo šaulio gauti, šaulys bėgo vilko šauti, vilkas bėgo ožkos pjauti, ožka bėgo karklo graužti, karklas bėgo upėn augti, upė bėgo uolos plauti, uola bėgo kirvio šveisti, kirvis bėgo jungo kirsti, jungas bėgo veršio jungti, o veršis nubėgo ir išgėrė savo pėdą. Atgijo kibirkštėlė, pasibučiavo su žebenkštėle ir nuėjo namo.

VAIKŲ PASAKA

Viena senelė ėjo avių ganyti. Eidama sutiko akmenį.

— Kur eini? — klausia jos akmuo.

— Avių ganyti, — atsako senelė.

— Einava abudu! — taria akmuo.

— Einava! — Ir nuėjo. Senelė — kabakšt kabakšt; akmuo — kabaldakšt kabaldakšt ir eina. Pamatė kibirkštį.

— Kur einate? — klausia toji.

— Avių ganyti. Einava kartu!

— Gerai! Einava!

Senelė — kabakšt kabakšt; akmuo — kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis — pasprikt pasprikt. Atranda vėžį.

— Kur einata? — klausia tas.

— Avių ganyti. Einava kartu!

— Gerai! Einava! — pasiėmė ir vėžį drauge.

Senelė — kabakšt kabakšt; akmuo — kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis — pasprikt pasprikt; vėžys — repež repež. Atranda lepšę.

— Kur einata? — klausia toji.

- Avių ganyti!

— Priimkita ir mane kartu!

— Gerai! Einava visi kartu!

Eina senė — kabakšt kabakšt; akmuo — kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis — pasprikt pasprikt; vėžys — repež repež; lepšė — telekšt telekšt.

Taip ir nuėjo visi prie avių kaimenės laukuose. Ten buvo avių pastogė avims nakvoti ir trobelė piemeniui. Senelė atsigulė lovon, akmuo užsirito ant stogo, lepšė išsitiesė po slenksčiu, vėžys užsirėplino ant suolo, o kibirkštis įšoko į židinį prie anglių.

Naktį atėjo vagis vogti avių. Pirmiausia jis norėjo užsižiebti žiburį ir ėmė pūsti kibirkštį. Kibirkštis paliesta puolė ant rankos ir nudegino ją. Vagis nusigandęs šoko atgal ir atsisėdo ant suolo. Ten gulėjo vėžys ir jam taip skaudžiai sužnybo, kad jis persigandęs šoko laukan per slenkstį, čia paslydo ant lepšės ir nugriuvo. Akmuo, kaip krito nuo stogo, ir vagį labai skaudžiai trenkė.

Taip vagis ir nepavogė avių.

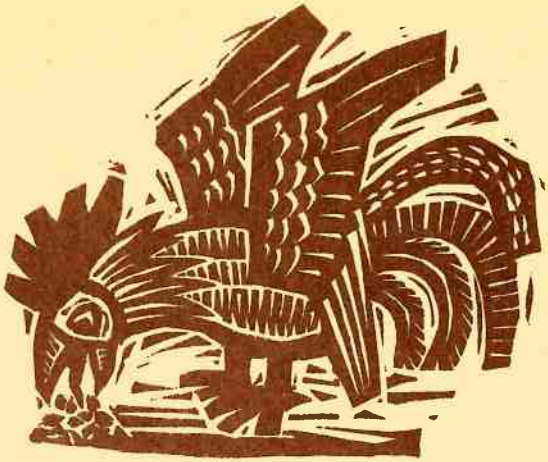

AITVARAS

Senovės laikais gyveno vienas ūkininkas. Jis prisikalbino aitvarą, kad tas jam neštų grūdus. Aitvaras sutiko ir tik paprašė, kad iškeptų jam kiaušinienės. Ūkininko pati iškepė kiaušinienės ir nunešė aitvarui, o ūkininkams pastatė kamaroje ant grindų niekotėlę grūdams. Kitą dieną nueina į kamarą, žiūri — pilna niekotėlė grūdų. Ir nuo tos dienos aitvaras vis nešdavo ir nešdavo.

Tada ūkininkas nusisamdė mergą tiems grūdams malti. Merga buvo daili ir sūnui labai patiko. Kartą jis ir sako tėvui — imsiąs pačią. O tėvas jam atsakė:

— Jei turi mergą, tai ir imk. Ir mums bus geriau, nereikės samdyti, nereikės dovanai pinigų mokėti.

— Bet aš noriu Mortos, mūsų mergos, — paaiškino sūnus.

— Ar nėra turtingesnių mergų! — užpyko tėvas: — šita visai be kraičio, ir dar samdinė!

Bet sūnus nenorėjo kitos imti. Jis norėjo tiktai Mortos. Tada tėvas jam sako:

— Ta Morta baisi tinginė! Na, gerai, jeigu ji sumals malimą — visą niekotėlę grūdų, tai galėsi ją imti.

Sūnus neiškentęs eina Mortai padėti. Nuėjo kamaron, žiūri — toji įkaitusi taip mala, taip suka girnas, net prakaitas laša, o grūdai niekotėlėje vis nesibaigia. Dabar jau abudu kartu pradėjo malti. Mala mala, bet vis tiek nesumala. Taip juodu mala vieną vakarą, kitą — ir vis tas pats. Tada Morta nuėjo pas vieną senelę ir sako:

— Niekaip negaliu sumalti niekotėlės grūdų. Vis pilna ir pilna, nors abudu su šeimininko sūnumi malava.

— Gerai, — sako jai senelė. — Eik namo, paimk naują molinį puodą, uždek žvakę ir, nunešusi ant girnų, apvožk. Kai ateis dvylikta nakties, atidenk puodą ir, pamačiusi gaidį, tverk jį už galvos, tik nemušk.

Merga nuėjo namo ir padarė taip, kaip ją pamokė: paėmė žvakę, užžibino ir pavožė ją po nauju moliniu puodu prie girnų, o pati pradėjo malti. Mala mala, o niekotėlė vis pilna. Atėjus dvyliktai, atidengia merga puodą ir ant niekotėlės krašto pamato gaidį, bepilantį iš gerklės grūdus. Norėjo jį užmušti, bet, atsiminusi senelės žodžius, pradėjo gražiai prašyti:

— Kam tu, gaideli, vis pili grūdus? Aš niekaip negaliu jų sumalti. O kai nesumalu, tai šeimininkas neleidžia sūnui manęs vesti. O aš taip noriu būti jo pati.

Tada gaidys jai sako:

— Pakepk man kiaušinienės iš dešimties kiaušinių. Kai tik iškepsi, tai išeik vidurnaktį malti, ir bus taip, kaip nori.

Morta pakepė kiaušinienės ir vakare atnešė ją kamaron. Kai tik nuėjo malti, vos apsuko girnas, žiūri, kad jau niekotėlėje nebėra grūdų. Ateina šeimininkas ir klausia:

— Morta, ar jau sumalei?

— Sumaliau, — atsako merga.

Bet šeimininkas netiki. Pats, nuėjęs į kamarą, žiūri — tikrai niekotėlė tuščia. Jis pamanė aitvarą užpykus ir baisiai nusiminė. Pagalvojo pagalvojo ir sako:

— Jeigu sumalei, tai gali tekėti, tik parodyk savo kraitį.

Morta nuėjo į pirkią, atidarė kraičio skrynią ir drebančia širdimi pradėjo rodyti. O kraičio ji nedaug turėjo: juk, tarnaudama kitiems, negalėjo daug jo susikrauti. Bet kai pradėjo imti savo audinius, tai ir galo nėra. Kuo daugiau ima, tuo vis gražesnių randa.

— Na, — sako šeimininkas, — audinių turi. Dabar parodyk savo pinigus.

Morta atidarė kitą skrynią, žiūri — pilna auksinių pinigų. Dabar ji suprato, kad aitvaras visko prinešė.

Ūkininkas, pamatęs didelį Mortos kraitį, tarė:

— Matau, tinki mano sūnui į pačias.

Išgirdę sūnus su Morta labai apsidžiaugė, ir po dviejų dienų buvo iškeltos vestuvės.

Aitvaras, gaudamas kiaušinienės, ir po vestuvių nešė ir nešė jiems turtus.

KAIP LAUMĖS SUPO VARGDIENĖS VAIKĄ

Buvo viena neturtinga žmona. Ėjo ji rugių pjauti, nusinešė kūdikėlį į lauką, nes neturėjo kur palikti. Nusinešusi paguldė po kupstu, vaikiukas saldžiai užmigo ir tylėjo. Pava-

kariukais moteris bėgo greitai namo liuobtis ir skubėdama užmiršo, kad vaikelis pasiliko.

Besiliuobdama atsiminė vaiką, bet pamanė, kad pats parneš, o pats manė, kad pati parsinešė. Matydama, jog pats neparsinešė, moteris nusigando. Viena eiti patamsiais bijojo, nes tuo laiku tankiai vaikščiojo laumės ir žmonėms blogo darė. Paprašė su savimi eiti daugiau žmonių. Jie iš tolo jau girdi liūliuojant:

Čiūčia liūlia, čiūčia liūlia,
Užuomaršus vaikeli!

Taip laumės liūliavo vaikelį ant rankų supdamos. Kai žmonės artinosi, jos išnyko. Rado vaikelį puikiai aprengtą, visokiais daiktais apdovanotą. Tik balsas atsiliepė:

— Iš to rautelio drobės, kurį čia padėjau, rėžk ir rėžk sau ir šeimynai, kiek tau reiks, tik galo nežiūrėk.

Laiminga žmona paėmė vaiką ir visus daiktus ir parnešė namo.

Sužinojo apie tai turtinga jos kaimynė ir mano sau: „Kad jau davė nuskurusiam vaikeliui tokius puikius daiktus, tai aš savo vaiką išprausiu, gražiai aprengsiu, nunešiu — daugiau gausiu."

Išprausė, aprengė ir nunešė, po kupstu paguldė. Pargrįžusi namo, langą prasidariusi klausosi, kaip liūliuos. Vieną sykį klausosi, antrą sykį klausosi, vis girdi, kad verkia vaikelis. Paskui išgirdo piktą balsą:

Čiūčia, čiūčia,
Tyčia atneštasis.

Paskui viskas nutilo.

Turtuolė eina su šeimyna ir kaimynais turtų atsinešti. Kokią baisybę rado! Rado vaikelį į gabalus sudraskytą.

Neturtingoji žmona ilgą laiką rėžė iš rautelio drobę. Bet vieną sykį neiškentė ir pažiūrėjo galo — nuo to pažiūrėjimo rautelis pasibaigė.

PAPARČIO ŽIEDAS

Vienas žmogus vidurnakty ėjo per mišką. O tai buvo joninių naktis, kada tikrasai papartis žydi. Tą pat akimirką pražydo papartis; žmogus, eidamas pro šalį, tą žiedą nubraukė, ir žiedas užkrito jam už apivarų. Iškart žmogus tapo viską žinantis. Jis pamatė, kas dedasi visame margame pasaulyje, ką namiškiai veikia, pamatė kiaurai žemės visus turtus ir pinigus užkastus. Beeidamas žmogus pavargo ir atsisėdo pasilsėti. Atsisėdęs persiavė kojas. Kai tik nusiavė tą koją, kur buvo paparčio žiedas užkritęs, kai tik iškėtojo autą, žiedas išlėkė žemėn, ir žmogus liko vėl nieko nežinantis.

KODĖL SAULĖ ŠVIEČIA DIENĄ, O MĖNUO NAKTĮ

Seniai seniai, neatmenamais laikais, kada dar žmonių nebuvo pasaulyje, viename gražiame namelyje gyveno Mėnuo ir Saulė. Begyvendami jie taip vienas kitą pamilo, jog ėmė ir susituokė, o gražiai mylėdamiesi, ir dukters susilaukė. Dukteriai davė Žemės vardą.

Daug daug metų Mėnuo su Saule gražiai pragyveno, bet vieną dieną ėmė ir susipyko.

— Jeigu tu tokia karštuolė, aš tave pamesiu, — sako Mėnuo Saulei.

— O jeigu tu ir toliau būsi toks šaltas, tai aš su tavimi negyvensiu, — atsakė Saulė.

— Gerai, skirkimės. Bet duktė liks pas mane, — tarė Mėnuo.

— Ne. Dukters aš tau nepaliksiu! Tu nori, kad ji, prie tavęs gyvendama, sušaltų? — ėmė pykti Saulė.

Kreipiasi jie į Perkūną ir prašo išspręsti jų ginčą.

Šis, išklausęs Mėnesį ir Saulę, tarė griausmingu balsu:

— Tegul bus taip: saulė dieną saugos savo dukterį Žemę, o Mėnuo — naktį.

Taip jie net iki šiol ir vykdo Perkūno valią: nuo ryto iki vakaro Saulė žiūri į savo dukterį Žemę, o nuo vakaro iki ryto — Mėnuo ją globoja. O kai Mėnuo neturi laiko, tada Žemei šviečia jo seserys žvaigždės.

UOSIS NEREGYS

Paprastai uosį žmonės vadina neregiu užtat, kad jis vėliau už kitus medžius sprogsta, o anksčiau meta lapus. Pavasarį, kai kiti medžiai sprogsta, jisai klausia: „Ar jau laikas sprogti?" Medžiai pasityčiodami atsako: „E, dar anksti, dar ne laikas." Praėjus kiek laiko, ir vėl klausia, tada medžiai juokdamiesi atsako: „Tai kvailas medis, jau mes seniai išsprogom, o jisai dar neprisirengęs." Tuomet uosis paskubom išsprogsta. Rudenį vėl tas pats. Uosis vėl klausia: „Ar jau laikas mesti lapus?" — „Jau mes seniai be lapų", — atsako medžiai, pasityčiodami iš neregio, nors dar jie visi su lapais. O uosis tiki medžių šneka ir numeta pirmiau kitų.

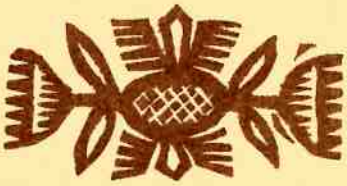

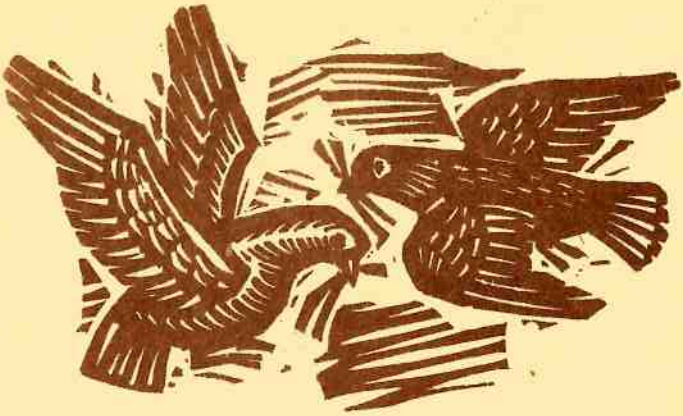

KAIP KARVELIS MOKĖSI SUKTI LIZDĄ

Kitą kartą karvelis pasiprašęs pas save strazdą, kad šis išmokytų jį lizdą pasitaisyti. Strazdas atlėkęs pas karvelį ir pradėjęs lizdą taisyti. Padėjus jam kelis šapus, karvelis tuoj užlėkęs ant to savo lizdo ir ėmęs sukiotis, sakydamas:

— Moku, moku, moku.

Strazdas supykęs ir pasakęs:

— Kad tu moki, tai kam manęs beprašai? — ir nulėkęs sau.

Tai karvelis daugiau ir nebežinąs, kaip lizdą betaisyti. Moka sunešti tiktai tiek, kiek matė strazdo padėta — pirmuosius šapus. Tiek tai to viso karvelio lizdo.

KODĖL GEGUTĖ VAIKŲ NEPERI

Seniau buvęs labai didelis ir baisus paukštis Skukas. Jis gaudydavęs ir rydavęs visus kitus paukščius. Pagaliau jis išgaudęs viso pasaulio paukščius, belikęs nedidelis pulkelis. Likusieji susirinkę visi į vieną krūvą ir pasislėpę didelėj tankynėj, kur Skukas negalėjęs įkišti nė snapo. Skukas skraidęs aplink tą tankynę, tykodamas kurį nutverti, kad tik išlįstų, bet nė vienas nesirodęs, ir jis nieko nebegalėjęs jiems padaryti. Nuo to laiko Skukas nebesirodęs, bet paukščiai vis dar nedrįsdavę išeiti iš tankynės, kad nebūtų kur Skukas pasislėpęs. Taip jie išbuvę ilgą laiką, nematydami to baisaus paukščio, tačiau nė vienas pirmas nenorėjęs eiti žiūrėti, kur jis pasidėjęs. Pagaliau drąsiausia atsiradusi gegutė. Ji tarusi: „Gerai, aš eisiu žiūrėti Skuko, tik jūs, kuriam aš padėsiu kiaušinį, išperėkite ir užauginkite mano vaikus, jei aš pražūčiau Skuko naguose." Visi paukščiai sutikę, ir gegutė išskridusi ieškoti Skuko. Ji radusi jį gulintį išdvėsusį baloje, nebe gyvą ir išvertusį pilvą. Gegutė iš džiaugsmo užskridusi jam ant pilvo, atsistojusi ir ėmusi linksmai šaukti: „Skukas, Skukas, Skukas! Kukū, kukū, kukū!" Visi paukščiai išskridę ir buvę laisvi. Nuo to laiko ge-

gutė nebeperi savo vaikų, — jai išperi kiti paukščiai, į kurių lizdą ji padeda kiaušinį. O ji, primindama tą linksmybę, turi kasmet kukuoti pavasarį.

TRIJŲ KEPALŲ BYLA

Kitą kartą tūtlys pasiskolino iš griežlės duonos. Paskui grąžino du kepalus. Griežlė reikalauja trijų: tiek buvę imta. Liudininkų nėra. Ginčui spręsti pasirinko gegutę. Ta, nenorėdama supykinti nei griežlės, nei tūtlio, pareiškė: „Aš moteriškė, negudrią galvą teturiu, galiu suklysti. Netrukus išperėsiu vaiką, tas užaugęs išspręs judviem bylą." Bet, nenorėdama įvelti savo vaiko į painią bylą, ji pati vaikų neperi, deda kiaušinius į kielės lizdą. O tūtlys su griežle, laukdami bylos sprendimo, vis tvirtina: vienas — du du, antras — trys trys. O gegutė, juos gudriai nuvylus, pakukavus tankiai nusikvatoja.

ŠIKŠNOSPARNIS, VARNALĖŠA IR TILVIKAS

Kitą kartą, seniai seniai, šikšnosparnis, varnalėša ir tilvikas, pasisamdę laivą, važiavo į užmarį prekių pirkti. Bet šikšnosparnis, neturėdamas savo pinigų, skolinosi nuo kaimynų. Kai nuvažiavo į užmarį, tai prisipirko daugybę prekių: šikšnosparnis — nežinau, kokių pirko, varnalėša prisipirko gelumbių, o tilvikas pirko brangius deimanto akmenėlius. Susidėjo į laivą, plaukė namo, bet paskendo laivas su visomis prekėmis, tik jie patys vos išsigelbėjo. Bet tos nelaimės jie neužmiršta. Šikšnosparnis, nebeturėdamas pinigų skolai užmokėti, po šiai dienai slapstos, kad nesutiktų tų, nuo ko tur pinigų paėmęs, — užtai dienomis nelaksto, tiktai naktį. O varnalėša ir dabar dar patvoriuose ir šalikelėm tykinėja tų savo gelumbių. Kas eina pro šalį, ji tam vis griebia už drabužių, čiupinėja, bene jos gelumbes dėvi. Taip pat ir tilvikas vis paupiais tebelaksto, ieškodamas tų savo brangių akmenėlių.

KIŠKIO LŪPOS

Vieną kartą kiškis ėjo girdytis ir susitiko genį. Genys jį klausia:

— Kodėl tu, kūmai, toks nuliūdęs? Kur eini?

Kiškis sako:

— Kur aš nebūsiu nuliūdęs: manęs niekas nesibijo, o aš turiu visų bijotis. Einu ir prisigirdysiu!

Genys sako:

— Nebūk kvailas!.. Jei taip nori, kad tavęs bijotųsi, nueik krūman ir, kai pamatysi atvarant pievon aveles, šok iš krūmo: avelės tavęs ir išsigąs.

Kiškis paklausė genio. Nuėjo krūman ir atsitūpė. Pamatęs aveles, kaip šoko iš krūmo, avelės išsigando ir nubėgo tolyn. Apsidžiaugė kiškelis ir pradėjo juoktis. Juokėsi juokėsi, net jam lūpelės perplyšo.

VILKO BAJORYSTĖ

Vilkas gyrėsi, jog jisai kilęs iš bajorų, o šuo jį vis vadino mužiku. Kartą vilkas atnešė savo dokumentus, kad jis nėra mužikas, ir liepė šuniui juos perskaityti.

Šuo, būdamas nemokytas, nunešė tuos popierius katei. Katė tuo metu neturėjo laiko skaityti ir padėjo dokumentus ant krosnies. Tie dokumentai buvo riebaluoti, ir pelės, juos suradusios, į skutelius sugraužė.

Vilkas, atėjęs pas šunį, liepė grąžinti dokumentus. Šuo nuėjo pas katę. Katė užlipo ant krosnies — kaip tik rado peles dokumentus bedraskant. Katė puolė peles, šuo — katę, o vilkas, sutikęs šunį, vis liepia jam atiduoti bajorystės dokumentus.

Dar ir šiandien jie visi nesutaria. Katė davė sau žodį: kur tik sutiksianti pelę, tuoj suėsianti. O šuo taip pat tebeturi pyktį ant katės: kai tik pamato katę, tuoj nori pagauti. Katė gaudoma bėga ir bėga — vis dokumentų ieškoti.

TURINYS

KAIP GAIDELIS PONO DVARĄ GRIOVĖ

Žmogus, lapė ir vilkas 7
Lapė, strazdelis ir varna 11
Kaip lapė vilkui kailinius siuvo 13
Vilkas ir lapė 15
Lapės rogutės 16
Lapė, vilkas ir kiškis 19
Šuo kailiadirbys 22
Lapė ir ąsotis 25
Gužutis ir gervė 26
Vėžys ir varna 28
Dangus griūva 29
Jaučio trobelė 31
Gaidys, šuo ir lapė 35
Ožka ir vilkas 37
Šuns ir vilko bičiulystė 40
Gaidelis ir vištelė 42
Kaip vilkas užsimanė duonos išsikepti 44
Veršelis iš karklų grįžtelės 45
Žmogus, meška ir lapė 49
Vilkas ir siuvėjas 51
Kaip baudžiauninkas išmokė meška smuiku groti 53
Ožkelė, pusė lupta, pusė skusta 54
Ežys ir ponas 58
Kaip gaidelis pono dvarą griovė 59
Aniutė 62
Mergelė nogelė 65

Eglė žalčių karalienė 71
Karvė verpėja 77
Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė 81
Devyngalvis 85
Jurgiukas ir Elenytė 88
Čiužiukėlis 91
Našlaitėlis ir raganos 94
Trys broliai 97
Sesuo kvailutė 100
Našlaitė Elenytė ir Joniukas — aviniukas 105
Gulbė karaliaus pati 109
Auksaplaukis ir Auksažvaigždė 113
Pasaka apie tris seseris 118
Žaltys ir dvi seserys 122
Karalaitė ir oželis 125
Dvylika brolių juodvarniais lakstančių 129
Karalaitė ir Saulės duktė 136
Užburta mergaitė ir slibinas 141
Apie du brolius, panašius vienas į kitą 148
Perkūnas ir kunigaikštukė 153
Paikutis 157
Juozapėlis ir jo arkliukas 161
Geležinis vilkas 165
Jaunikaitis ir gyvatė 168
Meškos trobelė 175
Našlaitė ir nykštukai 180
Bokšte uždaryta mergina 184
Pelenius 187
Apie užmūrytą berniuką 192
Vaikas, kurio visi norai išsipildo 197
Jonas nelaimingasis 200
Lietus ir vėjas 207
Žmogus ir velnias 210
Giltinė kūma 212
Pikta pati 214
Berniokas ir velnias 217
Trys broliai 222
Vaško kumelaitė ir buroko rateliai 226
Melagis 228
Kaip seneliai buvo susipykę 231
Du melagiu 233
Giedantis vėžys 235
Kai jaunas buvau 236
Kaip trys broliai meitėlį pjovė 238

Gobšas ir kvailio žvėrys 241
Kvailutis 243
Trys laimės 246
Gudri mergina 249
Gudrus valstietis 252
Šėrikas ir klebonas 256
Kodėl aš nieko neturiu? 259
Kaip bernas atsiskaitė su ponu 263
Sprigtas 267
Pono pasveikinimas 271
Kas naujo tėviškėj 272
Žąsies dalybos 274
Radybos 276
Akmuo liudininkas 278
Apie tris račius 279
Tinginė pati 281
Gailestingas sūnus 283
Žebenkštėlė ir kibirkštėlė 286
Vaikų pasaka 290
Aitvaras 292
Kaip laumės supo vargdienės vaiką 294
Paparčio žiedas 296
Kodėl saulė šviečia dieną, o mėnuo naktį 297
Uosis neregys 299
Kaip karvelis mokėsi sukti lizdą 300
Kodėl gegutė vaikų neperi 301
Trijų kepalų byla 302
Sikšnosparnis, varnalėša ir tilvikas 303
Kiškio lūpos 304
Vilko bajorystė 305

* * *

GULBĖ KARALIAUS PATI

Lietuvių liaudies pasakos

Redaktorius V. Stanelis
Techn. redaktorė A. Lembutienė
Korektorė N. Zukauskienė

Duota rinkti 1980.I.14. Pasirašyta spaudai 1980.III.28. Leidinio Nr. 9667.
Formatas 60×90¹/₁₆. Popierius ofsetinis Nr. 2. Šriftas 10 pt. „Baltika".
Ofsetinė spauda. 10,5 apsk. sp. l. 14,7 leid. l. Tiražas 50 000 egz.
Užsak. Nr. 1832.
Kaina 70 kp

„Vagos" leidykla, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė V. Kapsuko-Mickevičiaus spaustuvė, 233000, Kaunas,
Lenino pr. 25